

**Асоціація працівників професійних охоронних структур
в Тернопільській області
Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»
Юридичний факультет Херсонського державного університету**

ОХОРОНА ПРАВА ВЛАСНОСТІ : ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Київ – Херсон – Тернопіль

2012

Охорона права власності : проблеми та напрямки їх вирішення : збірник наукових праць / за ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ХМД, 2012. – 116 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (протокол № 6 від 25.04.2012 р.)

Редакційна колегія:

Галуцько Валентин Васильович, д.ю.н., доцент, Голова Ради Асоціації працівників професійних охоронних структур в Тернопільській області;

Олефір Віктор Іванович, д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, проректор з наукової роботи Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Стратонов Василь Миколайович, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Херсонського державного університету;

Бевзенко Володимир Михайлович, д.ю.н., доцент, професор кафедри адміністративного права Національного університету ім. Тараса Шевченка;

Новіков Микола Михайлович, к.ю.н., заступник завідувача кафедри галузевого права Херсонського державного університету;

Єщук Ольга Михайлівна, к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і господарського права Херсонського державного університету;

Драган Наталія Олександрівна, фахівець кафедри цивільного, господарського та кримінального права (відповідальний секретар).

До збірника увійшли тези Міжнародної науково-практичної конференції «Охорона права власності : проблеми та напрямки їх вирішення», яка відбулася 1 травня 2012 р. У матеріалах конференції висвітлені теоретичні та практичні аспекти у цій та деяких інших сферах суспільного життя, запропоновані напрямки удосконалення законодавства та організаційної діяльності суб'єктів владних повноважень

Призначається для осіб, які займаються правотворчим процесом, посадових осіб суб'єктів владних повноважень, викладачів та студентів вищих навчальних закладів, суддів та широкого кола читачів, які цікавляться проблемами охорони права власності.

© Асоціація працівників професійних охоронних структур в Тернопільській області
© Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
© Юридичний факультет Херсонського державного університету

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ	7
Галуцько В.В. ОХОРОНА ПРАВА ВЛАСНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ ЗМІСТУ	7
Мурашин О.Г. ЮРИДИЧНА НАУКА І ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ	8
Гриценко В.Г. ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВАКОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	10
Дадерко Л.Ф. ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	12
Іваненко А.М. ТВОРИ ЗОБРАЖАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО	13
Короєд С.О. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АКТИВНОСТІ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	17
Пасічніченко С.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ	19
Мірошниченко М.І. ДО ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	24
Севрюков Д.Г. ФОРМАЛЬНЕ ТА ЗМІСТОВНЕ РОЗУМІННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	25
Єщук О.М. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	26
Сердюк В.П. ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ АДВОКАТОМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВІДЕОЗАПИСОМ	28
Аніскова Н.А. ПРИВАТИЗАЦІЯ ЖИТЛА ПОДРУЖЖЯ: АНАЛІЗ ПИТАННЯ В АСПЕКТІ НОВІТНІХ ЗМІН	30
Буц І.М., Мізіна Т.О. ВВЕДЕННЯ В ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА ЧАСУ	32
Гедьо А.С. ПОНЯТТЯ «ОСОБЛИВОЇ ЖОРСТОКОСТІ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ	34
Довгань В.С. РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНАТУ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО (КВІТЕНЬ-ЛИСТОПАД 1918Р.)	35
Марченко М.Г. ПРАВА НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	36
Сердюк Є.В. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ	36
Сорока О.О. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СУДАХ	39
Рудич М.В. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	41
Дудко В.К. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ	42
Кузьменко В.Й. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ	46
Пупкова Л.М. НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	47

СЕКЦІЙНІ ДОПОВІДІ	49
Бігун О.М. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ПРОВАДЖЕНЬ	49
Бойчук С.В. СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	50
Бровченко Т.А. ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ СВІТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	51
Вітковська Є.М. ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ	52
Галкун М. УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ЗАСАДАХ СВІТОВИХ СТАНДАРТИВ	52
Грабійчук М.В. РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	54
Губанова С.А. ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	56
Демків О.С. СТРУКТУРА СИСТЕМИ ПРАВА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОГО ТИПУ: ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ ПРАВО	56
Доманчук В. ЧИННИКИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	57
Загрійчук В.В. ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ПРЕДСТАВНИЦТВО НЕПОВНОЛІТНІХ В СУДІ	59
Зброжик О.Б. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ	60
Зіновик М. РОЛЬ СУДДІ В СИСТЕМІ СУДОЧИНСТВА	60
Зуб О.Г. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	62
Камолих Д.А. ПРАВОВА СИСТЕМА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ	64
Кізлик Р.О. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОДОВЖЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ МАЙНА	66
Ковгун В.В. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО	67
Конорева А.А. ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ	68
Копішера Н.Й. ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, І ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	69
Косянчук Д.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	70
Кріхан В.Б. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ	71
Кутина В.П. ПРИСУТНІСТЬ УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЇЇ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ	72
Лакуста В.М. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА	73
Лесечко Р.Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ УКРАЇНИ „ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА”, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ	74

Ліпчинська А.Г. ГОСПОДАРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЧАСІВ «РОЗВИНУТОГО СОЦІАЛІЗМУ» (ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)	75
Логвинова Ю.О. ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ЗА ЧИННИМЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	76
Ломачинська Л.В. ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»	77
Малишенко В.І. ПОНЯТТЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ : ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ	79
Мельник К.М. КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ..	79
Мусієнко І.С. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	81
Нагорний І.І. МІЖНАРОДНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ	81
Падій І.В. ЗМІСТ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	82
Петроченко (Борисюк) Т.В. ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА	83
Підгорбунський Д.Е. ОРЕНДА ЗЕМЕЛЬНИХ ЧАСТОК (ПАЇВ)	85
Пожога К.Г. РОБОТА ОРГАНІВ ВЛАДИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	85
Поляк Н.Д. СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ	86
Порчинський О.І. ФІЗИЧНІ ОСОБИ, ЯК СУБСКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	87
Прокопенко П.В. ПРИНЦИП ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДОЗРІВАНОМУ, ОБВИНУВАЧЕНОМУ, ПІДСУДНЬОМУ ПРАВА НА ЗАХИСТ	88
Пушна О.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	89
Раскевич М. СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ ВНУТРІШНЬОГО І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	90
Рейнгардт О.І. ІСТОРІЯ, АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	92
Реус І.О. ДОСУДОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ	93
Сергеев А. А. ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НАРУШЕНИЯ АВТОРСКОГО ПРАВА В ИНТЕРНЕТЕ: ПРАВОВОЙ И ТЕХНИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	94
Серенко А.А. УЧАСТЬ ПРЕДСТАВНИКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	96
Сиротов К. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ГРУЗІЇ У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	97
Старкова А. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ	98
Старченко В.Ф. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ	99
Степаненко К.В. АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ СУДДЕЮ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	100

Стефенів О.М. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СЛІДЧИХ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ ПИТАНЬ ПРО ВИДАЧУ ЗЛОЧИНЦІВ (ЕКСТРАДИЦІЮ)	101
Тарасов Г.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ В США ТА ЄВРОПІ	102
Терещенко О.А. ІСТОРІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	103
Тертишник Ю.А. ЗАСВІДЧЕННЯ СПРАВЖНОСТІ ПІДПISУ ПРО НАДАННЯ ЗГОДИ НА ТИМЧАСОВИЙ ВИЌЗД ДІТЕЙ ЗА КОРДОН	104
Фокіна Є.В. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНОЌ ДІЯЛЬНОСТІ	107
Шевчук Н.О. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	109
Шестопал С.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЌ КОНКУРЕНЦІЌ	110
Юрківський Ю.М. МЕТОДИ І ЗАСОБИ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ	110
Яцемирський С.С. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДИТИНИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	111
НАШІ АВТОРИ	114

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

Галуцько В.В.

ОХОРОНА ПРАВА ВЛАСНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ ЗМІСТУ

Право власності є тим фундаментом, на якому базується більшість соціальних настанов людства, зокрема і правова система. Конституція України встановила, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, це право є непорушним [1].

Охорона права власності є складною категорією, охороняти — значить стерегти, оберігати. Її можна розглядати з різних позицій, в теоретичному, методологічному та практичних аспектах [2].

У відповідності до Глави 29 Цивільного кодексу України визначені засади захисту права власності, власник, який має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, може звернутися до суду з вимогою про заборону вчинення нею дій, які можуть порушити його право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню [3].

Таким чином, однією із складових захисту права власності є позитивний статичний стан норм цивільного права, спрямований на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності.

Власник, права якого порушені, має право на відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди, має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним; має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном; може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорюється або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності (ст. 386, 387, 391, 392 Цивільного кодексу України) [3].

Таким чином вагомою складовою цивільно-правового захисту права власності є динамічні (активні) дії власників, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпоряджання своїм майном.

З погляду теорії цивільного права, Р. Шишка вважає, що охорона полягає у можливості забезпечити безперешкодне користування правами відповідно до національного законодавства, термін “охорона” використовується як загальне правове явище, яке включає захист»; правова охорона права власності може і повинна здійснюватися всіма нормами права: матеріальним і процесуальним, публічним і приватним. У такій взаємодії вони доповнюють одне одного і за умов наявності дійсної, а не заполітизованої чи награної зацікавленості державних органів та суспільства можуть виконати свою охоронну функцію. Таке розуміння є широким». Вузьке трактування терміна «охорона» — це лише передбачені законом засоби, спрямовані на відновлення чи визнання прав і захист інтересів потерпілих від правопорушення, охорону у вузькому сенсі ще прийнято називати захистом прав [3, с. 240].

В свою чергу І.А. Бірюков І.А. та Ю.О. Заїка визначили, що охорона відносин власності у випадку порушення права власності конкретного суб'єкта полягає у захисті порушеного права. Захист права власності - це сукупність передбачених законом цивільно-правових засобів, які, по-перше, гарантують нормальне господарське використання майна (тобто вони забезпечують захист відносин власності в їх непорушеному стані), а, по-друге, застосовуються для поновлення порушених правовідносин власності, для усунення перешкод, що заважають їх нормальному функціонуванню, для відшкодування збитків, які заподіяні власнику [5, с. 342].

При цьому вище зазначений цивільно-правовий підхід до розуміння змісту охорони права власності в цілому у юриспруденції є сталим, але не єдиним.

Нами неодноразово обґрунтовувалась більш складна структура змісту охорони права власності, так як об'єктивно існує три її різновиди [6, с. 7-8]:

1) охорона права власності у найвужчому розумінні (захист права власності) – це динамічні (активні) дії суб'єктів права, спрямовані на відновлення порушеного права власності, усунення перешкод у здійсненні ними права користування та розпоряджання своїм майном;

2) охорона права власності у вузькому розумінні – це позитивний статичний стан юридичних норм, спрямованих на попередження, запобігання протиправних посягань на право власності;

3) охорона права власності у широкому розумінні складається з елементів захисту права власності та охорони права власності у вузькому розумінні (охорона права власності = охорона права власності у вузькому розумінні + захист права власності), іншими словами, охорона права власності у широкому розумінні – це система впорядкованої юридичними нормами діяльності суб'єктів права спрямованої на попередження, запобігання та відновлення порушеного права власності.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Галуцько В. Правова охорона власності / В. Галуцько // Персонал. – 2006. – № 11. – С. 68-71.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV : за станом на 1 квітня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Шишка Р. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України : дис. ... докт. юрид. наук : спец.-12.00.03 / Роман Богданович Шишка. – Харків, 2002. – 427 с.
5. Бірюков І. Цивільне право України. Загальна частина : навчальний посібник // І. Бірюков, Ю. Заїка. – К. : КНТ, 2006. – 480 с.
6. Саунін Р. Адміністративно-правова охорона права на комп'ютерні програми в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.-12.00.07 / Р. Саунін. – К., 2012. – 18 с.

Мурашин О.Г.

ЮРИДИЧНА НАУКА І ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Необхідність творчого і послідовного осмислення трансформацій, які відбуваються у посттоталітарному суспільстві, більш глибокого пізнання сучасних процесів економічних і соціальних перетворень, динаміки державно-правових явищ, в тому числі в умовах економічної та політичної криз, є нагальною потребою часу. Саме під час навчального процесу у вищих навчальних закладах юридичної спрямованості студенти можуть отримати комплекс наукових знань, навичок і тим самим досягнути поставленої мети.

У визначенні шляхів становлення і розвитку України як суверенної демократичної, соціальної правової та держави, а також у формуванні громадянського суспільства, велика роль належить юридичній науці у вищих, головне призначення якої полягає у здійсненні досліджень державно-правових проблем і виробленні пропозицій по вдосконаленню правового регулювання суспільних відносин. Зростання її значення обумовлено і об'єктивною необхідністю утвердження розуміння студентами провідної ролі особи в сучасному суспільстві, пріоритетів у захисті її прав і свобод, формування соціально орієнтованої ринкової економіки.

Сучасна українська юридична наука є продуктом тривалого та неоднозначного процесу становлення і розвитку, що обумовлено складним характером державно-правового будівництва в Україні і особливостями суспільно-політичного устрою на тому чи іншому етапі. Якісно новий етап у розвитку юридичної науки настав з проголошенням незалежності України. Зменшився ідеологічний тиск на неї, відкрилися сприятливі умови для її розвитку як самостійної системи. Нині вона є важливим засобом науково обгрунтованого прогресивного розвитку української держави і суспільства.

Юридична наука зазнала суттєвих змін через перехід від тоталітарної ідеології до принципу пріоритету загальновизнаних норм міжнародного права над внутрішньою системою законодавства. Міжнародне право набуло вельми високого авторитету, коли жодна країна в світі вже не може відкрито нехтувати його принципами, й стало загально-універсальним інструментом міждержавного співробітництва. З іншого боку, можна сказати, що правнича наука здійснила суттєвий позитивний вплив на процес складання практики діяльності інститутів міжнародно-правового захисту прав людини, контролю за функціонуванням демократичних інститутів, утворення механізмів та процедури управління міжнародними відносинами. Не випадково, що під час навчального процесу робиться наголос саме на ці питання.

Прийнявши Конституцію 1996 р., Україна стала на шлях цивілізованого розвитку. Однак чимала кількість проблем правового характеру прийдешнього сторіччя не отримала свого вирішення.

Зміни в усіх сферах соціального життя ініціюються, здійснюються і спрямовуються державою та суспільством шляхом правового регулювання відповідних суспільних відносин. Все це переконливо свідчить, що без піднесення авторитету та ролі правової науки в учбовому процесі, істотного підвищення якості та ефективності юридичних досліджень, урахування її рекомендацій та висновків неможливо розв'язати складні завдання перехідного періоду.

Отже перед юридичною наукою і освітою постає виконання таких основних завдань:

1. Розвивати і поглиблювати розуміння державно-правових явищ і на цій основі прогнозувати їх майбутнє;

2. Розробляти рекомендації для державної влади щодо створення і застосування нових законів та взагалі проведення раціональної юридичної політики в державі;

3. Підвищувати правову культуру населення через проведення довгострокових термінових заходів освітнього, інформаційного, аналітичного, організаційного характеру.

Особливе значення в здійсненні цих та інших завдань належить теоретичним наукам та дисциплінам, зокрема, теорії держави і права. Вона має розробляти сучасні методологічні підходи до аналізу державно-правових явищ, їх оцінки та прогнозування, моделі оптимального урегулювання суспільних відносин за умов перехідного періоду, становлення українського суспільства на засадах демократії та правової державності.

На передній план теоретичних дисциплін повинні вийти питання реформування політичної системи України, її трансформування зі змішаної - парламентсько-президентської на парламентську.

Більш ґрунтовним має стати вплив правознавства на реформу виборчого законодавства, яка має відповідати потребам парламентсько-президентської системи — перехід до пропорційної виборчої системи, але

європейського зразка. Нагальними залишаються проблеми становлення та розвитку сучасної правової системи України, вдосконалення законодавства на засадах демократії, осмислення феномену прецедентного права, оскільки до цього спонукають рішення, що прийняті Європейським судом з прав людини. Науці конституційного права слід визначитися із правовою природою і юридичною силою актів Конституційного Суду України відповідним відображенням цих питань під час викладання циклу юридичних дисциплін.

Упорядкування самої правової системи держави спонукає науковців приділити увагу питанням системи та систематизації нормативно-правових актів України, їх співвідношенню, визначенню їх регулятивного потенціалу. Правознавство має рішуче підвищити свій експертний потенціал, науковці можуть і повинні більш ґрунтовно впливати на розробку концепцій законодавчих актів, науково супроводжувати їх прийняття, сприяти включенню цих питань у практичні заняття в юридичних вишах.

Головними напрямками розвитку науки конституційно-правової спрямованості стане вирішення проблем: втілення у політико-правову практику принципу верховенства права. Конституції України та її законів, реалізації конституційних принципів щодо визнання людини найвищою соціальною цінністю, народного суверенітету, поділу влади, ідеологічної, економічної і політичної багатоманітності, безпосередньої реалізації конституційних норм, з огляду на це, юридична наука і освіта передусім повинні визначити оптимальні параметри державної влади і місцевого самоврядування в Україні, розробити пропозиції щодо ефективних механізмів взаємодії владних структур.

Потребують визначення пріоритетності завдання щодо формування галузей приватноправової спрямованості, передусім його цивільно-правової складової. Це має забезпечити функціонування і розвиток громадянського суспільства як автономної і відносно незалежної від державної влади системи соціальних відносин між юридично рівними і вільними суб'єктами в усіх сферах життєдіяльності людини, включаючи насамперед підприємництво. Самостійність та ініціативність приватного життя можливо забезпечити лише за умов визнання об'єктивного характеру цивільних прав як таких, що виникають із соціальної природи людини, стосунків між учасниками громадянського спілкування.

Формування ринкових засад в економічному розвитку суспільства потребує глобальних структурних перетворень у регулюванні відносин, що виникають на національному економічному ринку, який має охоплювати фондовий ринок, ринок капіталу, кредитний і валютний ринки, ринок робочої сили та ринок товарів. Кожний з цих сегментів ринку потребує власних і водночас взаємоузгоджених і визначених законами механізмів державного регулювання.

За умови перехідного періоду і нестабільної економіки є цілком виправданим і доцільним розвиток підприємницького законодавства шляхом створення норм, що закріплюють принципові засади в межах галузевих кодифікованих актів, а також у законодавчих актах інтеграційного характеру, вже утворили окрему комплексну галузь законодавства, яка повинна знайти своє відображення в навчальному процесі.

Методологічне та прогностичне значення наукового знання знаходить відображення у його конкретних формах та змісті, зокрема, в освіті. Зміст правового наукового знання збагачується актуальною проблематикою, над якою працюють вчені-правознавці науково-дослідних установ і вищих юридичних навчальних закладів. Серед глобальних проблем слід відзначити ті, що пов'язані інформаційними зв'язками із багатьма питаннями у суміжних галузях права.

Так по-новому постає питання про законність у її взаємозв'язку з керованістю соціальними процесами, розвитком демократії та становленням теми забезпечення конституційних прав людини. У реальному житті законність виявляється багатоаспектною категорією, яка торкається інформаційної, контрольної, правоохоронної та інших функцій правової системи, а також таких складних проблем внутрішньої політики, як економічна, інформаційна та екологічна безпека. Саме така спрямованість законності повинна знайти відповідне відбиття в курсах і спецкурсах, що викладаються.

Ще й досі чимало поглядів щодо законності на практиці мають відбиток відомчої належності, хронічно застарілі уявлення. Існуючі відомчі підходи вирішення проблеми законності, обвинувальні ухили, що мають місце в правоохоронній діяльності, руйнують законність як правову цінність. Нині, у зв'язку з впровадженням принципу верховенства права, суттєво змінюється зміст законності саме як правової категорії. Законність перетворюється в наш час у правову цінність, що має чітке відображення в Конституції України.

Важливе значення має принципово нове розуміння студентами розуміння правового договору у системі праворегуляції і правоохорони, його ролі як нормативного джерела і для права, і для правозастосовчої практики. Поява і поширення нових видів договорів (наприклад, адміністративно-правових, міжвідомчих, міжрегіональних, космічних, міжнародних тощо), їх аналіз з точки зору конституційної юрисдикції, дотримання міжнародно-правових вимог щодо виконання є перспективним для теорії права. Потрібна комплексна реорганізація системи договорів та порядку їх забезпечення, що необхідно для повного приєднання України до Європейського співтовариства.

Завдяки теоретичному опануванню діалектики державотворчого процесу формуються нові знання про співвідношення права і моралі, політики і ідеології державотворення. Критерії їх розмежування, впливу на розвиток суспільних відносин нині потребують нового осмислення.

Вчені-правознавці дійшли висновку, що без розвитку правової ідеології, без створення парадигми

патріотизму, без захисту суспільної моралі досягти успіху у державотворенні неможливо.

На сьогодні наукові дослідження рухаються в наближенні до правозастосовчого процесу. Такі його складові частини, як правостановлення, правозабезпечення, правопримуснення правовідновлення, є класичними в розумінні системи застосування норм права. Та найменш дослідженими ще залишаються питання правовиконання, питання забезпечення єдності юридичного процесу.

Незважаючи на прийняття численних нормативно-правових актів, не зменшується кількість законодавчих прогалин.

Правові процедури будь-якого рівня та призначення завжди розглядалися юридичними дисциплінами як регулятор суспільного руху. І ось з'явилося у практиці поняття "дерегуляції правових відносин", яке ще не піддавалося глибокому науковому аналізу. Відповісти на складні запитання про його правову природу, про місце в управлінському процесі, про системний характер взаємозв'язків дерегуляції з іншими правовими процедурами не просто. Дослідження юридичного процесу мають пов'язуватися із системністю процедури, мета якої — досягнення конкретного результату правомірної поведінки.

І, нарешті, ще чекають свого вирішення такі важливі наукові новації, що виникли через "законодавчий бум", в якому з'явилися свої технократичні схеми прийняття рішень, утворилися невинуваті комплексні "пакети" нормативно-правових актів, практика внесення змін без врахування зворотної дії нормативно-правових актів. Безумовно, саме тому дуже актуальною є проблема дії права, методології юридичного пізнання законотворчого процесу, виконання порівняльно-правових досліджень і відбиття їх результатів в навчальному процесі.

Юридичне наукове пізнання, безумовно, буде рухатися разом із вдосконаленням людини, її правової освіченості, в її інтелектуальній неповторності, суспільному оточенні та правовому вимірі.

Гриценко В.Г.

ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВАКОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Захист права власності має велике значення вже тому, що власність в її різних формах є основою економічного розвитку суспільства. Дане право – одне з найважливіших невід'ємних прав людини, і його забезпечення – важливе завдання всіх органів правової держави.

Відповідно до чинного законодавства України, право власності є тим фундаментом, на якому базується правова система держави. Конституція України встановила основні засади права власності. Статтею 41 Конституції визначено, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Це право є непорушним [1].

Власність — це відносини між людьми з приводу речі. З одного боку цих відносин — власник, який ставиться до певної речі як до своєї, з другого - не власники, всі інші особи, які зобов'язані ставитися до цієї речі як до чужої. Привласнюючи конкретну річ, власник тим самим усуває від неї всіх інших осіб, вступаючи в такий спосіб у відносини з ними.

Саме суспільство неможливе без тих чи інших відносин власності: ці відносини визначають його економічну структуру, ідеологічне, моральне і політичне обличчя.

Право власності — це сукупність правових норм, які регулюють відносини, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням власником належним йому майном на свій розсуд і в своїх інтересах, усуненням усіх третіх осіб від протиправного втручання у сферу його володіння цим майном, а також обов'язки власника не порушувати прав та законних інтересів інших осіб.

Поняття комунальна власність у законодавстві України виникло в грудні 1990 року при прийнятті Закону Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування». Законодавством визначено, що комунальна власність є основою місцевого самоврядування, управління комунальною власністю здійснюється від імені населення адміністративно-територіальних одиниць відповідними місцевими радами народних депутатів і уповноваженими ними іншими органами місцевого самоврядування. До їх комунальної власності було віднесене майно, що було передано безкоштовно колишнім СРСР і Українською РСР, іншими суб'єктами, а також майно, придбане місцевими радами народних депутатів за рахунок коштів, що їм належали [2].

Конституція України визначила нові правові принципи функціонування комунальної власності і її економічної природи. Відповідно до Конституції комунальна власність упроваджується як форма власності, якої до цього часу не було в Україні. Комунальна власність є власністю відповідної територіальної громади. Сама територіальна громада розглядається як спільнота громадян України, яка наділена правом самостійно вирішувати питання місцевого значення в рамках Конституції і законів України. Отже, суб'єктом права комунальної власності є територіальна громада, а від її імені – господарюючий орган місцевого самоврядування, що обирається жителями міста, села, селища або об'єднання сел.

Комунальна власність є самостійною і рівноправною формою власності нарівні з такими видами

власності як державна, приватна й ін. За своєю економічною природою комунальна власність є колективною формою власності, тому що встановлює відносини колективного володіння коштами, об'єктами і майном цієї власності, а також відношення окремих категорій населення до даних коштів, об'єктів і майна як до власних. Територіальна громада, маючи статус територіального колективу громадян України, є колективним власником коштів, об'єктів і майна комунальної власності.

До набрання чинності Кримінальним кодексом України 1960 року комунальна власність фактично не була об'єктом кримінально-правової охорони. Так, глава II Кримінального кодексу України 1960 року передбачала відповідальність за злочини проти державної і колективної власності, а глава V – за злочини проти індивідуальної власності громадян [3].

Отже, до реформи кримінального законодавства за посягання на комунальну і приватну власність на той час застосовувалися норми зазначених глав, що слід визнати порушенням законності. Це надзвичайно небезпечне явище, оскільки для Особливої частини кримінального права є неприйнятним існування аналогії кримінального закону.

Чинний Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. [4] вдало розв'язує цю проблему шляхом рівного захисту всіх форм власності. Нині комунальна власність, як правильно зазначив академік АПрН України П.С. Матишевський, захищається нарівні з іншими формами власності [5, с. 232]. Це закріплено розділом VI КК України, ст. 233 «незаконна приватизація державного, комунального майна» і ст. 235 «недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання».

Злочини проти власності становлять одну із найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь, оскільки вони посягають на одне із найцінніших соціальних благ – право власності.

У зв'язку із численними порушеннями приватизаційного законодавства у процесі приватизації державного і комунального майна, в 2001 році у КК України було введено три нові склади злочину (ст. ст. 233–235).

Зокрема, пунктом 1 статті 233 КК України визначено, що приватизація державного, комунального майна шляхом заниження його вартості через визначення її у спосіб, не передбачений законом, або використання підроблених приватизаційних документів, а також сама приватизація майна, яке не підлягає приватизації згідно із законом, або приватизація неправомочною особою, – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років. Потрібно відзначити, що предметом цього злочину не виступають об'єкти державного земельного та житлового фондів.

За статтею 233 КК України можуть кваліфікуватись, зокрема, діяння працівників державних та місцевих органів приватизації, працівників органів місцевого самоврядування, голів та членів комісій з приватизації об'єктів, тендерних комісій, службових осіб підприємств, які підлягають приватизації, фізичних осіб та службових осіб, юридичних осіб-покупців державного чи комунального майна [6, с. 842–860].

Слід зазначити, що практичні працівники неодноразово звертали увагу на прикру тенденцію відвертого ігнорування суб'єктами права комунальної власності та уповноваженими ними органами послідовної процедури приватизації (незатвердження результатів експертної оцінки – експертної оцінки та звіту). Подібна практика приватизації є злісним порушенням приватизаційного законодавства [7, с. 45].

Постановою Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2011 року № 1253 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань оцінки майна» змінено Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, а саме: «Розмір збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей визначається шляхом проведення незалежної оцінки відповідно до національних стандартів оцінки. [8]. У разі визначення розміру збитків, що призвели до завдання майнової шкоди державі, територіальній громаді або суб'єкту господарювання з державною (комунальною) часткою в статутному (складеному) капіталі, розмір збитків визначається відповідно до методики оцінки майна, затвердженої Кабінетом Міністрів України».

Значним недоліком правової системи України є неефективність та несвоєчасність надання державного захисту. Необхідним заходом для реалізації судово-правової реформи в Україні є поглиблення спеціалізації судових органів з тим, щоб суб'єкти захисту могли отримати допомогу швидко й оперативно. Потрібен жорсткий контроль з боку громадськості, який має стати невід'ємним доповненням контролю з боку місцевої влади та правоохоронних органів.

На засіданні в лютому 2012 року Міжвідомчої Комісії з питань протигидії протиправному поглинанию та захопленню підприємств, проведеного під головуванням А. Ключова, зазначалось, що в МВС України у 2009–2011 р.р. зафіксували 189 випадків рейдерства. Тільки в 2011 року було порушено 52 кримінальні справи за ознаками незаконного захоплення підприємств, інакше кажучи, рейдерства, 49 звільнених Вищою радою юстиції суддів, 287 анульованих ліцензій приватних охоронних фірм.

Підробка документів, завідомо неправомірні рішення судів під прикриттям корумпованих чиновників, прогалини в чинному законодавстві, доведення до фіктивного банкрутства, відкрите силове захоплення за участю приватних охоронних агенцій, зміна власника – ось далеко не повний перелік методів роботи цих шахраїв. І скрізь вони діють організовано, зухвало й чітко, що лише підтверджує тезу: без зв'язків із владними

та судовими інституціями тут не обійшлося. Найбільш ласими шматочками для захоплення нині є готелі, складські приміщення, великі земельні ділянки, санаторії, колишні військові об'єкти. Тобто йдеться про готовий бізнес та економічно привабливі підприємства. Часто власники до останнього не здогадуються про відчуження свого майна.

Історично склалося так, що право власності завжди викликало жвавий інтерес у суспільстві, а тим більше – право власності на нерухоме майно. Зараз цікавляться цим в основному особи, робота яких безпосередньо пов'язана з переходом права власності на нерухоме майно, - нотаріуси, працівники БТІ, суб'єкти оціночної діяльності, ріелтори. Проблема державної реєстрації речових прав на нерухоме майно викликала особливий інтерес у кінці минулого року. З січня 2012 року мали набути чинності зміни до Цивільного кодексу України та Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», які змінили існуючий механізм переходу права власності на нерухоме майно, однак їх відтермінували ще на рік.

При запровадженні в дію Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» у тому стані, яким він є на сьогоднішній день, можуть виникнути суттєві проблеми як законодавчого, так і організаційного характеру. Це пов'язано з тим, що в країні немає концепції розвитку державної реєстрації речових прав, існують розбіжності між законом та Цивільним Кодексом України щодо підстав та моменту виникнення права власності на нерухоме майно, нотаріуси не включені у систему державної реєстрації речових прав тощо.

Доцільним є законодавчо закріпити розмежування функцій державного реєстратора та нотаріуса за принципом часу виникнення права власності: нотаріуси здійснюють державну реєстрацію речових прав на вже створені та існуючі об'єкти нерухомого майна, а державні реєстратори – на новостворені об'єкти речових прав або право власності, на які воно виникло на підставі рішень судів.

На теперішній час захист власності — це створення та організація державою відповідних інституцій, які мають на меті виявляти можливість вчинення правопорушень, здійснювати їх профілактику та вживати дієві заходи впливу на порушників прав власності, тобто забезпечити власнику безперешкодне право володіти, користуватися, управляти майном, право отримувати дохід та відчужувати майно, а також визначити конкретні додаткові правомочності, відповідно до чинного законодавства. Гарантований Конституцією України рівний захист всіх суб'єктів права власності повинен відображатися, зокрема, в однаковому законодавчому врегулюванні тих чи інших питань щодо здійснення всіх форм права власності.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К., 1997.
2. Про місцеві Ради народних депутатів і місцеве самоврядування. Закон Української РСР від 7 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР.— 1990.— № 2.— Ст. 5.
3. Кримінальний кодекс України. Введено в дію з 1 квітня 1961 року. Законом Української РСР від 28 грудня 1960 року
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – 968 с.
6. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія/ О.О. Дуров. – К., 2003. – 924 с.
7. Овечкін В.Е. Проблемні питання відправлення правосуддя у справах, пов'язаних із застосуванням законодавства про власність // Вісник господарського судочинства. – 2001. – № 1. – С. 42-49.
8. Постанова КМУ від 07 грудня 2011 року № 1253 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань оцінки майна».

Дадерко Л.Ф.

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

В юридичній науці принцип справедливості розглядається в якості усєї системи національного права. Особливе значення набуває даний принцип для кримінального права і кримінального правосуддя. Мабуть, не випадково термін «justice» в англійській мові водночас означає і справедливість і правосуддя.

Не дивлячись на виняткову важливість даного принципу для кримінального права розробка в юридичній науці є недостатньою. Основні точки зору, що існують з даної проблематики можна звести до наступного:

Справедливість – це принцип кримінального права, кримінальної відповідальності, призначення покарань.

Такі положення є наявним свідченням звуженого розуміння даного принципу у кримінальній науці. Не можна розглядати справедливість лише як принцип відповідальності і тим більше призначення покарання, так як будь – яка норма кримінального законодавства має бути справедливою.

Келіна С.Г. та Кудрявцев В.Н. виділяють три рівні прояву принципу справедливості у кримінальному

праві. Перший торкається справедливості призначення покарання, другий передбачає для законодавця вимогу визначити справедливу санкцію за злочинне діяння і третій торкається формування кола злочинних діянь. Але водночас зазначають, що «навіть чи слід враховувати всі ці аспекти при формуванні справедливості в якості кримінально-правового принципу». Таким чином, автори керувалися тим, що оскільки кримінальне право регулює відносини між громадянами і державою і не відноситься безпосередньо до законодавця, то в законодавчому визначенні цього принципу повинен бути відображений тільки прояв справедливості при визначенні судом міри покарання. На основі цього у працях даний принцип сформульовано таким чином: «покарання чи інший захід кримінально-правового впливу, що застосовується до особи, що його вчинила і даними про його особистість». До речі, до такого ж висновку прийшли і більшість авторів підручників з Загальної частини кримінального права які виділяють справедливість, як самостійний принцип кримінального права.

Отже, справедливість є принципом всього кримінального права. Звідси випливає вимога її впливу на цю галузь права. Доцільним виглядає розглянути наступні точки впливу даного принципу на норми кримінального права, окрім вже згаданого принципу справедливості для призначення покарання: визначення кола злочинів, класифікація злочинів, встановлення меж санкцій.

Важливо врахувати вимоги справедливості при проведенні класифікації злочинів, оскільки остання повинна слугувати в якості правової підстави подальшої диференціації відповідальності за злочинні діяння в кримінальному законодавстві, що забезпечує справедливість при призначенні покарань.

В літературі справедливість досить рідко виділяється як самостійний кримінально-правовий принцип. Водночас майже всі автори, що займалися даною проблемою визначають принципом кримінального права індивідуального покарання. А наприклад, Матишевський П.С. взагалі отожднює поняття справедливості та індивідуалізації покарання. Дійсно, принципи індивідуалізації та справедливості покарання по своїй суті є близькими, але повністю не співпадають. Індивідуалізація покарання завжди відноситься до особистості злочину, а справедливість – поняття більш широке: тут враховується особистості і суспільні інтереси. Ці підходи не завжди розрізняються у літературі. Так, Феллов П.А. вважає, що принцип індивідуалізації покарання полягає «у врахуванні характеру і ступеня суспільної небезпеки, скоєного злочину, особистості винного, обтяжуючи та пом'якшуючи обставини, які дозволяють при реалізації принципу невідворотності покарання призначити особі, що скоїла злочин, справедливе покарання.» Безперечно, що вимоги до суду є правомірними, але вони виходять далеко за межі принципу індивідуалізації відповідальності. Індивідуалізація при притягненні до кримінальної відповідальності особи, винної у вчиненні злочину, передбачають врахування її індивідуальних особливостей – фізичного стану, характеру, виховання, професії, способу життя, середовища, у якому вона перебуває, тощо. Оцінка злочинного діяння з позиції суспільних інтересів, що охороняються законом, відбувається на основі принципу відповідальності (співрозмірності) покарання тяжкості вчинення злочину. Без сумніву, цей принцип витікає з багатьох суспільних інститутів, моральності та громадських почуттів. Для того, щоб співрозмірити покарання і тяжкість вчиненого злочину, необхідні відповідні мірки відрахунків, міри, масштаби.

Отже, принцип справедливості будучи властивим праву взагалі, отримує своє втілення у кримінальному праві, зокрема, суттєвий вплив принцип справедливості справляє на визначення кола злочинних діянь, класифікацію злочинів, встановлення справедливих санкцій та їх меж. Однак, безперечно, найголовнішу роль у кримінальному праві даний принцип відіграє при притягненні особи, винної у скоєнні злочину до кримінальної відповідальності і призначення їй покарання з урахуванням тяжкості скоєного, особистості винного та всіх інших індивідуальних особливостей даного конкретного випадку. Реальне втілення принципу справедливості дає змогу подолати певний формалізм, закладений у принципі рівності громадян перед законом, тобто досягти більш повної фактичної рівності громадян у сфері кримінального судочинства.

Специфікою реалізації принципу справедливості у кримінальному праві дає підстави говорити про такі кримінально-правові принципи як індивідуалізація покарання і відповідність покарання тяжкості вчиненого злочину. Перший передбачає врахування особистих рис винної особи, що скоїла злочин при призначенні покарання; другий – на перший план виводить сам характер діяння, а точніше – його тяжкість, рівень – «шкоду», суспільні та особисті інтереси громадян, держави, юридичних осіб тощо.

Іваненко А.М.

ТВОРИ ЗОБРАЖАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

На основі теоретичних положень українського джерелознавства розглядаються історичні джерела, зафіксовані у вигляді зображень

До числа джерел, недостатньо досліджених в історичних працях, належать твори образотворчого мистецтва, які є самотніми „символами віри" художника. Не конкретний матеріал творів мистецтва, а їх своєрідний підтекст, ідейні та художньо-естетичні основи образів, в яких міститься глибокий зміст, що знаменує певну ідеологію епохи, класу, професії, окрему людину - ось що може зацікавити історика в картинах майстрів пензля. Зміст кожного твору зображального мистецтва злитий із предметним образом, але він ширший від нього

і вагоміший. Тут окреме явище віддзеркалює невїчерпну суть людських уявлень та поглядів. Зрозуміло, що дослідники не будуть вивчати за сюжетами картин історію України, але вони є одним із джерел вивчення періоду діяльності тих чи інших митців і середовища, до якого вони належали.

Зображальне мистецтво є, насамперед, естетично-пізнавальною діяльністю, відображенням певних важливих для людини явищ життя. Спільним для видів мистецтва засобом цього відображення є художні образи, які через конкретно-чуттєве, одиначне відбивають загальне, відтворюють глибоку життєву правду. Основою закономірності створення художнього образу є типізація та індивідуалізація, за допомогою яких досягається єдність об'єктивного і суб'єктивного, змісту й форми.[1]

Різноманітні явища життя відображаються в усіх видах зображального мистецтва у вигляді прекрасного і огидного, величного й низького, трагічного та комічного тощо, виявляючи найважливіше в житті - його суть, напрям історичного розвитку. Створюючи той чи інший художній образ, митець втілює в ньому свій ідеал краси й добра, тому вирішальну роль у художній творчості відіграє світогляд митця, його розуміння дійсності.

Зображальні джерела як пам'ятки епохи своєрідно характеризують особливості суспільства, віддзеркалюючи історичну дійсність. Вивчення їх комплексу вимагає наукового підходу, особливих методів дослідження різних за походженням творів мистецтва. До зображальних джерел, як і до всяких інших, слід застосувати різноманітні засоби критики і в першу чергу засоби встановлення їх вірогідності.

Вивчення древніх малюнків має важливе значення: вони відображають різні форми громадської організації, не досить віддзеркалених іншими джерелами. А.В. Арциховський одним із перших у вітчизняній історіографії поставив питання про введення в науковий обіг нового історичного джерела - мініатюри та її поширеної форми - портретів. Це невеличкі портретні зображення, виконані тонким пензлем на кістці, пергаменті, металі.

порцеляні із застосуванням емалі, гуаші, акварелі тощо. Вони носили інтимний характер і призначались для окремих осіб. Мініатюра XVIII-XIX ст. є чи не єдиним джерелом для персоніфікації історії. Портрет в мініатюрі слід розглядати в нерозривному зв'язку з друкованими портретами історичних персоналій.

Книжкова мініатюра, близька за стилем до сучасних їм ікон і фресок, дала розвиток граверному мистецтву, хоч до XVII ст. мініатюра та гравюра існували паралельно. Одним із перших гравюр на Русі вважаються зображення апостола Луки і високохудожні орнаменти в книзі „Апостол", виконані І.Федоровим. Поступово поряд з орнаментальними заставками, гравюрами на релігійні морально-естетичні теми у виданнях почали з'являтися історичні портрети і гравюри, що відображали побут та одяг, архітектуру тощо.

Широку уяву про ілюстрацію старовинних видань у країні дає книга „Пам'ятники книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні", підготовлена Я.Запаско та Я.Ісаєвичем [2]. Вона містить багато репродукцій і гравюр, у ній описано відомі книги, надруковані в Україні до 1700 р.[3].

Сюжетна гравюра, яка відображала пам'ятки архітектури, побутові сцени, символіку тощо, являє собою велику джерелознавчу цінність при дослідженні конкретних періодів історії.

Одним із найзначніших історичних зображальних джерел є портрет. За портретними зображеннями ми можемо судити не тільки про зображену людину, а також про епоху, в якій вона жила. У зображувальному мистецтві портрет - це зображення певної конкретної людини (або групи людей), в якому відтворено його образ, розкрито внутрішній світ в його індивідуальній неповторності. Історія портрета - це втілений в особах шлях людства у віках. Вивчення портрета може стати джерелом найрізноманітніших знань як про саму людину та її час, так і про побут, соціальний стан, рід занять, одяг та моду епохи, в яку жив зображений.

У свій час популярними були так звані побутові портрети, тобто замовлені особою для себе, на пам'ять своїм спадкоємцям. З'являються рядові портретні галереї багатих сімей. За ними можна вивчати не тільки історію знаменитих і заможних дворянських родів, але й зміни в зовнішньому вигляді, духовному світі людини.

з виникненням фотографії портрету віщували забуття. Але, незважаючи на широке розповсюдження фотографії, а потім кіно і телебачення, де дуже популярними стали зображення видатних людей, портрет у зображувальному мистецтві не втратив свого значення.

Об'єктив фотоапарата лише фіксує те, що в нього попадає. А художник відбирає головне, що йому здається важливим і акцентує на ньому увагу. При цьому, бажає він того чи ні, виявляє своє особисте бачення й сприйняття предмета зображення.

Живопис, як інші види зображального мистецтва, є однією із форм суспільної свідомості, засобом пізнання світу. Художні образи, створювані живописом, не розвиваються в часі, а відображають певний момент історичної події або явища. Але методами типізації і відповідними засобами художньої виразності живопис розкриває суть явищ та закономірність процесів життя, відтворює не лише зовнішній вигляд, а й внутрішній світ, характери людей, їхні суспільні взаємовідносини. Як приклад можна назвати жанрові й пейзажні малюнки Т.Г.Шевченка, в яких реально показано життя і побут українського народу. У жанрі побутового живопису відображено моральні й соціальні погляди великого Кобзаря. Критика сучасної йому дійсності прослідковується в картині „Катерина", де показано образ скривдженої російським офіцером селянської дівчини. Шевченко одним із перших у вітчизняному мистецтві висловив протест проти безправного становища жінки. Митець відтворив типове явище царської Росії, зіставивши чистоту народних звичаїв України і бруд розпусти самодержавства. „Катерина" має риси традиційної народної картини з її оповідністю, драматичним змістом, повчальним

висновком. Є в ній від народної картини і окремі засоби форми - у зображенні, наприклад, пейзажного мотиву, в атрибутах побуту, у компонованні постаті селянина, в якому спостерігаємо подібність до козака Мамає, у дзвінкому соковитому колориті. З особливою любов'ю написана постать Катерини - вродливої селянки, простої і довірливої. На її обличчі - вираз глибокого жалю, терплячості, затамованих сліз.

У листі до Г.С.Тарновського від 25 січня 1843 р., розкриваючи сюжет своєї картини, Т. Шевченко писав: „Я намалював Катерину в той час, як вона попросилася з своїм москаліком і вертається в село: у царині під куренем дідусь сидить, ложечки собі струже й сумно дивиться на Катерину, а вона сердешна тіль не плаче..., а москаль дере собі за своїми, тільки курява ляга - собачка ще поганенька доганя його та нібито гавкає. По однім боці могила, на могилі вітряк, а там уже степ тільки мріє. Отака моя Катерина"[4].

У картинах „Селянська родина", „На пасіці" Т.Г.Шевченко звернувся до теми, яку оспівав у поемах та віршах, - до теми святості, недоторканості материнства і батьківства. Коли дивишся на ці картини, пригадуються рядки його поезії про матір та дитя, які за силою вираженої в них думки є справді мудрими і філософськими. У лагідній розмові батьків окреслюються характери жінки й чоловіка, їхня зацікавленість поведінкою дитини.

Один із характерних моментів сімейної злагоди відображено в картині „На пасіці": малі дітки принесли обід своєму батькові, який працює за селом. Привітні обличчя, широко відкриті очі малят і навіть така деталь, як віночок на голові старшої дівчини, - усе промовляє про радість зустрічі з батьком.

У картинах „Катерина", „Селянська родина та „Да пасіці" Шевченко мовою реалістичного мистецтва на повний голос заявив про рідну землю, її знедолених людей - селян-кріпаків.

Іншими жанрами образотворчого мистецтва, в яких доробок Шевченка був досить вагомим, є історична композиція та ілюстрації до творів вітчизняної та світової класики. Малюнки Шевченка на історичну тематику відбивають не просто зацікавленість ефектними сюжетами, а певну вибірковість: "Смерть Лукреції", „Смерть Віргінії", „Смерть Сократа", „Смерть Олега, князя древлянського" та ін. художник трактує смерть відомих персонажів античної і вітчизняної історії як наслідок підступу, тирани, терору. Елементи драми, контрасту стають визначальними і в інших, більш зрілих та детально опрацьованих творах Шевченка на історичну тематику.

Найбільший інтерес являють малюнки „Смерть Олега, князя древлянського" та „Смерть Богдана Хмельницького", які свідчать про зацікавленість художника вітчизняною історією [5].

В основу малюнка „Смерть Олега, князя древлянського" покладено один з епізодів князівської міжусобної боротьби часів Київської Русі, про який розповідається в Іпатіївському літописі, а саме - історія вбивства в 977 р. князя Олега його рідним братом Ярополком за намовою Свінельда. У центрі малюнка зображено вбитого Олега, який лежить на килимі, біля його ніг стоїть Ярополк. Театральним жестом руки показуючи на вбитого, він кидає докір воеводі Свінельду, звинувачуючи його в трагедії, яка щойно відбулася на його очах.

На малюнку „Смерть Богдана Хмельницького" зображено гетьмана, який перед смертю передає булаву своєму синові Юрію. Булаву приймає на підносі дружина гетьмана - Ганна Золотаренко. За церемонією спостерігають козаки з найближчого оточення Хмельницького. Деякі з них стоять з опупієними головами, інші вносять до кімнати регалії козацького війська: прапори, бунчуки, тулумбаси тощо. Обабіч смертельно хворого гетьмана в дорогих кріслах сидять митрополит і російський боярин - представник царя при дворі Богдана Хмельницького.

У малюнках, ілюстраціях та офортах Шевченка високого рівня досягло мистецтво графіки. Перший твір критичного реалізму в українській графіці „Живописна Україна" був задуманий Шевченком як періодичне художнє видання про історичне минуле України. У 1844 р. вийшов перший і єдиний випуск „Живописної України" з шести естампів, а саме: історична композиція „Дари в Чигирині", присвячена подіям визвольної війни 1648- 1654 рр. У жанровій сцені „Старости" йдеться про високі моральні риси українського народу, у „Судній раді" - справедливий народний суд протиставляється судові офіційному. Офорт „Казка", „Солдат і Смерть" є гострою сатирою на миколаївську солдатчину. Пейзажі „У Києві" та „Видубицький монастир у Києві" відтворюють природу і старовинну архітектуру України.

Малярська творчість Т.Шевченка - видатне явище в історії українського зображального мистецтва. Своєю діяльністю він утвердив реалізм в українському живописі і графіці, накресливши шляхи їх подальшого розвитку.

Значна група творів, які також відбивають реальні історичні події, характерна тим, що їх автори не були ні сучасниками, ні очевидцями подій, а висвітлюють сюжети на основі власного вивчення епохи. Звернімось до відомих картин видатного художника І.Ю.Рєпіна. Не лише походженням, а й творчою, педагогічною та громадською діяльністю Рєпін був зв'язаний з

Україною, він вивчав історіографію і побут українського народу, його культуру й мистецтво. Він був українцем також і за характером своєї творчості. Українська стихія Рєпіна виблискує в його полотнах на українську тематику: „Українська селянка", „Портрет Т.Г.Шевченка", „Гетьман", „Чорноморська вольниця", „Айдамаки", „Вечорниці", та ін. Детальніше зупинимось на картині „Запорожці пишуть листа турецькому султанові". Ця картина серед шістдесяти творів української тематики Іллі Юхимовича Рєпіна вважається

найкращою. Вона рознесла по всьому світу славу про запорізьке козацтво, його героїчну, нескориму вдачу. Історія створення цього полотна нерозривно зв'язана з Україною, її історичними пам'ятками, природою, нащадками запорозьких козаків.

На полотні яскраві, колоритні постаті запорізьких козаків. Троє з них - це образи літературних героїв: козацький полковник Тарас Бульба та його сини Остап і Андрій. Один персонаж - це історична особа - кошовий отаман Іван Сірко, двоє інших - військовий суддя і писар, решта - рядові запорожці. Рєпін зобразив на картині татарина і поляка-шляхтича, які теж бували на Запоріжжі[^].

Дух картини підтримує оригінальний запорізький антураж: яскравий одяг, зброя, амуніція. За юрбою запорожців проглядається табір. Запорожці скупчилися навколо столу, за яким сидить із лукавою посмішкою писар. Він чує, але не квапиться записувати дошкульні епітети на адресу турецького султана, що їх вигадують запорожці. Одні сиплять дотепами, інші супроводжують їх громовим реготом або лише всміхаються на вигадки своїх товаришів.

Сюжет картини відтворює один з епізодів життя запорозького козацтва. Та художник вклав у неї глибший зміст. Він утілює свою історичну концепцію, свою ідею про героїзм, нескореність, безмежну волелюбність, незалежність запорозьких козаків, які відкидають вимогу володаря наймогутнішої у світі на ті часи держави - султанської Туреччини - підкоритися йому. Запорожці, які протистояли величезним силам Османської імперії на морі, руйнували турецькі чорноморські фортеці і порти, цього разу перемагали їх своїм сміхом, знущальним реготом.

І.Ю.Рєпін у листі до М.С.Лєскова від 19.02.1889 р. підкреслює: „А знаєте, я повинен Вам признатися, що я в „Запорожцях" мав ідею...Ця жменька молодців, звичайно, найобдарованіших людей свого часу, зміцнюється до того, що не тільки захищає Європу від східних хижаків, а й загрожує навіть їхній сильній тоді цивілізації і в душі регоче над їхньою східною пихатістю" [7].

Багатогранний талант Рєпіна виявився в монументальному історичному полотні „Іван Грозний і син його Іван", в якому засуджуються тиранія і деспотизм російського самодержавства. Картина відзначається глибоким драматизмом, проникненням в епоху. Вона є талановитою ілюстрацією періоду другої половини XVI ст. Це геніальне полотно стало джерелом для вивчення часу його створення, світогляду художника як представника певного громадського середовища.

Розглядаючи твори зображувального мистецтва, слід зазначити, що кожне з них має особисте обличчя, яке слалося під впливом багатьох факторів, та головних з них два: час появи твору та індивідуальність художнього сприйняття світу автором. Художник, яких проблем би він не торкався, вирішує своє завдання в органічному зв'язку із сучасним йому життям. Він відгукується на всілякі враження дійсності в їх соціальному звучанні, виступає з особистою думкою щодо них.

Новою формою зображувальних джерел є кінофотодокументи, які яскраво фіксують історичні обставини, подробиці політичного та культурного життя нашого народу. На відміну від письмових джерел, кінофотодокументи дають можливість досліднику побачити історичну дійсність, тобто зримо перенестися в минуле.

Кінофотофондокументи як історичне джерело розкривають історичні події у вигляді статичних або динамічних зорових образів. Об'єктив схоплює такі деталі і нюанси, властиві тому чи іншому явищу або події, які навряд чи можуть бути відображені в іншому виді джерел. Із кінофотофондокументів історик може запозичити факти, невідомі йому з інших джерел, і важливі відомості для уточнення уже відомих подій.

Одним із найбільш масових і доступних для дослідника джерел є фотодокументи [8]. Вони у великій кількості видаються у формі фотоальбомів, в основному тематичного характеру, що важливо для дослідників. Цінними фотографіями заповнені сторінки газет, мемуарної літератури тощо. Солідні фонди фотодокументів мають музеї, як центральні, так і місцеві. Чимало місцевих фотографій ми знаходимо на сторінках історичної та іншої літератури. Таким чином, фотодокументи - найбільш розповсюджене і доступне, але разом із тим складне джерело. Якщо кінофільми й фотодокументи мають свої сюжетні тексти й не потребують розшифровки, то фотодокументи, крім найменувань інших необхідних текстів, іноді не мають і тому потребують розшифровки, тобто додаткової роботи над ними.

Безпосереднє відображення дійсності в динаміці є незаперечною перевагою фотодокументів як історичного джерела. Значення фотодокументів окреслюється не тільки тим, що вони містять нові факти, але й дають можливість досліднику відтворювати події з історії відповідного часу. Саме фотодокументи як історичне джерело найбільше потребують творчого підходу.

Синтезованим видом зображальним джерел є кіно, що на практиці вбирає в себе засоби літератури, живопису. Кіно втілює на екрані образи, які створили сценарист, кінорежисер, актори оператор, воно розгортає перед глядачами зримі картини життя. Виникнувши на базі високо розвинутої техніки, воно відтворює дійсність, спираючись на досвід інших видів мистецтва [9]. Загальні принципи критики історичних джерел повністю застосовують і до кіно фотодокументів. Дослідник, перш за все, ставить питання щодо походження фотографії або кіноплівки. Визначити творця кіноплівки значно легше, тому що діяльність кінооператорів пов'язана з окремими установками. Виявлення авторства фотодокумента дещо складніше, особливо коли йдеться про знімки багаторічної давнини. Однією з важливих проблем критики кіно фотодокументів є

визначення місця і часу зйомки, прізвищ її учасників тощо. Якщо легенда кінофотодокумента викликає сумнів, необхідно зіставити його з іншими джерелами - пресою, архівними матеріалами, мемуарною літературою тощо. Відомі елементи і деталі окремого району, архітектури та будови, творами монументального мистецтва, зображені в кадрі, нерідко допомагають визначити місце знімка. Велике значення для розшифровки кінофотодокументів має так звана допоміжна інформація - внутрікадрові надписи: лозунги, транспаранти, плакати, афіші тощо.

Кінофотодокументи широко використовуються в історичних дослідженнях, у тому числі в популярних виданнях, адресованих широкому колу читачів, у мемуарній літературі, газетах і журналах.

У практику діяльності радіо, телебачення, музеїв та інших установ широко увійшли стенограми й фонозаписи [10]. Слід зазначити, що у фонозаписах відсутня широчінь узагальнень і глибина аналізу фактів і подій, які притаманні письмовим джерелам. Але стенограми та фонозаписи містять важливий фактичний матеріал і є цінним історичним джерелом.

Література:

1. Стрельский В.И. Теория и методика источниковедения истории СССР. - К., 1976. - С.47;
2. Арциховский А.В. Древнерусские миниатюры как исторический источник. - М., 1944. - с.3;
3. Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. - Львів, 1981 - С.128;
4. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 6 т. - К., 1964. - т.6. - С.23;
5. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: У 10 т. - К., 1961. - т.8. - с.3-8;
6. Давыдова А.С. История создания картины И.Е. Репина «Запорожцы» // Художник - 1959. - №11. - с.48-51;
7. Репин И.Е. Письма к писателям и литературным деятелям. - М., 1950 - с.42.
8. Маркіна Л.П. Джерела кінофотовідеодокументальні // Джерелознавство історії України. - К., 1998 - с.28-29;
9. Там само;
10. Маркіна Л.П. Джерела фонічні. // Джерелознавство історії України. - К., 1998. - с.36-37

Короєд С.О.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АКТИВНОСТІ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Виконання завдань цивільного судочинства (ст. 1 ЦПК) залежить, передусім, від ефективності цивільної процесуальної діяльності, головне місце в якій має посідати активна роль суду, яка має знаходити свій прояв, по-перше, в процесі доказування з метою встановлення об'єктивної істини у справі, а по-друге, в керівництві рухом процесу.

Розглядаючи питання процесуальної активності суду в цивільному судочинстві варто виходити, передусім, з того, що Загальною декларацією прав людини 1948 року передбачено, що кожна людина має право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (ст. 8). Право на ефективний засіб захисту закріплено також у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (ст. 2) і в Конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 13). При цьому, як роз'яснив Конституційний Суд України, правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах (абзац десятий пункту 9 мотивувальної частини Рішення від 30 січня 2003 року № 3-рп/2003).

Відомий крилатий римський вираз "Pereat mundus et fiat justitia" – "Нехай загине світ, але здійсниться правосуддя" зобов'язує шукати такі форми здійснення процесуальної діяльності, за яких відбувалося б з боку суду не лише керівництво рухом процесу, але й проявлялася б активність у встановленні обставин справи.

У зв'язку з цим варто прислатися до думки науковців, які вважають, що при розгляді цивільної справи має бути визначено особу, яка зобов'язана бути рухомою силою встановлення обставин справи. В іншому випадку судовий розгляд може взагалі не досягнути своєї мети [1].

Як справедливо зазначає В.І. Тертишніков, суддя і суд відповідно до закону повинні виявити активність (ст. 130, 137 ЦПК), створити необхідні умови для всебічного й повного дослідження обставин справи, і, не обмежуючись наданими позивачем матеріалами, прийняти всі передбачені законом заходи для всебічного, повного й об'єктивного з'ясування дійсних обставин справи, прав і обов'язків сторін (ст. 160 ЦПК). При цьому вчений хоч й не розглядає процесуальну активність як самостійний принцип, але її не заперечує та вважає, що вона входить як складова частина в принципах диспозитивності й змагальності [2].

О.О. Грабовська робить висновок, що хоча предмет доказування й формується спільними зусиллями суду та учасників процесу, але встановлює предмет доказування у справі саме суд (ст. 179); активною є роль суду в дослідженні доказів (ст. 130, 160, 176, 179, 187 та ін.). Автор також робить висновок, що суд не є стороннім спостерігачем процесу доказування, у нього активна позиція у цьому процесі. Така активність має компетенційний характер, тобто чітко визначений цивільним процесуальним законодавством як для органу, що

реалізує у державі конституційну функцію здійснення правосуддя [3].

Наведений висновок, на нашу думку, також підтверджується й відповідними роз'ясненнями Пленуму Верховного Суду України, наведеними в постанові від 12.06.2009 р. № 5 "Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду" та постанові від 18.12.2009 р. № 14 "Про судові рішення у цивільній справі".

Вищезазначені роз'яснення Верховного Суду щодо процесуальних дій, які повинен здійснити суд, на нашу думку, виключають його повну пасивність та вказують на часткову активну роль в процесі доказування, тобто ініціативність у встановленні обставин справи та перевірки їх доказами.

Окрім вчені-процесуалісти, заперечуючи ініціативу суду з питань доказування в цивільному процесі, водночас говорять про наявність у цивільному процесі принципу істини, оскільки діяльність суду направлена на встановлення фактичних обставин справи [4].

Принцип об'єктивної істини, який прийнято вважати міжгалузевим, відображає головну мету судового процесу – встановити істину, і після цього, правильно застосувавши норму матеріального права, розв'язати спір між сторонами. О.В. Немировська зазначає, що вимога встановлення об'єктивної істини відповідала активній ролі суду в процесі доказування, який мав доповнювати доказову базу по справі в разі її недостатності. За нового трактування саме принцип змагальності забезпечує повноту фактичного та доказового матеріалу, що є умовою досягнення істини, адже тільки сторони володіють найбільшим обсягом фактичного матеріалу [5].

Як зазначає В.В. Макачук, мала судова реформа 2001 року фактично вилучила базовий принцип судочинства – встановлення об'єктивної істини у справі, внаслідок чого правосуддя позбавляється своєї основи і сутності. Натяк на істину фактично залишається лише в самому понятті "правосуддя", що означає правий, тобто чесний суд. Позбавлення суду активності при встановленні істини підриває довіру людей до судової системи, віднімає в них надію на справедливий захист порушеного права [6].

Але, незважаючи на зазначене, варто погодитися із О.В. Немировською, що абсолютизація змагальності не перетворить суд на стороннього спостерігача судового процесу. Суд повинен регулювати цей процес, сприяти сторонам, а найголовнішим є те, що за судом залишається його одвічний обов'язок – встановити істину, дати правову оцінку встановленим обставинам та застосувати норму матеріального права і після цього винести рішення.

Таким чином, з огляду на завдання цивільного судочинства та цілі правосуддя в цілому, роль суду в сучасному змагальному процесі повинна включати прояв судом власної ініціативи в проведенні процесуальних дій щодо збирання та дослідження доказів. Для усунення неповноти судового розгляду (коли сторони через відсутність юридичної освіти, нездатність користуватися правовою допомогою чи з інших причин не виконують свій процесуальний обов'язок надати суду докази) суд все ж таки має проявляти активність (ініціативність) в процесі доказування у встановленні обставин справи та перевірку їх доказами. Активні судові дії в процесі доказування мають стати засобом усунення пасивності сторін в наданні суду доказів.

Оскільки Концепцією вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (2006 р.) було закріплено, що цивільне судочинство слід розглядати як послугу держави щодо вирішення приватноправових спорів сторонам, які самостійно не можуть їх урегулювати, тому держава має зробити правосуддя в цивільних справах більш зручним і доступним для його "споживачів", зробивши мотивацію для громадян прагнути вирішувати правові конфлікти правовими засобами в суді.

Крім того, розглядаючи цивільний процес як послугу, яку держава надає сторонам, цим фактично пояснюється акцент на змагальність, у зв'язку з чим судовий процес розглядається лише як інструмент в діяльності суду, а не як сфера захисту прав громадян, яка має бути для них доступною та зручною у правозастосовному аспекті.

Змагальність може бути повністю реалізована лише на основі реального забезпечення рівності сторін в цивільному процесі. Юридична і фактична рівність сторін має бути послідовно відображена в ЦПК, ґрунтуючись на принципі рівності сторін в правових можливостях користування процесуальними засобами захисту їхніх інтересів, які мають бути доповнені процесуальною активністю суду. Адже, як справедливо зауважив Г.П. Тимченко, допомога тому, хто не вміє, – це обов'язок судді [7].

Нами не заперечується необхідність забезпечити реалізацію принципу змагальності у судовому процесі, однак, це не є метою. В цивільному процесі має існувати системна дія принципів, а тому "виокремлення" одного з них на шкоду іншим буде порушувати баланс інтересів різних учасників процесу, який існує не для суду, а для тих осіб, які звертаються за судовим захистом.

Незважаючи на те, що цивільне судочинство вже стало розглядатися як послуга, яка надається державою всім, хто здатен за неї заплатити (сплатити судовий збір, оплатити експертизу, найняти адвоката тощо), держава і суспільство мають бути зацікавлені в одноманітному застосуванні законодавства, забезпеченні функціонування механізму правосуддя, до якого б могли звернутися всі зацікавлені особи. Саме така мета впливає із завдань цивільного судочинства (ст. 1 ЦПК). А цивільний процес має забезпечувати не змагальність і рівність сторін, а їх баланс.

Таким чином, правосуддя виконає покладені на нього завдання тоді, коли воно здійснюватиметься у

відповідності із законом, на основі встановлення об'єктивної істини за фактичними обставинами справи, а не тільки в певних межах і на основі «припущення» про їх наявність.

Подальше дослідження активної ролі суду в процесі доказування сприятиме теоретичному обґрунтуванню необхідності законодавчого закріплення в ЦПК активності суду у встановленні обставин справи з метою реального виконання завдань цивільного судочинства, яким є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Література:

1. Аллахвердиев Вусал. Сравнительное исследование доказывания в гражданском процессе Украины, Азербайджанской Республики и Российской Федерации: теоретические аспекты соотношения доказывания и познания / Аллахвердиев Вусал // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал "Порівняльно-правові дослідження". – 2011. – № 1. – С. 231.
2. Тертишніков В. І. Цивільний процес України (курс лекцій) : Навч.-практ. посіб. / В. І. Тертишніков. – Харків : Видавництво "ФІНН", 2011. – С. 34, 36.
3. Грабовська О. О. Проблеми реалізації змагальних прав у цивільному судочинстві / О. О. Грабовська // Судова апеляція. – 2011. – № 4 (25). – С. 95.
4. Цивільний процес України : академічний курс : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] ; [за ред. С. Я. Фурси]. – К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2009. – С. 99, 101.
5. Немировська О. В. Принцип змагальності сторін та його реалізація в судовій практиці : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. В. Немировська ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 1999. – 16 с. [Електронний ресурс] / Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу до документу : www.nbuv.gov.ua/ard/1999/99novrsp.zip.
6. Макарчук В. В. Актуальні питання забезпечення доступу до правосуддя / В. В. Макарчук // Судова апеляція. – № 2 (19). – 2010. – С. 18.
7. Тимченко Г. П. Принцип доступності судового захисту в історичному та теоретичному аспектах / Г. П. Тимченко // Судова апеляція. – 2010. – № 3 (20). – С. 8.

Пасічніченко С.В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ІНВАЛІДІВ

Дослідження проблеми адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів становить не лише науковий, а й практичний інтерес, оскільки забезпечення реалізації конституційних прав інвалідів є стратегічний курс державної політики.

Соціальний захист інвалідів, який, зокрема, включає право на працевлаштування та зайнятість, освіту, реабілітацію, доступність архітектурної та транспортної інфраструктури, доступ до інформації, участь у політичному житті, належне матеріальне забезпечення, своєчасність та ефективність надання соціальних послуг, як відомо, є той компонент суспільного життя, який визначає соціальний характер держави, правозахисний механізм адміністративно-правового регулювання соціального захисту інвалідів, конструктивні внутрішньодержавні реформи, які б сприяли розв'язанню проблем адміністративно-правового регулювання соціального захисту інвалідів.

Дослідженням питань сутності, ознак, ролі і значення адміністративної відповідальності як правового інституту займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В. Б. Авер'янов, О. П. Альохін, С. С. Алексєєв, В. К. Андрєєв, О. Ф. Андрійко, А. І. Берлач, П. Ф. Базилєва, О. М. Бандурка, Д. М. Бахрах, К. С. Бельський, Ю. П. Битяк, А. С. Васильєв, І. О. Галаган, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, Е. Ф. Демський, Ю. А. Денисов, Є. В. Додін, В. В. Долежан, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, А. П. Ключніченко, Л. В. Коваль, Ю. М. Козлов, В. П. Колпаков, Є. Б. Кубко, Д. М. Лук'янець, М. С. Малєїн, В. М. Манохін, В. М. Марчук, Н. Р. Нижник, Д. М. Овсянко, В. Ф. Опришко, І. М. Пахомов, І. С. Самощенко, М. С. Студенікіна, Ю. О. Тихомиров, О. М. Якуба.

Метою даного дослідження є встановлення особливостей адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів шляхом аналізу вітчизняних законодавчих актів й розроблення пропозицій для вдосконалення законодавства стосовно заходів адміністративної відповідальності у сфері соціального захисту інвалідів.

З огляду на те, що ефективним засобом підтримання в суспільстві законності та правопорядку як елементів правової держави є юридична відповідальність взагалі та адміністративна, зокрема, доцільно проаналізувати погляди науковців щодо тлумачення понять «відповідальність», «адміністративна відповідальність» з метою сформулювати основні напрями вдосконалення адміністративної відповідальності за порушення у сфері соціального захисту інвалідів.

Варто зауважити, що на цей час як в юридичній літературі, так і в чинному законодавстві не склалося єдиної думки щодо визначення поняття адміністративної відповідальності [1, с. 189; 2, с. 121; 3, с. 266; 4, с. 34].

Так адміністративну відповідальність як вид юридичної відповідальності застосовують на підставі норм права, що регулюють відносини, пов'язані з притягненням осіб, які вчинили адміністративні правопорушення (проступки), до відповідальності певного виду. Її призначення – охорона суспільних відносин від порушення засобами адміністративно-правового захисту, який застосовують державні органи (посадові особи) [5, с. 44].

З іншого боку, адміністративна відповідальність є складова частина адміністративного примусу й має всі його якості (здійснюється суб'єктами функційної влади в рамках позаслужбового підпорядкування) [6, с. 25].

Зазначений вид відповідальності настає за менш суспільно-небезпечні правопорушення, які спричиняють незначну шкоду охоронюваним інтересам [7, с. 29].

Досліджуючи питання адміністративної відповідальності, науковець Н. С. Ракша наголошує, що в теорії адміністративного права існує два різновиди визначення адміністративної відповідальності: через об'єктивний та суб'єктивний підходи. Перший обумовлений відповідною негативною реакцією держави на протиправні прояви законнеслужбярних громадян через встановлення заборон, відповідних правил і санкцій щодо порушників цих правил. В основі суб'єктивного підходу перебуває особистий обов'язок порушника відповісти перед компетентними державними органами за своє протиправне діяння і зазнати покарання згідно з порядком, установленим законом [8, с. 153].

Зокрема, професор Ю. П. Битяк зазначає, що під адміністративною відповідальністю треба розуміти накладення на правопорушників адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального або морального характеру унаслідок невиконання загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні [9, с. 7].

Учений-адміністративіст В. Б. Авер'янов визначав адміністративну відповідальність як застосування органами виконавчої влади або іншими уповноваженими органами, у тому числі й судами, до осіб, винних у скоєнні адміністративних правопорушень, визначених Кодексом та іншими законами, адміністративних стягнень, що передбачає забезпечений державним примусом обов'язок цих осіб зазнати позбавлення особистого, майнового чи організаційного характеру відповідно до накладеного адміністративного стягнення [10, с. 7].

У проєкті Адміністративно-деліктного кодексу України, редакція якого подана у монографії Д. М. Лук'янца, під адміністративною відповідальністю розглядаються відносини, що виникають між органами державної виконавчої влади та фізичними з приводу вчинення останніми передбачених законодавством протиправних діянь або існування протиправного становища, й полягають у застосуванні до останніх адміністративних стягнень у визначеному законом порядку [4, с. 213].

На думку Д. М. Овсянко, адміністративна відповідальність – це застосування державними органами, посадовими особами та представниками влади встановлених державою заходів адміністративного покарання до громадян, а в певних випадках – і до організацій за порушення законності та державної дисципліни [11, с. 129].

Професор В. К. Колпаков пропонує таку дефініцію адміністративної відповідальності як засіб захисту суспільних відносин шляхом виконання суб'єктом проступку примусово застосованих до нього заходів впливу за процедурою, передбаченою Кодексом [12, с. 88].

Варто зазначити, що найбільш поширеною серед учених-адміністративістів є концепція «санкційної» адміністративної відповідальності [13, с. 93; 14, с. 10-11; 16, с. 5; 16, с. 289].

Однак у працях указаних дослідників не розкрито питання функціонування адміністративної відповідальності у сфері соціального захисту інвалідів, що з кожним роком набуває все більшої ваги в українському законодавстві.

Водночас частиною 3 ст.6 розділу I «Загальні положення» Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» передбачено, що службові особи та інші громадяни, винні у порушенні прав інвалідів, несуть встановлену законодавством матеріальну, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність. Паралельно в Законі України «Про реабілітацію інвалідів» виокремлений цілий розділ 8 «Відповідальність за порушення законодавства про реабілітацію інвалідів» з однією статтею, у якій зазначено, що особи, винні в порушенні законодавства про реабілітацію інвалідів, несуть відповідальність згідно із законом. Яку саме відповідальність законодавцем не уточнено. Аж ніяк норми перерахованих видів відповідальності за порушення прав інвалідів не відображені у Кримінальному кодексі України та в Кодексі України про адміністративні правопорушення, що перетворює дані закони на декларацію.

Проведені перевірки Генпрокуратури засвідчили, що центральні та місцеві органи влади не забезпечують виконання вимог законів щодо захисту прав інвалідів. Зокрема, у Волинській, Луганській та Херсонській областях навіть не розроблені регіональні програми соціального захисту інвалідів. У більшості регіонів не створено цільові фонди допомоги даній категорії громадян. У Криму жоден із 1,5 тис. автобусів, що здійснюють приміські та міжміські перевезення, не має спецобладнання для перевезення інвалідів. У Черкасах не обладнано пандусами більшість закладів охорони здоров'я. Але найбільша проблема – це факти нецільового та недбалого використання бюджетних коштів, їх розкрадання посадовцями усіх рівнів. Підтвердженням тому є наявність 226 карних справ, порушених органами прокуратури. До відповідальності притягнуто 1,8 тис. чиновників, відшкодовано більше 23 млн грн. Але державі ще не повернули 33 млн грн, отриманих у борг різними організаціями під виглядом допомоги людям з обмеженими можливостями [17, с. 46; 18, с. 11].

З огляду на це права інвалідів, зокрема, і право на соціальний захист потребують не лише гарантій їх належної реалізації, а й таких засобів, які могли б уберегти інваліда від можливих посягань.

Саме тому ми пропонуємо: по-перше, статтю 45 розділу 8 «Відповідальність за порушення законодавства про реабілітацію інвалідів» Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» викласти в такій редакції: «Особи, винні в порушенні законодавства про реабілітацію інвалідів, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність»;

по-друге, вилучити частину 3 статті 6 розділу I «Загальні положення» Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та доповнити даний Закон розділом 7 «Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального захисту інвалідів», який складається зі статті 42 і викласти в такій редакції: «Службові особи органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, посадові особи підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, установ, організацій громадських організацій інвалідів, фізичні особи, які використовують найману працю, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального захисту інвалідів».

Таким чином, адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів – це засіб захисту суспільних відносин у сфері забезпечення прав інвалідів на соціальний захист шляхом накладення уповноваженими на те органами на посадових осіб підприємств, установ, організацій; фізичних осіб, які використовують найману працю; фізичних осіб, які є платники єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування й посадових осіб органів виконавчої влади, які вчинили правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів, адміністративних стягнень на підставі та в порядку, передбачених законом.

Крім поняття адміністративної відповідальності у сфері соціального захисту інвалідів важливе значення має визначення її ознак.

Так до першого виду ознак відносять ознаки, які називають основними [19, с. 30]. Ці ознаки полягають у тому, що адміністративна відповідальність за порушення у сфері соціального захисту інвалідів є: засобом охорони встановленого державою правопорядку; нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій правових норм; є наслідком винного антигромадського, протиправного діяння; супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння; пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального, матеріального, особистісного, організаційного характеру), якого він зобов'язаний зазнати і фактично зазнає; реалізується у відповідних процесуальних формах.

До другого виду відносять ознаки, притаманні їй самій та дають змогу відмежувати її від інших видів відповідальності. Деякі адміністративісти називають їх похідними [20, с. 168]. До них відносять такі:

1) наявність особливої підстави, особливого виду адміністративного правопорушення (порушення нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, неподання звітності про зайнятість та працевлаштування інвалідів до Фонду соціального захисту інвалідів, порушення щодо оплати праці та охорони праці інвалідів, соціальний захист у випадку втрати працездатності, нецільове використання коштів, наданих Фондом соціального захисту інвалідів);

2) застосування до винних адміністративних стягнень, передбачених ст. 24 КУпАП [15] та іншими законодавчими актами про адміністративну відповідальність (за порушення у сфері соціального захисту інвалідів застосовують лише один із видів адміністративних стягнень – накладення штрафу);

3) адміністративні стягнення накладають органи та посадові особи, уповноважені здійснювати адміністративну юрисдикцію. Аналіз положень КУпАП, зокрема статей, що містяться у главах 17 «Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення» та 19 «Протокол про адміністративні правопорушення», дає можливість стверджувати, що притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів здійснюється переважно органами виконавчої влади, які виконують функції адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері суспільних відносин.

Серед них: органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю, органи пенсійного фонду України, органи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, органи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, органи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, інспекції державного архітектурно-будівельного контролю;

4) між органами (посадовими особами), які накладають адміністративні стягнення і особами, які притягуються до адміністративної відповідальності, відсутні відносини службового підпорядкування. Так суб'єктами правопорушень у сфері соціального захисту інвалідів можуть бути посадові особи підприємств, установ, організацій; фізичні особи, які використовують найману працю; фізичні особи, які є платники страхових внесків і посадові особи органів виконавчої влади, які виконували свої повноваження з порушенням чинного законодавства.

Значить, адміністративна відповідальність у сфері соціального захисту інвалідів урегульована нормами адміністративного права, які містять вичерпні переліки адміністративних правопорушень, адміністративних стягнень, органів, уповноважених їх застосовувати.

Серед суб'єктів адміністративної відповідальності у сфері соціального захисту інвалідів можна виділити:

1) суб'єкти-страхувальники (Пенсійний фонд України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності), що порушують порядок використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

2) посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб, які використовують найману працю, що порушують механізм використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, порядок їх повернення; порядок подання відомостей про використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;

3) посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб, які не мають статусу підприємців і використовують найману працю, що порушують механізм використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань; подання встановленої звітності щодо страхових коштів; правила інформування Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України про річний фактичний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання, що сталися на підприємстві, про зміни технології робіт або виду діяльності підприємства.

Отже, адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів виступає необхідним елементом механізму адміністративно-правового регулювання соціального захисту інвалідів. Притягнення до відповідальності завершує собою процес реалізації відповідним органом адміністративно-правового регулювання такої функції як контроль [21, с. 70].

Важливим напрямом соціального захисту інвалідів є здійснення контролю за додержанням законодавства про працю інвалідів. Ці функції були покладені на Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю (Держнаглядпраці) відповідно до ст. 230-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Сьогодні цю функцію виконує Державна інспекція України з питань праці, яка була утворена внаслідок реформування центральних органів виконавчої влади.

Контроль здійснюється шляхом проведення перевірок стану додержання законодавства про працю у разі використання праці інвалідів на підприємствах, в установах, організаціях, що дає можливість з'ясувати стан виконання конституційної норми (стаття 43 Конституції України) щодо права на працю інвалідів нарівні з іншими громадянами України відповідно до медичних рекомендацій та положень чинного законодавства щодо застосування праці інвалідів.

Перевірки здійснювалися територіальними органами Держнаглядпраці відповідно до плану роботи Міністерства праці та соціальної політики України.

Основними видами порушень під час застосування праці інвалідів, виявленими Держнаглядпраці протягом 2008-2009 років, були:

1) порушення ст.172 КЗпП України щодо відсутності пільгових умов праці для інвалідів (у 2008 р. виявлено 8 порушень, у 2009 р. – 5 порушень);

2) порушення ст.6 Закону України «Про відпустки» в частині надання щорічних відпусток інвалідам тривалістю меншою, ніж визначено законодавством (у 2008 р. виявлено 18 порушень, у 2009 р. – 14 порушень);

3) порушення вимог ст.55 КЗпП України в частині щодо залучення до роботи інвалідів у нічний час без їхньої згоди (у 2008 р. виявлено порушення на 10 підприємствах, у 2009 р. – на 13 підприємствах);

4) порушення вимог ст.63 КЗпП України в частині залучення інвалідів до надурочних робіт без їхньої згоди (у 2008 р. виявлено 9 порушень, у 2009 р. – 13 порушень) [22].

Аналогічні види порушень зафіксовано і перевітками, проведеними у 2010 році. Так у жовтні 2010 року територіальними органами Держнаглядпраці здійснено перевірку стану додержання законодавства про працю у разі використання праці інвалідів на 935 підприємствах різних форм власності. Питома вага інвалідів у загальній чисельності працюючих на перевірених підприємствах становила 12,9 відсотків.

У ході перевірок виявлено порушення законодавства у разі використання праці інвалідів на 479 підприємствах, або на майже половині із перевірених. Найбільше порушень виявлено на підприємствах Донецької, Полтавської, Львівської областей. Проведеними перевітками встановлено, що найбільш поширеними порушеннями законодавства про працю у разі використання праці інвалідів на цих підприємствах є недотримання вимог статті 6 Закону України «Про відпустки».

За результатами проведених перевірок Держнаглядпраці було вжито заходів у межах наданих повноважень. Посадовим особам підприємств внесено 515 приписів на усунення виявлених порушень законодавства про працю, складено та передано до місцевих судів 380 протоколів про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачено частиною першою статті 41 та статтею 41-2 КУпАП «Порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці».

Також за невиконання законних вимог посадових осіб територіальних органів Держнаглядпраці 41 керівника підприємств було притягнуто до адміністративної відповідальності на підставі статті 188-6 «Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з

державного нагляду за додержанням законодавства про працю або створення перешкод для діяльності цих органів КУпАП. Крім того, матеріали перевірок по 69 підприємствах, згідно зі статтею 95 Кримінально-процесуального Кодексу України, передано до правоохоронних органів для відповідного реагування.

Таким чином, треба зазначити, що кількість порушень законодавства про працю під час застосування праці інвалідів на підприємствах країни не зменшується, що потребує прийняття на державному рівні більш жорстких заходів до роботодавців, які допускають ці правопорушення.

У зв'язку з цим пропонуємо: доповнити статтю 41 КУпАП «Порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці» частинами третьою та четвертою і викласти у такій редакції:

«Порушення встановлених термінів виплати пенсій, заробітної плати інвалідам або виплата їх у неповному обсязі, а також порушення вимог законодавства про зайнятість інвалідів – тягнуть за собою накладення штрафів на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності у розмірі від ста п'ятдесяти до трьохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Порушення вимог законодавчих й інших нормативно-правових актів про охорону праці інвалідів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності у розмірі від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян»;

– доповнити статтю 188-6 КУпАП «Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю або створення перешкод для діяльності цих органів» частиною другою і викласти в такій редакції:

«Невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю інвалідів щодо усунення порушень законодавства про працю інвалідів і загальнообов'язкове внесення соціального єдиного податку або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від семидесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян».

Не можемо залишити поза увагою правопорушення у сфері соціального захисту інвалідів, передбачене ч.2 ст.188-1 КУпАП «Невиконання розпорядження державного органу або іншого органу про працевлаштування». Об'єктивною стороною даного правопорушення є невиконання посадовою особою, яка користується правом приймати на роботу та звільняти з роботи; фізичною особою, яка використовує найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, а також неподання до Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів.

З огляду на те що, Фонд соціального захисту інвалідів здійснює перевірку підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, які використовують найману працю щодо нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, установленого статтею 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та контроль за сплатою адміністративно-господарських санкцій і пені, цільового використання наданих Фондом коштів, відповідно до п.4.3, 5.3 Положення про Фонд соціального захисту інвалідів[28], на нашу думку, главу 17 «Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення» КУпАП доцільно доповнити статтею 244-18 «Органи Фонду соціального захисту інвалідів» і викласти в такій редакції: «Органи Фонду соціального захисту інвалідів розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням, яке полягає у невиконанні посадовою особою, яка користується правом приймати на роботу і звільняти з роботи, фізичною особою, яка використовує найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів, неподання Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів (стаття 188-1).

Від імені Фонду соціального захисту інвалідів розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення мають право уповноважені посадові особи Фонду та його територіальних відділень».

Водночас, п.1 ст. 255 «Особа, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» доповнити та викласти у такій редакції: «Уповноважені посадові особи Фонду соціального захисту інвалідів та його територіальних відділень (стаття 188-1 – у частині порушення нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів або неподання до Фонду соціального захисту інвалідів звіту про зайнятість та працевлаштування інвалідів)».

Аналізуючи вітчизняне адміністративне законодавство у сфері соціального захисту інвалідів, можна зробити висновок, що накладення адміністративних стягнень є завершальний захід (форма) серед інших заходів адміністративного примусу, оскільки він матеріалізує правову оцінку, надану правопорушенню та особі правопорушника у процесі розгляду справи і винесення щодо неї відповідної постанови. У результаті застосування адміністративного стягнення винний суб'єкт зазнає обтяжливих наслідків матеріального характеру.

На закінчення зазначимо, що адміністративна відповідальність за порушення у сфері соціального захисту інвалідів має на меті запобігання правопорушенням, які перешкоджають реалізації права інвалідів на соціальний захист.

Література:

1. Радянське адміністративне право - К.:Вища школа, 1986 – 356 .
2. Ківалов С. В. Адміністративне право України: [підручник] / С. В. Ківалов – Одеса: Юрид. літ., 2003 – 396 с.
3. Державне управління: теорія і практика / [За заг. ред. В. Б. Авер'янова] – К.: «Юрінком Інтер», 1998 – 431 с.
4. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: [монографія] / Д. М. Лук'янець. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 220 с.
5. Ківалов С. В. Адміністративне право України: [Навч. метод. посібн.] / С. В. Ківалов, Р. Л. Біла. – [2-ге вид., перероб. і доп.] – Одеса: Юрид. літ., 2002. – 312 с.
6. Бахрах Д. Н. Административная ответственность: [учебное пособие для вузов] / Д. Н. Бахрах – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 201 с.
7. Кінаш Я. І. Трансформація адміністративної відповідальності: правові та організаційні аспекти: [навч. посіб.] / Я. І. Кінаш, Ю. Я. Кінаш, М. В. Коваль. – Донецьк: ДонУЕП, 2008. – 118 с.
8. Ракша Н. С. Адміністративне забезпечення права громадян на освіту: [монографія] / Н. С. Ракша. – Донецьк: ДонДУУ, 2009. – 210 с.
9. Битяк Ю. П. Переконавання і примус у державному управлінні: [конспект лекцій] / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк– Х.: Укр.юрид.акад, 1994. – 120 с.
10. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування / В. Б. Авер'янов // Право України. – 1998. – №8. – С. 8-10.
11. Овсянко Д. М. Административное право: [учебное пособие] / Под ред. проф. Г. А. Туманова – М.: Юристъ, 1997. – 448 с.
12. Колпаков В. К. Методы управления:[учебное пособие] / В. К. Колпаков – К.: Межрегиональная академия управления персоналом, 1997. – 136 с.
13. Якуба О. М. Административная ответственность / О. М. Якуба. – М.: Юрид.лит.,1972. – 127 с.
14. Административная ответственность: [учебник] / А. Б. Агапов – М.: Статут, 2000. – 204 с.
15. Кодекс України про адміністративні правопорушення: [науково-практичний коментар] / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний [3-е вид.]. – К.: Алеуга; КНТ;ЦУЛ, 2010. – 684 с.
16. Колпаков В. К. Адміністративне право України: [підручник] / В. К. Колпаков – [3-е вид.,перероб і допов.] – К.: Юрінком Інтер, 2001 – 752 с.
17. «Навар» на хворих і немічних: [авт.тексту Лідія Качан] // Соціальний захист. – 2009. – №4. – С. 46-47.
18. Головне – людина, а не її інвалідність / [авт. тексту Мирослава Талан] / Соціальний захист. – 2011. – №4. – С. 11.
19. Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових осіб / А. В. Матіос – К.: Знання, 2007. – 223 с.
20. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: [монографія] / В. К. Колпаков – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
21. Абакумова Ю. В. Правове регулювання адміністративної відповідальності:[навч. посіб.] / Ю. В. Абакумова – Запоріжжя: КПУ, 2008. – 216 с.
22. Адміністративні правопорушення за 2009 р. // Статистичний бюлетень. – 2010. – №6. – 37 с.

Мірошниченко М.І.

ДО ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Тези доповіді присвячені проблемі міждисциплінарного рівня дослідження правової системи та відображають авторську версію теоретико-методологічного підходу до її розв'язання.

1. Ефективність дослідження правової системи як цілісності залежить від оптимально вираженої системної організації знання про правову систему як предмет наукового аналізу теоретичного правознавства. У цьому разі, актуалізується проблема вибору методологічних засад системного пізнання, яка корелює із назрілою потребою у реформуванні методології правових досліджень та з розумінням поняття правової системи як вищої таксономічної одиниці логічного ряду понять, які змістовно допомагають у розкритті системної природи права як предметоутворюючої категорії юридичної науки і ядра правової системи.

2. Сучасний етап розвитку юридичної науки характеризується широким використанням системного підходу, евристичний потенціал якого у дослідженні різноманітних явищ правової дійсності, включаючи правову систему, розкривається в працях С.Алексєєва, М.Байтіна, О.Венгерова, А. Зайця, Д.Керімова, М.Козюбри, Л.Луць, М.Матузова, М.Марченка, Н.Оніщенко, В.Перевалова, С.Полєніної, П.Рабіновича, В.Сирих, О.Скакун, Л.Тіунової, Р.Халфіної, А.Черненко та ін.

3. Попри розмаїття предметних сфер застосування системного підходу у вітчизняних дослідженнях проблематики теорії правової системи, спільним є те, що уявлення про предмет пізнання науковці традиційно виражають через абстрактне поняття „система”. В залежності від тієї чи іншої відповіді на питання, що

необхідно розуміти під терміном „система”, з’являються різні визначення правової системи. Кожна з дефініцій відображає певний її зріз як соціального утворення і фіксує його у тих формах і проявах, які складають предмет того чи іншого напрямку дослідження, а тому й сприймаються і описуються у відповідних цьому напрямку термінах.

4. Визнаючи евристичну цінність для теорії правової системи різних типів дефініцій необхідно відмітити і певну їх обмеженість. Якщо у цілому розглянути історію розробки визначень поняття „правова система” у вітчизняній юридичній науці можна помітити, що кожне з них розкриває певні грані його багатого змісту, але винятково на емпіричному рівні теорії і у двох вимірах системного пізнання: предметному і функціональному. При цьому абсолютизується принцип пріоритетності логічної системи юридичних знань, системи наукових правових понять і категорій за допомогою яких створюються „раціонально виважені” моделі правової системи.

Позитивним у розробці таких моделей є те, що вони виступають уже готовим, завершеним, сформованим цілим, безпосередньо розраховані на функціональний алгоритм заданого об’єкта із наперед визначеною структурою, яка дає „правильне” його зображення, що спрощує використання створеної моделі в „уречевлений”, виробничій діяльності. Найсуттєвішим недоліком таких моделей є те, що при оцінці досягнутого в процесі пізнання визначальними часто виступають кон’юнктурні характеристики, які корелюють із поняттям „бажаної мети” у досягненні прагматичного результату, яка може породжувати хибні проблеми, котрі потенційно несуть у собі небезпеку, пов’язану з прагненнями по можливості „втиснути” в наперед підготовлену схему реальну правову дійсність, що є вкрай негативним явищем для соціальної практики (багатий історичний і правовий досвід людства є тому підтвердженням).

5. Згідно теорії систем повне уявлення про систему як цілісність можна отримати за умови комплексного її дослідження у трьох зрізах: структурному (предметному), функціональному і генетичному (історичному), що вимагає високого рівня абстрактно-теоретичних узагальнень в рамках методологічних підходів, які не нормують саме дослідження, а задають відповідні програми його методологічного забезпечення.

Враховуючи сказане, комплексне визначення поняття правової системи, як на наш погляд, має демонструвати не стільки послідовне описання її різних ознак, рівнів, елементний і компонентний склад, скільки відтворювати зв’язки, характерні трьом рівням системної цілісності, завдячуючи чому окремі характеристики правової системи інтегруються в цілісне її сприйняття. Лише таке відображення буде більш-менш наближеним до реальності, а, отже зможе виконувати функцію ефективного засобу пізнання.

6. Уявляється, цій вимозі відповідає системно-інформаційний підхід, евристичний потенціал якого у дослідженні проблематики правової системи обґрунтований нами у низці публікацій [1]. Актуалізація підходу у дослідженні правової системи обумовлена його методологічними можливостями, заснованими на синтезі суттєвих положень інформаційних концепцій і загальної теорії систем (з найновішими сучасними досягненнями). Підхід створює додаткові можливості вийти на новий рівень теоретико-методологічних узагальнень в дослідженні проблематики генезису правової системи України, на основі апріорно прийнятої ідеї сутності правової системи як інформаційно-правового утворення і синтезу знань, уже отриманих науковцями на емпіричному і теоретичному пізнавальних рівнях її дослідження.

Література:

1. Мірошніченко М.І. Системно-інформаційний підхід у дослідженні правової системи / М.І. Мірошніченко // Право України. – 2006.- №8.- С.35-39; Ї ж: Принципи системно-інформаційного підходу у дослідженні генезису правової системи/ М.І. Мірошніченко // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту: Зб. наук. праць.- Чернівці: Рута, 2006.- Вип. 348.- Правознавство.- С.14-18; Ї ж: Генезис національних правових систем: теоретико-методологічний аспект: [Монографія] / М.І. Мірошніченко.-К.: Ун-т „Україна”, 2007. С.129-161; Ї ж: Теоретичні і методологічні засади генезису правової системи України: [Монографія] / М.І. Мірошніченко. – К.: Ун-т „Україна”, 2010 – Деп. в ДНТБ України 01.06.10, №32-Ук 2010: Бібліогр. пок. ИНИОН РАН „Депонированные научные работы” 2010, №7Р

Севрюков Д.Г.

ФОРМАЛЬНЕ ТА ЗМІСТОВНЕ РОЗУМІННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Стаття 1 Конституції проголошує Україну правовою державою. В доктрині в найбільш загальних рисах під правовою державою розуміється держава, в якій панує принцип верховенства права. В ст.8 КУ встановлено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Визначення даного принципу не наводиться. Тому безумовно актуальним видається необхідність розуміння того, чим є верховенство права з точки зору західної традиції права, в надрах якої власне і сформувався даний принцип.

Термін «верховенство права» вперше вжив у XIX столітті британський юрист А.Дайсі. Згідно Дайсі словосполучення rule of law має 3 значення: 1) відсутність у уряді свавільних повноважень карати громадян або вчиняти дії, спрямованих проти життя та власності; 2) підкорення будь-якої людини, незалежно від її статусу, загальному закону та судам загальної юрисдикції; 3) панування духу законності, під яким розуміється особлива властивість англійських інститутів, а саме те, що захист прав індивідів походить не з загальних, абстрактних конституційних принципів, а встановлюються судами при розгляді конкретних справ.

У ХХ столітті були розроблені впливові концепції, які розглядали принцип верховенства права в формальному сенсі. Основним вимогами до верховенства права були формальна рівність суб'єктів права, загальність правових норм, чіткість формулювань, публічне проголошення, стабільність протягом певного часу, заборона зворотної дії закону та ін. Рівне ставлення права до всіх мало стати запорукою правової захищеності суспільства від незаконної агресії як з боку індивідів, так і владних інституцій. Але формальні теорії верховенства права не висувають критерію правомірності і справедливості самих законів і законності, принципу їх розрізнення з легалізованою формою насильства.

Змістовні теорії верховенства права є більш складними концепціями. Вони ґрунтуються здебільшого на природно-правових концепціях праворозуміння в різних своїх модифікаціях, а значить чітко розділяють право та закон. Вони включають в себе формальні вимоги законності, але не зупиняються на цьому і виробляють оцінні критерії до змісту законів. Вони належним чином враховують цінності людської гідності та особистої автономії, а саме індивідуальні права. Верховенство права означає не саму лише формальну законність, що передбачає систематичність і послідовність у забезпеченні демократичних принципів, а й законність, ґрунтовану на визнанні і беззастережному прийнятті найвищої цінності людської особи і гарантовану інституціями, що становлять механізм її якнайповнішої реалізації. Саме права і свободи людини лежать в основі принципу верховенства права. Абсолютна цінність людської особистості, зв'язаність державної влади основними, невід'ємними правами людини утверджена та визнана як на рівні міжнародного права, так і на рівні національного права. В конституціях багатьох держав захист прав людини проголошується найвищою цінністю конституційного ладу. Права людини і є власне тим змістовним критерієм оцінки законів відносно їх відповідності принципу верховенства права. Закони поділяються на ті, що відповідають цим правам, і ті, що їм суперечать.

І в цьому сенсі чинний, але неправовий закон – цілком мислима категорія, якщо тільки розуміти його як всього лише як владний акт, який, хоча і є дійсним з юридично-технічної точки зору, але суперечить прийнятій в даному суспільстві системі цінностей та уявленням про справедливість. Такий закон, що не відповідає визнаним цінностям, моральним засадам, соціальним та правовим очікуванням суспільства є несправедливим, і, відповідно, не може бути визнаним в якості правового закону. Він може залишитись не більш як неживою абстракцією, віртуальним правилом, нездатним нікого зобов'язати до тієї чи іншої поведінки. Отже, не кожне владне юридичне рішення, будучи формально коректним, містить в собі право.

Сучасна практика захисту прав та свобод в міжнародних судових інстанціях додержується змістовного (матеріального) розуміння верховенства права.

Єщук О.М.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визнання України правовою, соціальною та демократичною державою [1] є історичною необхідністю. За таких умов пріоритетними для нашої країни стають такі напрямки, як забезпечення та захист прав і свобод людини і громадянина.

Охоронна діяльність, що здійснюється в умовах демократичної трансформації українського суспільства, потребує удосконалення в багатьох аспектах, але водночас вона об'єктивно є тим фундаментом, на основі якого наша держава формується як правова та забезпечує захист прав та свобод людини і громадянина. Охоронна діяльність, що зараз існує в Україні, на наш погляд, повинна базуватися на більш чіткій законодавчій регламентації, а її багатовекторні розгалуження, що проникли у велику кількість сфер суспільного життя, вимагають ґрунтовного дослідження. Вагоме місце у системі правового регулювання охоронної діяльності займає її адміністративно-правова складова. Відповідно виникає нагальна потреба виявити юридичну сутність охоронної діяльності як об'єкту адміністративно-правового регулювання.

У найзагальнішому вигляді під об'єктом (від лат. *objectum* - предмет) розуміють те, на що спрямована та чи інша діяльність (або те, що створено цією діяльністю); в більш широкому значенні - будь-який предмет взагалі [2]. Іноді в складі об'єкту виділяють предмет. Об'єкт є більш ширшим поняттям, що вміщує в себе предмет. Предмет — поняття, що позначає певну цілісність, виділену із світу об'єктів у процесі практичної та духовної діяльності. У менш строгому значенні отожднюється з поняттям об'єкта або речі [2].

Для того, щоб дослідити охоронну діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання, на наш погляд, слід, у першу чергу, звернутися до нормативно-правових актів та поглядів різних учених на окреслений вище феномен.

Класик юриспруденції С.С. Алексєєв під правовим регулюванням переважно розуміє здійснення за допомогою системи правових засобів результативного нормативно-організаційного впливу на суспільні відносини в цілях їх упорядкування, охорони, розвитку у відповідності з суспільними потребами даного соціального устрою. Предметом правового регулювання можуть бути найрізноманітні суспільні відносини, в тому числі і відносини, пов'язані з охороною об'єктів різних форм власності приватними охоронними підприємствами [3, с. 171].

Крім цього, в юридичній літературі можна зустріти інші визначення поняття правового регулювання, наведені вченими в галузі адміністративного права, наприклад, І.П. Голосніченко вважає, що правове

регулювання – специфічний вплив, особливий порядок, що відзначається підвищеною чіткістю нормативної регламентації. Таким чином, дія і вплив права на відносини, їхнє регулювання правом співвідносяться між собою як ціле, особливе і окреме [4, с. 89]. На думку В.К. Гіжевського, В.В. Головченка, В.С. Ковальського, правове регулювання – здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також вплив на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їх прав та обов'язків, встановлення певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів тощо [5, с. 369].

Комплексний логіко-семантичний аналіз наведеного матеріалу приводить до висновку, що згадані вище вчені мають хоча не тотожне, але не антагоністичне розуміння змісту правового регулювання. На наш погляд, кожний із них розкриває в тому чи іншому напрямку більш глибоку сутнісну складову зазначеного феномену.

Узявши за основу теоретичні положення вище зазначених учених, сформуємо специфічні ознаки правового регулювання як вихідного положення адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності: 1) є різновидом соціального регулювання зі специфічними рисами, що характеризуються загальністю, обов'язковістю, конкретністю, державною примусовістю, стабільністю і прогнозованістю; 2) це один із основних засобів державного впливу на суспільні відносини з метою охорони життя і здоров'я фізичних осіб, власників майна та публічного інтересу суспільства і держави; 3) являє собою систему, здійснюється за допомогою різноманітних елементів: норм права, правових відносин, актів тлумачення і застосування правових норм та ін., при цьому норма права є первинною клітиною, основою правового регулювання; 4) характеризується наявністю специфічного предмету, методів, видів та стадій впливу на суспільні відносини з метою їх урегулювання; 5) предметом правового регулювання є суспільні відносини, пов'язані з охороною життя, здоров'я фізичних осіб та різних форм власності, впорядкування яких неможливо забезпечити без норм права; 6) метод правового регулювання – це сукупність юридичних способів забезпечення охорони життя і здоров'я фізичних осіб та охорони права власності; 7) до типів правового регулювання відносяться загальний дозвіл та звільнення від заборони, до стадій – права регламентація, конкретизація прав і обов'язків та фактична реалізація.

Отже, правове регулювання як вихідне положення адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності – це система основоположних засобів (норм права, правових відносин, актів тлумачення і застосування правових норм та ін.) державного впливу на суспільні відносини з метою охорони життя і здоров'я фізичних осіб, власників майна та публічного інтересу держави і суспільства, що характеризується наявністю специфічного предмета, методів, типів та стадій впливу на суспільні відносини з метою їх урегулювання.

У ході дослідження ми з'ясували поняття правового регулювання як вихідного положення адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності, але більш детального розкриття потребує категорія адміністративно-правового регулювання, що є підґрунтям, первинною складовою для адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності.

Влучною в цьому аспекті є теза В.Б. Авер'янова, що проблема верховенства права може бути з'ясована і розв'язана лише в контексті налагодження таких взаємостосунків (відносин) людини з державними органами та їх посадовими особами, які максимально орієнтовані на ефективне забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, подібний стан даних відносин потребує відповідного правового регулювання – і, перш за все, за допомогою норм адміністративного права [6, с. 60]. При цьому, на його думку, вирішальна роль у правовому регулюванні взаємин між державою і людиною належить галузі адміністративного права, норми якої покликані забезпечувати конкретне застосування конституційних приписів щодо різноманітних прав і свобод громадян у їх численних стосунках з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, посадовими особами, так як дотепер у національній доктрині адміністративного права, на жаль, переважають колишні радянські або, умовно кажучи, «неорадянські» підходи і штампи (догми). Вони аж ніяк не відбивають справжньої ролі адміністративного права як найдавнішого засобу публічно-правового регулювання відносин між публічною владою і людиною, що давно вже є загальноприйнятим стандартом у демократичних країнах світу. На слушну думку В.Б. Авер'янова, вирішальне значення для створення нової національної доктрини адміністративного права має переосмислення фундаментальних засад теорії адміністративного права, базове місце серед яких посідає наукове тлумачення предмета регулювання цієї галузі права. Адже саме з огляду на свій предмет адміністративне право виокремлюється як власне самостійна галузь українського права і визначається сфера її регулятивної дії [7, с. 11].

Аналіз вище зазначеного матеріалу дає можливість сформулювати наступні провідні риси адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності:

1) характеризується визначеними елементами: адміністративно-правові норми, методи типи та стадії діяльності органів виконавчої влади, громадських організацій при здійсненні делегованих державних функцій;

2) предмет адміністративного права у сфері регулювання охоронної діяльності поєднує класичну владно-розпорядчу діяльність органів виконавчої влади, а також їх діяльність у зв'язку з підготовкою і прийняттям різного роду індивідуальних рішень, реагування на різноманітні звернення приватних осіб та застосування заходів адміністративного примусу;

3) усі суб'єкти державного управління, а також посадові й службові особи об'єктів управління

використовують у своїй діяльності другий тип правового регулювання - «спеціальний дозвіл» на відміну від них, фізичні особи (об'єкти адміністративно-правового управління), які не мають спеціального статусу (посадових і службових осіб) в адміністративно-правових відносинах користуються першим типом правового регулювання - «загальним дозволом»;

4) в юридичній літературі та нормативно-правових актах немає сталої точки зору щодо визначення поняття охоронної діяльності. Виділяється вузький та широкий підходи: в першому випадку - це комплекс юридичних заходів щодо забезпечення охорони фізичної особи та охорони права власності; в основу другого підходу покладено широкий механізм, представлений у вигляді системи правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, пов'язаних із збереженням забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності;

5) під охороною майна розуміється діяльність суб'єктів охоронної діяльності з організації та практичного здійснення заходів, спрямованих на забезпечення схоронності, цілісності визначених власником майна належних йому будівель, споруд, іншого рухомого та нерухомого майна;

6) забезпечення безпеки фізичних осіб – це діяльність суб'єктів охоронної діяльності з організації та практичного здійснення заходів, спрямованих на забезпечення особистої безпеки індивідуально визначеної фізичної особи шляхом відвернення та/або недопущення негативного безпосереднього впливу факторів кримінального, побутового або екологічного характеру на стан їх життєдіяльності;

7) адміністративно-правова охоронна діяльність поряд із охороною фізичних осіб і майна має за мету боротьбу з іншими правопорушеннями в місцях, котрі охороняються.

Таким чином, можна стверджувати, що адміністративно-правове регулювання охоронної діяльності – це система суспільних відносин, які виникають між органами виконавчої влади, громадськими організаціями при здійсненні делегованих державних функцій і охоронними структурами, а в деяких випадках і особами, що знаходяться під охороною, які врегульовуються нормами адміністративного права з метою забезпечення безпеки життя і здоров'я фізичних осіб, охорони права власності на договірних засадах, дотримання балансу публічних інтересів фізичних і юридичних осіб, держави й суспільства в цілому.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Об'єкт : [Електронний ресурс] / Вікіпедії – вільної енциклопедії. – 12 серпня 2010. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Об'єкт> – Назва з екрану.

3. Хатуаев В.У. Адміністративно-правова система забезпечення імушественной безопасности : монографія / Владимир Умарович Хатуаев. – Воронеж : Изд-во Воронежского государственного университета, 2004. – 216 с.

4. Голосніченко І.П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права : монографія / І.П. Голосніченко. – К.: «Вища школа», 1991. – 207 с.

5. Популярна юридична енциклопедія / [укладачі В. К. Гіжевський, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.)]. – К.: Юрінком Інтер, 2003 – 528с.

6. Авер'янов В.Б. Утвердження принципу верховенства права у новій доктрині Українського адміністративного права / В. Б. Авер'янов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 11 (61). – С. 57-63.

7. Авер'янов В.Б. Не «керувати» людиною – служити їй / В.Б. Авер'янов // Віче 4 (157). – 2005. – № 4. – С. 10-15.

Сердюк В.П.

ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ АДВОКАТОМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВІДЕОЗАПИСОМ

Існування інституту адвокатури є гарантією забезпечення конституційних прав та свобод громадян, що потребує від адвокатів всесторонньої підготовки і можливості в любий момент оказати допомогу громадянину який її потребує.

Закон України «Про адвокатуру» визначаючи місце адвокатури в нашому суспільстві надав їй статус громадської, а значить незалежної професійної організації, основу якої складають приватні адвокати які можуть об'єднуватися, або працювати самостійно і діяти на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму та конфіденційності, що як правило реалізується адвокатами в складній системі правовідносин, але повинно бути в межах законодавства України і міжнародного права. Правила адвокатської етики прийняті Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України від 01.10.1999 є підзаконним актом і можуть бути підставою для дисциплінарної відповідальності адвоката. Вони є системою орієнтирів для адвокатів України при практичному узгодженні ними своїх багатоманітних професійних прав і обов'язків. Закон України "Про адвокатуру" передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних зобов'язань адвоката які він бере на себе, складаючи Присягу адвоката України.

Адвокат це особа яка відрізняється від юристів тим, що вона має вищу юридичну освіту, підтверджену

дипломом України або відповідно до міжнародних договорів України дипломом іншої країни, стаж роботи у галузі права не менше двох років, володіє державною мовою, склала кваліфікаційні іспити, одержала в Україні свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю та прийняла Присягу адвоката України. А також відповідно до законодавства України має соціальні, правові гарантії. Адвокатом не може бути особа, яка має судимість. Спірним є поняття стажу роботи у галузі права яке тлумачиться по різному і не завжди може бути на стороні особи яка відпрацювала довгий час в галузі права, займаючись юридичною практикою, але може бути не допущеною до здачі кваліфікаційних іспитів. Наприклад, працівників оперативних служб, які за законом є представниками органом дізнання, тобто формою досудового слідства, кваліфікаційні комісії не допускають здати іспити, а це повністю протирічить законодавству та логіці.

Адвокат повинен як у своїй професійній діяльності, так і в приватному житті бути чесним і порядним; не вдаватися до омани, погроз, шантажування, підкупу, використання тяжких матеріальних чи особистих обставин інших осіб або інших протизаконних засобів для досягнення своїх професійних чи особистих цілей; поважати права, законні інтереси, честь, гідність, репутацію та почуття осіб, з якими він спілкується в різних відносинах.

На підставі розгляду доктрини діяльності адвокатів відносно великого переліку їх прав і обов'язків можна зробити висновок про наявність неабиякого документального навантаження на адвоката для успішного процесуального супроводу досліджуваного ним юридичного факту (обставини). Для прикладу можна взяти лише основні напрями діяльності адвокатів у сфері надання правової допомоги юридичним особам, якими є:

Консультування (в тому числі і шляхом надання письмових висновків) з різноманітних правових питань; складання та правова експертиза договорів та контрактів; юридичний контроль кадрової політики підприємств; правова допомога при отриманні спеціальних дозволів; реєстрація, перереєстрація та захист корпоративних прав; корпоративне обслуговування працівників; претензійна робота та участь у виконавчому провадженні; представництво інтересів у правоохоронних, судових та інших державних органах.

В кримінальному процесі як і в інших, контрольованих людиною процесах, існує його матеріалізація, тобто процесуальне оформлення (документування).

Відомо, що кримінальний процес розпочинається з стадії порушення кримінальної справи, але може і не розпочатися, якщо адвокат орієнтується і діє таким чином, щоб надати кваліфіковану допомогу клієнту відносно якого вирішується питання порушувати кримінальну справу чи не порушувати. Вивчення цього питання полягає в наявності доказів відносно приводів та підстав (ознак злочину) до порушення кримінальної справи, адже переважна більшість юристів уже в цій стадії цікавляться наявністю ознак складу злочину, що потім вносить путанину в напрямку дослідження основного питання. Законодавець не вимагає від уповноважених осіб такої складної задачі яка ставиться потім перед досудовим слідством, яке може продовжуватися довгий час. Тому, в даній ситуації адвокат може зосередити свою увагу на спростування наявності приводів та підстав до порушення кримінальної справи за допомогою різних документів, пояснень, речей матеріального характеру, наявного аудіо-відеозапису, а після порушення кримінальної справи подати заяву до суду про скасування її посилаючись на зібрані матеріали.

Якщо адвокат діє на іншій стороні він також повинен враховувати вимоги закону і за допомогою складання відповідних процесуальних документів реагувати на прийняті компетентною особою рішення. Одне із трьох рішень відповідно до ст. 97 ч.2 КПК України може бути оскаржено адвокатом до суду, де він може його підтвердити, або навпаки, спростувати.

Для виконання функцій захисника Конституція, КПК України, Закон України «Про адвокатуру» інші законодавчі акти надають широкі права адвокату якими він повинен користуватися з метою з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого та надавати їм необхідну юридичну допомогу. З моменту допуску до участі у справі захисник має право: до першого допиту підозрюваного чи обвинуваченого мати з ним конфіденційне побачення, а після першого допиту - такі ж побачення без обмеження їх кількості та тривалості; мати побачення з засудженим чи з особою, до якої застосовано примусові заходи медичного чи виховного характеру; ознайомлюватися з матеріалами, якими обґрунтовується затримання підозрюваного чи обрання запобіжного заходу або пред'явлення обвинувачення, а після закінчення досудового слідства - з усіма матеріалами справи; бути присутнім на допитах підозрюваного, обвинуваченого та при виконанні інших слідчих дій, виконуваних з їх участю або за їх клопотанням чи клопотанням самого захисника, а при виконанні інших слідчих дій - з дозволу дізнавача, слідчого;

застосовувати науково-технічні засоби при провадженні тих слідчих дій, в яких бере участь захисник, а також при ознайомленні з матеріалами справи - з дозволу особи, яка провадить дізнання, чи слідчого, а у суді, якщо справа розглядається у відкритому судовому засіданні, - з дозволу судді чи суду; брати участь в судових засіданнях; ставити в судовому засіданні питання підсудним, потерпілому, свідкам, експерту, спеціалісту, позивачу і відповідачу, брати участь у дослідженні інших доказів; подавати докази, заявляти клопотання і відводи, висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового розгляду, оскаржувати дії і рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду; виступати в судових дебатах; знайомитися з протоколом судового засідання та подавати на нього зауваження; знати про принесені в справі подання прокурора, апеляції, подавати на них заперечення; брати участь в засіданнях суду при

апеляційному розгляді справи; збирати відомості про факти, що можуть використовуватися як докази в справі, в тому числі запитувати і одержувати документи чи їх копії від громадян та юридичних осіб, знайомитися на підприємствах, в установах, організаціях, об'єднаннях громадян з необхідними документами, крім тих, таємниця яких охороняється законом, одержувати письмові висновки фахівців з питань, що вимагають спеціальних знань, опитувати громадян.

Захисник зобов'язаний з'являтися для участі у виконанні процесуальних дій, в яких його участь є обов'язковою. У разі неможливості з'явитися у призначений строк, захисник зобов'язаний заздалегідь повідомити про це та про причини неможливості явки дізнавачу, слідчому, прокурору, суду. У разі неявки захисника, слідча дія, участь в якій захисника не є обов'язковою, виконується без нього.

Захисник не вправі розголошувати дані, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням його обов'язків. Він зобов'язаний не перешкоджати встановленню істини в справі шляхом вчинення дій, спрямованих на те, щоб схилити свідка чи потерпілого до відмови від показань, або до дачі завідомо неправдивих показань, схилити експерта до відмови від дачі висновку чи дачі завідомо неправдивого висновку, іншим чином сфальсифікувати докази у справі або затягнути розслідування чи судовий розгляд справи. Він також повинен дотримуватися встановленого порядку при розслідуванні та судовому розгляді справи.

Реалізуючи свої права адвокат складає необхідні процесуальні документи, керуючись при цьому теоретичними та практичними напрацюваннями. Використовуючи свої уміння для досягнення мети захисту особи і надання їй висококваліфікованої допомоги.

У кримінальному процесі адвокат може виконувати і представницькі функції які направлені на надання юридичної допомоги потерпілому, цивільному позивачу, відповідачу, свідку, а це означає, що необхідно володіти і знаннями вирішення цивільно-правових, цивільно-процесуальних відносин, уміти складати необхідні цивільно-процесуальні документи направлені на допомогу цій категорії учасників кримінального процесу. Для складання відповідних документів практика має свої напрацювання які розповсюджуються між юристами, або публікуються.

Відповідно до ст. 87 ч.1,3 КПК України основним засобом фіксації перебігу судового розгляду справи є протокол судового засідання. У ході кожного судового засідання суду першої інстанції, а також при кожній окремій процесуальній дії, вчиненій поза постійним місцем засідання суду першої інстанції, складається протокол. На вимогу хоча б одного учасника судового розгляду справи або за ініціативою суду у суді першої чи апеляційної інстанції здійснюється повне фіксування судового процесу з допомогою звукозаписувального технічного засобу.

Процедура застосування адвокатом відеозапису чітко не регламентується кримінальним процесом, відповідно до норм якого, він мав би можливість заявити клопотання і з дозволу суду використовувати науково-технічні засоби, але конкретно застосування відеозапису кримінально-процесуальний кодекс не передбачає. Тому, під час заявлених клопотань в судовому засіданні автором статті головуючі в судовому засіданні одноостайно заявляли про те, що перебіг судового засідання і так здійснюється аудіо -записом.

Соціологічні дослідження серед адвокатів свідчать про те, що виконуючи свої багатфункціональні обов'язки вони майже не застосовують відеозапису. В процентному відношенні це 1-2% з 50 опитаних адвокатів. Таке відношення адвокатів до відеозапису пов'язане з небажанням ускладнювати свою роботу, конфліктувати з головуючим в судовому засіданні які не люблять почувати себе під впливом об'єктивного фіксування судового процесу та посилаються на уже існуючий постійний аудіозапис в судах.

Тому пропонується внести зміни до ст. 87 ч.3 КПК України і доповнити слова: «з допомогою звукозаписувального технічного засобу» словами «з допомогою звукозаписувального, відео засобу», або «будь-якого технічного засобу».

Література:

1. Конституція України. Київ. 1996.
2. Закон України «Про адвокатуру»// Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 9. — Ст. 62.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України. Київ. 2010.
4. Указ Президента України "Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури" № 1240/99 від 30.09.1999 р. // Офіційний вісник України. — 1999. — № 39.
5. Правила адвокатської етики // Варфоломеева Т., Гончаренко С. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адвокатуру». — К., 2003.
6. Основні положення про роль адвокатів. (Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р.). // Варфоломеева Т., Гончаренко С. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адвокатуру». — К., 2003. — С. 254—259.

Аніскова Н.А.

ПРИВАТИЗАЦІЯ ЖИТЛА ПОДРУЖЖЯ: АНАЛІЗ ПИТАННЯ В АСПЕКТІ НОВІТНІХ ЗМІН

Правовий режим приватизованого майна подружжя в сімейному законодавстві (КпШС 1969 року та СК України 2002 року) прямо не визначався. Основні положення можна було знайти в приватизаційних законах,

зокрема в Законі України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 09.06.1992 р. № 2482-XII. У цілому питання вирішувалося на підставі загальних уявлень про приватизацію з урахуванням особливостей відносин подружжя.

Загалом приватизація — це процес зміни власника шляхом передачі об'єктів державної власності у приватну власність. Цей момент є вкрай важливим, оскільки надає змогу визначити, між ким і які саме виникають правовідносини.

Ідея загального приватизаційного процесу полягала в тому, що держава Україна передає безоплатно своїм громадянам частку державного майна (виробничих фондів, житлового та земельного фонду). Законодавство свідчить, що приватизація — це правовідносини між державою Україна та її громадянами, котрі відповідно до закону мають право на одержання у власність частки державного майна. Хоча правові механізми, що залучені до процесу приватизації майна, відзначаються своєю єдністю, процес приватизації окремих видів майна має свої суттєві особливості.

Житло є основним місцем проживання подружжя, тому питання про правовий режим приватизованого подружжям або одним з них житла є ключовим у сфері сімейно-правової теорії та практики.

У процесі приватизації за участю подружжя виникають два види відносин:

- а) коли дружина та чоловік разом беруть участь у приватизаційному процесі;
- б) коли один із подружжя бере участь, а другий — ні.

Саме друга ситуація і є проблемною. Найбільш складним є питання: чи має право на приватизоване житло той з подружжя, який не брав у приватизаційному процесі прямої участі. Для відповіді необхідно звернутися до аналізу чинного законодавства. Виходячи зі статей 1,5,8 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» право на приватизацію житлового приміщення мають громадяни України, які постійно проживали на час приватизації в певному приміщенні (наймач та інші особи, які постійно проживали разом з наймачем або за якими зберігається право на житло) та висловили свою згоду на приватизацію житла.

Отже, приватизована квартира може стати об'єктом права спільної власності подружжя, якщо:

1) подружжя є громадянами України;

2) чоловік та дружина постійно проживали в квартирі, яка приватизується або за ними зберігається право на житло;

3) чоловік та дружина висловили своє бажання на приватизацію квартири.

Усі ці твердження впливають з аналізу норм Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду».

Вказане свідчить, що приватизація — це спосіб «розрахунків» держави зі своїми громадянами. Іноземці та особи без громадянства не мають права на приватизацію державного житлового фонду. Щодо конкретного приміщення, то право на приватизацію набувають не будь-які особи, а лише ті, які постійно в ньому прожили або зберегли право на житло на законних підставах.

Тому не можна вважати, що приватизація є підставою автоматичного набуття права власності у того з подружжя, хто не брав ній участі. Саме з такого розуміння приватизації і виходила нотаріальна практика при визначенні правового режиму приватизованого майна подружжя.

Отже, питання законодавчо вирішено: право власності на приватизоване житло виникає у другого з подружжя автоматично. Якщо у приватизаційному процесі бере участь один із подружжя — другий стає співвласником відповідно до свого подружнього статусу. Які з цього виникають правові наслідки? З точки зору загальних правил щодо дії закону в часі (темпоральні правила) можна виділити два напрямки:

- Ретроспективний (щодо дії закону на минуле—до 08.02.2011 р.);

- Перспективний (щодо дії нового закону на майбутнє з 08.02.2011 р.).

Зрозуміло, що повертати дію закону назад та визнавати спільним майном подружжя приватизоване одним з них житло теоретично неправильно і практично неможливо. Єдиним виходом із такого скрутного становища має бути визнання того, що Законом від 11.01.2011 р. було встановлено нове правило, за яким приватизоване житло подружжя набуває режиму спільної власності на майбутнє. Цей Закон не має зворотної сили, тому житлові приміщення, приватизовані до набрання ним чинності, мають інший правовий режим. Якщо житлове приміщення було приватизоване одним із подружжя до набрання чинності Законом від 11.01.2011 р., воно належить до його роздільного майна, а другий з подружжя не набуває щодо нього права власності. З наукової точки зору моментом, від якого має відраховуватися такий час, треба, очевидно, вважати момент подання заяви про приватизацію житла одним із подружжя. Якщо така заява була подана до 08.02.2011 р., приватизоване житло належить до роздільного, а не спільного майна подружжя. Але для наявності безспірності нотаріальної практики скоріше за все потрібно буде виходити з моменту винесення відповідним органом приватизації рішення про передачу квартири у власність громадянина та членів його сім'ї (ч. 3 ст. 8 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»). Якщо таке рішення було винесене до 08.02.2011 р., приватизоване житло належить до роздільного, а не спільного майна подружжя. Саме на таких єдиних засадах має стояти нотаріальний корпус України.

Буц І.М., Мізіна Т.О.

ВВЕДЕННЯ В ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА ЧАСУ

Найактуальнішим на сьогоднішній день є питання формування ринку земель сільськогосподарського призначення. Навіть незважаючи на те, що це питання залишається найбільш дискусійним і заполітизованим, неминучість цього процесу вже цілком очевидна. Не слід боятися ринкових відносин, їх треба просто правильно розуміти, економічно обґрунтувати та врівноважити.

Реформування земельних відносин в Україні здійснюється з 1991 року. Основним принципом, який визначив напрями реформування, стало подолання монополії держави на земельну власність і встановлення багатосуб'єктності права власності на землю.

Але у зв'язку з відсутністю досконалих інструментів регулювання ринку земель в Україні тимчасово встановлений мораторій (заборона на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення шляхом їх продажу), який обмежує конституційні права власників земельних ділянок, що закріплені частиною першою статті 90 Земельного кодексу України від 25.10.2001 №2768-III: «Власники земельних ділянок мають право продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину» [1]. Мораторій постійно подовжується навіть незважаючи на те, що його існування стримує створення цивілізованого земельного ринку та замість вирішення існуючих проблем призводить до нагромадження нових.

Серед негативних наслідків продовження мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення можна відокремити основні:

1) стримування оптимізації сільськогосподарського землеволодіння та землекористування, неможливість поліпшити технологічні умови використання сільськогосподарських земель внаслідок нераціональних розмірів землеволодіння, черезсмузжя, вкраплення дрібних ділянок інших власників у масиви земель господарств тощо;

2) концентрація більшої частини земель сільськогосподарського призначення у власності найменш економічно активної частини сільського населення (пенсіонерів та осіб передпенсійного віку), що не має належних професійних знань, фінансових та фізичних можливостей займатися землеробською роботою;

3) отримання земельних ділянок сільськогосподарського призначення у спадщину особами, що проживають в містах, інших країнах та не мають наміру займатися сільськогосподарським виробництвом і управляти земельними активами, що призводить до невикористання земель сільськогосподарського призначення;

4) блокування процесів створення крупнотоварних господарств ринкового типу, що в умовах завершення процесів інтеграції України до СОТ кардинально знижує конкурентоспроможність вітчизняного сільського господарства на світових ринках;

5) зниження інвестиційної привабливості аграрного сектора української економіки, пов'язане з підвищенням ризику вкладень внаслідок неможливості іпотечного кредитування сільського господарства під заставу земельних ділянок [2].

Необхідність стримування повноцінного включення земель сільськогосподарського призначення у економічний оборот на ринкових засадах багатьма політичними силами обґрунтовується потенційною небезпечкою виникнення низки негативних явищ суспільно-економічного характеру, зокрема:

1) скуповування значних площ сільськогосподарського призначення фінансово-промисловими групами, що матиме своїм наслідком «обезземелення» селян та утворення «латифундій» латиноамериканського типу з найманими працівниками. Слід зазначити, що цей ризик може бути кардинально зменшений при використанні державою усіх важелів що передбачені перш за все проектом Закону України «Про ринок земель», яким встановлено обмеження щодо максимальної граничної площі земельних ділянок, що можуть перебувати у приватній власності однієї особи для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, діючим Законом України «Про захист економічної конкуренції», а також завдяки ефективному нагляду за ринком земель з боку Антимонопольного комітету України;

2) відчуження селянами земельних ділянок сільськогосподарського призначення за ціною, що є істотно нижчою за економічно обґрунтовану.

Запровадження передбаченого проектом Закону України «Про ринок земель» продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення за ціною, яка визначена на підставі експертної грошової оцінки, знижує ризик цього негативного явища, а також може бути додатково зменшений у разі запровадження відстрочення набрання чинності договорами відчуження земельних ділянок із правом кожної зі сторін відмовитись від укладення договору протягом певного строку;

3) концентрація значних площ сільськогосподарського призначення у власності фінансових установ (комерційних банків) під час переходу заставної землі у власність заставоутримувача. Слід підкреслити, що такий ризик буде несуттєвим, оскільки законодавством підлягають продажу на публічних торгах;

4) виникнення явища «спекуляції» земельними ділянками, коли значні площі земель сільськогосподарського призначення скуповуватимуться фінансовими спекулянтами із метою подальшого їх перепродажу за більш високою ціною, що призведе до зростання вартості аграрної продукції і спричинить інфляцію. Цей ризик може бути мінімізованим завдяки внесенню підготовлених змін до Декрету Кабінету

Міністрів України «Про державне мито» щодо запровадження підвищених ставок державного мита при перепродажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення (сільськогосподарських угідь) протягом 5 років з дня укладення договору, за яким ця ділянка перейшла у власність відчужувача, в розмірі від 60 відсотків від нормативної грошової оцінки при відчуженні на п'ятий рік до 100 відсотків від нормативної грошової оцінки земельної ділянки при відчуженні за перший рік;

5) неконтрольована зміна цільового призначення та урбанізація сільськогосподарських земель. Ця загроза є мінімальною, оскільки привабливі для містобудівного освоєння земель за останні роки вже зазнали урбанізації та переведення у відповідні категорії земель.

Для подолання таких негативних наслідків мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення, як стримування оптимізації сільськогосподарського землеволодіння та землекористування, неможливість поліпшити технологічні умови використання сільськогосподарських земель внаслідок нерациональних розмірів землеволодіння, проектом Закону України «Про ринок земель» пропонується утворити державну спеціалізовану установу з управління землями сільськогосподарського призначення державної власності, одним з основних завдань якої є проведення землеустрою, консолідація та забезпечення охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності.

З огляду на нейтралізацію вищезазначених ризиків і враховуючи величезну важливість прийняття Закону України «Про ринок земель» його принциповими завданнями можна вважати:

- законодавче визначення принципів та механізмів державного регулювання ринку земель;
 - запровадження механізмів попередження недобросовісних дій суб'єктів ринку земель, пов'язаних із продажем земельних ділянок за заниженими цінами, а також досягненням суб'єктами ринку монопольного (домінуючого) становища;
 - деталізацію умов цивільно-правових угод, за якими може здійснюватися відчуження речових прав на земельні ділянки;
 - попередження спекулятивних операцій із земельними ділянками сільськогосподарського призначення.
- умови для запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення, який передбачатиме обмежене державне регулювання процедури відчуження власниками речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що забезпечить запровадження ринкового економічного обороту речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення із одночасною мінімізацією його потенційних негативних суспільно-економічних наслідків.

Тому зараз необхідно докласти зусиль для кінцевого доопрацювання та подання на розгляд парламенту проекту Закону України «Про ринок земель», що дозволить максимально пришвидшити формування законодавчої бази ринкових земельних відносин.

Рекомендації. Запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення та його ефективного державного регулювання в Україні дозволить забезпечити реалізацію цілої низки важливих на сьогодні проблем, зокрема:

- 1) повноцінна реалізація права приватної власності та інших прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення усіма суб'єктами земельних відносин;
- 2) створення сприятливого ринкового середовища, що забезпечує постійний перехід речових прав на нерухоме майно до найбільш ефективних власників;
- 3) кардинальне підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства;
- 4) раціональний перерозподіл та оптимізація використання земель сільськогосподарського призначення;
- 5) встановлення об'єктивної ринкової вартості земельних ділянок сільськогосподарського призначення у процесі їх економічного обороту;
- 6) підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу земель сільськогосподарського призначення та забезпечення стратегічної продовольчої безпеки держави;
- 7) безперешкодний доступ громадян до землі як ресурсу людського розвитку;
- 8) збереження та створення робочих місць у сільській місцевості;
- 9) покращити транспарентність земельних відносин;
- 10) стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства у питаннях захисту прав власників земельних ділянок.

В цілому ж можна констатувати, що світовий досвід показує, що регулювати ринок земель набагато ефективніше, ніж заганяти його «в тінь». Законодавство багатьох європейських країн передбачає існування системи регулювання обороту земель сільськогосподарського призначення, маючи, з огляду на характерні історичні чи національні особливості, економічну чи соціальну ситуацію в кожній країні, свої відмінності.

Література:

1. Цивільний кодекс України [Текст]: № 435-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Земля: Договори, суд, законодавство : науково-практичний посібник / [С.І. Фурса, В.М. Косенко, М.М. Ясинок та інш.]; за заг. Ред. С.Я. Фурса. – К.: Видавець С.Я. Фурса : КНТ, 2008. – 832 с.

Гедьо А.С.

ПОНЯТЯ «ОСОБЛИВОЇ ЖОРСТОКОСТІ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. ст. 3 і 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне (абсолютне) право на життя. Обов'язок держави захищати життя людини.

Проблема злочинів вчинених з особливою жорстокістю потребує подальшого уточнення таких понять як «жорстокість» та «особлива жорстокість» та деталізацію юридичних складів злочинів вчинених з особливою жорстокістю, вироблення більш повних роз'яснень змісту обтяжуючих обставин, які суттєво впливають на кваліфікацію дій суб'єкта злочину та на призначення законного та справедливого покарання.

Судова практика розцінює як особливу жорстокість і застосування тортур та мордувань для позбавлення потерпілого життя. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного суду України, умисне вбивство визнається вчиненим з особливою жорстокістю (п. 4 ч. 2 ст.115 КК), якщо винний, позбавляючи потерпілого життя, усвідомлював, що завдає йому особливих фізичних (шляхом заподіяння великої кількості тілесних ушкоджень, тортур, мордування, мучення, в тому числі з використанням вогню, струму, кислоти, лугу, радіоактивних речовин, отрути, яка завдає нестерпного болю, тощо), психічних чи моральних (шляхом згальблення честі, приниження гідності, заподіяння тяжких душевних переживань, глумління тощо) страждань, а також, якщо воно було поєднане із глумлінням над трупом або вчинювалося в присутності близьких потерпілому осіб і винний усвідомлював, що такими діями завдає останнім особливих психічних чи моральних страждань [1]. Таким чином, до злочинів, що вчиняються з особливою жорстокістю можна віднести ч. 2 ст. 121 – умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене особою, що має характер особливого мучення; ч. 2 ст. 126 – умисне завдання удару, побойв, або вчинення інших насильницьких дій, що мають характер мордування; ч. 1 ст. 127 – катування, тобто умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побойв, мучення або інших насильницьких дій.

У всіх випадках особлива жорстокість дій, які здійснює винний, має охоплюватися його умислом. У судовій практиці неодноразово зазначалося, що кількість поранень при вбивстві або замаху на нього саме по собі не є обставиною, яку в усіх випадках слід розглядати як свідчення вчинення вбивства з особливою жорстокістю. Завдання численних поранень при вбивстві відноситься до ознак особливої жорстокості лише у випадках, коли встановлено, що таким шляхом винний умисно завдав потерпілому особливих страждань.

В юридичній літературі зміст таких способів вчинення злочинів, як жорстокі і особливо жорстокі дії іноді отождоюються. Як вже зазначалося, у ч. 2 ст. 126 йдеться про умисне заподіяння удару, побойв, що мають характер мордування, яке в свою чергу Постановою Пленуму Верховного суду віднесено до поняття «особлива жорстокість». Натомість, в ст. 120 Кримінального Кодексу передбачено відповідальність за доведення до самогубства, є наслідком жорстокого поводження з потерпілою особою. Коментар до цієї статті роз'яснює, що жорстоке поводження може проявитися у безжалюхих, грубих діях винного, які спричиняють потерпілому фізичні чи психічні страждання, наприклад мордування [2]. Таким чином, єдиною відмінною рисою способів вчинення цих злочинів є спричинення потерпілому особливих фізичних страждань та просто фізичних страждань.

Методологічну роль у вирішенні даного питання може відігравати прийнята в теорії кримінального права точка зору, відповідно до якої особливо жорстоке поводження – це якась виняткова жорстокість, що перевищує за своїм ступенем звичайну і присутня тією чи іншою мірою в кожному насильницькому злочині. В зв'язку з цим вважається, що особлива жорстокість, на відміну від звичайної жорстокості, визначається як крайня суворість, безжалісність, нещадність, заподіяння дуже сильного страждання, тобто нестерпного психічного або морального болю, муки [3]. Тому для визнання злочину вчиненим способом особливо жорстокої поведінки потрібно, щоб особа усвідомлювала і бажала заподіяти ці страждання, тобто необхідно встановити відчуття особливої жорстокості. А це можна здійснити, дослідивши суб'єктивну сторону вчиненого діяння, а саме – мотив, мету, емоційний стан – тобто психічне ставлення особи до вчинюваного нею діяння.

Для особливої жорстокості як визначеного емоційного стану найбільш характерним обумовлене нею виникнення таких основних мотивів, як прагнення заподіяти жертві особливо сильних фізичних і психічних страждань. В аспекті зазначеного, принципова відмінність особливо жорстокої поведінки на відміну від «звичайної» полягає в тому, що вона зовсім не обов'язкова для даного злочину. Вона не є природною умовою його вчинення або результату, що настала за ним, і являє собою додаткове фізичне або психічне страждання для потерпілого або його близьких, що винний свідомо заподіює. В особливо жорстокій поведінці проявляється особливе суб'єктивне відношення винного до потерпілого або його близьких, що не охоплюються умислом на вчинення злочину, а складає самостійний умисел, що відсутній при аналогічному діянні, але вчиненому без особливої жорстокості [4].

Таким чином, можемо констатувати, що відсутність в юридичній літературі та правозастосовній практиці однозначності, щодо того, вчинення яких саме дій (бездіяльності) слід відносити до жорстокості, а які до особливої жорстокості як ознаки злочину, може призвести до труднощів, пов'язаних з правильною кваліфікацією дій винної особи. Відсутність же однозначного тлумачення даних понять призводить до сприйняття такого способу вчинення злочину, як особлива жорстокість, як оціночного, наявності чи відсутності

якого вирішується в кожному конкретному випадку суб'єктом правозастосування.

Література:

1. Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року №2.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 5-те вид., переробл. та доповн.- / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2008. – 1216 с.
3. Ожегов С. І. Словарь Русского языка: Ок. 57000 слов./ Под ред. чл. – кор.. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 19-е изд., испр.- М.: Рус.яз., 4987.-750 с.
4. Кучер монографія 63

Довгань В.С.

РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЧАСІВ ГЕТЬМАНАТУ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО (КВІТЕНЬ-ЛИСТОПАД 1918Р.)

За часів правління Павла Скоропадського ситуація в українській освіті змінилася на краще. Були значні здобутки у законодавчому забезпеченні культури й освіти. Міністерство народної освіти очолюване М. Василенком дуже активно працювало. Почалася українізація української освіти. Початкові школи переходили на українську мову навчання. Але кількість вчителів, які могли викладати українською мовою була мінімальна, тому велика увага зверталась на організацію навчання української мови в учительських семінаріях. Складніша була справа з українізацією середніх шкіл. Не можна забувати, що міська людність у значній мірі складалася з росіян, інших національних меншин та зрусифікованих українців. Батьківські комітети в середніх школах, як і педагоги в значній частині ставились вороже до українізації. Тому, щоб уникати конфліктів, гетьманське міністерство освіти, за прикладом міністерств Центральної Ради, вважало за доцільніше засновувати нові українські гімназії, ніж українізувати російські. За Центральної Ради в Києві було три українські приватні гімназії. У 1918 році їх прийнято на державні кошти. Протягом літа того ж року відкрито 84 українських гімназій не тільки по містах, але й по деяких селах, а наприкінці гетьманської доби було їх в Україні близько 150. У гімназіях, які залишилися з російською мовою навчання, введено як обов'язкові предмети українську мову, історію та географію України і історію української літератури.

6-го жовтня 1918 року урочисто відкрито в Києві перший Державний Український Університет, а 22 жовтня другий Український Університет у Кам'янці-Подільському. Передбачалося відкриття українських університетів в інших містах. Тоді ж «Просвіта» та Земство заснували в Полтаві Історично-Філологічний факультет. Засновано Державний Український Архів, в якому мали бути зосереджені документи історії України, перевезені з архівів Москви та Петрограду; засновано Національну галерею Мистецтва, Український Історичний Музей та Українську Національну Бібліотеку, яка зростала з надзвичайною швидкістю. Наприкінці гетьманської доби в цій бібліотеці було вже понад 1.000.000 книжок, серед них багато унікалів, стародруків і т. п. Кількістю та якістю книжок Національна Бібліотека могла конкурувати з кращими бібліотеками Європи.

Поміж науковими закладами перше місце належало Українській Академії Наук. Потреба в національній Академії Наук була конечна.

Українську Академію Наук засновано за Гетьмана. Її урочисте відкриття відбулося 24 листопада 1918 року. Вона мала три відділи: історично-філологічний, фізико-математичний та соціально-економічний. Президію та перших академіків (по три на відділ) призначив уряд, а дальших членів мали обирати ці академіки. На президента Академії Гетьман запросив М. Грушевського, але він відмовився. Призначений був професор В. Вернадський.

Українська Академія Наук була найбільшим досягненням України в галузі культури. Протягом багатьох років вона залишалася науковим осередком, який скупчував біля себе найкращі наукові сили України.

Правління гетьманського уряду у галузі освіти і культури було дуже вдалим для України. Але доба гетьманату з самого початку свого існування була заповнена боротьбою на різних фронтах – зовнішньому – з більшовиками, внутрішньому – з українською опозицією. У листопаді 1918р. гетьман Павло Скоропадський зрікся державної влади добровільно. «Я, Гетьман всієї України, протягом семи з половиною місяців докладав усіх своїх зусиль, щоб вивести край з того тяжкого стану, в якому він перебуває. Бог не дав мені сил впоратися з цим завданням, і нині я, згідно з обставинами, що склалися, керуючись виключно благом України, відмовляюся від влади»

Література:

1. Горелов В. Павло Скоропадський – гетьман Української Держави. Київ, 1995.
2. Дорошенко Д. Історія України: 1917-1923 Українська гетьманська держава. Ужгород, 1923.
3. Кульчицький С.В. Українська держава часів гетьманщини // Ук. іст. журн. 1992. №2

Марченко М.Г.

ПРАВА НЕПОВНОЛІТНІХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Неповнолітня особа може особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки на підставі статті 29 Цивільно-процесуального кодексу України (далі ЦПК) в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вона особисто бере участь, якщо інше не встановлено Законом. Отже така особа являється суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин, і вона має право, а не обов'язок бути учасником цивільного процесу. При небажанні чи неспроможності неповнолітньої особи самостійно захищати свої права в суді, в її інтересах має діяти законний представник.

Являючись стороною або іншою особою, яка бере участь у справі, неповнолітній наділяється всіма правами та обов'язками які визначені в статті 27 Цивільно-процесуальним кодексом, та не має будь-яких привілеїв в порівнянні з повнолітніми учасниками процесу. Але аналізуючи статтю 31 ЦПК необхідно звернути увагу на права, якими наділені суб'єкти процесу, а саме право укладання мирової угоди, визнання позову, відмова від позову. Якщо неповнолітня особа є повноправним учасником цивільного процесу, вона на загальних підставах використовує свої процесуальні права в тому числі і ті, що впливають на хід розгляду справи. Законодавством не передбачено можливість перевірки судом відповідності інтересам неповнолітнього таких дій.

У разі реалізації зазначених прав для неповнолітнього можуть мати місце певні наслідки у вигляді неможливості повторного звернення до суду особисто або через законного представника, чи задоволення явно необґрунтованих вимог позивача. Повнолітні учасники процесу в повній мірі усвідомлюють значення своїх дій, то неповнолітні особи у силу відсутності достатнього життєвого досвіду та вікових особливостей можуть мати помилкові уявлення про правильність своєї поведінки.

На нашу думку слід закріпити в ЦПК, що у разі участі в цивільному процесі неповнолітньої особи в якості сторони по справі, суд зобов'язаний перевірити - чи відповідає мирова угода, визнання позову, відмова від позову її інтересам, і за наявності достатніх підстав відхилити клопотання сторони про вчинення однієї з цих дій та продовжує судовий розгляд.

Також необхідно зупинитися на обов'язках осіб, які беруть участь у справі та неможливості їх виконання неповнолітніми особами, як суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин.

Серед процесуальних обов'язків має домінуюче значення обов'язок збирання та подання доказів для підтвердження вимог та заперечень сторін. Від його виконання залежить своєчасність і правильність вирішення справи по суті. Неповнолітній особі досить складно визначити необхідне коло доказів по справі та самостійно їх зібрати. Сід під час розгляду справи виявив, що неповнолітньому учаснику недостатньо необхідних правових знань, життєвого досвіду для захисту своїх прав та інтересів, на нашу думку він зобов'язаний залучити до участі в таких справах законного представника, який буде подавати правову допомогу такій особі, також щодо збирання доказів.

Крім того суд сприяє всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснює особам, які беруть участь у справі їх права та обов'язки, попереджує про наслідки вчинення або не вчинення процесуальних дій і сприяє здійсненню їхніх прав у випадках ч.4 ст. 10 ЦПК.

Тобто, будь-який учасник процесу, незалежно від віку та інших ознак, може скористатися допомогою суду в збирання доказів, якщо подання потрібних доказів є неможливим або є складнощі в поданні цих доказів.

Аналізуючи обов'язок сплати судового збору, судових витрат на предмет можливості виконання неповнолітнім впливає, що особа яка не досягла повноліття, має обмежену фінансову спроможність та повністю або частково залежить від матеріальних можливостей своїх батьків. Якщо враховувати, що ця особа може звернутися до суду саме з метою вирішення правового конфлікту, який виник між нею та одним із його батьків або батьками. Тому сплата необхідних коштів стає проблематичною.

Зазначаємо, що закон не містить пільг щодо оплати неповнолітньою особою судових витрат та судового збору.

Отже, в даному випадку можливе застосування загальних положень цивільного процесуального законодавства, яким передбачено, що суд враховуючи майновий стан сторони, зобов'язаний відстрочити чи розстрочити судовий збір та судові витрати, зменшити їх розмір або звільнити від їх оплати. На нашу думку, суд зобов'язаний неповнолітній особі роз'яснити право скористатися таким правом, та у разі необхідності має подати суду відповідну заяву.

Сердюк Є.В.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ

Практика реалізації виборчого законодавства України підштовхує нас до оптимізації та лібералізації виборчих і референдумних процедур та на цій основі проведення їх уніфікації» [240, с. 10]. На слушну думку О. Волощук, саме кодифікація – це шлях до сталого, досконалого та ефективного виборчого законодавства, адже в

процесі кодифікації відбувається змістовне удосконалення законодавства, скасування застарілих і неефективних, вироблення нових норм, заповнення прогалів, усунення дублювання, розбіжностей і протиріч. Саме в процесі кодифікації можливе усунення дублювання і протиріч між нормативно-правовими актами, зокрема між чотирма профільними законами: «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори депутатів Верховної Ради АР Крим, сільських, селищних, міських голів і місцевих рад», а також «Про всеукраїнські та місцеві референдуми». Таких суперечностей чимало. Не менш вагомим аргументом на користь кодифікації є «уніфікація» більшості виборчих дій і процедур. Так, наприклад, незалежно від виду виборів практично однаковими є правила формування виборчих комісій, складання списків виборців, порядок голосування і підрахунку голосів тощо [139].

Неоціненну допомогу в процесі кодифікації виборчого законодавства України повинен надати зарубіжний досвід, і не в останню чергу, Франції – державі дуже близької до України у конституційно-правовому плані. До того ж, у Французькій Республіці досить солідна система джерел виборчого права, з-поміж яких важливу роль відіграє Виборчий кодекс. Безумовно, немає сенсу запозичувати явні недоліки французького виборчого законодавства, але й їх достоїнства не завжди зможуть знайти свого застосування у вітчизняній дійсності. З іншого боку, не можна заперечувати можливість використання зарубіжного досвіду з огляду на його значення для коригування наших намірів, прогнозування перспектив і насамперед, у процесі кодифікації виборчого законодавства. Звертаючись до зарубіжного досвіду, можна виявити, що виборчі кодекси в цілому себе виправдали і слугують солідним фундаментом у врегулюванні. Вибори президента – найбільш значуща подія у політичному житті Франції. Адже, як зазначається в літературі, період президентських виборів найточніше відбиває головні проблеми держави, обличчя політичних партій, економічну і політичну спрямованість регіонів, а також з'ясовує настрої мас. Політичне і практичне значення правильного вирішення питань правової регламентації виборів глави держави важко переоцінити. Після конституційної реформи 28 жовтня 1962 року президент став обиратися загальним прямим голосуванням на 7 р. із можливістю переобрання. Після проведення референдуму 24 вересня 2000 р. строк президентства був скорочений до 5 років. Вибори відбуваються за мажоритарною системою у два тури. До другого туру допускаються два кандидати, які отримали найбільшу кількість голосів [242, с. 91; 239].

На основі такого позитивного досвіду мало у кого виникає сумнів про необхідність прийняття в Україні єдиного систематизованого нормативно-правового акту – Виборчого кодексу України. Один із проектів якого проект Закону України від 13 березня 2010 р. № 4234-1 «Виборчий кодекс України» знаходиться на розгляді комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування Верховної Ради України. У відповідності до нього вибори в Україні є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом. Вибори Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах рад, сільських, селищних, міських голів є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Зазначений кодекс має регулювати підготовку та проведення виборів. Ним регулюються усі типи виборів, саме: 1) вибори Президента України; 2) вибори народних депутатів України; 3) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 4) вибори депутатів сільських, селищних, міських рад; 5) вибори сільських, селищних, міських голів (далі - вибори голови територіальної громади); 6) вибори депутатів районних рад; 7) вибори депутатів обласних рад; 8) вибори депутатів районних у містах рад (у містах, де утворені районні у місті ради) Проте за межами зазначеного законопроекту залишається питання проведення референдумів [236].

Зазначений проект Виборчого кодексу України отримав схвальний відгук Венеціанської комісії. Яка вважає, що проект передбачає детальне регулювання виборів в Україні. Він враховує численні рекомендації Агентства ОБСЄ у справах демократії та прав людини та Венеціанської комісії та є першою спробою кодифікувати всі виборчі правила у єдиному Виборчому кодексі, і Комісія хоче віддати належне авторам за цю важливу роботу. Венеціанська комісія сподівається, що інші рекомендації з попередніх висновків Венеціанської комісії та Агентства ОБСЄ будуть належним чином враховані на подальших етапах роботи над проектом законодавства про вибори. Передбачено численні та детальні положення на посилення прозорості, підзвітності та встановлення процесу голосування, підрахунку і зведення результатів. Текст також поєднує необхідні та делікатні положення про адміністрування виборів, реєстрацію виборців та систему подання скарг і апеляцій. Таким чином, він є кроком уперед порівняно з існуючим законодавством про вибори.

Однак Венеціанська комісія виявила і недоліки, які зокрема стосуються нашого дослідження:

1) на їх погляд, життєво необхідно, щоб процедура апеляції і, особливо, повноваження та відповідальність різних залучених до неї органів, чітко регулювалися законом, аби уникати будь-яких позитивних чи негативних конфліктів повноважень. Ані скажники, ані самі органи влади не повинні мати право обирати орган для оскарження. Ризик того, що наступний орган відмовиться приймати рішення, серйозно зростає тоді, коли теоретично можна апелювати або до суду або до виборчої комісії. В цілому вони схиляються до недоцільності квазісудового забезпечення виборчих прав громадян. Що на шан погляд є помилковим;

2) повністю ми погоджуємося із вимогою Венеціанської комісії, щодо вимог до приміщень для голосування та офісних приміщень дільничних виборчих комісій (Ст. 39 законопроекту), яка може бути

вдосконалена за рахунок додання положення, що ці приміщення мають бути доступними для всіх виборців, включаючи осіб з інвалідністю чи виборців похилого віку. Останні звіти міжнародних спостерігачів на виборах вказували, що деякі приміщення не враховували потреби цих специфічних груп виборців [137].

Іншу дуже актуальну проблему піднімає О. Осадчук, який вважає, що, процедура голосування за кордоном добре регламентована чинним законодавством, проте існують і деякі проблеми. На практиці не всі громадяни, які проживають або перебувають за межами України, попередньо включаються до Державного реєстру виборців, оскільки не всі з них перебувають на консульському обліку.

У зв'язку з цим неможливо передбачити реальне число виборців, які можуть взяти участь в голосуванні на виборчій дільниці. Це призводить в одних випадках до недостачі виборчі тільних бюлетенів на дільницях, де в списки виборців включено невелике число виборців, а в фактично проживає на цій території і може взяти участь у голосуванні значно більше громадян України. А в інших випадках - навпаки.

Існує чимало зарубіжних виборчих ділянок, на яких в списки виборців включено десятки тисяч громадян України, а голосують з них небагато хто, в межах 10% виборців. Виникає проблема доставки великої кількості виборчих бюлетенів від ЦВК на закордонні дільниці, і після закінчення голосування невикористаних погашених бюлетенів - назад. Залишається невирішеним питання формування складу дільничних виборчих комісій, пов'язаний з обмеженням на участь в них службовців органів державної влади, військовослужбовців та інших категорій громадян, які не мають встановленого законодавством права входити до складу комісії.

Наприклад, на виборах Президента України 2010 року при Посольстві України в Республіці Ірак число виборців становила 12 осіб, які були посадовими особами Міністерства оборони України. Отже, вони підпадали під обмеження закону, і це зробило неможливим формування дільничної виборчої комісії.

Відкрито питання про обов'язкове голосування громадян тільки в приміщеннях дипломатичних представництв і консульських установ (тільки на виборах Президента), що не дає можливості організувати достатню кількість виборчих дільниць.

На фінансування організації волевиявлення громадян за кордоном під час виборчої кампанії витрачаються суттєві бюджетні кошти. Так, на виборах Президента України в 2010 р. такі витрати склали 5 800 000 гривень (700 000 доларів), на позачергових виборах народних депутатів у 2007 р. - близько 2 млн. гривень (250 000 доларів).

Результати проведення виборів на закордонних виборчих дільницях свідчать про необхідності внесення змін до чинного законодавства щодо вищевикладених проблем з метою удосконалення процедури проведення голосування і підрахунку голосів виборців.

На його думку, для нас цікавий досвід Мексики в організації волевиявлення громадян за кордоном. У першу чергу - система голосування через поштове повідомлення. (підкреслено нами. – Є.С.) Процес пошуку оптимальних рішень проблем, зв'язаних з голосуванням за межами країни, перманентне, і обмін досвідом у цьому напрямку допоможе нам знайти найбільш прості й ефективні рішення багатьох питань [234]. З останніми пропозиціями О. Осадчука, на наш погляд треба погодитись. І для цього можна використати вдалий досвід Іспанії.

В Іспанії будь-який виборець має право голосувати через поштове повідомлення. З метою забезпечення права підданих короля Іспанії на активне виборче право не залежно від місця знаходження їх законодавець передбачив три процедури голосування через поштове повідомлення: перша, якщо підданий знаходиться на території Іспанії; друга, за її межами на постійній основі; та третя, за її межами тимчасово в день проведення виборів.

В першому випадку Іспанське законодавство надає право виборцю, який хоче голосувати поштою і знаходиться в самій країні, має не пізніше встановленого законом строку до виборів, у будь-якому поштове відділення і заповнити бланк для голосувати поштою і направити його у свою виборчу дільницю. Але після цього виборець може голосувати виключно у зазначений спосіб і позбавляється права голосувати особисто [145].

Якщо підданий короля Іспанії постійно приживає за межами країни то він заповнює форму офіційного списку виборців, де зазначається адреса проживання за кордоном, яка направляється у провінційне бюро перепису населення в Іспанії. При цьому до зазначеної форми додаються копії наступних документів: особистого ідентифікаційний коду, паспорта та свідоцтво про підданство Іспанії. Провінційне бюро перепису реєструє підданого в реєстрі виборців та направляють йому поштою за місцем постійного проживання за кордом Свідоцтво про реєстрацію в Реєстрі виборців.

Якщо підданий тимчасово знаходиться за межами Іспанії в день виборів, то процес запиту голосування поштою змінюється. Йому треба заповнити форму офіційного списку виборців і доставити її особисто в посольство або консульство Іспанії та зареєструватись у консульському реєстрі.

Виборча Бюро перепису населення направляє пакет усіх матеріалів по місцю фактичного знаходження виборця, що він зміг дистанційно реалізувати своє активне виборче право. Пакет документів складає: бюлетенів для участь у голосуванні; два свідоцтва про реєстрацію в списку виборців; конверт з адресою провінційної виборчої комісії; конверт на ім'я іспанського посольства або консульства тієї країни, де знаходиться виборець; рахунок для оплати витрат доставки документів поштою; та інформаційний лист.

Виборець у відповідності до інструкції зазначеною в інформаційному листі здійснює своє виборче право

шляхом постановки відповідної відмітки у бюлетені участі в голосування (окремо до Конгресу і Сенату), кладуть їх у відповідний конверт із наступними документами: Свідоцтвом про реєстрацію в Реєстрі виборців; копії посвідчення особи або паспорт або свідоцтво про громадянство та реєстрації в консульському реєстрі. Та направляє поштою замовним листом у свою провінційну виборчу комісію або в Іспанське посольство, консульство де є закордонні виборчі дільниці. При цьому дуже чітко регламентуються строки подачі документів і голосування. А вони в Іспанії чітко законодавчо прописані до конкретних дат (місяць, число), що циклічно повторюється [146].

Таким чином в королівстві Іспанія піддані виборці мають можливість реалізувати своє активне виборче право практично у будь-якому місці (в тому числі за кордоном) з допомогою чітко визначеної процедури поштового замовного повідомлення.

Отже, зазначений досвід є цікавим так, як за даними прикордонної служби України, тільки за один рік з України за кордон виїхало 12,3 млн. громадян, на наш погляд, система голосування через поштове повідомлення громадян що знаходяться за кордоном має бути законодавчо закріплена в діючому виборчому законодавстві України.

Література:

1. Ставнійчук М. Щодо питання кодифікації виборчого законодавства / М. Ставнійчук // Юридичний журнал. – № 1 (19). – 2004.
2. Волощук О. До питання обговорення проекту Виборчого кодексу України / О. Волощук // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2010. – № 2(19). – С. 77-81.
3. Автономов А.С. Избирательное право Французской Республики // Зарубежное избирательное право. – М., 2003.
4. 236. Проект Закону України від 13 березня 2010 р. № 4234-1 «Виборчий кодекс України» : [Електронний ресурс] // офіційний веб-сайт Верховної Ради України. 2012. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=35014.
5. Висновок щодо проекту Виборчого кодексу Верховної Ради України : [Венеція, 16 грудня 2010 р., Венеція, 17–18 грудня 2010 р.] // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2011. – № 1(20). – С. 58-71.
6. Чупахін О. Передача інформації за підсумками голосування на виборах в Україні. Сучасний стан і проблемні питання / О. Чупахін // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2011. – № 1(20). – С. 33-35.
7. Electores españoles residentes en el extranjero (CERA) : [Електронний ресурс] // Elecciones. – 2012. – Режим доступу: http://www.juntadeandalucia.es/gobernacionyjusticia/elecciones2012/Como_votar/Voto_si_te_encuentras_fuera_de_Espana/Voto_si_te_encuentras_fuera_de_Espana.htm
8. Cómo votar por correo en las elecciones generales del 20N si estás en el extranjero : [Електронний ресурс] // Educación. – 2012. – Режим доступу : <http://educacion.practicopedia.com/elecciones/como-votar-por-correo-en-las-elecciones-generales-del-20n-si-estas-en-el-extranjero-14212>

Сорока О.О.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СУДАХ

Відповідно до теорії розподілу влад невід’ємним елементом правової демократичної держави є розвинута система незалежного судочинства. Адже реальне забезпечення прав і свобод людини та громадянина неможливе без діяльності судів, в яких на основі Конституції і законів України, за беззаперечного панування принципу верховенства права фізичні та юридичні особи у цивілізований спосіб вирішують свої суперечки, знаходять захист від свавілля чиновників та інших осіб. Конституція та Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» визначили, що у переважній більшості справ правосуддя здійснюють професійні судді. Найбільш рельєфно це помітно під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, які здійснюються суддею одноосібно, а кількість таких справ є найбільшою з усіх видів судочинства: наприклад, 2010 року на розгляді судів перебувало 1 млн. 660,3 тис. справ про адміністративні правопорушення, з яких із винесенням постанов суди розглянули 1 млн. 539,2 тис. справ, або 92,7 %, стосовно 1 млн. 541,5 тис. осіб, за вчинення адміністративних правопорушень різні види стягнень суди застосували до 1 млн. 296,5 тис. осіб (питома вага – 84,1 %) та закрили провадження у справах стосовно 214,5 тис. осіб (питома вага – 13,9 %).

Таким чином, статистичні матеріали свідчать про значну кількість адміністративних проступків, які мають бути об’єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно та справедливо розглянуті судами. При цьому, як показують результати соціологічного опитування, 54 % громадян та 87 % професійних суддів вважають, що визначені законодавством адміністративно-деліктні провадження є недосконалими та потребують подальшого розвитку.

Проблемам удосконалення та розвитку адміністративно-деліктних проваджень у сфері діяльності судді приділяли увагу вітчизняні вчені-адміністративісти О.М. Бандурка, І.Л. Бородін, Є.В. Додін, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, О.І. Остапенко, В.К. Шкарупа, А.В. Баб’як, С.Ю. Беньковський, А.В. Іванов,

Ю.І. Ковальчук, С.О. Короєд, О.М. Круглов, Р.О. Кукурудз, О.І. Миколенко, О.І. Савченко, М.Р. Сиротяк, Р.С. Титикало, Н.В. Хорошак та ін. Проте цілеспрямовано предметом їхнього дослідження зазначена проблематика не була, вони розкрили окремі аспекти у цій сфері, досліджуючи більш широкі або суміжні суспільні відносини. Тож мусимо констатувати, що проблема розгляду справ про адміністративні правопорушення в судах загальної юрисдикції потребує подальшого опрацювання.

У більшості країн із розвиненими засадами демократії та інститутами громадянського суспільства суб'єкти публічної адміністрації здійснюють квазісудовий розгляд справ про адміністративні правопорушення, а на суд лягає обов'язок здійснення контролю, зокрема за адміністративно-деліктною діяльністю публічної адміністрації, шляхом проваджень з оскарження, опротестування постанов про накладення адміністративних санкцій.

- основним завданням адміністративно-деліктної діяльності суду США є те, що вони здійснюють захист приватних осіб від свавілля бюрократії; суд Великої Британії підтримують баланс між ефективною адміністративною владою і захистом окремих осіб від зловживання цією владою.

- у законодавстві Латвії, яка пройшла схожий із нами шлях, позитивними є такі адміністративно-деліктні положення: адміністративні санкції можуть бути накладені на фізичну чи юридичну особу, яка вчинила адміністративне правопорушення; адміністративна відповідальність встановлюється з 14-річного віку, примусові заходи виховного характеру можуть застосовуватися також і щодо неповнолітніх від 11 до 14 років; адміністративне покарання може бути накладено не пізніше як через 4 місяці після вчинення проступку, а якщо воно тривале – то протягом 4 місяців з виявлення.

- у Болгарії щодо дрібних справ про адміністративні проступки суб'єкти публічної адміністрації, уповноважені на це законом, можуть накласти на правопорушника адміністративне стягнення у спрощеному порядку; якщо правопорушник згоден сплатити штраф, який не може перевищувати певний невеликий розмір, то йому вручається купон, на основі якого він у фінансовій установі сплачує штраф і представляє його під розписку уповноваженому суб'єкту публічної адміністрації.

- відповідно до КоАП Російської Федерації судді, які здійснюють провадження у справі про адміністративне правопорушення, оцінюють докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності. Жодні докази не можуть мати заздалегідь встановленої сили.

- у Російській Федерації пройшли успішну адаптацію такі інститути адміністративно-деліктної діяльності: виправлення зроблених у постанові помилок; здійснення деліктних проваджень за межами держави; гарантії недоторканості свідка, потерпілого, їх представників, експерта, що перебувають за межами території країни і погодились взяти участь у розгляді справи; процедура передачі матеріалів щодо іноземної юридичної особи або іноземного громадянина до компетентних органів іноземної держави для здійснення адміністративного переслідування.

- пропонується здійснити корегування адміністративно-правових норм, що дозволило б суддям розглядати певну категорію справ про адміністративні правопорушення за спрощеною процедурою.

До правопорушень, які може розглядати за спрощеною процедурою суддя, треба віднести незначні проступки, які характеризуються такими рисами: санкція адміністративно-правової норми, яка встановлює адміністративну відповідальність, передбачає виключно накладення попередження або штрафу, що не перевищує 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, визнає свою винну, не заперечує проти спрощеного розгляду справи та готова сплатити штраф; правопорушенням не завдано матеріальної шкоди або вона відшкодована до розгляду справи; потерпілі, захист, прокурор (якщо вони беруть участь у провадженні) не заперечують щодо проведення спрощеного провадження; не може застосуватись спрощене провадження у випадку, коли до адміністративної відповідальності притягується неповнолітній або особа, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права.

- у новому КУпАП треба передбачити інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб і передбачити для них такі санкції: попередження, штраф, припинення чи призупинення певного виду діяльності, конфіскація, призупинення діяльності та ліквідація.

- необхідно ввести адміністративну відповідальність свідка за відмову від показань та надання ними свідомо хибних показань у провадженнях у справах про адміністративні правопорушення.

- усі процесуальні норми провадження у справах про адміністративні правопорушення мають бути зосереджені в одному процесуальному нормативно-правовому акті – новому КУпАП; інша справа, що матеріальні норми адміністративної відповідальності можуть розміщатись в інших законах, зокрема у новому Митному кодексі України.

- необхідно внести доповнення до КУпАП у вигляді додатку «Типовий бланк протоколу про адміністративне правопорушення».

- є потреба встановлення адміністративної відповідальності за неявку свідка та інших осіб, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення, на виклик органу адміністративної юрисдикції, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

- потребує введення до діючого та нового КУпАП окремих розділ «Адміністративна відповідальність неповнолітніх», в якому слід відобразити особливості притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності, передбачити перелік статусних правопорушень та їх поняття, за вчинення яких застосовуються заходи виховного впливу, зокрема:

- доповнити ст. 24-1 КУпАП ч. 2, в якій передбачити відповідальність неповнолітнього у разі ухилення від застосованих до нього заходів впливу або у випадку вчинення ним повторного адміністративного правопорушення протягом року; внести нові види адміністративних стягнень – громадські роботи від 15 до 30 год.;

- увести до КУпАП додаткові обмеження щодо неповнолітнього, які передбачають заборону відвідувати певні громадські місця, використовувати деякі форми дозвілля, зокрема пов'язані з керуванням механічними засобами, з обмеженням перебування поза домом після 23-ї години, вимоги щодо повернення до освітнього закладу або працевлаштування за допомогою спеціалізованої державної установи;

- надати можливість суду застосовувати до неповнолітніх правопорушників такий виховний вплив, як направлення до центрів медико-соціальної реабілітації; внести до КУпАП норми, що зобов'язують посадових осіб приймати від громадян заяви про адміністративні правопорушення неповнолітніх, якщо складання протоколу входить до їхньої компетенції.

- для забезпечення об'єктивного неупередженого розгляду справи доповнити КУпАП такими нормами: ст. 278-1 «Обставини, які виключають можливість розгляду справи про адміністративне правопорушення уповноваженими органами, посадовими особами»; ст. 278-2. «Ухвали та постанови, які виносяться під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення».

Література

1. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін.] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ХМД, 2011. – Т. : Загальне адміністративне право. – 320 с.

2. Адміністративне право України : [підручник] / [Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дьяченко О. В., Зима О. Т., Зуй В. В.] ; за ред. Ю.П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

3. Адміністративне право України : [підручник] / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. – К. : Істина, 2011. – 480 с.

4. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : [монографія] / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О. О. Онишук, Ю. В. Гридасов, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, І. А. Дьомін, О. М. Єщук] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : ВАТ Херсонська міська друкарня, 2010. – 376 с.

5. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] : [у двох томах] : / гол. ред. колегія: В.Б. Авер'янов. – К. : Т. 1 : Загальна частина. – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.

6. Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2010 р. (за даними судової статистики) : [Електронний ресурс] // Верховний суд України. – 2011. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients>

7. Беньковський С.Ю. Правові засади та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. - 12.00.07 / С.Ю. Беньковський. – Ірпінь, 2009. – 19 с.

8. Агеев О.В. Прокурор як суб'єкт адміністративного процесу : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. – 12.00.07 / О.В. Агеев. – Х., 2006. – 18 с

Рудич М.В.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО – ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сьогодні життя вимагає вирішення нових завдань, що постають перед науково-освітньою галуззю України, яка декларує своє устремління бути серед розвинених, демократичних країн, зокрема у сфері вищої освіти [1].

У відповідності до Закону України «Про вищу освіту», вища освіта - рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та і цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації [2].

В контексті адміністративно-правових відносин об'єктами можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів та об'єктів публічного управління. Об'єктом адміністративно-правових відносин є те матеріальне або нематеріальне благо, на використання чи охорону якого спрямовано суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників адміністративно-правових відносин. Це блага матеріальні або нематеріальні, а також певні дії, заради яких суб'єкти вступають в адміністративно-правові відносини. Об'єктом адміністративно-правових відносин може бути все, що здатне служити здійсненню публічних інтересів. У цій ролі можуть бути права людини і громадянина, право власності й послуги інших осіб. Права людини і громадянина стають об'єктом адміністративного права, оскільки є природними; законодавець через Конституцію України та інші закони їх встановлює та визначає межі, в яких

ними можна беззаперечно користуватися. У такий спосіб об'єктами адміністративного права стає вся гама прав, визначених у розділі першому та другому Конституції України. Зокрема це право людини на життя, здоров'я, честь, гідність, особисту недоторканність, свободу пересування, свободу слова, зібрань, право особисто та разом з іншими володіти, користуватись і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї творчої інтелектуальної діяльності, право займатися підприємницької діяльністю [3, с. 56].

В нашому випадку до системи адміністративно-правового регулювання відноситься: 1) рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі; 2) освітня діяльність - діяльність, пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа; 3) державна атестація; 4) отримання відповідної класифікації.

Розкриємо більш ґрунтовно зазначені елементи. Вищий навчальний заклад - освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність. При цьому виділяють: вищий навчальний заклад державної форми власності - вищий навчальний заклад, заснований державою, що фінансується з державного бюджету і підпорядковується відповідному центральному органу виконавчої влади; вищий навчальний заклад, що перебуває у власності Автономної Республіки Крим, - вищий навчальний заклад, заснований органами влади Автономної Республіки Крим, що фінансується з бюджету Автономної Республіки Крим і підпорядкований органам влади Автономної Республіки Крим; вищий навчальний заклад комунальної форми власності - вищий навчальний заклад, заснований місцевими органами влади, що фінансується з місцевого бюджету і підпорядкований місцевим органам влади; вищий навчальний заклад приватної форми власності - вищий навчальний заклад, заснований на приватній власності і підпорядкований власнику (власникам).

Під освітньою діяльністю розуміють діяльність, пов'язана з наданням послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа. Особливістю надання освітніх послуг є те, що вищий навчальний заклад має бути ліцензований і акредитований.

Отже, адміністративно - правове регулювання вищої юридичної освіти в Україні - це цілеспрямований вплив визначених законом суб'єктів публічної адміністрації (в першу чергу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту) на основі норм адміністративного права стосовно акредитації вищих юридичних навчальних закладів, окремих юридичних спеціальностей, визначення рівня і якості освіти, наданням адміністративних послуг стосовно видачі диплома державного взірця, процедур державної атестація студентів та відповідності отримання ними відповідної класифікації.

Література:

1. Дробноход М. Сьогодення і проблеми вищої школи України: [Електронний ресурс] / Микола Дробноход // Академія наук вищої школи України (АН ВШ України). 2011. - Режим доступу: - <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod2.htm>.
2. Закону України 17 січня 2002 р. № 2984-III «Про вищу освіту»: за станом на 1 листопада 2011 р. // Голос України від 05.03.2002. - № 43.
3. Адміністративне право України: [навчальний посібник]: [у 2-х томах] / Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін. за ред. В.В. Галуцька. - Херсон: ПАТ ХМД, 2011. - Т.1. - Загальне адміністративне право. - 320 с.
4. Бондарчук Н.В. Організаційно-правові засади забезпечення фінансування вищої освіти: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Н.В. Бондарчук. - К., 2009. - 20 с.
5. Ракша Н.С. Адміністративно-правове забезпечення права громадян на освіту: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Н.С. Ракша. - Л., 2007. - 20 с.

Дудко В.К.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Вагомий внесок у дослідження проблем адміністративно-правового статусу осіб було зроблено у працях таких правознавців, як: В. В. Галуцько, М. Д. Мартинов, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, Б. М. Ринажевський та ін.

Однак, вони вивчали інші - більш широкі або суміжні категорії, а комплексного та ґрунтовного дослідження адміністративно-правового статусу внутрішніх військ МВС України до сьогодні не проводилось, що визначає актуальність даного питання.

Взагалі кажучи, адміністративно-правовий статус особи - це сукупність юридичних засобів, які характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи є такі юридичні інститути: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) правосуб'єктність особи; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках - дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [1, с. 93].

Під адміністративно-правовим статусом територіальних органів внутрішніх справ України М.Д. Мартинов розуміє їх становище як спеціального суб'єкта адміністративного права, гарантованого державою та врегульованого нормами права, що являє собою сукупність прав, обов'язків, обмежень, гарантій та відповідальності, відповідно до яких вони виконують правоохоронні функції [2].

Б. М. Ринажевський вважає, що головними елементами правового статусу Служби правопорядку є призначення, завдання, функції, конкретні владні повноваження і відповідальність, які становлять серцевину правового статусу досліджуваного суб'єкта забезпечення законності, правопорядку, військової дисципліни та захисту конституційних прав військовослужбовців. Наявність адміністративно-правового статусу означає, що працівники Служби правопорядку мають визначену адміністративно-правовими нормами компетенцію – предмети відання, права та обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність в межах власної чи делегованої компетенції, виконують публічні, виконавчо-розпорядчі, дозвольно-реєстраційні, контрольні функції, беруть участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру [3].

На слухину думку О.Ф. Скакун правовий статус особи — це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [4].

Дивлячись через призму поглядів вищезазначеної вченої на нашу проблематику, вважаємо, що: адміністративно-правовий статус внутрішніх військ МВС України – це неподільна єдність обов'язків і прав військовослужбовців ВВ МВС в сукупності з їх правосуб'єктністю, а також адміністративними заходами, що застосовуються до них за невиконання (неналежне виконання) своїх службових обов'язків.

Відповідно до статті 9 Закону України від 26 березня 1992 р. № 2235-ХІІ “Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України” внутрішні війська при виконанні покладених на них завдань зобов'язані: готувати сили і засоби для охорони та оборони важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів при транспортуванні; забезпечувати ізоляцію осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, засуджених; бути у постійній готовності до подання наявними силами і засобами допомоги адміністрації установ виконання покарань та слідчих ізоляторів у ліквідації фактів групової непокори і масових безпорядків; виділяти сили і засоби для ведення разом із органами внутрішніх справ розшуку осіб, які втекли з-під охорони або нагляду; виконувати рішення судів, які обслуговуються внутрішніми військами, про взяття під варту осіб, охорону їх у залі суду або звільнення з-під варту; подавати допомогу адміністрації об'єктів, що охороняються, у ліквідації наслідків аварії і стихійного лиха; брати участь в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю, забезпеченні громадської безпеки під час проведення масових заходів, припиненні масових безпорядків у населених пунктах; брати участь у воєнний час у територіальній обороні в районах розміщення об'єктів, що охороняються [5].

Крім цього, внутрішні війська, виконуючи покладені на них завдання, взаємодіють з органами внутрішніх справ. У разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю на внутрішні війська поширюються також обов'язки, передбачені Законом України “Про міліцію” для підрозділів міліції при виконанні цих завдань [5].

Згідно зі статтею 10 Закону України від 20 грудня 1990 р. № 565-ХІІ «Про міліцію», міліція (а, отже, і ВВ МВС при вищезазначених умовах) відповідно до своїх завдань з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю в тому числі зобов'язана:

- забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок;
- виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- приймати і реєструвати заяви й повідомлення про злочини та адміністративні правопорушення, своєчасно приймати по них рішення;
- припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них [6].

Відповідно до п. 3.1.8. Тимчасового положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення та підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України військові наряди при несенні служби з ОГП зобов'язані:

- забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок, запобігати та рішуче припиняти порушення громадського порядку і злочини на встановлених маршрутах (місцях несення служби) та поблизу них;
- припиняти адміністративні правопорушення;
- знати закони України та нормативні акти органів державної виконавчої влади з питань забезпечення громадської безпеки та ОГП, вимагати від громадян їх виконання;
- забезпечувати виконання загальнообов'язкових рішень органів місцевого самоврядування, прийнятих ними в межах своєї компетенції, з питань ОГП;
- у межах маршруту (поста) забезпечувати спостереження за місцями найбільш імовірного вчинення злочину, можливої появи та переховування злочинців;
- своєчасно застерігати громадян від вчинення протиправних дій, роз'яснювати їм відповідальність за порушення громадського порядку, звертати увагу на осіб, які, зважаючи на їх поведінку, можуть вчинити

злочин;

– додержуватись законності, ретельно та уважно розбиратися на місці з порушниками громадського порядку; доставляти в орган внутрішніх справ громадян, які вчинили злочини або грубо порушили громадський порядок, особам при затриманні повідомляти підстави та мотиви такого затримання.

Військовослужбовець внутрішніх військ незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний ужити заходів щодо попередження і припинення правопорушень, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події та повідомити про це в найближчий орган внутрішніх справ [7].

Згідно статті 10 Закону України від 26 березня 1992 р. № 2235-ХІІ військовослужбовцям внутрішніх військ для виконання покладених на них обов'язків надається право: вимагати від громадян і посадових осіб додержання порядку, який гарантує безпеку, і виконання обов'язків військовими нарядами; у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю затримувати і доставляти в органи внутрішніх справ громадян, підозрюваних у вчиненні злочинів, і тих, які вчинили адміністративні правопорушення, та інші права, передбачені Законом України "Про міліцію" для працівників міліції при виконанні цих завдань; затримувати і передавати адміністрації об'єкта, що охороняється, осіб, які порушили встановлений пропускний режим; вести переслідування, проводити затримання, оформляти первинні документи, передавати органам внутрішніх справ або безпеки злочинців і осіб, які вчинили напад на об'єкт, що охороняється, особовий склад варту, військовий наряд або які намагалися пересікти лінію охорони об'єкта чи доставити на нього заборонені речі; проводити оточення (блокування) районів місцевості, окремих будівель і об'єктів під час розшуку та затримання осіб, які втекли з-під варту; провадити огляд вантажів, а при наявності відомостей про вчинення правопорушення - і огляд осіб на контрольно-пропускних пунктах об'єктів, що охороняються, особистий огляд і опитування затриманих, перевірку документів у громадян під час оточення (блокування); заходити на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян, приміщення підприємств, установ і організацій та провадити їх огляд під час безпосереднього переслідування та затримання злочинців, осіб, які втекли з-під варту або вчинили напад на об'єкт, що охороняється, особовий склад варту, військовий наряд, з наступним повідомленням про це прокурора протягом доби; використовувати і застосовувати зброю та спеціальні засоби на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про міліцію", військовими статутами Збройних Сил України та іншими актами законодавства України; використовувати транспортні засоби, що належать підприємствам, установам і організаціям, громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських, інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), під час безпосереднього переслідування та затримання вищезазначених осіб [5].

Як вже зазначалося, військовослужбовці у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю мають права, передбачені Законом України "Про міліцію" для працівників міліції при виконанні цих завдань, а саме:

– вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені цим Законом заходи примусу;

– перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію;

– проводити кіно-, фото- і звукофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

– проводити огляд поклажі, багажу та огляд пасажирів цивільних повітряних, морських і річкових суден, засобів залізничного та автомобільного транспорту згідно з чинним законодавством [6].

Згідно з п. 3.1.10. Тимчасового положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення та підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України при виконанні завдань з ОГП військовий наряд має право:

– вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень військовослужбовця, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог - застосовувати передбачені Законом України "Про міліцію" заходи примусу;

– перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що засвідчують їх особу;

– затримувати і передавати в установленому законом порядку до органів внутрішніх справ: осіб, при підозрі у вчиненні злочину; осіб, які вчинили адміністративні правопорушення; осіб, які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця; осіб, які перебували у громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль або вони втратили здатність самостійно пересуватися, могли завдати шкоди оточуючим чи собі;

– військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення (до передання їх Військовій службі правопорядку в Збройних Силах України, представникам військової комендатури, військової частини);

– неповнолітніх віком до 16 років для передання їх законним представникам або направлення в приймальник-розподільник для неповнолітніх;

– проводити огляд осіб, верхнього одягу, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'я, в разі необхідності фіксувати дії на фото- або відеоплівці;

– входити безперешкодно в будь-який час доби на територію й до приміщення підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, у тому числі митниць, та оглядати їх із метою припинення злочинів, переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, під час стихійного лиха та за інших надзвичайних ситуацій;

– відповідно до своєї компетенції тимчасово обмежувати або забороняти доступ громадян на окремі ділянки місцевості чи об'єкти з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей;

– вилучати у громадян і службових осіб предмети та речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки. Ці предмети, речі та документи передавати за призначенням до органів внутрішніх справ;

– зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю [7].

У разі невиконання (неналежного виконання) військовослужбовцем своїх службових обов'язків командир повинен нагадати йому про обов'язки служби, а за необхідності – накладати дисциплінарне стягнення.

На військовослужбовців ВВ МВС України в залежності від військового звання та виду служби можуть бути накладені такі стягнення: зауваження; догана; сувора догана; позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини чи корабля на берег; попередження про неповну службову відповідність; призначення поза чергою в наряд на роботу - до 5 нарядів; пониження в посаді; позбавлення військового звання (пониження у військовому званні) з (або без) переведенням на нижчу посаду (із звільненням з військової служби у запас чи без такого); звільнення з військової служби (військової служби за контрактом) за службовою невідповідністю [8].

Отже, адміністративно-правовий статус внутрішніх військ МВС України – це неподільна єдність обов'язків і прав військовослужбовців ВВ МВС в сукупності з їх правосуб'єктністю, а також адміністративними (дисциплінарними) заходами, що застосовуються до них за невиконання (неналежне виконання) своїх службових обов'язків. Він визначається Законами України “Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України”, “Про міліцію”, “Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України” та іншими нормативно-правовими актами.

Література:

1. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галуцько В. В., Олещук В. І., Пихтін М. П. та ін.] ; за заг. ред. В. В. Галуцька. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. — Т. 1 : Загальне адміністративне право. — 320 с.

2. Мартинов М. Д. Адміністративно-правове забезпечення діяльності територіальних органів внутрішніх справ України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М. Д. Мартинов – Харків, 2010. – 23 с.

3. Ринажевський Б. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності військової служби правопорядку у Збройних Силах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юр. наук: спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Б. М. Ринажевський. – Харків, 2010. – 35 с.

4. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : [підручник / пер. з рос.] / Ольга Федорівна Скакун. — Харків : Консул, 2001. – 656 с.

5. Закон України від 26 березня 1992 р. № 2235-XII “Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України” : за станом на 2 квітня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 29. – Ст. 397

6. Закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII «Про міліцію» : за станом на 2 квітня 2012 р. // Відомості Верховної Ради УРСР — 1991. – № 4. – Ст. 20.

7. Наказ МВС України 05 липня 2005 р. № 521 “Про затвердження Тимчасового положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення та підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України”: за станом на 2 квітня 2012 р. // Офіційний вісник України – 2005. – № 31, том 2. – Ст. 1904

8. Закон України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV “Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України” : за станом на 2 квітня 2012 р. // Офіційний вісник України – 1999. – № 19.

Кузьменко В.Й.

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ

Система контролю навчального процесу спрямована на підвищення якості навчання та виховання студентів, підготовки і підвищення кваліфікації професорсько-педагогічного складу, розвитку й удосконаленню навчально-матеріальної бази.

Основними завданнями контролю на даний час є:

- систематичний аналіз ходу і якості виконання рішень уряду у сфері вищої освіти, розпоряджень ректорату про подальше удосконалення підготовки кадрів, підвищенні якості й ефективності навчального процесу, вказівок і розпоряджень начальника інституту;
- контроль організації, планування і ходу навчального процесу, якості проведення усіх видів навчальних занять; відповідності матеріалу, що викладається навчальним програмам і тематичним планам; забезпеченості всіх занять навчально-методичними матеріалами і їх якості; забезпеченості студентами підручниками, навчальними посібниками й іншою навчальною літературою і її відповідності планам і програмам; якості підготовки викладачів, їх самостійної роботи;
- виявлення кращих форм і методів навчальної і методичної роботи на кафедрах і в окремих викладачів з метою узагальнення та поширення передового досвіду;
- надання допомоги в усуненні недоліків у навчанні та вихованні студентів;
- контроль за роботою професорсько-педагогічного складу над підвищенням своїх професійних і спеціальних знань і навичок у ході викладацької та методичної підготовки;
- контроль стану і використання в навчальному процесі навчально-матеріальної бази, роботи з її створення, вдосконалення, відповідності її програмам навчання.

На наш погляд, головне місце в організації контролю навчального процесу покладається на кафедри. Тому, контроль у масштабах кафедр передбачає: контроль якості підготовки професорсько-педагогічного складу до занять і готовності матеріально-технічного забезпечення цих занять; організацію та проведення контролю усіх видів навчальних занять начальником кафедри, його заступниками, професорами, доцентами і старшими викладачами; контроль виконання індивідуальних планів роботи професорсько-педагогічного складу; контроль наявності та якості розробки навчально-методичних матеріалів; контроль стану навчально-лабораторної бази.

Необхідно, на нашу думку відмітити і контроль нормативної бази яка надходить до кафедри, але її аналіз і проблеми використання у навчальному процесі потребує самостійного розгляду.

В свою чергу, кафедрою проводяться також заходи по контролю: навчальних планів, навчальних програм, тематичних планів; планів підготовки професорсько-педагогічних кадрів, розвитку та вдосконалення навчально-матеріальної бази тощо.

Необхідно визначити, що основним видом контролю навчального процесу на кафедрі є якість підготовки і проведення занять та готовність матеріально-технічного забезпечення занять.

На даний час, у контролі навчальних занять кафедрою, практика виділяє декілька етапів: перший передбачає заходи до контрольного відвідування занять; другий розпочинається у процесі проведення контрольного заняття; третій етап відбувається після закінчення навчального заняття.

Після проведення навчального заняття необхідно провести його розбір.

У ході розбору вказуються позитивні дії викладача, обговорюються відзначені недоліки в організації, змісті і методиці проведення заняття; оцінюється здатність викладача глибоко і самокритично аналізувати проведені заняття, виявляти причини помилок і недоліків, робити з цього аналізу правильні висновки; даються рекомендації з усунення недоліків, доводиться позитивний досвід викладачів кафедри, інших кафедр по підвищенню ефективності та якості занять тощо. Результати контролю, перевіряємий викладач, доповідає начальнику кафедри.

Підводячи підсумок, відмітимо, що при контролі слід визначити вид проведення занять. Так, при контрольному відвідуванні семінарів звертається увага на: відповідність змісту семінару навчальній програмі та тематичному плану; наявність, якість та зміст завдання студентами до семінару. актуальність поставлених у ньому питань; зміст методичних вказівок для проведення семінару; уміння викладача керувати семінаром, направляти його хід на поглиблення і закріплення знань, отриманих на лекціях і в процесі самостійної роботи студентів над навчальною і науковою літературою, на прищеплювання навичок пошуку, узагальнення і викладу навчального матеріалу, на зв'язок теорії з практикою, розкриття практичної значимості обговорюваних положень; уміння викладача підбити підсумок семінару, зробити навчальний розбір кожного виступу, оцінити знання студентів, їх навички вільного викладу поставлених питань із залученням у необхідних випадках підготовлених тез, прикладів тощо; підготовленість студентів та їхня активність під час обговорення питань семінару та ефективність використання навчального часу тощо.

Визначимо, що існуюча система контролю навчального процесу, бузумовно, має велику кількість позитивних моментів. Вона дозволяє охопити контролем усі види проведених кафедрою занять.

Пупкова Л.М.

НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Реформування системи нотаріату в Україні займає далеко не останнє місце серед реформ різних державних інститутів. Процес реформування нотаріату в нашій державі триває вже багато років, і можна з впевненістю констатувати, що на цьому шляху вдалось досягти деяких успіхів, але необхідно ще багато чого зробити заради приведення вітчизняної нотаріальної системи у відповідність до міжнародних норм та з метою забезпечення більш ефективного виконання нотаріусами покладених на них функцій.

Адже реальне забезпечення прав і свобод людини та громадянина неможливе без діяльності нотаріусів, які на основі Конституції та законів України, за беззаперечного панування принципу правового закону, вони посвідчують права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняють інші нотаріальні дії, передбачені Законом України від 2 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ «Про нотаріат», з метою надання їм юридичної вірогідності.

Визначено, що предметом адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності є система суспільних відносин між суб'єктами державного контролю за нотаріальною діяльністю та нотаріусами, які виникають у сфері владно-розпорядчої діяльності, надання адміністративних сервісних послуг, з метою публічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства держави, при суворому дотриманні принципу законності із можливістю застосування до нотаріусів, які порушують нотаріальне законодавство засобів державного примусу

Зроблено висновок, що об'єктами адміністративно-правових відносин у сфері нотаріальної діяльності можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять публічну цінність, і діяння суб'єктів адміністративного права у зазначеній сфері, зокрема щодо легалізації нотаріальної діяльності, надання нотаріусам адміністративних послуг, контроль за їх діяльністю, застосування заходів державного примусу, щодо тих із них, які порушують режим нотаріальної діяльності.

Під адміністративно-правовим статусом нотаріуса слід розуміти сукупність юридичних засобів, які характеризують місце і роль нотаріуса в адміністративно-правових відносинах, до його змісту відносяться публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки нотаріуса, обсяг і характер його правосуб'єктності та адміністративна відповідальність приватних і дисциплінарна відповідальність державних нотаріусів.

Нотаріусом може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менше трьох років, пройшов стажування протягом одного року в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса, склав кваліфікаційний іспит, одержав свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю;

До основних публічних обов'язків нотаріуса відносяться вимоги: здійснювати свої професійні обов'язки у суворій відповідності до законодавства та присяги; сприяти фізичним і юридичним особам у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки; зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв'язку з вчиненням нотаріальних дій; відмовити у вчиненні нотаріальної дії в разі її невідповідності законодавству; надавати документи, інформацію і пояснення на вимогу контролюючих органів;

Нотаріус має право витребувати від фізичних і юридичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальних дій; складати проекти угод і заяв, виготовляти копії документів та виписки з них, а також давати роз'яснення з питань вчинення нотаріальних дій і консультації правового характеру.

Адміністративно-правові відносини в сфері нотаріальної діяльності нерозривно пов'язані з адміністративно-правовими нормами, які регулюють нотаріальну діяльність, виникають та здійснюються виключно на їх основі, основною метою цих відносин є забезпечення посвідчення права, а також інших фактів, що мають юридичне значення, вчинення інших нотаріальних дій, щодо надання їм юридичної вірогідності.

Адміністративно-правові відносини в сфері нотаріальної діяльності врегульовують коло публічних відносин між публічною адміністрацією (в першу чергу Міністерством юстиції України і підпорядкованими йому органами) та об'єктами публічного управління (приватними і державними нотаріусами, а в деяких випадках особами, які до них звертаються);

Провідною рисою адміністративно-правових відносин в сфері нотаріальної діяльності є їх публічна природа, вони виникають з ініціативи будь-якої сторони, при цьому згода іншої сторони, як правило, не є обов'язковою;

Адміністративно-правові відносини є в основному управлінськими (владно-розпорядчі): у вузькому розумінні суб'єкти публічного управління наділені владною компетенцією, а об'єкти зобов'язані виконувати їх законні вимоги; поряд із цим, при широкому підході сторони адміністративно-правових відносин завжди мають суб'єктивні права та несуть юридичні обов'язки, які взаємопов'язані між собою: кожному суб'єктивному праву однієї сторони відповідає юридичний обов'язок іншої, і навпаки;

Мають свідомо-вольовий характер, адже держава через видання відповідних адміністративно-правових норм виражає свою волю, учасники цих відносин здійснюють своє волевиявлення, усвідомлюють значення своїх дій та можуть нести за них відповідальність;

Адміністративно-правові відносини охороняються державою, яка сприяє здійсненню суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, а у разі правопорушення притягує винну особу до адміністративної чи іншої юридичної відповідальності;

Зроблено висновок, що адміністративно-правові відносини у сфері нотаріальної діяльності у широкому розумінні – це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації (в першу чергу Міністерства юстиції України і підпорядкованих йому органів на місцях) та об'єктами публічного управління (приватними і державними нотаріусами, а в деяких випадках особами, які до них звертаються), що виникають на підставі адміністративно-правих норм, з метою забезпечення посвідчення права, а також інших фактів, що мають юридичне значення, вчинення інших нотаріальних дій, щодо надання їм юридичної вірогідності, учасники яких мають суб'єктивні права й несуть юридичні обов'язки.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Сміян Л.С. Нотаріат в Україні : навчальний посібник / [Сміян Л.С., Нікітін Ю.В., Хоменко П.Г.] ; за ред. Ю.В. Нікітіна. – К.: КНТ, 2008. – 136 с.
3. Елистратов А.И. Административное право : лекции / Аркадий Иванович Елистратов. – М. : Типографія Т-ва И.Д. Сытина, 1911. – 234 с
4. Закон України від 2 вересня 1993 р. N 3425-ХІІ «Про нотаріат» : за станом на 20 квітня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – N 39. – ст. 383.
5. Нотаріат в Україні : навчальний посібник / [В. М. Бесчасний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, Б. В. Бабін, С. М. Пашков] ; ред. В. М. Бесчасний. – К. : Знання, 2008. – 494 с.
6. Фурса С.Я. Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : 12.00.03 / С. Я. Фурса ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – 40 с.
7. Палієнко У.О. Предмет адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності / У. О. Палієнко// Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. – 2010. – № 49. – С. 219–222.

СЕКЦІЙНІ ДОПОВІДІ

Бігун О.М.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

В юридичній літературі наведено різні підходи до розуміння змісту та сутності адміністративно-деліктних проваджень. У цілому можна зазначити, що у цієї важливої категорії юриспруденції немає ні законодавчого оформлення, ні єдиного доктринального погляду вчених-адміністративістів. Відповідно вона потребує авторського дослідження.

В.М. Колпаков підкреслює, що частиною адміністративної юрисдикції постає адміністративно-деліктна юрисдикція. Під нею він розуміє компетентність (юридично оформлене право) уповноважених органів (посадових осіб) приймати рішення в межах проваджень у справах про адміністративні правопорушення. Оновлене поняття адміністративно-деліктної юрисдикції корелюється з категоріями «юрисдикційна діяльність в адміністративно-деліктній сфері» та «суб'єкт адміністративної юрисдикції». Такою діяльністю є реалізація компетентними суб'єктами своїх повноважень у провадженнях у справах про адміністративні проступки. Відповідно до цього суб'єктами адміністративно-деліктної юрисдикції необхідно вважати учасників провадження у справах про адміністративні проступки, які виконують покладені на них державою обов'язки щодо порушення, розслідування, розгляду, прийняття рішення, виконання рішення у таких справах [1, с. 384].

Провідні вчені – автори академічного курсу з адміністративного права – вважають, що більша частина проваджень, що становлять структуру адміністративного процесу, спрямована на вирішення справ «позитивного» характеру, що виникають у ході виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів, проте значне місце в цій діяльності займає також розгляд справ про правопорушення, інші правові спори по суті та прийняття за ними відповідних рішень.

У процесі такої діяльності вирішується юридична справа, здійснюється правовий захист порушених або оспорюваних інтересів, виноситься юридично-владне рішення щодо застосування відповідної правової санкції, відновлення порушеного права. Ця діяльність має назву «адміністративна юрисдикція», яка характерна для адміністративного процесу.

На думку авторів академічного курсу з адміністративного права, частина проваджень у структурі адміністративного процесу характеризується як юрисдикційні адміністративні (адміністративно-юрисдикційні) провадження. До них належать: провадження у справах про адміністративні правопорушення провадження з розгляду скарг громадян; дисциплінарні провадження щодо державних службовців [2, с. 5].

У свою чергу вчені виділяють такі ознаки адміністративно-юрисдикційного процесу: 1) наявність спору; 2) належне процесуальне оформлення; 3) змагальність процедури під час розгляду справи; 4) обов'язкове прийняття рішення у вигляді юридичного акту; 5) широке коло органів, уповноважених розглядати адміністративні справи. На підставі співвідношення вказаних рис адміністративної юрисдикції з відповідними ознаками адміністративного судочинства вчені наголошують на необхідності включення до структури адміністративно-юрисдикційного процесу адміністративно-деліктного процесу (провадження) та адміністративно-судочинського елементу. Крім того вчені, досліджуючи місце виконавчого провадження у системі адміністративно-юрисдикційного процесу, доходять такого висновку: можна вести мову про те, що виконавче провадження потрібне не як самостійний складовий елемент, а передусім лише як певна стадія відповідного провадження – адміністративно-судочинського або ж адміністративно-деліктного [3, с. 9].

Таким чином, провідні вчені-адміністративісти вважають, що категорія адміністративно-деліктних проваджень найбільш влучно характеризує провадження у справах про адміністративні правопорушення. Проте з метою забезпечення якісного дослідження вимагає уточнення питання, який вкладати зміст та як співвідносяться категорії «адміністративний процес», «адміністративна юрисдикція», «адміністративний делікт», «адміністративні провадження» та «адміністративні процедури» [4].

Отже, адміністративно-деліктні провадження – це провадження стосовно вирішення справ про адміністративні правопорушення, за здійснення яких передбачається накладення адміністративних стягнень з метою охорони прав і свобод громадян, права власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції та законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Література:

1. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : [монографія] / Валерій Костянтинович Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] : [у двох томах] : / гол. ред. колегія: В.Б. Авер'янов. – К. : Т. 1 : Загальна частина. – К. : Юридична думка, 2004. – 584 с.
3. Кукурудз Р.О. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі : питання теорії та практики :

автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Р.О. Кукурудз. – Запоріжжя, 2010. – 23 с.

4. Іванишук А.А. Адміністративно-деліктні провадження у сфері діяльності судді /: автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / А.А. Іванишук. – Запоріжжя, 2011. – 18 с.

Бойчук С.В.

СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Формування податкової системи України сягає своїм корінням ще у систему мобілізації доходів бюджету колишнього СРСР. Це і зрозуміло, адже побудована тоді могутня податкова система СРСР проіснувала досить довго. Україна тоді була часткою тієї великої загальносоюзної системи податків. Безперечно, з виходом України із СРСР треба було перебудувати все на рівень незалежності, суверенітету. Головним об'єктом цієї перебудови стала податкова система тепер вже незалежної держави, тому що податки складають головну частину доходів бюджету, його фінансову базу, на підставі якої починає функціонувати будь-яка країна.

Для того, щоб повною мірою прослідкувати розвиток податкової системи України, треба починати з часів планової економіки, з проведеної податкової реформи 1930-1932 рр. Цією реформою була встановлена так звана двоканальна система вилучення чистого доходу суспільства в державний бюджет. Один канал становив податок з обороту, другий – відрахування від прибутку.

За допомогою податку з обороту і відрахувань від прибутку держава централізувала його чистий дохід в бюджеті. Але необхідно відмітити, що термін "податок з обороту" не відповідав суті даного платежу. Якщо виходити з того, що весь чистий дохід відображає прибуток підприємств, то йдеться про два види відрахувань від нього в бюджет: фіксовані в цінах відрахування (податок з обороту) і регулюючі відрахування від прибутку, бо вони встановлювалися як різниця між прибутком і затратами підприємства. Як податок з обороту, так і відрахування від прибутку виконували тільки фіскальну функцію - централізації чистого доходу.

Новий етап розвитку системи платежів підприємств у бюджет розпочався після господарської реформи 1965р. Суть цієї реформи полягала в заміні відрахувань від прибутку трьома платежами:

- платою за основні виробничі фонди;
- фіксованими (рентними) платежами;
- вільним залишком прибутку.

Головною метою цієї проведеної заміни було надання платежам із прибутку не тільки фіскальних, а й регулюючих функцій, тобто використовувати їх як фінансові інструменти впливу на різні сторони діяльності підприємства. Насправді, цю ідею реалізувати не вдалося, тому що у підсумку все ж таки звелось до фіскального призначення платежів і вони не стали діючими регуляторами діяльності підприємств.

В 1987 р. набув завершення нормативний метод розподілу прибутку. Але нова система платежів за формою відрізнялась від попередньої, а за змістом була більш ніж схожа. Вона включала платежі за ресурси і відрахування від прибутку (доходу) на нормативній основі. До складу платежів за ресурси увійшли: плата за фонди (дещо змінені і доповнені методика і нормативи), платежі за трудові і природні ресурси. Платежі за природні ресурси так і не були введені, а платежі за трудові ресурси сплачувались на протязі 1988-1990 років.

Треба відмітити, що все таки принципи, які були встановлені у 1930-1932 рр. щодо розподілу прибутку, продовжували діяти і в той час. Держава продовжувала утримувати права на одержання прибутку підприємств, залишаючи їм стільки, скільки сама вважала за потрібне.

Як аналіз всіх цих проведених реформ можна сказати, що за 1930-1990 рр. принципових змін в побудові системи розподілу прибутку не відбувалося. Цей процес характеризувався заміною одних платежів на інші, а головна суть системи не змінювалась. А суть полягала в тому, що держава контролювала прибутки підприємств і організацій, так як переважна більшість їх була її власністю. Тому держава розподіляла прибуток на свій смак, як по господарству в цілому, так і по окремому підприємству. В часи планової економіки мобілізація доходів бюджету була неподатковою, тому що все одно, весь дохід належав державі. Тому навіть не можна характеризувати це як стягнення державою платежів, скоріше це було надання коштів підприємствам.

Перехід економіки України до ринкових відносин потребував радикально нових методів регулювання чистого прибутку. Нові фінансові інструменти в ролі яких виступають податки, здатні перебудувати стару систему на більш ефективну.

Перехід до податкових взаємовідносин підприємств з бюджетом почався ще в колишньому СРСР в 1991 році. Після проголошення суверенітету і незалежності Україна розробила і прийняла в 1991 році власний Закон "Про систему оподаткування". Треба сказати, що він фактично продублював попередній союзний, однак, разом з тим, це був перший крок у створенні податкової системи суверенної України.

Бровченко Т.А.

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ АГЕНТСТВ СВІТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Сучасний розвиток світового комунікаційного простору характеризується кардинальними змінами у відносинах між учасниками світових інформаційних потоків та співвідношенні сил на глобальних інформаційних ринках. Бурхлива еволюція інформаційних технологій, політичні трансформації в країнах Центральної та Східної Європи, процеси концентрації власності та зміни в інформаційному та антимонопольному законодавстві деяких країн світу істотно вплинули і на діяльність світових інформаційних агентств.

Сьогодні найбільші інформаційні агентства світу відіграють провідну, а в деяких питаннях і виключну роль у функціонуванні глобальних комунікаційних потоків. У зв'язку з цим можна згадати, наприклад, що на долю агентств Reuters, UPI, AP та AFP ще недавно припадало більше 80% всіх новин, які щоденно розповсюджувались світовими ЗМІ. За останні 10-15 років найбільші інформаційні агентства вдало трансформували свою діяльність (шляхом диверсифікації послуг та виходу на нові ринки), ефективно використовували досягнення інформаційних і комунікаційних технологій та виступали головними акторами на світовому ринку інформації та даних різного роду, зокрема міжнародних новин, інформації про комерційні угоди, відомостей про стан справ на фінансових ринках тощо.

Разом з цим варто зазначити, що система інформаційних агентств світу існує вже більше 150 років, хоча впродовж більшої частини цього часу взагалі не робилося жодних спроб систематизовано дослідити такі риси їх діяльності, як: а) особливості співробітництва з традиційними ЗМІ; б) вихід інформаційних агентств на нові ринки послуг (зокрема, фінансові ринки світу і ринок телевізійних новин); в) особливості конкурентних відносин з іншими акторами світового ринку новин; д) зміни, зумовлені впровадженням нових інформаційних технологій тощо.

Сучасна система найбільших інформаційних агентств світу сформована агентствами Reuters (Великобританія), Associated Press (США) та Agence France-Presse (Франція). В той же час на глобальному інформаційному ринку існує низка інших утворень, які також займаються збиранням і продажем міжнародних новин, мають розгалужену мережу власних кореспондентів, надають інші інформаційні послуги, а отже складають конкуренцію інформаційним агентствам та істотно впливають на їх функціонування. Зокрема, до складу цієї групи нині входять інформаційні агентства, наближені за статусом до світових (Kyodo, Xinhua, DPA, EFE, ANSA); деякі з найбільших світових газет, що підтримують власні інформаційні служби (Times, Financial Times, Le Monde, Washington Post, Wall Street Journal); деякі з телевізійних систем мовлення (CNN, BBC, ABC); інформаційні агентства телевізійних новин; фінансові інформаційні агентства (Dow Jones, Bloomberg, European Business News, Commodity News Service) і медіа конгломерати (AOL - Time Warner, Viacom, News Corporation, Walt Disney, Bertelsmann).

Світові інформаційні агентства самі беруть участь в наукових розробках і вдосконаленні телекомунікаційних мереж, фінансують науково-дослідницьку роботу в цій сфері і плідно співпрацюють з дослідницькими інститутами і компаніями різних країн світу. Завдяки новим інформаційним технологіям, світові інформаційні агентства не тільки спростили систему збирання і поширення міжнародних новин, а й сприяли зниженню редакційного контролю над змістом і формою подачі новин. Використання нових технологій дало можливість інформаційним агентствам добитися більшої спеціалізації своїх інформаційних послуг задля задоволення потреб різних читацьких і глядацьких аудиторій. Головною метою інвестицій світових агентств в подальше вдосконалення інформаційних технологій є збільшення швидкості збирання і опрацювання міжнародних новин, вихід на нові інформаційні ринки, зменшення витрат на збирання і поширення новин і здобуття конкурентних переваг над іншими утвореннями, що діють в цій сфері.

Актуальність теми та доцільність вивчення діяльності найбільших інформаційних агентств світу обумовлюються тим, що в сучасних умовах розбудови державності України на перший план за важливістю виходять питання, пов'язані із забезпеченням національної безпеки країни. Слабка інтегрованість України в світовий інформаційний простір, використання інформаційного вакууму України для підриву її авторитету в світі, насадження цінностей і стереотипів західного світу та інші численні інформаційні загрози її національній безпеці засвідчують: дослідження чинників, що впливають на захист і контроль національного інформаційного простору, нині, як ніколи, є вельми актуальним і значущим. Разом з тим, в умовах глобалізації інформаційних потоків і швидкого розповсюдження нових інформаційних технологій Україна повинна адекватно реагувати і пристосовуватися до подібної трансформації суспільного життя, а отже вивчення найбільш потужних акторів на світовому ринку збирання і поширення міжнародних новин позитивно вплине на подальшу політику України, спрямовану на збереження власної ідентичності і входження країни в світовий інформаційний простір.

Вітковська Є.М.

ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

Міжнародні відносини завжди займали істотне місце у соціально-політичному житті будь-якої держави, суспільства і окремої людини. Походження націй, утворення міждержавних кордонів, формування і зміна політичних режимів, становлення різних соціальних інститутів, збагачення культур, розвиток мистецтва, науки, технічного прогресу та ефективної економіки тісно пов'язані з торговими, фінансовими, культурними, інформаційними та іншими обмінами, військовими конфліктами — або, інакше кажучи, з міжнародними відносинами. Їх значення зростає ще більше в наші дні, коли всі країни вплетені в щільну, розгалужену мережу багатоманітних взаємодій, що впливають на об'єм і характер виробництва, види товарів і ціни на них, на стандарти споживання, на цінності та ідеали людей.

Сучасні країни світу мають різний рівень економічного, соціального та духовного розвитку, з'єднані у різні міжнародні регіональні організації. І це все об'єктивно зумовлює необхідність постійного розвитку та удосконалення міжнародних відносин та зовнішньої політики кожної країни.

Під зовнішньою політикою, як складовою міжнародних відносин, розуміється діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності: державами, закордонними партіями та іншими громадськими організаціями, а також всесвітніми та регіональними міжнародними організаціями. Зовнішня політика спирається на економічний, демографічний, військовий, науково-технічний і культурний потенціали держави. Все це визначає можливості зовнішньополітичної діяльності держави, ієрархію пріоритетів у постановці та реалізації зовнішньополітичних цілей. Зовнішньополітичний курс будь-якої держави - це продовження її внутрішньої політики, яка відображає характер державного та суспільного устрою.

На сьогодні є багато країн, які на сучасній міжнародній арені впливають на світові відносини та світову політику. Від рішення держав, які мають впливове становище на світовій арені, залежить вирішення глобальних або регіональних питань, а також напрям, в якому будуть розвиватись міжнародні відносини країн. Зрозуміло, що до таких держав належать високо розвинуті країни та ядерні держави. Однією з таких країн є Французька Республіка. Ця країна пройшла складний шлях становлення на міжнародній арені як одного зі світових лідерів. Її зовнішня політика змінювалась в залежності від світової ситуації, проте ця країна завжди відстоювала свої інтереси та зберігала свою ідентичність. І на сьогодні Франція має не абиякий вплив на сучасні міжнародні відносини. Франція - одна з тих країн, яка займає вагомe місце у міжнародному суспільстві, а також має вплив як у Європейському союзі, так і Північноатлантичному блоці. Вона веде активну зовнішню політику, особливо якщо це стосується інтересів країни, а також інтересів європейців. Франція завжди має свою позицію з приводу будь-якого питання і завжди відстоює її. До її думки прислуховуються багато країн Європи. Франція завжди може сказати "ні", якщо ситуація, яка склалася, суперечить інтересам європейської співдружності. Тому є доцільним розглянути зовнішню політику цієї країни як приклад становлення цієї держави як впливового учасника міжнародних відносин.

Галкун М.

УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ЗАСАДАХ СВІТОВИХ СТАНДАРТИВ

Становлення і розвиток в Україні правової держави неможливий без подолання проблеми корупції, що, безперечно, є однією з найбільш резонансних проблем у сфері забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Корумпованість українського суспільства – одна з перешкод на шляху інтеграції України в європейський простір. Корупція є однією з найактуальніших соціально-політичних проблем сучасності.

У ракурсі нашого дослідження варті уваги праці А. В. Куракіна, С. Л. Сібірякова. Ці автори підкреслюють, що осмислення досвіду протидії корупційним проявам у зарубіжних країнах є вкрай необхідним з урахуванням намагання удосконалити, у тому числі й на законодавчому рівні, систему протидії корупційним проявам у державі.

У цьому контексті актуальними для досвіду України є праці сучасних українських науковців І. І. Зозулі, А. І. Комарової, В. А. Кулікова, О. Я. Прохоренка та інших, у яких тією чи іншою мірою розглядаються питання протидії корупційним проявам у системі державного управління на досвіді інших країн.

Серед зарубіжних авторів, які займалися проблемами протидії корупції у варто виділити Р. Андерсона, Ф. Ві- льямса, С. Беркмана, Д. Лойда, Роберта С. Лейкена, К. Мішель, Дж. Пікареллі. Зазначені автори присвятили свої дослідження різним аспектам організації протидії корупційним проявам в органах державної влади і не тільки.

Реформування антикорупційного законодавства на засадах світових стандартів є логічним наслідком інтеграційних процесів України, засобом реалізації зобов'язань перед світовою спільнотою, покликане продовжити імплементацію передового міжнародного досвіду у сфері запобігання та протидії корупції.

На міжнародному рівні Україна сприймається як країна, значним чином вражена корупцією, при цьому вказана проблема поширена практично по всій державі, як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Низький міжнародний рейтинг України, в першу чергу, обумовлений недосконалістю антикорупційного законодавства, декларативним характером більшості правових норм тощо.

У багатьох державах вдалося створити такі механізми, які обмежили вплив корупції масштабами, що не становлять серйозної небезпеки для нормального функціонування державного апарату. До країн, які створили ефективний механізм протидії корупції, можна віднести: Фінляндію, Данію, Нову Зеландію, Ісландію, Сингапур, Швецію, Канаду, Нідерланди, Люксембург, Норвегію, Австралію, Швейцарію, Великобританію, Австрію, Ізраїль, США, Чилі, Ірландію, Німеччину та ін. Усі вони мають деякі особливості в організації антикорупційної діяльності, але спільними для них є: зусилля щодо організації активної протидії корупційним проявам; створення відповідної правової бази; залучення до протидії корупційним проявам громадських організацій.

Найменше корумпованою країною у світі є Фінляндія: авторитетна міжнародна організація Transparency International вже кілька років поспіль віддає їй почесне останнє місце. У Фінляндії, втім, як і в інших розвинених демократіях, чесна влада – це система взаємодії права, громадянського суспільства, традицій і цінностей нації.

У Німеччині, незалежно від конкретних специфічних функцій, основним обов'язком державних службовців є неупереджене і справедливе виконання своїх завдань на благо всього суспільства. Підвищені вимоги й обмеження, пов'язані з державною службою, компенсуються у Німеччині відповідним державним утриманням та іншими виплатами, гарантіями, що забезпечують стабільність робочого місця і просування по службі, а також гідний рівень життя.

У Німеччині для іншої роботи державного службовця, крім служби, потрібно попередній дозвіл вищої службової інстанції. Дозволу не потрібно лише для: прийняття опікунства, догляду за хворим чи немічним, реалізації обов'язків з виконання заповіту, реалізації вільної професії, управління власним майном, діяльності, пов'язаної з навчанням і дослідженнями у наукових інститутах і установах. Державні службовці, за законом, не можуть займатися будь-якою підприємницькою діяльністю особисто через довірених осіб, у тому числі брати участь у діяльності правління, наглядової ради чи в іншому органі, товаристві або підприємстві будь-якої іншої правової форми [1, с. 111].

В основу протидії корупції в Німеччині покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) і створенням належної правової бази для унеможливлення відмивання «брудних» грошей. Банківські установи зобов'язані надавати правоохоронним органам інформацію про операції з грошима у розмірі понад 20 тис. євро за умов, що ця інформація використовуватиметься виключно для розслідування. Варто згадати також намір створити в Німеччині реєстр корумпованих фірм. У даному разі Німеччина йде шляхом запровадження іноземного досвіду, зокрема ізраїльського. Його суть полягає в тому, що фірма, яку включено до такого реєстру, позбавляється права виконувати будь-які державні замовлення, стає об'єктом більш пильної уваги правоохоронних органів.

Узагальнюючи законопроекти, які перебувають на розгляді в парламенті, доходимо висновку: генеральна лінія німецького уряду у сфері запобігання корупції полягає в тому, щоб внаслідок законодавчих, організаційних, кадрових та інших заходів унеможливити зловживання з боку державного службовця своїм посадовим становищем [2, с. 34].

У Франції свій досвід боротьби з корупцією. У 1993 р. тут створено Центральну службу з боротьби з корупцією. На неї покладено такі важливі функції, як централізація інформації, необхідної для попередження (виявлення) фактів активної та пасивної корупції, зловживання службовим становищем як з боку державних службовців, так і приватних осіб, хабарництва, дій у корисливих цілях, також надання допомоги судово-слідчим органам у випадках їх звернень про надання інформації, що свідчить про факти правопорушень. Центральна служба інформує Прокурора республіки щодо проведення розслідування.

Заслуговує на увагу всебічна регламентація відповідальності за хабарництво Кримінальним кодексом Франції. Під хабарництвом у законі розуміється незаконне одержання, вимагання податків, презентів, обіцянок чи будь-яких інших переваг для скоєння дій, що належать до повноважень службової особи. При цьому ці форми хабарництва караються однаково суворо: десятьма роками тюремного ув'язнення і штрафом до одного мільйона євро.

Науковий і практичний інтерес становить такий різновид хабарництва, як торгівля впливом. Французький кримінальний кодекс встановлює, що торгівля впливом – це коли шляхом зловживання своїм службовим становищем публічна особа і навіть приватна особа домагаються одержання від державного органу влади посади, вигідних операцій або будь-якого іншого вигідного для хабародавця рішення [3, с. 282].

Законодавством передбачено право на негайне зупинення функціонування рахунку, якщо встановлено, що службовець відкрив його з метою ухиляння від податків. Для захисту інтересів суспільства виконання контрольних функцій покладено і на недержавні комерційні структури, зокрема на фінансово-кредитні установи.

Законодавство Франції, крім того, зобов'язує фінансових посередників встановлювати особу своїх

клієнтів, надавати довідки про третіх осіб, на користь яких здійснюються перерахунки, передбачає відповідальність банківського працівника в разі прийняття фальшивого документа.

Фінансові посередники, в тому числі й банки, зобов'язані сповіщати спеціальні адміністративні служби про суми внесків на рахунок, якщо виникає підозра, а також про операції з такими коштами. У такому випадку обов'язок додержання професійної таємниці знімається. Спеціалізована державна служба має право вимагати припинення такої операції або відкласти її здійснення до встановлення факту про наявність або відсутність правопорушення [4, с. 243].

У Франції міністри, а також депутати занесені до особливого офіційного списку. Перед вступом на посаду всі вони мають подати звіт про власний матеріальний стан та родичів – найближчих та не дуже далеких. До звіту записуються відомості про нерухомість, цінні папери, акції, банківські рахунки. Ці дані детально перевіряються спеціальною державною комісією. Якщо комісія визнає звіт державного діяча неповним або неправдивим, то до нього можуть бути застосовані найсуворіші санкції [4, с. 222].

Ефективний адміністративний контроль за державними службовцями здійснюється у Великобританії. У британському праві корупція визначена досить вузько: хабарництво або отримання винагороди чи іншого доходу в обмін на сприятливе рішення. У країні існують досить давні найдавніші традиції протидії корупції. Перший Закон про корупцію у державних органах був прийнятий ще в 1889 р., а закони про попередження корупції – у 1906 р. та 1916 р.

Отже, досвід країн щодо запобігання корупції різноманітний і залежить від правових, соціальних, політичних умов, рівня економічного розвитку, удосконалення державного управління. Певні норми вже перейняті й діють в Україні, інші перебувають у стадії обговорення. Але вартий уваги той факт, що ефективність стратегії боротьби з корупцією визначається не кількістю пропонуваніх заходів, а їх якістю, тобто спроможністю реально впливати на ситуацію та змінювати її. Тому запозичувати відповідний досвід потрібно вибірково, з урахуванням наявних результатів застосування відповідної норми. Необхідність використання та врахування зарубіжного досвіду у сфері боротьби з корупцією нашої країни зумовлюється ще й тим, що основні закони функціонування чиновницького апарату універсальні і, як свідчить практика, багато в чому не залежать від національної специфіки. Враховуючи викладене, з метою зниження загального рівня корупції в Україні необхідно: привести національне антикорупційне законодавство у відповідність з міжнародно-правовими стандартами на основі наукової розробки способів імплементації положень міжнародних документів; законодавчо закріпити чіткий поділ корупційних діянь на види за ступенем суспільної небезпечності на кримінальні, адміністративні, дисциплінарні та цивільно-правові; розробити ефективні заходи щодо попередження, розслідування корупції та визначити процедуру притягнення до відповідальності за вчинення корупційних діянь; встановити окрему норму щодо процедури притягнення до відповідальності за вчинення корупційних діянь осіб з особливим правовим статусом (судді, працівники правоохоронних органів тощо).

Література:

1. Мельник М. І. Німеччина на шляху боротьби з корупцією / М. І. Мельник // Право України. – 1997. – № 11. – С. 111–115.
2. Мартел, Ж.–Ф. Служба чиновника. Управление его карьерой: правовое регулирование или анархия? / Ж. – Ф. Мартел // Кадровая работа за рубежом. – М. : ИНПАИ, 1998. – Вып. 4. – С. 34–48.
3. Невмержицький, Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії / Є. В. Невмержицький : моногр. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.
4. Кримінальний Кодекс Франції: Злочини і провина проти відповідальності. Розд. 1.: Обманне заволодіння власністю // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію / упоряд. М. І. Камлик та ін. – К. : Школяр, 1999. – С. 243–249.
5. Першин Н.И. Коррупция – теория и жизнь / Н.И.Першин, И.Г. Селезнева // Известия Волгоградского государственного технического университета. – 2008. – Т. 7. – № 5. – 555 с.

Грайчук М.В.

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Адміністративно-господарське право тісно взаємодіє з багатьма галузями (підгалузями) вітчизняної юриспруденції.

За місцем в ієрархічній системі адміністративно-господарське право пов'язане чисельними вертикальними та горизонтальними відносинами з іншими галузями (підгалузями) права:

адміністративно-господарське право є похідним від адміністративного права, розвиває та уточнює його положення щодо адміністративно-правового регулювання у галузях, сферах і секторах господарювання;

норми та інститути адміністративно-господарського права базуються на нормах господарського та цивільного права, що визначають матеріальну основу сфери господарської діяльності;

у свою чергу адміністративно-господарське право є матеріальною основою для процесуально-правової галуззі;

тісно пов'язано адміністративно-господарське право горизонтальними зв'язками з фінансовим, податковим, митним, екологічним, земельним, кримінальним правом, правом соціального забезпечення.

Адміністративне право нерозривно пов'язане з господарським і цивільним правом – насамперед тому, що ці галузі регулюють відносини майнового характеру. Саме їх охорону засобами адміністративного права має забезпечити адміністративно-господарське право шляхом реалізації публічною адміністрацією норм адміністративного права.

Адміністративно-господарське право межує з фінансовим правом, яке регулює відносини, що складаються в процесі фінансово-бюджетної діяльності держави. Фінансове право здійснює регулювання мобілізації, розподілу та використання грошової маси, яка передусім сплачується суб'єктами господарювання.

Тісний зв'язок існує між адміністративно-господарським і кримінальним правом. Останнє як галузь суто охоронної спрямованості створює специфічний режим охорони правових відносин у сфері господарювання через встановлення кримінальної відповідальності за економічні злочини.

Адміністративно-господарське право має тісний зв'язок з такою процесуальною галуззю юриспруденції, як «Адміністративний процес України», або в трактуванні інших вчених – «Адміністративне судочинство». Норми адміністративного права у сфері господарювання є матеріальною основою для адміністративного процесу, що здійснюється в процесі адміністративного судочинства з метою захисту у спеціальному судовому порядку прав законних інтересів суб'єктів господарювання від неправомірних дій (рішень) суб'єктів владних повноважень.

Отже, адміністративно-господарське право України є складовою правової системи України, підгалуззю адміністративного права, яке шляхом розвитку та уточнення конституційно-правових норм у сфері господарювання робить вагомий внесок у забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, захисту прав споживачів, законного державного та суспільного інтересу.

Підгалузь адміністративно-господарського права утворює певну систему норм, об'єднує відносно самостійні складові інститути. Вона базується на концепції, що сучасна система українського адміністративного права у зв'язку з розвитком суспільних відносин зазнає істотних змін, наповнюється новим змістом. При цьому головним напрямком реформування вітчизняного адміністративного права є приведення його до загальноприйнятої в Європейському Союзі структури.

Виходячи із зазначеного, система адміністративно-господарського права має складатись із загальної та спеціальної частин. Загальна частина адміністративно-господарського права розкриває такі положення:

- предмет, метод і завдання адміністративно-господарського права;
- роль адміністративно-господарського права в правовій системі України;
- джерела адміністративно-господарського права;
- система адміністративно-господарського права;
- адміністративно-господарські відносини;
- адміністративно-правовий статус публічної адміністрації у сфері господарювання;
- принципи адміністративно-правового регулювання сфери господарювання;
- права суб'єктів господарювання та адміністративні процедури їх забезпечення.

Спеціальне адміністративно-господарське право розкриває особливості адміністративно-правового регулювання у різних сферах господарювання:

- адміністративно-правове регулювання у сфері економічного розвитку;
- адміністративно-правове регулювання у сфері торгівлі;
- адміністративно-правове регулювання у сфері готельно-ресторанного бізнесу;
- адміністративно-правове регулювання у сфері енергетики;
- адміністративно-правове регулювання у сфері вугільної промисловості;
- адміністративно-правове регулювання у сфері інфраструктури;
- адміністративно-правове регулювання у сфері регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства;

Отже, адміністративно-господарське право складається із загальної та спеціальної частини.

Література.

1. Конкурентноспроможність економіки України: місце України в основних світових рейтингах : [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі. – 2011. – Режим доступу. - http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=151372&cat_id=98907
2. Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава : [програма економічних реформ на 2010-2014 роки] / Комітет з економічних реформ при Президентіві України.
3. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : [навчальний посібник] / Дмитро Миколайович Стеченко. – К. : Знання, 2007. – 271 с.
4. Кравцова Т. М. Адміністративно-правові засади здійснення державної політики у сфері господарювання : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Т. М. Кравцова. – Харків, 2004. – С. 9.

Губанова С.А.

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Всі держави проходять шлях від аграрного до індустріального суспільства, а потім - до інформаційного. Важелями впливу (виробничими силами, найголовнішими складовими) на кожному з цих етапів є принципово різні елементи. На першому - земля, на другому - машини, на третьому - інформація. В інформаційному суспільстві найбільша кількість людей зайнята обробкою і породженням інформації. Сьогодні людство увійшло саме в інформаційну цивілізацію. У результаті цілі країни (типу Японії) можуть жити за рахунок вироблення і продажу інформації.

Актуальність роботи полягає в тому, що інформаційні війни несуть загрозу інформаційній сфері, а тому важливо створювати умови для запобігання їх виникнення. У першу чергу це стосується різноманітних технічних аспектів передавання й обробки інформації. Сьогодні в Україні розробляється концепція державної інформаційної політики, а також концепція інформаційної безпеки. Росія має додатково концепцію переходу до інформаційного суспільства. Європейський Союз також прийняв велику кількість документів з переходу до інформаційного суспільства. В даному випадку важливо для нашої держави не опинитися на узбіччі інформаційного розвитку і активно протидіяти масовим технологіям, що несуть потенціальну загрозу національному суверенітету.

Інформаційні впливи на масову свідомість існували завжди. Як технологію його використовували ще шамани і жерці, коли вони намагалися "конструювати майбутнє".

Вперше термін психологічна війна в 1920 р. застосував британський історик Дж. Фуллер, котрий аналізував першу світову війну. І цей термін взяли на озброєння американці. Вони датують власне використання цього терміна 1940 роком. Відповідний англійський варіант цього терміна - політична війна. Термін психологічні операції вперше в документі застосував капітан (потім контр-адмірал) Е. Захаріас. Саме цей термін почали з 1957 р. використовувати в американських офіційних документах, адже він дав змогу застосувати відповідний інструментарій в ситуації відсутності широкомасштабних військових операцій. Тобто цей інструментарій можна застосовувати не лише до ворогів, а й до нейтральних країн чи навіть союзників.

Психологічні війни є комунікативними технологіями, що спрямовані на внесення змін у поведінку індивіда за допомогою модифікації його моделі світу, що здійснюється шляхом внесення змін у інформаційні потоки.

Інформаційні війни є інформаційними технологіями, що впливають на інформаційні системи, маючи на меті введення в оману масової чи індивідуальної свідомості, виведення з ладу процесів управління суспільством, передовсім військовими. Уін Швартоу, пише: "Інформаційна війна є електронним конфліктом, де інформація є стратегічним здобутком, який варто захопити чи знищити. І комп'ютери, й інформаційні системи стають привабливим напрямком першого удару".

Мета інформаційної війни - порушити обмін інформацією в таборі супротивника. Неважко зрозуміти, що цей вид зброї, як правило, взагалі не спрямований на завдання втрат живій силі. У цьому сенсі крива технології вивела, нарешті, до цілком безкровної і в той же час винятково ефективної зброї. Вона знищує не населення, а державний механізм.

Розвиток інформаційної сфери відкриває нові можливості для України в галузі економіки, політики, міжнародних відносин. Це те, що вже давно робиться усіма країнами, в різних обсягах і з різної інтенсивністю.

Демків О.С.

СТРУКТУРА СИСТЕМИ ПРАВА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОГО ТИПУ: ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

В країнах романо-германської правової системи використовується відомий з часів Римської імперії, класичний поділ права на публічне і приватне. Це значить, що норми права інтегруються і диференціюються по одних і тих же підставах. Критеріями їх розмежування є інтерес — публічний і приватний; предмет правового регулювання (приватному праву властиві норми, регулюючі майнові відносини, публічному — немайнові); метод правового регулювання (в публічному праві — метод субординації, в приватному — координації); суб'єктний склад (публічне право регулює відносини приватних осіб з державою або між державними органами, приватне — приватних осіб між собою).

В підсистемі публічного права домінують імперативні (категоричні) норми, які не можуть змінювати учасники правовідносин. В них відображені державні, суспільні потреби, відносини і інтереси, без забезпечення яких неможливо задовольнити приватні інтереси. В підсистемі приватного права переважають диспозитивні норми і лише в тій частині, в якій вони не змінені учасниками відносин. Вони регулюють економічні (майнові і інші) відносини, направлені на реалізацію прав і свобод особи, її законних інтересів, забезпечують рівність сторін у відносинах, визначають статус фізичних і юридичних осіб.

Головним структурним елементом романо-германської системи права є галузь права. Всі норми чітко відповідають і прив'язані до певної галузі права. Це є результатом впливу правової доктрини, що вважає

обов'язковим врахуванням предмету і методу правового регулювання.

Публічне і приватне право у всіх країнах романо-германської сім'ї включає майже одні і ті ж основні галузі: конституційне право, адміністративне, міжнародне публічне, кримінальне, цивільне, карно-процесуальне, цивільно-процесуальне, трудове право і т.д. Подібна одноманітність спостерігається і відносно правових інститутів і понять. Тому, як правило, не виникає ніяких труднощів при перекладі юридичних термінів з французької мови на німецьку, іспанську, італійську, голландську, грецьку або португальську.

Окремі комплекси правових інститутів і норм, що охоплюють визначену — не тільки широку, але і вузьку - сферу (або об'єкт) правового регулювання, нерідко позначаються словом «право» (право концернів, корпоративне право, право цінних паперів і ін.).

В більшості країн центральної Європи класифікація галузей права схожа з германським (Австрія, Іспанія, Швейцарія). В деяких країнах (Бельгія, Італія, Нідерланди) превалюючою є французька схема класифікації. Не без урахування цього, Нідерланди, наприклад, називають «юридичною дочкою Франції», хоча нідерландська правова система увібрала в себе елементи римського, голландського, французького, швейцарського і англійського права. Нині нідерландське право запозичає всюди, головним чином у сфері приватного права — особливо у Швейцарії і Австрії. З'єднання впливу континентальної системи права, перш за все, його французької гілки, загального права (конституційні угоди, судові прецеденти) і норм міжнародного права на нідерландську правову систему дали підставу ряду дослідників назвати її «конвертируємою».

Неоднозначність класифікації публічної і приватної підсистем в різних правових системах романо-германського типу не виключає характерною для них всіх динаміки до посилення ролі публічного права і навіть «публіцизації» приватного права, що виявляється, наприклад, в зростанні адміністративно-правового регулювання у сфері аграрних, земельних і інших відносин. Це означає, що в приватному праві стає все більше імперативних норм. У свою чергу, у ряді випадків, наприклад у Франції, відношення адміністрації і приватних осіб регулюються нормами приватного права — відбувається комерціалізація публічного права. Межа публічного і приватного права вельми рухома.

Класифікація галузей права у більшості країн подібна з німецькою (Швейцарія, Іспанія, Австрія). Французька схема класифікації виділяється, наприклад в Італії, Бельгії, Нідерландах, у зв'язку з чим деякі дослідники називають Нідерланди «юридичною донькою Франції».

Основна класифікація виділяє такі галузі підсистеми публічного права: конституційне, кримінальне, адміністративне, фінансове, міжнародне публічне, процесуальні галузі, основні інститути трудового права та інші. До галузей підсистеми приватного права належать: цивільне, сімейне, торгове, міжнародне приватне, а також окремі інститути трудового права (у цілому трудове право має змішаний характер) та ін.

Всі галузі права в окремих країнах мають різний ступінь роздробленості і кодифікації.

Отже, дослідивши структурні особливості романо-германської системи права, можна зробити висновок, що основним джерелом права в ній є закон, а інші види джерел виконують допоміжну роль і доповнюють його. Романо-германська система права має універсальний характер, порівняно з іншими правовими системами.

Література

1. Васецький В.Ю. Права людини в романо-германській правовій системі // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 24. – С. 60 – 66.
2. Глиняний В. История государства и права зарубежных стран. – Х.: Одиссей, 2003. – Ч. 1. – 832 с.
3. Корчевна Л. Українське право і романо-германська традиція // Право України. – 2004. – N 5. – С. 19 – 22.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. 2-е вид. –Х.: Консул, 2005. – 656 с.

Доманчук В.

ЧИННИКИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Різноманітні зміни, що вимагають світоглядних коректив в освітній сфері, відбуваються у взаємовідносинах людини і світу, держави і світу, людини і держави. З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України у європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття Україною членства у Європейському Союзі указами Президента України затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Основними напрямками культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС.

Освіта в сучасних умовах є могутнім чинником розвитку духовної культури Українського народу, відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, запорукою громадянського миру і майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави – повноправного члена європейської та світової спільноти. Освіта і майбутнє – два ключові аспекти, з позицій яких слід розглядати стан справ, що склався в галузі вищої освіти, та визначати її

перспективи.

Національна система освіти функціонує у правовому полі, що ґрунтується на Конституції України, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про професійно-технічну освіту», Національній доктрині розвитку освіти.

Огляд наукових праць з проблем функціонування галузі шкільної освіти в Україні свідчить, що і вітчизняні вчені все більше починають приділяти увагу дослідженню даної проблематики. Питаннями організації та розвитку галузі вищої освіти займаються наукові установи Національної академії наук України, Національної академії правових наук України, галузеві науково-дослідні інститути і вищі навчальні заклади. Про це свідчать праці: Н. Абашкіної, І. Агафонова, Ю. Алексєєва, В. Андрущенко, О.Аніщенко, О. Бандурки, В. Боброва, В. Богелюка, Т.Боголіба, В. Буковинського, М. Головатого, І. Голосніченка, О. Грішнєвої, В. Дуженкова, В. Журавського, В.Свтушевського, І. Каленюка, А.Кузьмінського, К. Левченко, В. Лугового, О. Навроцького, С. Ніколаєнка, Н. Нижник, Т. Оболенської, О. Падалки, М. Панова, О. Сидоренка, Т. Фінікова, Г. Штейна, та ін. Незважаючи на таке широке висвітлення проблеми науковцями та практиками, багато питань освітянської галузі досліджувалися фрагментарно і потребують комплексного дослідження, напрацювання концептуального підходу до адміністративно-правового регулювання вищої освіти в Україні в сучасних умовах.

Семантичне значення терміна «регулювання» тлумачиться у словнику української мови як «впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі» [1, с. 1207]. У юридичній літературі розкривається етимологічний зміст терміна «регулювання» (від лат. *regulo* - правило) як: упорядкування, налагодження, приведення чогось у відповідність до чогось; встановлення меж, масштабів поведінки людей, внесення у суспільні відносини стабільність, систему, порядок і тим самим спрямування їх у певному напрямі [2, с. 172].

У монографічних дослідженнях загальної теорії права поняття «регулювання» розглядається у співвідношенні таких спеціальних терміно- понять, як «правове регулювання» і «правовий вплив». Загальнотеоретичні висновки свідчать про те, що у сучасний період категорія «правове регулювання» наповнюється новим змістом і її необхідно розглядати через поняття правового впливу, що є більш широким за змістом, і встановлює взаємозв'язки між ними [2, с. 176].

Виходячи із методологічного аналізу меж дії права, ця проблема в її спеціально-юридичному значенні аналізується з погляду дій, що:

- не регулюються державними приписами (природне право);
- пов'язані із державно-юридичною регламентацією (державним регулюванням).

Методологічною основою такої диференціації є незбіжність «меж дії права» і «державного регулювання», що виходить із самої природи загальнодозвольного принципу правової регуляції і відповідно із соціальної зумовленості права, яка є більш динамічною за правотворчу діяльність держави [3, с. 35].

Тепер доцільно відмітити, що адміністративно-правове регулювання можна розглядати як загальний напрямок державного регулювання та як окремі його під напрямками за певними сферами, до яких відноситься і освіта.

Відмітимо, що освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

На адміністративно-правове регулювання шкільною освітою здійснює вплив низка зовнішніх та внутрішніх чинників.

До зовнішніх відносять ті соціально-педагогічні умови, які існують незалежно від об'єкта управління й обумовлені політичними та соціально-економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. Це:

- 1) зміна державної політики в галузі освіти;
- 2) оновлення стратегічної і тактичної мети та завдань освіти й виховання підростаючого покоління;
- 3) визначення пріоритетних принципів реформування системи освіти, навчання і виховання;
- 4) модернізація змісту освіти та виховання;
- 5) розширення та оновлення мережі навчальних закладів, відкриття їх нових типів;
- 6) реформування управління системою освіти;
- 7) удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів;
- 8) раціоналізація системи фінансового та матеріально-технічного забезпечення освіти;
- 9) інтеграція зусиль соціальних інститутів та громадських організацій у розв'язанні проблем освіти та виховання.

Внутрішні соціально-педагогічні умови управління загальноосвітніми навчально-виховними закладами — це трансформовані зовнішні умови в конкретне педагогічне середовище, які значною мірою детермінуються його специфікою. До них належать:

- 1) раціональна постановка мети та завдань освіти і виховання учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів;

- 2) визначення пріоритетних принципів навчально-виховного процесу та шляхів їх реалізації;
- 3) модернізація змісту та структури навчально-виховного процесу в закладі;
- 4) реформування управління загальноосвітніми навчально-виховними закладами;
- 5) соціально-економічний статус загальноосвітніх закладів;
- 6) правовий статус різних типів загальноосвітніх навчально-виховних закладів;
- 7) реорганізація фінансово-господарської діяльності освітніх закладів;
- 8) специфічні функції керівника загальноосвітніх навчально-виховних закладів, а також психолого-педагогічні вимоги до його особистості.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укл. і голов. ред. В. Т. Бусел.]. - К.; Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2007. - 1736 с.
2. Дія права: інтегративний аспект: монографія / кол. авторів; [відп. ред. Н.М. Онищенко]. - К.: Юридична думка, 2010. - 360 с.
3. Гойман В. И. Действие права (методологический анализ): автореф. дис. д-ра юрид. наук / В. И. Гойман. - М., 1992. - 487 с.

Загрічук В.В.

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ПРЕДСТАВНИЦВО НЕПОВНОЛІТНІХ В СУДІ

Для розкриття даної проблеми необхідно згадати загальновідоме поняття. Отже, правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких мають суб'єктивні права та обов'язки.

Цивільно-процесуальні правовідносини є суспільні відносини, учасники яких пов'язані правами та обов'язками на основі цивільно-процесуального права.

Цивільно-процесуальні правовідносини регулюють тільки суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення судочинства по справах, однією з сторін у яких є громадянин. Такі правовідносини не можуть існувати без правового врегулювання, без нього вони не мають правової форми.

Зміст процесуальних правовідносин характеризується процесуальними правами та обов'язками. Сама структура цивільно-процесуального правовідношення може бути простою та складною.

Цивільно-процесуальні правовідносини можуть виникати лише між носіями цивільних процесуальних прав і обов'язків у процесі здійснення правосуддя в цивільних справах, у цивільному судочинстві. Закон подає цивільно-процесуальну правоздатність в рівній мірі всім громадянам та юридичним особам, маючи на увазі тільки можливість їх участі у цивільному процесі. Законодавство не припускає ніяких обмежень процесуальної правоздатності.

Всі особи, що мають суб'єктивне матеріальне право, повинні мати можливість звернутися за його захист, отже мати цивільно-правову правоздатність.

Судовий захист передбачає, що особа яка звертається щодо особи яка звертається до суду, може мати спільне право. Тому цивільна процесуальна правоздатність виникає одночасно з правоздатністю в матеріальному праві. Процесуальна правоздатність громадян виникає з моменту народження та припиняється зі смертю. Якщо правоздатність в матеріальному праві виникає з визначеного віку (трудова, шлюбна), то відповідно й процесуальна настає з того ж часу.

Повна процесуальна дієздатність громадян виникає з досягненням повноліття, а саме з 17 років, а у випадках емансипації – з 16 років. Отже, неповнолітня особа може брати участь у цивільному процесі особисто або через представника. Особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в справі представника.

Окремим різновидом представників є законні представники, які зобов'язані представляти згідно з законом на користь особи, якої вони є батьками, опікунами чи піклувальниками, тощо.

Право, свободи та інтереси малолітніх осіб віком до 14 років неповнолітніх осіб віком від 14 до 18 років, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни, чи інші особи визначені законом. Права, свободи та інтереси особи, яка визнана безвісно відсутньою, захищає опікун призначений для опіки над її майном. Права, свободи та інтереси спадкоємців особи, яка померла або оголошена померлою, якщо спадщина ще ніким не прийнята, захищає виконавець заповіту або інша особа, яка вживає заходів щодо охорони спадкового майна. Законні представники можуть доручити ведення справи в суді іншим особам.

Суд повинен у таких випадках залучити до участі у справі самих неповнолітніх чи громадян, визнаних обмежено дієздатними. Такі особи мають право виконувати всі процесуальні дії. Будь-яких обмежень процесуальної дієздатності закон не дозволяє. Дії по розпорядженню матеріальним правом (відмова від позову, визнання позову) вони можуть виконувати тільки за згодою законних представників.

Недієздатних (малолітніх та осіб, що не досягли 14 років) представляють у суді їх законні представники. Дії недієздатного, в тому числі пред'явлений ним позов, можуть набрати чинності у випадки підтвердження їх законними представниками. Законний представник може підтвердити всі дії недієздатного чи деякі з них, не підтвержені ним дії втрачають юридичне значення.

Зброжик О.Б.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Дослідження правової природи адміністративних стягнень потребує комплексного підходу. Це питання має бути досліджено в загальнотеоретичній площині для з'ясування походження адміністративних стягнень, їх місця в системі примусових заходів, в інституті адміністративної відповідальності, цілей, мети застосування, характерних особливостей, за якими адміністративні стягнення вирізняються серед видів адміністративно-правових санкцій.

Водночас не менш важливим є нормативний аспект аналізованого правового інституту, адже правова норма виступає як основа і для його існування, і для механізму, що забезпечує реалізацію адміністративних стягнень, а також як об'єкт охорони (адміністративні стягнення спрямовані на забезпечення належного рівня суспільних відносин, регламентованих правовими нормами).

Різні аспекти питання щодо адміністративних стягнень тією чи іншою мірою висвітлювали українські вчені адміністративісти.

У дослідженнях теоретиків права простежується підхід, відповідно до якого юридична відповідальність обумовлена наявністю комплексу правових та фактичних підстав: перша підстава — це наявність правової норми, яка передбачає можливість застосування відповідних заходів з боку держави; друга — це фактичні підстави відповідальності — вчинення правопорушення. Воно виступає обов'язковим чинником, що сприяє виникненню охоронних правовідносин, в межах якого реалізується відповідальність; третя — це правозастосовчий акт, в якому конкретизується загальний припис охоронної норми права, визначається конкретний вид покарання та його розмір.

При виникненні певних перешкод для використання права, недотримання заборон та в деяких інших випадках виникає необхідність застосування примусових заходів з боку уповноважених органів, які, в свою чергу, на індивідуальному рівні мають довести реалізацію права до логічного завершення, тобто здійснити правозастосовчу діяльність.

Більшість науковців, розглядаючи питання стосовно особливостей правового регулювання адміністративної відповідальності, неодноразово звертали увагу на те, що регулювання здійснюється не єдиним нормативно-правовим актом, а значною їх кількістю, в тому числі й підзаконними актами. При цьому треба наголосити на тому, що розгалуженість правової регламентації в цій сфері не суперечить ні чинному КпАП, ні Конституції України (звісно, якщо положення щодо складів проступків та видів покарань за них містяться в законах).

Одночасно назріла необхідність приведення розрізнених правових норм до єдиного акта чи кількох актів, якими б охоплювалися основні питання, принципи, підстави, види та порядок застосування адміністративних стягнень.

Аналіз чинного законодавства показує, що адміністративні стягнення і порядок їх застосування встановлені не тільки КпАП, а й іншими законами та підзаконними нормативними актами.

Незважаючи на пряме порушення вимог Конституції України підзаконні нормативні акти існували і досить тривалий час використовувалися уповноваженими органами для застосування стягнень та притягнення до адміністративної відповідальності.

Аналізуючи чисельну кількість нормативних актів України, повертає увагу той факт, що й Укази Президента і Декрети Кабінету Міністрів України, постанови та інструкції Національного банку України, інструкції Державної податкової адміністрації України містили або склади адміністративних проступків та відповідне

покарання у вигляді адміністративного стягнення, або окреслювали лише склади проступків, відповідальність за які передбачалася іншими законодавчими актами.

Наприклад, ст.1 Указу Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» від 12.06.95, в редакції Указу Президента від 07.09.2001, передбачає застосування до правопорушників фінансових санкцій у вигляді штрафу за: перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах; за неоприбуткування (неповне або несвоєчасне оприбуткування) у касах готівки; за використання одержаних в установі банку готівкових коштів не за цільовим призначенням тощо.

Останнім часом вбачається певна тенденція до приведення несистематизованого масиву нормативних актів у відповідність до вимог Конституції України. Про це свідчить і прийняття відповідних рішень Конституційним Судом України, і законодавча діяльність Верховної Ради України.

Зіновик М.

РОЛЬ СУДДІ В СИСТЕМІ СУДОЧИНСТВА

Одне з основних завдань судово-правової реформи є реалізація демократичних ідей правосуддя,

вироблених світовою практикою й наукою. У цьому зв'язку особливого значення набуває розробка концептуальних основ статусу суддів України, який відповідатиме міжнародним стандартам, оскільки виключно останні є носіями судової влади в державі.

Особливо ці питання актуалізуються сьогодні, в період становлення і розвитку правової держави, формування громадянського суспільства. Тому саме зараз так необхідний принципово новий підхід до визначення поняття, структури і змісту правового статусу судді, сутності його службових прав, обов'язків, повноважень і правосуб'єктності.

Незважаючи на те, що окремі проблеми статусу суддів уже були предметом вивчення деяких учених, проте ці питання все ж цікавлять наукову спільноту, спонукають різноманітні дискусії щодо основ статусу судді в Україні, юридичної природи статусу носія судової влади, сутності службових прав, обов'язків, повноважень і правосуб'єктності судді у відповідності з міжнародними стандартами.

Аналізу питань статусу суддів приділяли увагу значна кількість науковців В.В. Городовенко, Ю.М. Грошевий, І.С. Марочкін, І.В. Назаров, О.М. Овчаренко, С.В. Подкопаєв та багато інших, не є таємницею, що ці питання також цікавлять пересічних громадян, що мають високий рівень правосвідомості.

Акцентуємо увагу, що належне законодавче визначення статусу суддів є вирішальним кроком до становлення справжньої незалежної судової влади, здатної забезпечити надійний захист прав та основних свобод людини і громадянина. Усе викладене й визначає актуальність теми даної наукової праці.

Суддя виконує в суспільстві виняткову соціальну роль — безпосередньо реалізує судову владу. Відповідно до такого особливого призначення, держава наділяє суддю специфічним соціально-професійним статусом. Визначення статусу професійного судді України й удосконалення його законодавчого врегулювання має особливе значення саме в період проведення судової реформи, на етапі становлення самостійної судової влади в системі поділу влади.

Етимологічно слово «статус» тотожно поняттю «становище» («стан») когось чи чогось. При цьому статус суб'єкта являє собою насамперед сукупність певних соціальних можливостей, обсяг і характер яких залежать від тієї ролі, соціальної функції, що виконується ним у суспільстві.

Сутність поняття «статус» для всіх суб'єктів тотожна і визначає те, що властиво цілому ряду чи роду явищ, а саме — міру свободи, певну можливість поведінки суб'єкта або соціальної групи. Тобто «статус» передбачає соціально-типові аспекти поведінки. Тому відрізнити статус одного суб'єкта від статусу іншого можливо через з'ясування його місця в системі соціальних відносин шляхом визначення тієї «міри свободи, певної можливості поведінки».

При зайнятті посади професійного судді людина наділяється специфічною роллю — можливістю розглядати всі правові спори, конфлікти, які виникають у суспільстві, державі в цілому. З моменту призначення чи обрання на посаду і протягом усього строку перебування в цьому статусі усі соціальні ролі, що виконуються суддею, можна розділити на службові та неслужбові [1, с. 73].

Службові ролі пов'язані з виконанням суддею в державі функцій судової влади. А отже статус носія судових повноважень цілком залежить від місця суду, судової влади в державі, принципів функціонування суспільства. Саме тому статус судді в державі, суспільстві в цілому традиційно розглядається в сучасному світі як найточніший показник розвиненості правових засад, основним критерієм усвідомлення та сприйняття конкретним соціумом цінностей правової держави, громадянського суспільства.

В громадянському суспільстві суддям як персональним носіям судової влади надаються виняткові можливості, що дозволяють забезпечити належне (незалежне, об'єктивне, повне, неупереджене) відправлення функцій судової влади, а саме: здійснення від імені держави соціального контролю в механізмі поділу влади, з одного боку, та соціально значущої поведінки конкретного суб'єкта права, — з іншого. Таким чином, зміст службової ролі судді становить обов'язок здійснювати функцію соціального контролю в умовах виникнення конфлікту між окремими членами суспільства, між ними та державою, конфліктів у будь-якій сфері життєдіяльності людини, яка врегульована правом. Ефективне здійснення цієї соціальної функції передбачає надання судді певних можливостей, що одержали нормативне закріплення. Сукупність таких можливостей і становить зміст правового статусу судді. Правовим він називається тому, що йдеться не про загальне соціальне становище судді в суспільстві, а про правове чи юридичне його визначення [2, с. 75].

Таким чином, правовий статус судді характеризує обсяг правових можливостей, певну міру свободи поведінки носія судової влади. За своєю сутністю він є спеціальним різновидом професійного статусу, оскільки йдеться про виняткові правові можливості посадової особи судової влади, якій надаються відповідні правові можливості для ефективного здійснення професійної діяльності.

Внутрішню сторону суддівської творчості складає процес ухвалення рішення. Як відомо, вибір найкращого варіанта поведінки по конкретній справі визначається певною процесуальною формою, що передбачена в законодавстві у вигляді конкретних рішень по справі, ухвал, постанов, вироків. В той же час кожний суддя є особистістю з своїми життєвими принципами та переконаннями

Отже, роль судді в системі судочинства є дуже складною, неоднозначною та багатогранною про неї ще будуть довго тривати наукові дискусії.

Література:

1. Організація судочинства в Україні (під заг. ред. Лавріновича)- К., Вид. ЮРИСТ, 2008. – 435 с.
2. Організація судових та правоохоронних органів: навч. посібник/ за ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сибільової, О.М. Толочка.- Харків, 2009.- 534 с.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 № 2453-VI: [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. - 31 березня 2012.- Режим доступу до Законодавство України : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> – Назва з екрану.

Зуб О.Г.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У світовій практиці вже давно закріпилось стійке правило - зростання витрат на інноваційні технології забезпечує нарощування й утримування ними конкурентоспроможного потенціалу. Особливо відчувається потреба у негайному втіленні інновацій у наш час, коли зміни у процесі виробництва будь-якого товару відбуваються чи не кожен день.

Україна як наступниця УРСР отримала у спадок не тільки правову базу, а й господарство й усі технології пов'язані з ними. Проте, якщо за останні декілька десятиліть незалежності спроби створення нової сучасної правової системи здійснюються, уваги до зміни й уведення нових технологій у вітчизняне виробництво майже не приділяється. Відверто кажучи, забезпечення переходу до власне інноваційного типу розвитку є неодмінною умовою збереження економічного й політичного суверенітету нашої країни. Оскільки загально визнано, що економіка, яка характеризується неймовірно високим рівнем ресурсо- та енергозатрат своєї продукції, що властиво для України, навіть без впливу інших зовнішніх факторів, приречена на поступове вичерпання резервів екстенсивного зростання та на подальше збільшення загроз економічної депресії. Тому реалізація синергетичного ефекту (властивість природи до самоорганізації та відновлення ресурсів) інноваційного розвитку стає для України єдиною можливим способом зменшення технологічного й економічного відставання від розвинених країн [3, с. 5].

Реалізацію стратегії інноваційного розвитку слід розглядати як обов'язковий етап реалізації прагнень щодо досягнення європейських стандартів соціально-економічного розвитку в Україні.

Інновація (англ. innovation, від лат. innovatio-оновлення, зміна) – нововведення в галузі економіки, техніки тощо на основі досягнень науки і передового досвіду [4, с. 230].

Посилення вимог, особливо на внутрішньому ринку, та підняття офіційних регуляторних бар'єрів щодо технічних, економічних, ресурсозберігаючих властивостей продукції вітчизняних галузей обумовлює зацікавленість підприємств у здійсненні інновацій[3, с. 4]. Але через застарілість основних фондів та дефіцит фінансових ресурсів така технологічна перебудова зволікається. В умовах, що характеризують нинішній економічний стан розривом виробничого та фінансового капіталів й гострим дефіцитом інвестиційних ресурсів, механізм ринкового стимулювання інновацій не спрацьовує, а інновації не стають належним важелем та засобом підвищення конкурентоспроможності. Відтак, основним завданням інноваційної політики держави повинно стати забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного й виробничого потенціалів, опрацювання й упровадження механізмів активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва і поширення інновацій у всіх сферах національної економіки.

Однак в умовах несприятливого інвестиційного клімату, який властивий нинішньому стану вітчизняної економіки, існують серйозні загрози нецільового використання передбачених коштів і пільг, поширення фіктивних інновацій, відкачування оборотних коштів суб'єктів господарювання до псевдоінноваційних підприємств та їх використання для прискореного відпливу за кордон інтелектуального продукту, який так і не доходить до стадії впровадження в Україні[3, с. 6].

Слід також зазначити і застерегти, що орієнтація проведення інновацій в економіці лише за рахунок зростання частки імпорту технологій нерідко супроводжується виникненням негативних макроекономічних наслідків. Оскільки імпорт технологій супроводжується, а то й зазвичай просто підміняється імпортом обладнання, запчастин, матеріалів, нівелюючи фактично таким чином потребу використання технологій [3, с. 4].

Підтвердженням цього є стан, у якому опинилося наше машинобудування, коли, наприклад, замість модернізації Херсонського заводу сільськогосподарського машинобудування, яке було закрито, нині імпортується втричі дорожчі комбайни «John Deere» та інша сільгосптехніка. Така ж доля закриття спіткала десятки вітчизняних цукрових заводів, спричинивши згорання донедавна досить розвиненого вітчизняного цукровиробництва та перехід на імпортування тростинного цукру. Повністю ліквідовано Харківський, Київський, Львівський телевізійні заводи, та й, фактично, всю електротехнічну промисловість - замість її модернізації. Не краща доля спіткала й автомобілебудівну промисловість (її обсяги лише за минулий 2009 рік скоротилися на 84%). До речі, спад виробництва триває і в поточному році; проте є офіційна статистика, яка доводить, що темп приросту у машинобудуванні за підсумками I кварталу 2011 року становив 23,2% хоча й був забезпечений переважно збільшенням обсягів виробництва саме кінцевої продукції, а не напівфабрикатів або комплектуючих [2], як наслідок вітчизняні заводи використовуються не для створення авто, а як склади для імпортованих машин та деталей для них.

З 2010р. офіційно проголошено курс на модернізацію виробничого господарства в Україні, втім чітко окреслений відповідний проект по сьогодні відсутній. До того ж, світові процеси та критичний стан національної економіки ускладнюють пошук джерел і механізмів мобілізації необхідних ресурсів.

Модернізація (від лат. modernisation – оновлення) – оновлення, удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, переробка відповідно до сучасних вимог (напрк. у машинобудуванні) [4, с. 365].

Під модернізацією економіки розуміють структурні, технологічні, інституціональні зміни в національній економіці, що спрямовані на підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення розвитку в довгостроковій перспективі. Модернізація – це завжди системний процес: означає зміни економічних, політичних, правових, культурних інститутів та відносин і має проводитись одночасно на кількох рівнях: інституційних реформ, економічної політики та соціальної. В Україні ученими визнається доцільність модернізації за двома напрямками: традиційних галузей і стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв.

Розбіжності виникають при визначенні пропорцій розподілу ресурсів між ними. Розробка адекватних заходів державної підтримки ґрунтується на теорії про стадії розвитку національної економіки (факторна, інвестиційна, інноваційна), жодну з яких неможливо оминати («перескочити»). Перші стадії об'єктивно потребують більшого ступіню втручання держави у перерозподіл ресурсів (селективних інструментів регулювання). За визначенням Всесвітнього економічного форуму, Україну у рейтингу 2010-2011рр. віднесено до країн, що переходять від факторної до інвестиційної стадії. Тож, метою модернізації економіки України буде прискорена індустріалізація на сучасній технологічній основі. Умови успішної реалізації проекту: виважена оцінка ресурсів та можливостей; наявність зацікавлених груп інтересів, готовність еліти і суспільства до змін; довіра до влади (інституційна довіра).

Найважливішою складовою економічної модернізації є технологічне оновлення. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні на 2011-2015рр. [1] дозволяє визначити зміст національного проекту технологічної модернізації. Цілі: модернізація виробництва для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; перехід на інноваційну модель розвитку. Завдання: активізація внутрішнього інвестиційного потенціалу і стимулювання притоку іноземних інвестицій; імпортозаміщення і розвиток високотехнологічних виробництв; розвиток державно-приватного партнерства і координація модернізаційних процесів.

Реалізація передбачається у два етапи:

1) 2011-2012рр. Мета: створення умов для залучення інвестицій та активізації інноваційних процесів.

2) 2013-2015рр. Мета: використання створених умов для залучення інвестицій у розвиток високотехнологічних секторів, що складуть основу економіки майбутнього (аерокосмічна галузь, ІКТ, біо-, нанотехнології, фармацевтика, виробництво медичинського обладнання).

Пріоритетними визначено базові галузі: ПЕК, АПК, ЖКГ, транспортна інфраструктура, машинобудування, в т.ч. за видами діяльності: 1) атомне, ракетокосмічне, авіа-, суднобудування, сільгоспмашинобудування; 2) енергетика, системи життєзабезпечення населення, транспортна інфраструктура; 3) важке машинобудування; 4) будівництво житла; 5) видобування нафти, газу, вугілля; 6) виробництво, переробка, зберігання сільгосппродукції; 7) виробництво альтернативних джерел енергії. Форми підтримки: державне замовлення; державні гарантії за кредитами; пряме бюджетне фінансування та співфінансування, кредитування проектів; відшкодування відсотків за кредитами; податкові, митні, валютні преференції; інвестиційні субвенції місцевим бюджетам.

Зміст етапів перетворень виявляє розуміння пройти інвестиційну стадію. Здійснюється спроба реалізувати стратегію, засновану на концепції розвитку пріоритетних галузей. Пропоновані інструменти державної підтримки є традиційними і в цілому відповідають завданням інвестиційної стадії. Втім, перелік пріоритетів є надто обширним, що може призвести до розпилення ресурсів, високі ризики «застрягнути» на першому етапі, оскільки не визначено дієвих механізмів узгодження інтересів суб'єктів національної економіки, каналізації інвестицій до високотехнологічних видів діяльності.

Основні ризики проекту:

1. Відсутність в суспільстві попиту на введення інновацій. Представлені у владі бізнес-групи зорієнтовані на низькотехнологічний експорт, у населення відсутня готовність обмежити споживання. Існують можливості отримання надприбутків без інновацій.

2. Відсутні механізми забезпечення соціальної безпеки модернізації. Критерії відбору проектів містять взаємовиключні: створення робочих місць та впровадження ресурсозберігаючих технологій.

3. Нестача ресурсів для реалізації анонсованих проектів та програм. Валовий зовнішній борг України складає близько 123 млрд. дол., сукупний державний борг – 577,84 млрд.грн. (за даними НБУ та Міністерства фінансів).

Виходячи зі стану справ, властивих інноваційним процесам в Україні, висвітлюється точка зору, що: потрібна не стільки загальна абстрактна стратегія, скільки конкретний директивно-індикативний план інноваційного впровадження з прив'язкою до відповідних територій, галузей, відомств із визначенням обсягів та джерел фінансування. Який повинен мати як директивний (щодо державних органів і виконавців ресурсів), так й індикативний (щодо підприємницьких суб'єктів) характер. При цьому керівники державних відомств повинні

відповідати за впровадження у визначені строки інноваційних проектів та ефективне освоєння інноваційних ресурсів.

Правовою основою механізму реального втілення завдань, передбачених стратегією інноваційного розвитку і реалізації державної науково-технологічної та інноваційної політики, повинен стати програмно-цільовий метод управління, ефективність якого переконливо підтверджена світовою практикою.

Література:

1. Постанова КМУ «Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні»: затверджено №389 від 02.02.2011 / Кабінет Міністрів України. - Офіц. вид. - К. : Опублікована на сайті Верховної Ради України 2011.

2. Обсяг виробництва у галузі машинобудування в Україні : [Електронний ресурс]: Огляд діяльності. – Режим доступу : <http://rbc.ua/ukr/newsline/show.htm>. – Назва з екрану.

3. Андрійчук, В. Інноваційна модернізація вітчизняної економіки: стратегічні орієнтири та механізм їх реалізації / В.Андрійчук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. – № 1. – С. 4–8.

4. Словник іншомовних слів : 10000 слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуга. – К. : Наукова думка, 2000. – 680 с.

Камоліх Д.А.

ПРАВОВА СИСТЕМА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ

В умовах євроінтеграційних процесів, які є одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України, гостро постало питання визначення сутності правової системи, її структури, рівнів та механізму функціонування. Чому гостро, бо для успішної інтеграції з Європою потрібно, щоб вітчизняна правова наука дійшла єдиного розуміння стосовно перелічених вище питань, що стане запорукою подальшого прогресивного розвитку нашої держави.

Поняттям «правова система» охоплюється вся система правових явищ та процесів, які відбуваються в державі. Ми не помилились, кажучи «система», адже у багатьох наукових джерелах можна зустріти тлумачення правової системи як сукупності явищ і процесів. Спочатку варто розглянути зміст терміну «система». Буквально він означає «впорядкованість», «послідовність», «взаємопов'язаність», і, на нашу думку, саме він найбільш повно розкриває сутність державно-правових явищ. Можливо, автори наукових праць вживають «сукупність» з метою уникнення тавтологій, повторення, але ж від цього змінюється і сама суть даного поняття. Враховуючи те, що правова система не стоїть на місці, а розвивається, разом із плинністю усіх державних процесів (не тільки правових (юридичних), а і економічних, політичних, культурних, соціальних тощо), тому її «рух» у майбутнє здійснюється системно, а не хаотично. Що мається на увазі: зміна або розвиток одних правових явищ чи процесів призводить до перебудови інших і т. д., а це і є яскравим прикладом розвитку правової системи, саме як «системи», а не «сукупності» явищ і процесів.

На сьогоднішній день у науковій літературі зустрічається чимало думок щодо трактування поняття «правова система». Не дарма з цього приводу кажуть: «Скільки людей – стільки й думок».

Так, американський дослідник Л. Фрідмен в книзі «Вступ у американське право» розглядає правову систему як сукупність державних органів, норм права, зразків поведінки, конкретних рішень і дій та правової культури [1].

Тобто яскраво спостерігається особливість традиційної, англо-американської, правової сім'ї, де основним джерелом права є правовий прецедент, застосування якого змушує більше звертати увагу не на сутність процесів правотворчості, правореалізації, а на їхній кінцевий результат – рішення державного органу з певного конкретного питання. На нашу думку, незалежно від типу правової системи, не слід забувати про принципи права як основоположні, вихідні, керівні положення, які є підґрунтям функціонування правової системи.

С.Б. Кобринська визначає правову систему як цілісне багаторівневе утворення, яке відображає сукупність взаємопов'язаних юридичних засобів (явищ), і, по-друге, в якості елементів розглядає такі правові явища, які забезпечують єдність соціальних і правових якостей [2].

Однак, слід зазначити, що така дефініція досить складна для розуміння, бо виражена в абстрактній формі. Зрозуміло, що автор розглядає структуру правової системи через призму її рівнів. Щодо елементного складу, то конкретно він не визначається, але, що особливо цікаво, зосереджується увага на такій ознаці правової системи як системність, під якою розуміється «...єдність соціальних і правових якостей». Хоча правові явища є різновидом явищ і процесів соціальної системи.

Досить вдало, на нашу думку, сформулювала власне бачення сутності правової системи професор О.Ф. Скакун. Вона під правовою системою розуміє комплекс взаємопов'язаних і узгоджених юридичних засобів, що призначені для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, які виникають унаслідок такого регулювання. Іншими словами, це обумовлена об'єктивними закономірностями розвитку суспільства цілісна система юридичних явищ, що постійно діють внаслідок відтворення і використання людьми та організаціями (перш за все державою) для досягнення своїх цілей [3]. Хоча дане визначення правової системи не є чітко конкретизованим, але його лаконічність дає змогу збагнути його значення у системному

вимірі.

Професор П.М. Рабінович, розмежуючи правову систему і систему права, зазначає, що правова система – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або у групі однотипних держав, до складу якої входять: різноманітні правові акти і діяльність відповідних суб'єктів по створенню таких актів, різноманітні види і прояви правосвідомості, стан законності та рівень її деформації [4].

Представляється спірним твердження стосовно використання словосполучення «групи однотипних держав». На наш погляд, в теорії держави і права вже існує більш вдале поняття, яке стосується однотипних держав, мається на увазі таке сукупне поняття як «правова сім'я». Навіщо вводити нові терміни, якщо дане явище вже визначено у загальній теорії держави і права, якщо це може внести плутанину у процесі тлумачення правових понять.

На думку авторів підручника «Загальна теорія держави і права» Кельмана М.С., Мурашина О.Г., Хоми Н.М., правова система – це цілісний комплекс правових явищ, який зумовлений об'єктивними закономірностями розвитку суспільства, усвідомлений та постійно відтворюваний людьми та їх організаціями (державою) і який використовується ними для досягнення своїх цілей [5].

У «Словнику спеціальних юридичних термінів правоохоронної діяльності» за загальною редакцією Я.Ю. Кондратьєва міститься думка про те, що правову систему можна розглядати у двох аспектах:

1) у широкому значенні – це сукупність взаємопов'язаних однорідних юридичних засобів (явищ), за допомогою яких органи влади здійснюють стабілізуючий, регулятивний та управлінський вплив на суспільні відносини (шляхом закріплення, конкретного чи загального регулювання, дозволу, зобов'язання, заборони, переконання і примусу, попередження, встановлення санкцій тощо);

2) у вузькому значенні правова система – це єдність правових норм національного права та законодавства, які складаються з центральної частини (Конституції), периферійних (галузевих) і комплексних (міжгалузевих) законів [6].

І це далеко не всі варіанти тлумачення поняття «правової системи», однак, проаналізувавши їх, вже можна зрозуміти, що всі ці визначення пронизані єдиним стрижнем, а саме: єдність та взаємозалежність правових явищ і процесів одне від одного, завданням яких є регулювання, охорона суспільних відносин.

Дослідивши думки вчених щодо визначення правової системи, у нас склалося власне бачення даної юридичної категорії, а саме: правова система – комплекс взаємопов'язаних, взаємоузгоджених та взаємозалежних між собою правових явищ та процесів, які розвиваються системно, циклічно та послідовно, а також правових інститутів, які здійснюють управлінський вплив на суспільні відносини у відповідності з чітко визначеною процедурою.

Із визначення «правової системи» можна виділити ряд властивостей, що їй притаманні. Тобто мова йде про ознаки як найбільш характерні особливості будь-якого правового явища чи процесу. На нашу думку, основними ознаками правової системи є:

1) системність – із самого визначення «системи» ми розуміємо, що мається на увазі певне коло правових явищ і процесів, які до того ж пов'язані між собою кореляційними зв'язками;

2) циклічність функціонування передбачає те, що у правовій системі, в процесі регуляції, охорони та захисту суспільних відносин, взаємодія елементів відбувається за принципом «отриманий результат тягне за собою певні зміни, які в свою чергу створюють підстави для досягнення якісно нового результату», іншими словами, відбувається постійне вдосконалення системи;

3) послідовність розвитку правових процесів у системі – це визначений на основі здобутого досвіду та зумовлений необхідністю процесів регулювання та охорони суспільних відносин у різних умовах порядок переходу від одних елементів правової системи до інших, що зберігає при цьому зв'язки детермінізму і кореляції;

4) поєднання статички і динаміки можна визначити із двох характерних взаємопов'язаних блоків елементів правової системи: постійних (система права, система законодавства, правова культура ...) і змінних (правовідносини, правотворчість, право реалізація...);

5) інтегративність правової системи можна розглядати у двох значеннях:

- внутрішній аспект – це глибокі взаємозалежні зв'язки між елементами правової системи, які забезпечують її існування як цілісної структури;

- зовнішній аспект – можливість правової системи, наприклад певної держави, «зближатись» з метою взаємопроникнення з правовою системою іншої держави, результатом чого є виникнення нового утворення, яке органічно поєднує у собі елементи та властивості обох правових систем. Географія регулювання таких утворень збільшується, взаємозв'язки держав у сфері регуляції, охорони та захисту суспільних відносин – спрощуються;

6) постійність – передбачає те, що саме в межах правової системи відбувається врегулювання суспільних відносин і їх розвиток неможливий без вдосконалення функціонування правової системи;

7) чіткість – забезпечується тим, що правова система структурована, тобто в ній визначені конкретні елементи, що і забезпечують її функціонування;

8) внутрішня впорядкованість, яка надає системі, при всій її динамічності, стійкого характеру. Мається на увазі те, що елементи всередині правової системи розвиваються і функціонують не хаотично, а на засадах

взаємозв'язку і взаємозалежності одне від одного, вони являють собою ланки єдиного ланцюга, який називається «правова система».

Отже, проаналізувавши думки різних вчених з приводу тлумачення поняття «правова система», ми дійшли висновку, що дана правова категорія не має єдиного розуміння свого змісту, тобто внутрішньої сутності, однак ґрунтується на загально визначених принципах права. Незважаючи на те, наукова думка не є однотайна у визначенні «правової системи», більшість науковців розглядають її через призму мети функціонування цього різновиду системи. Вона аналізується через врегулювання державно-правових явищ в країні та охорону соціальних відносин, вершиною досягнення якої є правопорядок. Перелічені вище аспекти дали змогу нам виявити найбільш притаманні, на наш погляд, ознаки правової системи. Тому, мабуть, буде доречною думка автора даного дослідження з приводу того, що питання «правової системи» як різновиду соціальної, на сьогоднішній день заслуговує на увагу. По-перше тому, що Україні необхідно привести до європейських стандартів свою систему, а для цього необхідно визначити, що саме ми розуміємо під правовою системою, і що саме ми можемо адаптувати відповідно до встановлених стандартів Європейського Союзу. В цій тезі вбачається життєва необхідність єдності поглядів багатьох вчених, консолідації їх думок для досягнення єдності у розумінні сутності такої юридичної категорії як «правова система».

Література:

1. Фридман Л. Введение в американское право / Пер. с англ. / Под ред. М. Калантаровой. – М. : Прогресс-Универс, 1993. – С. 27.
2. Кобринська С. Б. До питання про поняття та структуру правової системи // Науковий вісник Чернівецького ун-ту : Зб. наук. праць. – Вип. 82 : Правознавство. – Чернівці : Чернівецький держ. ун-т, 2000. – С. 38.
3. Скакун О. Ф. Теория государства и права : Учебник. – Харьков : Консум, 2000. – С. 552.
4. Рабинович П. М. О понятии права в советской юридической науке // Правоведение. – 1977. – № 4. – С. 42.
5. Загальна теорія держави і права. Підручник / За ред. проф. М. В. Цвіка, доц. В. Д. Ткаченка, проф. О. В. Петришина. – Харків : «Право», 2002. – С. 335.
6. Словник спеціальних термінів правоохоронної діяльності / За ред. проф. Я. Ю. Кондратьєва. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2004. – С. 28-29.

Кізлик Р.О.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОДОВЖЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ МАЙНА

Загальні положення регулювання договорів оренди визначаються двома основними нормативно – правовими актами: Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України. Проблемні питання регулювання правовідносин оренди спричинені невідповідністю даних нормативно-правових актів один одному та виникненню в їх правозастосуванні правових колізій. Так, відповідно до статті 777 ЦК України — наймач, який належно виконує свої обов'язки за договором найму, після спливу строку договору має переважне право перед іншими особами на укладення договору найму на інший строк. Стаття 285 ГК України вказує, що орендар має переважне право перед іншими суб'єктами господарювання на продовження строку дії договору оренди.

До правовідносин оренди, що виникають між суб'єктами господарювання потрібно застосовувати норму ГК України, а саме переважне право на продовження строку договору має будь-який орендар як суб'єкт господарювання. Адже ГК України є спеціальним нормативно-правовим актом відносно ЦК України, оскільки в ньому міститься норма, що стосується «переважного права орендаря перед іншими суб'єктами господарювання». Тобто він регулює правовідносини оренди між суб'єктами господарювання. Відповідно до ст. 55 ГК України — суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію, мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. А тому положення ЦК України будуть застосовуватися до правовідносин оренди, в яких орендар є фізичною особою і таке майно передається йому не для здійснення господарської діяльності.

Ще одним спеціальним нормативно – правовим актом у сфері регулюванні відносин оренди є Закон України «Про оренду державного та комунального майна» (далі — Закон про оренду), який стосується правовідносини, об'єктами яких є державне та комунальне майно. Тут є своя специфіка виникнення таких правовідносин оренди, а саме укладення договорів оренди.

Проаналізувавши чинне законодавство, стає зрозумілим існування так званих двох видів продовження договорів оренди, а саме: продовження договору оренди, яке виникає при реалізації переважного права орендаря на укладення договору та пролонгації договору. Законодавець визначив дві норми, що регулюють продовження договорів оренди. Перша норма, що стосується переважного права орендаря на укладення договору, друга норма визначена в статті 764 ЦК України — якщо наймач продовжує користуватися майном після закінчення строку договору найму, то, за відсутності заперечень наймодавця протягом одного місяця, договір вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором (продлонгація

договору).

Чіткої вказівки на регулювання даного питання немає. В даному випадку слід виходити із пасивної поведінки орендодавця та активної зі сторони орендаря. Тобто якщо орендар продовжує користуватися орендованим майном, а зі сторони орендодавця немає жодних заперечень протягом місяця, то договір вважається укладеним на той самий строк та на тих самих умовах. Відповідно до судової практики, повідомлення зі сторони орендодавця має бути як до спливу строку договору, так і протягом місячного терміну після закінчення дії договору.

Судова практика з даних питань є досить неоднозначною. Відповідно до позиції Вищого господарського суду України — орендні правовідносини у сфері оренди комунального майна регулюються в тому числі спеціальним Законом «Про оренду державного та комунального майна».

Ще один правовий аспект регулювання правовідносин оренди державного та комунального майна вніс Закон України «Про внесення змін до ст. 73 Закону України «Про державний бюджет на 2011 рік», а саме, що орендар, який належно виконує свої обов'язки за договором оренди нерухомого майна, строк дії якого закінчується, має право на продовження договору оренди на новий строк, але не більше ніж на два роки.

Із вищезазначеного можна зробити висновок, що відносини в сфері оренди регулюються чотирма нормативно-правовими актами, які в свою чергу по різному визначають порядок продовження дії договорів оренди та їх пролонгації. Отже для правильного застосування правових норм потрібно виходити із кожного конкретного випадку виникнення правовідносин оренди майна, а також із суб'єктного складу даних правовідносин, об'єкту оренди та дотримуватися всіх положень договору та закону, щоб запобігти виникненню неприємних моментів для сторін за договором в разі закінчення строку його дії.

Ковтун В.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО

Інформаційно-психологічна боротьба велась у всіх війнах та протистояннях людства. Її зміст в основному складала дії протилежних сторін з поширення дезінформації або тенденційної інформації для впливу на оцінки, наміри та орієнтацію населення, особового складу військових сил та осіб, які приймають рішення, з метою формування громадської думки на користь діючої сторони.

Аналіз впливу інформаційного протистояння на сучасні міжнародні відносини, що пропонується в даній статті, дозволяє зробити висновки щодо покращення інформаційної безпеки в державах світу в XXI столітті. Шляхи пропонованого аналізу, тобто його завдання, можна позначити таким чином: 1) розгляд основних питань інформаційного протиборства в XX – XXI століттях; 2) розкриття природи сучасних війн і локальних конфліктів, їх особливостей та технологічних можливостей, 3) аналіз сучасної геополітики крізь призму міжнародного інформаційного протиборства та її вплив на формування нової системи інформаційної безпеки, ведення інформаційних війн на геополітичній арені в сучасних міжнародних відносинах. Сучасна науково-технічна революція спричинила справжній переворот в інформаційній боротьбі. Більш активно й глобально почали проводитись психологічні операції, інтенсивніше впроваджуватися нові інформаційні технології. Наочною ілюстрацією цьому є війни та воєнні конфлікти останніх десятиріч XX століття і початку XXI століття. Їх аналіз зі всією очевидністю свідчить про те, що хід та кінець воєнних дій будь-якого масштабу в сучасному світі визначається мистецтвом ведення інформаційної боротьби. На початку 90-х років поняття "інформаційна війна" з'явилося в США й активно увійшло в загальносвітову практику. Події в Перській затоці в січні 1991 року, Югославії у 1999 році, а також перша і друга "чеченські кампанії" в Росії, внесли нові риси в уявлення про війни сучасного інформаційного суспільства.

"Війна в зоні Перської затоки може бути визначена як перша повномасштабна

війна нового етапу в функціонуванні військових сил в умовах створення глобального інформаційного простору". На думку З. Бзежинського даний конфлікт "продемонстрував наступ Рах Амерікана, внаслідок якого стало зрозуміло, що світу доведеться погодитися з м'якою американською гегемонією". При проведенні США воєнних акцій ступінь їх відкритості визначався не незмінними принципами, а кон'юнктурою з використанням "м'якої військової цензури".

Вплив інформаційних технологій, крім воєнних операцій, наочно демонструють події в економічній та фінансовій сферах. Штучне створення економічних криз, які мали місце в Азії та Росії в 1998 році, можна сміливо

прирівнювати до стратегічних інформаційних операцій. Прикладами інформаційних воєн також є: "стрибок" цін на нафту в 2000 році, боротьба з євровалютою, яка призвела в тому ж 2000 році до її нестабільних котирувань. Не можна не погодитися з висловом доктора політичних наук І.М. Панаріна: "Кінець XX століття характеризується тим, що світова фінансова система є головною ареною глобального інформаційно-психологічного протиборства між провідними державами світу".

У доктрині інформаційних операцій США виділяються чотири основні категорії використання інформації проти людського інтелекту:

- операції проти волі нації;

- операції проти командування суперника;
- операції проти ворожих військ;
- операції проти національних культур.

Конорева А.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ

Двадцять перше століття заповнили соціальні мережі. Спілкування в соціальних мережах Інтернету набуває все більших масштабів. Як не дивно, але можлива кількість учасників однієї такої мережі може становити населення цілої країни! Все це пояснюється тим, що на сьогодні звичайне спілкування відходить на другий план під тиском розвитку глобальних і могутніх систем інтернет-комунікацій.

Актуальність роботи полягає в тому, що сучасний інформаційний світ суттєво посунув у бік можливостей реального спілкування людей, на відмінно від віртуального. Замість цього з розвитком інформаційних комунікацій люди все більше віддають перевагу життю Online у мережі. Для України такі тенденції також розповсюджені. Оскільки хвиля інформаційного розвитку також нахлинула так чи інакше і до України, необхідно проаналізувати та виявити причини такого суттєво світового розповсюдження популярності соцмереж. Для того щоб знайти шляхи популяризації реального, а не віртуального спілкування людей.

За даними дослідженнями 2011 року Україна – в п'ятірці перших по використанні соціальних мереж. Вже сьогодні 81% всіх користувачів Інтернету України є так чи інакше присутніми в соціальних мережах. В Україні частіше соцмережами користуються чоловіки – 54,6%. Жінки відповідно – 45,4%. Найактивнішими виявилися українці віком від 16 до 24 років (43% від загальної кількості), трохи менше люди віком 25-34 роки (33%). Українці віком від 35 до 44 років теж досить активні – 16%. Найменш активна вікова група 45-54 роки – 8%. За даними медіа групи UniversalMcCann, найбільше українці користуються соціальною мережею Вконтакте – 16,3 млн. людей. Мережею "Однокласники" користується 8 млн. українців, Facebook – 1,43 млн. та LiveJournal – 0,4 млн.

Соціальна мережа – це структура, що базується на людських зв'язках або ж взаємних інтересах. В якості інтернет-сервісу соцмережа може розглядатися як платформа, за допомогою якої люди можуть здійснювати зв'язок між собою та групування за специфічними інтересами.

Завдання соціальної мережі полягає у тому, щоб забезпечити користувачів всіма можливим шляхами для взаємодії один з одним – відео, чати, зображення, музика, блоги та інше.

З самого початку створення соціальні мережі передбачали комунікативно-інформаційну функцію. Термін «соціальна мережа» з'явився задовго до появи Інтернету у 1954 році і означав тісні взаємовідносини між двома і більше людьми. Його запропонував соціолог з «Манчестерської школи» Джеймс Барнс.

Першим інтернет-сайтом, який пропонував можливості роботи із соціальними мережами прийнято вважати classmates.com, який з'явився в 1995 році. У слід за ним, в 1997 році з'явився SixDegrees.com. Починаючи з 2001 року почали з'являтися сайти, в яких використовувалась технологія під назвою Коло друзів. Ця форма соціальних мереж, яка широко використовується у віртуальних спільнотах, набула широкої популярності в 2002 році та розквітнула з появою сайту Friendster. Наразі, існує більш ніж 200 сайтів з можливостями організації соціальних мереж. Популярність цих сайтів постійно зростала, наприкладі дослідження за підсумками 2005 року - було більше переглядів сторінок сайту MySpace, аніж сайту Google. В 2004 році була створена найбільша на сьогоднішній день соціальна мережа у світі Facebook. Google також пропонує веб-сайт з можливостями роботи із соціальними мережами orkut, який було запущено в 2004 році. Соціальні мережі почали розглядатись як складова інтернет стратегії приблизно в той самий час: в березні 2005, Yahoo запустила Yahoo! 360°, а в липні 2005 News Corporaion запустила MySpace, зараз одну з провідних соціальних мереж світу.

В цих спільнотах, спочатку, група перших користувачів надсилає запрошення членам власних соціальних мереж приєднатись до спільноти сайту. Нові члени повторюють цей процес, збільшуючи загальну кількість учасників та зв'язків в мережі. Сайти, також, пропонують такі можливості, як автоматичне оновлення адресних книг, перегляд особистої інформації один одного, утворення нових зв'язків за допомогою «служб знайомств» та інших форм соціальних зв'язків у мережі. Соціальні мережі також можуть організовуватись навколо ділових стосунків, як, наприклад, у випадку LinkedIn.

Феномен успіху соціальних мереж полягає в тому, що інтернетизація світу, а особливо України, продовжується стрімкими темпами. А у світі, де все менше часу залишається на спілкування, найлегшим видається спосіб знайти когось за своїми особистими уподобаннями або інтересами. Соціальні мережі дають змогу дізнатись про долю людей, з якими колись вчився та "сконтактуватись" з усіма знайомими, яких знайдеш на сайті, а також знайомими знайомих, і так далі.

Соціальні мережі швидко набирають популярності в Україні та світі завдяки стрімкій інтернетизації суспільства. Останні дослідження компанії InMind за IV квартал 2007 року показують, що 26% населення України віком від 15 років (тобто 7 мільйонів людей) є активними користувачами Всесвітньої мережі (тобто користуються Інтернетом частіше 1 разу на місяць). За даними компанії GfK, ця цифра складає 6,3 мільйона

користувачів або 16% всього населення України. Швидке проникнення Інтернету сприяє географічному розширенню мережі особистих контактів. Люди стають більш мобільними – легко змінюють роботу, помешкання, але прагнуть зберегти стосунки з друзями, колегами та однодумцями. Тож в світі, де на спілкування у людей залишається все менше часу, соціальні мережі видаються одним з найзручніших інструментів для знаходження колишніх колег, однокласників та людей зі спільними інтересами.

Бум соціальних мереж проник у всі куточки планети. Однак не всі країни допустили до себе це ноу-хау. Влада Китаю, наприклад, заборонила такі світові соціальні мережі, як Twitter, Flickr, Bing, Live.com, Hotmail.com, Wordpress, YouTube, Blogger. Окрім позитивного впливу, всі сайти неформального спілкування несуть і негатив. Розповсюдження неправдивої інформації, провокації, шантаж - все це здійснюється через соціальні мережі. Ніхто не дає гарантії, що уряд може заборонити їх і у нас, адже багато роботодавців давно дійшли до такого висновку. Враховуючи їх чисельність глобальні соціальні мережі матимуть великий шанс втратити актуальність і дати поштовх до створення нових технологій спілкування.

Література:

1. Інтернет ресурс - http://uk.wikipedia.org/wiki/соціальна_мережа
2. Інтернет ресурс - <http://blogoreader.org.ua/2008/04/09/about-social-networks/>
3. Інтернет ресурс - <http://www.rtkorr.com/news/2010/02/09/98777.new>
4. Інтернет ресурс - http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayina_uviyshla_v_pyatirku_krayin_z_nayvishhim_vidsotkom_koristuvachiv_sotsmerezhh&objectId=1130792

Копішера Н.Й.

ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, І ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

При визначенні поняття об'єкта легалізації майна, здобутого злочинним шляхом, необхідно виходити з усталеного в науці кримінального права положення про те, що об'єктом злочину є суспільні відносини, охоронювані кримінальним законом від злочинних посягань. Разом з тим, слід відзначити, що суспільні відносини – це єдність різноманітних елементів чи сторін, які можна відокремити один від одного тільки при теоретичному аналізі.

Як наголошує В.Я. Тацій, структурними елементами суспільних відносин є: суб'єкти (носії) відносин, предмет, з приводу якого існують відносини, соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як зміст відносин. [190]

У даний час дослідники не прийшли до єдиної думки про визначення об'єкта легалізації (відмивання) майна, здобутого злочинним шляхом. Це викликано відсутністю комплексного дослідження елементів об'єкта розглядуваного складу злочину.

Об'єктивна сторона складу злочину являє собою сукупність юридично значущих ознак, які характеризують зовнішнє вираження злочинного діяння.

Через недостатність практики застосування ст. 209 КК України складно виявити можливі недоліки в конструкції складу злочину. Тому при дослідженні розглядуваного злочину доцільно в окремих випадках використовувати приклади з судово-слідчої практики Росії, де норма, яка встановлює відповідальність за відмивання злочинних доходів, діє з 1997 р.

Стаття 209 КК містить опис ознак трьох злочинів, які відрізняються за об'єктивною стороною.

1. Вчинення фінансових операцій та інших угод з грошовими коштами та іншим майном, здобутими завідомо злочинним шляхом.

2. Використання грошових коштів та іншого майна здобутих завідомо злочинним шляхом, для здійснення підприємницької або іншої господарської діяльності.

3. Створення організованих груп в Україні або за її межами для легалізації (відмивання) доходів, здобутих завідомо злочинним шляхом.

Завдяки особливостям суб'єктивної сторони легалізація грошових коштів та іншого майна, здобутих завідомо злочинним шляхом, має ряд ознак, котрі відрізняють її від суміжних злочинів. Однак питання про те, якими є ці особливості, у юридичній літературі недостатньо висвітлене. Необхідно зазначити, що в практичній діяльності слідчими та судовими органами допускаються неточності й помилки в розумінні сутності ознак суб'єктивної сторони. Таке становище приводить до необгрунтованих рішень, що не сприяє підвищенню ефективності застосування кримінально-правової норми.

Таким чином, кримінальній відповідальності за ст. 209 КК підлягає особа, якій виповнилося 16 лет. Разом з тим, суб'єктом відмивання злочинних доходів є не будь-яка осудна фізична особа, а лише така, що характеризується певними ознаками. Ним може бути особа, яка досягла віку, з якого вона має самостійно здійснювати цивільно-правові угоди, а також використовувати майно в підприємницькій чи іншій господарській діяльності, тобто дієздатна особа.

Література:

1. Кримінальний кодекс України – Харків – 2011 рік – 25 с

Косянчук Д.С.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні людство вийшло на такі історичні рубежі, коли життя суспільства зумовлює інтелектуальна сфера. Поняття “інтелектуальної власності” виникло в процесі тривалої (починаючи з XVII ст.) практики юридичного закріплення за певними особами їх прав на результати інтелектуальної діяльності в сфері науки, виробництва, мистецтва, літератури і т. ін. Сучасна Україна розбудовує незалежну правову державу, засновану на системі ринкових економічних відносин, а це передбачає постійний розвиток інтелектуального потенціалу держави. Тому проведення науково-теоретичних досліджень існуючого фундаменту правового регулювання ствердження та реалізації права інтелектуальної власності та його використання у сфері господарювання, є актуальним і необхідним.

Правову основу дослідження становлять міжнародно-правові акти: “Паризька конвенція про охорону промислової власності” (20. 03. 1883 р.), “Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків” (14. 04. 1891 р.), а також Конституція України від 28 червня 1996 року (ст. 41), Господарський кодекс України (ст.ст. 154-162), та Цивільний кодекси України (ст.ст. 199; 418-508; 897; 1107-1116; 1127; 1151; 1155), Закони України: “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” (1993 р.), “Про охорону прав на промислові зразки” (1993 р.), “Про авторське право і суміжні права” (1993 р.), “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” (1994 р.), “Про охорону прав на зазначення походження товарів” (1999 р.), “Про міжнародне приватне право” (2005 р.) та деякі інші законодавчі акти.

Дослідженню питань законодавчого регулювання виникнення та використання права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері господарювання, приділили увагу такі знані вітчизняні вчені-правознавці як Андрощука Г.О., Антокольської М.В., Атаманова Ю.С., Вінника О.М., Гопанчука В.С., Граве К.О., Гуренко-Вайцмана М.М., Дахно І.І., Денисова Р.О., Дзери О.В., Дмитришина В.С., Дроб’язко В.С., Дроб’язко Р.В., Запорожця І.І., Луця В.В., Мусіяки В.Л., Образцової О.М., Підпригори О.А., Підпригори О.А., Ромовської З.В., Святоцького О.Д., Стрижака О.О., Толстого Ю.К., Халаїм Н.О., Цибульова П.М., Чеботарьова В.П., Шемшученко Ю.С., Шершеневича Г.Ф., Шишка Р.Б. та інші автори.

Наукові праці зазначених вчених стали науково-теоретичним підґрунтям для проведення дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за фаховою спеціальністю 8.03040201“Правознавство”на тему “Правове регулювання використання інтелектуальної власності у господарській діяльності”, в результаті якого зроблені та обґрунтовані наступні висновки:

узагальнено, що термін “власність” , в першу чергу визначає ставлення людини до речі, а також обумовлює відношення між людьми з приводу речей. Зміст права власності охоплюється трьома правомочностями (можливостями) власника, а саме правом володіння, правом користування і правом розпорядження майном (реччю).

підкреслено, що інтелектуальна діяльність за своїм характером і змістом, порівняно із загальним правом власності на традиційні речові об’єкти, є результатом творчої діяльності, що обумовлює істотну особливість її об’єктів.

з’ясовано, що умовою для визнання результату творчої діяльності в якості об’єкта інтелектуальної власності є надання йому правової охорони, яка передбачена в нормах чинного законодавства;

визначено, що інтелектуальна власність повинна приносити матеріальну чи іншу користь;

досліджені суттєві ознаки, змістовний бік поняття “об’єкт права інтелектуальної власності”;

розглянута класифікація більшості з об’єктів права інтелектуальної власності та підтверджено, що до об’єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп’ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організації мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

з’ясовано, що чинне законодавство України, крім загальних законодавчих актів (Цивільний кодекс України та Господарський кодекс України) містить у собі цілу низку спеціальних законодавчих актів, що безпосередньо регулюють правовідносини в сфері щодо застосування прав інтелектуальної власності у сфері господарювання, а також безліч законодавчих актів, в яких присутні норми щодо вищенаведеного та підкреслено, що пріоритетним напрямком розвитку українського законодавства про інтелектуальну власність та її використання у сфері господарювання є його уніфікація з міжнародно-правовими актами про інтелектуальну власність;

узагальнено, що авторське право – це особисті (немайнові) і майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов’язані зі створенням і використанням наукових літературних і мистецьких творів, а

суміжні права – це права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення;

зазначено, що винагорода, одержана автором чи іншою особою, яка має авторське право, є, по суті винагородою за працю, вкладену у створення твору.

визначено, що до видів торговельних марок можна віднести такі: словесні торговельні марки, зображувальні торговельні марки, комбіновані торговельні марки, об'ємні торговельні марки, нюхові торговельні марки, звукові торговельні марки (музичні), динамічні торговельні марки. Крім цього, сьогодні синонімічними поняттями торговельних марок в практичній діяльності виступають такі поняття, як “бренд” та “логотип”;

підтверджено, що сьогодні будь-яке підприємство (установа чи організація) як суб'єкт господарського обігу мають своє ім'я, обов'язкову наявність якого визначає ЦК України, а згідно з нормами ГК України таке найменування може мати і громадянин-підприємець. Структура фірмового найменування складається з обов'язкової частини – його організаційно-правової форми (наприклад, ТОВ, ЗАТ), а в окремих випадках також типу підприємства та визначення форми його власності (державне, приватне, муніципальне) або профілю діяльності (виробниче, страхове, наукове), а також необов'язкової частини (доповнення), наприклад, номера (трест №7), спеціального найменування (“Прапор”, “Калібр”), скорочень (МТЗ, ХТЗ) та іншого;

визначено, що географічні зазначення мають ряд специфічних ознак: містять пряму або непряму вказівку на те, що товар походить із конкретної країни, області або місцевості; передбачають його зв'язок з його особливими властивостями, які є характерними для певного географічного об'єкта природних умов так/або людського фактору; стають самостійним об'єктом правової охорони тільки після встановленої законом реєстрації.

Кріхан В.Б.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Актуальність теми дослідження. Питання спадкового права залишаються в центрі уваги суспільства та держави, законодавців і дослідників, кожного громадянина, оскільки тема спадщини тим чи іншим чином торкається інтересів кожного.

Теоретичну основу становлять праці відомих дореволюційних російських, радянських, українських та зарубіжних вчених-юристів: М.М. Агаркова, Ч.Н. Азімова, С.С. Алексєєва, Б.С. Антімонова, С.М. Братуся, М.Ю. Барщевського, М.І. Брагінського, В.В. Васильченка, Д.П. Ватмана, М.М. Вітрянського, Д.М. Генкіна, Ю.М. Гільмана, М.В. Гордона, К.А. Граве, О.В. Гренкової, В.К. Дронікова, Ю.О.Заїкі, І.А. Зеніна, О.С. Іоффе, О.О. Красавчикова, І.Ю. Красько, Д.Є. Керімова, Р.З. Лівшиця, П.С. Нікітюка, І.Б. Новицького, А.А. Підпригори, І.А. Покровського, О.О. Пушкіна, П.М. Рабіновича, А.А. Рубанова, В.А. Рясенцева, В.І. Серебровського, Ю.А. Тихомирова, Ю.К. Толстого, Т.Д. Чепіги, С.Я.Фурси, Є.І.Фурси, Б.Б. Черепакіна, В.П. Шахматова, Я.М. Шевченко та інших.

Спадкове право надає можливість кожному громадянину розпорядитись своїм майном на випадок смерті, визначивши в заповіті його долю. Спадкове право забезпечує родині померлого можливість зберегти та використати його майно, заощадження, чим сприяє матеріальному добробуту родини померлого, зміцненню власності громадян. Отже, воно безпосередньо спрямоване на захист особистих інтересів громадян, адже багатьом не байдуже до кого перейде належне їм майно після їх смерті. Водночас, спадкове право захищає інтереси членів сім'ї померлого, особливо неповнолітніх та непрацездатних членів, сприяючи цим зміцненню сім'ї.

Спадкування за заповітом регламентується Цивільним кодексом України[1,С.251-268].

Традиційно в юридичній літературі заповіт розглядався як типовий вид своєрідного секретного одностороннього правочину.

У главі 85 «Спадкування за заповітом» з'явився раніше невідомий вітчизняному законодавцю особливий різновид заповіту-заповіт подружжя. Згідно зі ст. 1243 ЦК України подружжю надано право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. Складання подружжям спільного заповіту не є вітчизняним винаходом. Спільні заповіти подружжя відомі законодавцю Англії, Німеччини [2, с. 536].

У ст. 1233 ЦК України законодавець вперше визначив поняття заповіту-це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті. З цього визначення випливає не лише неможливість складання заповіту за допомогою представника, а й односторонність правочину, який вчиняється, тобто залежність його укладення від волевиявлення саме однієї особи. Отже, легалізуючи спільний заповіт подружжя, законодавець повинен був відповідно і визначити поняття заповіту, як особливого виду правочину [3, с. 92].

Також існує обмеження свободи заповіту відносно свободи заповідальних розпоряджень живого з подружжя, якщо інший з подружжя помер. Живий з подружжя відповідно до закону обмежений у праві змінити такий заповіт. Фактично у законі йдеться про «можливість зміни такого заповіту живого з подружжя після смерті іншого. Втім, заповіт подружжя, як варіант, може бути визнано недійсним. У цьому разі живий з подружжя цілком може одноособово скласти новий заповіт щодо своєї частки спільного майна. Майно ж

померлого подружжя у разі визнання недійсним заповіту подружжя відійде його спадкоємцям за законом. [4,С.30-31].

Отже, свобода заповіту і спільний заповіт подружжя співвідносяться як загальне та окреме. За винятком обмежень, встановлених законом стосовно спільного заповіту, діють загальні норми спадкового права, що стосуються заповіту. Зокрема, подружжя може укласти спільний заповіт та утриматися від цього, подружжя вправі визначати долю належного їм спільного майна на випадок своєї смерті та заповідати його саме тим особам, яким вони могли б заповідати його, якщо ішлося б про одноособовий (а не спільний) заповіт. Тому свобода заповіту поширюється і на спільний заповіт, якщо це не порушує юридичної природи та сутності останнього.

Література:

1. Цивільний кодекс України станом на 26 червня 2006р. К.:Велес, 2006.-272с.
2. Гражданское и торговое право зарубежных государств: Учебник. Отв.ред.Е.А.Васильев, А.С.Комаров-4-е изд., перераб. и доп. - М.: Междунар. отношения, 2004.- 560 с.
3. Ю.О. Заїка Заповіт подружжя // Право України. - 2004. - № 5. - С. 91 -93.
4. Є. Мічурін Обмеження майнових прав фізичних осіб у спадковому праві // Нотаріат для Вас. - №1-2 (111-112). – 2009. – С.21-32.
5. О. Печений Про деякі питання визначення змісту та тлумачення заповіту // Нотаріат для Вас. - №7-8. – 2011.

Кутина В.П.

ПРИСУТНІСТЬ УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЇЇ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ

Світ вступив в епоху утвердження інформаційного суспільства, чи не найбільшим досягненням якого є те, що завдяки створення нового інформаційно-технологічного середовища інформація миттєво долає відстані і що завдяки глобальній комп'ютеризації, телефонізації, Інтернету вона стає доступною нині кожному членові суспільства. За цих умов зростає роль і масової комунікації, базовою основою якої є інформаційний простір, у якому вона й розвивається. Присутність України на інформаційній карті світу є важливим фактором формування її позитивного іміджу. На сучасному етапі міжнародний імідж будь-якої держави свідчить про її економічну і політичну силу, процвітання та високий рівень культурного розвитку і є показником авторитетності та успішності дій тої чи іншої країни на світовій арені. Позитивний імідж держави безпосередньо пов'язаний із ставленням до нього світової спільноти, так і її власних громадян. Від іміджу держави залежить і рівень патріотизму країни та її мешканців. [3]

У сучасних умовах, перед нашою державою постала велика кількість проблем. Україні довелося будувати відносини із зовнішнім середовищем з самого початку, не маючи достатнього досвіду в даній сфері. У зв'язку з цим, проблема іміджу України має велике значення. Відсутність сталого іміджу має як позитивні так і негативні сторони. У якості позитивних моментів — можливість конструювання сприятливого і зручного для держави іміджу.

До негативних моментів можна віднести те, що уявлення про нашу державу мають суперечливий і стихійний характер.

Головними компонентами формування позитивного міжнародного іміджу України можна назвати такі:

Цільова уява

На підставі очікувань стратегічних партнерів України можна виділити такі компоненти цільової уяви:

- 1) становлення і розвиток демократії;
- 2) прагнення до правової держави;
- 3) підвищення правосвідомості;
- 4) дотримання прав людини;
- 5) економічні реформи (проходження принципам ринкової економіки);
- 6) без'ядерний статус;
- 7) співробітництво у військовій області;
- 8) сприяння миротворчим пресам (через ООН).

Виконавці

Для такої специфічної діяльності як створення і керування іміджем держави, необхідно створити необхідну структуру. Важливою характеристикою якої буде можливість використання широкого кола спеціалістів.

Цільові групи

У якості цільових груп впливу можна виділити такі:

- 1) уряди країн;
- 2) політичні агенти;
- 3) фінансово-промислові кола;

4) населення (середній клас, більшість).

Комунікаційні процеси

Комунікаційні процеси, які сприятимуть формуванню іміджу нашої держави можна поділити на:

- 1) оригінальні — єдино разові ефективні й ефектні дії (візити на вищому рівні, заяви, декларації);
- 2) тимчасові — обмежені за часом і задачами заходу (культурні, просвітні програми);
- 3) постійні — спеціально створені інститути (представництва, комітети, товариства, кружки);

Інформаційні потоки повинні бути об'єднані, але це не означає, що цей потужний імпульс повинен виходити з одного джерела.

Важливою складовою формування іміджу держави є її інтеграція у світовий інформаційний простір, тобто сформоване інформаційне суспільство з високим рівнем інтегрованості у світовий, у т. ч. європейський інформаційний простір. [2]

На сучасному етапі є широкі можливості по створенню і просуванню власного позитивного іміджу України. Для цього необхідна спеціальна структура і злагоджена робота спеціалістів із різних сфер знань. Для впровадження ж необхідна узгодженість дій гілок влади в даній області. Створення і просування іміджу повинно бути частиною ще більшої програми по розвитку України.

Позитивні наслідки сприятливого іміджу не тільки поліпшать стан України у світі, але і значно змінять внутрішній стан держави.

Література:

- 1) Бажанов Е.П. Актуальные проблемы меж. отн. В 3 томах. Том 3 — М.: Научная книга, 2001. — 480с.
- 2) Европеецкая интеграция современное состояние и перспективы: Сб. науч. ст./ Науч. ред. С. Паньковский. — Мн.: ЕГУ, 2001. — 336с.
- 3) Змаковская Э.В. Руководство по управлению личным имиджем. — СПб.: Речь. 2005 — 114с.
- 4) <http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/biblioteka/philos-potjt.htm> — філософія масової комунікації.
- 5) <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1341>

Лакуста В.М.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА

Висока значущість і недостатня практична розробленість проблеми банкрутства визначають безперечну актуальність цієї тематики в сучасних умовах, тому метою нашої статті є розгляд та порівняльний аналіз регулювання банкрутства з боку державних органів у зарубіжних країнах.

Поняття неспроможності і банкрутства як юридичні терміни означають одне й те ж саме явище і виникли під впливом законодавства та судової практики англословних країн. Проте банкрутство як елемент неспроможності має вузький зміст. Крім того, банкрутство може вважатися кримінальним діянням і регулюється кримінальним законодавством.

Законодавство про банкрутство в країнах з ринковою економікою необхідне для розвитку економіки, заснованої на конкуренції і безперервних структурних змінах.

Основними завданнями, які вирішуються законами про банкрутство країн з ринковою економікою, є наступні:

- захист активів підприємства-боржника на користь кредиторів і їх розподіл відповідно до закону в цілях максимального задоволення вимог кредиторів;
- повернення боргів кредиторам за допомогою розподілу виручки від продажу активів у виді акцій реорганізованого діючого підприємства у разі наявності можливості відновлення його платоспроможності;
- максимальне використання існуючих можливостей порятунку підприємства або його структурних одиниць, які за допомогою процедури банкрутства будуть відновлені і зможуть внести свій вклад до економіки країни;
- забезпечення механізму розгляду справ про порушення і зловживання в управлінні збанкрутєлими підприємствами і анулювання неправомірних операцій.

Як свідчить практика більшості країн з розвинутою ринковою економікою (США, Канада, Австралія, Швеція, Нідерланди та інші), наявність спеціально створеного державного органу з питань банкрутства є необхідним елементом при проведенні процедур банкрутства. У деяких країнах функції цих органів іноді виконують органи прокуратури, судової влади та інші органи публічної влади.

В Австралії державним органом з питань банкрутства є державна Комісія з корпоративних справ, яка має такі повноваження: аналізувати фінансовий стан підприємств, які проходять у справах про банкрутство; забезпечувати достовірність інформації про боржника; робити висновки про відповідальність керівників боржника за доведення підприємства до банкрутства; дискваліфікувати винних керівників самостійно.

У США існує багаторічний багатий досвід державного регулювання банкрутств. З 1934 р. роль

державного органу з питань банкрутства почала виконувати Комісія по біржам і цінним паперам (КБЦП) уряду США. На сьогодні у Сполучених Штатах справи про банкрутство законодавчо регулюються на федеральному рівні Кодексом законів про банкрутство. Судочинство у процедурах банкрутства в США здійснюють федеральні суди.

Не всі країни мають спеціальний державний орган з питань банкрутства. До таких країн належить Італія, Німеччина, Нідерланди, Франція, Бельгія та інші.

В Нідерландах розгляд справ щодо банкрутства контролюється Окружними судами. У кожній конкретній справі вони призначають суддів по банкрутству.

В Бельгії участь держави в процедурі банкрутства в особі своїх органів досить обмежена. Законодавці цієї країни прагнули до того, щоб система банкрутства була побудована на судовій, а не на виконавчій владі. Проте держава не повністю усунена від участі в процедурах – її інтереси представляє прокуратура.

В Італії не існує спеціального органу виконавчої влади, що займається питаннями банкрутства. Відповідно до Закону про банкрутство державні органи влади не втручаються в процедуру банкрутства.

В Німеччині справи про банкрутство та неспроможність розглядаються виключно у судовому порядку. Роль судів у справах про неспроможність виконують місцеві суди (Amtsgerichte).

Необхідність існування в Україні такого органу мотивується недостатньою ефективністю державного впливу на процеси, які відбуваються у процедурах банкрутства, а також занепокоєння уряду тим, що не була створена система запобіжних заходів щодо виникнення ситуації неспроможності підприємств розрахуватися за своїми зобов'язаннями, особливо це стосується стратегічних підприємств.

Створення спеціального органу з питань банкрутства було першим кроком на шляху до розвитку цивілізованого інституту банкрутства в Україні. Розумне регулювання сфери банкрутства в Україні повинно стати ефективним засобом оздоровлення економіки, інакше існуючі проблеми в питаннях банкрутства будуть гальмувати розвиток країни та заважати залученню інвесторів в українську економіку.

Лесечко Р.Г.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ УКРАЇНИ „ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА”, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Україна йдучи обраним шляхом інтеграції до європейської спільноти повинна відповідати світовим вимогам не лише в галузі економіки, але й у соціальній сфері, зокрема: розвивати інститут демократії, свободи слова, свободи друку тощо. Сучасне громадянське суспільство має бути добре поінформованим стовно важливих змін у власній країні та світу в цілому.

Проте, широка армія працівників засобів масової інформації також потребує правового захисту від правопорушень спрямованих на право інтелектуальної власності. В суспільстві лишається досить поширеним явище посягань на чужі авторські та суміжні права у мас-медіа.

Важливою законодавчою підтримкою для працівників ЗМІ стало прийняття нової редакції Закону України „Про авторське право і суміжні права”, яка в повній мірі відповідає останнім світовим тенденціям у сфері захисту авторського права та приділяє значну увагу журналістам, які виступають безпосередньо суб'єктами авторського права. Водночас Закон повністю не охоплює авторські права працівників мас-медіа та не бере до уваги специфіку діяльності сучасних ЗМІ. Можна виділити основні недоліки нової редакції, що певним чином ускладнюють, а інколи, взагалі унеможливають захист прав авторів та журналістів на результати власної інтелектуальної діяльності:

- багатозначність трактування поняття “службовий твір” в українському законодавстві;

- неможливість контролювання використання авторських творів за допомогою нових форм передачі та отримання інформації;

- нерегламентованість функціональних повноважень редактора в авторському матеріалі;

- можливість двозначних дефініцій окремих понять та термінів;

- відсутність норм, які б регулювали правовідносини, що виникають у цифрових мережах.

Аналіз Закону України “Про авторське право і суміжні права” в контексті дотримання прав журналістів дає можливість запропонувати низку рекомендацій стосовно його вдосконалення.

Сьогодні засоби масової інформації становлять самостійну потужну галузь, в основі функціонування якої знаходиться інтелектуальний капітал. Тому доцільним є створення окремого розділу закону, який буде присвячено врегулюванню правовідносин авторства цієї сфери. Для унеможливлення позбавлення деяких журналістських творів правової охорони шляхом віднесення їх до категорії повідомлень потрібно зробити доповнення в законі, а саме: визначити поняття “журналістський твір”, “прес-інформація” ; включити до переліку об'єктів авторського права газети, журнали та інші періодичні друковані видання [1, с. 36].

Вкрай важливо ліквідувати суперечності в статтях 16 та 19, які стосуються приналежності виключних прав на використання журналістських творів. Зокрема, стаття 16 закріплює виключне майнове право на службовий журналістський твір за роботодавцем, в той час як стаття 19 зазначає, що виключні права на

використання журналістських творів зберігаються за авторами. Дієвим було б доповнення статті 16 шляхом уточненням, що її дія не розповсюджується на журналістські твори у періодичних виданнях [1, с. 37].

Покращення вимагає визначення немайнового права автора протистояти будь-якому посяганням на твір, що у законі знаходиться в залежності від умови нанесення шкоди честі та гідності автора та може пояснюватися неоднозначно. На мій погляд, це різні правопорушення, що не завжди виникають одночасно, наприклад, у разі переривання аудіовізуального твору рекламою. Тому їх треба розмежувати.

Потрібно також доповнити закон положенням стосовно соціального захисту авторів. Цю діяльність можуть здійснювати організації, які здійснюють управління майновими правами авторів, суб'єктів суміжних прав та їх правонаступників, на колективній основі.

Захист авторського права в сучасних умовах потребує певного посилення, тому варто доповнити статтю, що перелічує порушення авторського права, які дають підстави для судового захисту, надмірним запозиченням твору (порушенням умов цитування), привласненням чужих висловів та образів. Адже неправомірне використання чужих творів під виглядом цитування відкриває додаткові можливості для правопорушників [2, с. 18].

З метою розширення прав авторів матеріалів, що створені у рамках службових обов'язків, потрібно встановити часові межі використання службового твору, після закінчення яких усі виключні права на використання твору поверталися б до автора. Ця зміна дасть можливість запобігти використанню роботодавцями з комерційною метою оригінальних малюнків, фотонегативів та письмових творів автора після його звільнення з місця роботи. [2, с. 19]

Таким чином, українське законодавство хоч і йде по шляху розвитку до євроспільноти, проте лишається недорозвинутим і суперечливим. Вітчизняному законодавцю слід не лише орієнтуватися на досвід своїх географічних сусідів, а й усвідомлювати та налаштовувати нормативні акти під українське суспільство роблячи поправку на стан судової системи, адміністративної, економіки взагалі, тощо. Та все ж таки, перш за все необхідно приділяти більшу увагу морально-етичним важелям, оскільки саме вони відіграють значну роль у суспільних відносинах з приводу авторства та суміжних прав.

Література:

1. Афанасьєва К.О. Авторське право в контексті діяльності засобів масової інформації України: дис. канд. філол. наук : спец. 0.01.08 / Афанасьєва Катерина Олександрівна - К., 2004. – 231 с.

2. Закон “Про авторське право та суміжні права”: уніфікаційний аспект нової редакції: [Електронний ресурс] / К.О. Афанасьєва // Право та ЗМІ - Режим доступу до ресурсу <http://pravo-media.at.ua/publ/7-1-0-13>

3. Іванов В. Ф. Законодавство і журналістика: становлення правової бази в Україні і світовий досвід : посібник / В.Ф. Іванов – К.: Школяр, 1997. – 312 с.

Ліпчинська А.Г.

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЧАСІВ «РОЗВИНУТОГО СОЦІАЛІЗМУ» (ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

На сьогоднішній час наша держава намагається створити сприятливе середовище для розвитку та функціонування ринкової економіки. Але не дивлячись на те, що Україна взяла курс та розвивається у рамках ринкової економіки, їй недостатньо досвіду правового регулювання господарської діяльності на ринкових принципах.

Основою господарської діяльності є господарське законодавство, тобто система нормативно-правових актів, які визначають та регулюють різноманітні аспекти господарської діяльності, а також визначають повноваження суб'єктів господарювання [2, с. 32].

Тільки з проголошенням у 1991 р. незалежної Української держави з'явилася можливість звільнитися від обмежувальних ідеологічних пут і розвивати наукові дослідження радянського періоду у господарському праві на фахових засадах. Тому важливим та актуальним для удосконалення господарського законодавства сучасної України є дослідження історичних аспектів розвитку його розвитку. З цієї точки зору цікавим є так званий період “розвинутого соціалізму” з 1977 по 1990 роки ХХ століття.

Юридичні дослідження становлення і формування радянського господарського законодавства склались і розвивались окремо від цивільного законодавства, як особлива гілка радянського законодавства. Цей висновок ґрунтується не тільки на працях по загальним проблемам господарського права, але і на спеціальних дослідженнях, зокрема на дослідженні С. В. Бельської [1].

Починаючи з 60-х років ХХ століття значна увага юристами-господарниками приділялась систематизації господарського законодавства. В 1961 році під редакцією В.В. Лаптева і Г.Я. Торчинського та юридичної служби Держплану СРСР був підготовлений фундаментальний двотомник “Законодательные акты по вопросам народного хозяйства СССР” [3]. Дана робота дає уявлення про структуру, зміст, об'єм Радянського господарського законодавства. Господарське господарство було систематизоване також у Зводі законів СРСР і у зводах законів союзних республік.

Українськими авторами були представлені і випущені московським видавництвом “Юридическая

література” довідковий посібник “Права промислових підприємств, об’єдинень і міністерств в рішенні господарських питань”, а також збірники “Основные акты о правовой работе в народном хозяйстве” [4] і “Правовая работа в народном хозяйстве” [5].

Перераховані роботи давали уявлення про господарське законодавство, що діяло у період “розвинутого соціалізму”.

Період 50-80 рр. ХХ ст. пов’язаний з дискусією між прихильниками “концепції господарського права” (В.В.Лаптев, В.К.Мамутов, Г.М.Свердлов, В.С.Тадевосян та ін.) та прихильниками “концепції єдиного цивільного права” (О.С.Юффе, С.М.Братусь та ін.). Декілька разів проекти Господарського кодексу вносилися на розгляд законодавчих органів. Але радянські законодавці так і не змогли прийняти єдиний кодифікований нормативно-правовий акт.

У зв’язку з рішеннями, прийнятими найвищими органами державної влади у 90-х роках ХХ ст. про перехід до нової економічної системи, виникло безліч питань, пов’язаних з правовим забезпеченням цієї системи. Основні зміни в господарському законодавстві з початком переходу до ринкової економіки були пов’язані зі зміною питомої ваги в економіці державної власності, підвищенням різноманітності суб’єктів господарювання і питомої ваги між власних відносин.

Динаміка економічних перетворень в Україні чітко показала, наскільки сильним залишається вплив радянської “економічної” спадщини в цілому та її виробничо-технологічної складової частини зокрема. Тому перед Україною нині стоїть завдання широкомасштабної модернізації виробничих потужностей, що потребує колосальних інвестицій і пошуку нестандартних рішень у галузі промислової політики. Разом з тим, як свідчить досвід України, зволікання з економічними реформами та їх непослідовність у свою чергу породжують проблеми, які знаходять вияв у затягуванні трансформаційної кризи.

Основною причиною кризової ситуації в економіці України є проблема надмірного втручання держави в економічні процеси. Тому одним з найдійовіших і водночас найбільш реалістичних шляхів перетворення тіньової економіки та корупції на вкрай не вигідні види діяльності є дерегуляція економіки.

З метою удосконалення сучасного правового регулювання господарської діяльності, необхідно, щоб законотворчий процес у сфері господарювання здійснювався не хаотично, а на основі певних принципів. Таким, зокрема, мають бути системність та науковість законотворчого процесу. Принцип системності означає, що законодавство держави є не випадковою сукупністю законодавчих актів, а цілісною структурованою системою з поділом на самостійні та комплексні галузі; принцип науковості означає розробку та прийняття нормативно-правових актів у сфері господарювання на основі науково-розроблених рекомендацій та ідей. Також важливим з точки зору дотримання демократичних засад побудови системи господарського законодавства залучення громадськості до участі у прийнятті нормативно-правових актів у сфері господарювання.

Таким чином, досвід правового регулювання господарської діяльності, накопичений в СРСР, зокрема у період “розвинутого соціалізму”, з усіма його досягненнями і помилками представляє цінність як для науки, так і для практики сучасної правотворчої діяльності. Його не можна відкидати і забувати.

Література:

1. Бельская Е.В. Становление и развитие советского хозяйственного законодательства: Автореф. дис. ... канд. юр. наук. – М.: ИГП АН СССР, 1988.-22с.
2. Вінник О.М. Господарське право.- К.: Атіка, 2004.-624 с.
3. Законодательные акты по вопросам народного хозяйства СССР. – М.: Юрид. лит., 1961. – Т. 1. – 784 с.; Т. 2. – 686 с.
4. Основные акты о правовой работе в народном хозяйстве / Составители С.З. Михайлин. И.Е. Замойский, А.М. Серебряков, Д.Х. Липницкий, И.И. Повшенко. – М.: Юрид. лит., 1983. – 518 с.
5. Правовая работа в народном хозяйстве. – М.: Юрид. лит., 1986. – 670 с.

Логвинова Ю.О.

ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ ЗА ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Вступаючи у сімейно-шлюбні відносини, більша частина громадян не замислюються над тим, яким чином нова сім’я буде реалізовувати право власності (володіння, користування та розпорядження) на спільне майно, яке буде придбане нею в майбутньому. При цьому, в останній час кількість пар, які вважають за краще вступати у фактичні шлюбні відносини та не реєструвати шлюб в установленому законом порядку, збільшується з тих чи інших причин. Проте, при розірванні шлюбу, у більшості сімей виникають певні проблеми щодо поділу майна, яке є спільною власністю подружжя. Зазначене потребує теоретичного опрацювання проблемних питань, що виникають при цьому та внесення певних змін до чинного нормативно-правового регулювання інституту права власності на спільне сумісне майно подружжя, з метою захисту прав та інтересів осіб, які перебувають у таких стосунках.

Здійснення права спільної сумісної власності подружжя регламентується чинним законодавством, а саме Сімейним [1, ст.ст. 60-74] та Цивільним 1, ст. 368] кодексами України.

Дослідженню проблемних питань правового режиму майна подружжя, зокрема в галузі з’ясування

підстав набуття, визначення об'єктів та реалізації права особистої та спільної власності на майно подружжя приділили увагу такі знані вітчизняні вчені-правознавці як Антокольська М.В., Гопанчук В.С., Граве К.О., Дзера О.В., Єршов Н.М. Жилінкова І.В., Калітенко О.М., Кузнецова Н.С, Луць В.В., Підпригора А.О., Ромовська З.В., Рясенцев В.О., Суханов Є.О., Самойленко В.М., Толстой Ю.К., Харитонов Є.О., Червоний Ю.С. та деякі інші науковці. Наукові праці зазначених вчених стали науково-теоретичним підґрунтям для проведення дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за фаховою спеціальністю 8.03040201 “Правознавство” на тему “Право спільної власності подружжя за чинним законодавством України (теоретично-прикладний аспект)”, в результаті якого зроблені та обґрунтовані наступні висновки:

встановлено, що режим спільності майна подружжя є традиційним для України, який був ще передбачений у Кодексі УСРР 1926 р. та знайшов своє закріплення у всіх наступних кодифікаціях (КпШС України 1969 р., СК України 2002 р.) [3, с. 318];

підтверджено, що стосовно фактичних шлюбних відносин у СК України закріплено підхід, який відповідає загальним демократичним тенденціям, характерним для сімейного права розвинутих демократичних країн;

з'ясовано, що певні властивості окремих видів майна подружжя вимагає створення відповідних нормативних правил, що регулюють порядок реалізації майнових повноважень кожного або в цілому подружжя щодо нього;

визначено, що однією із новацій чинного СК України є закріплення принципу договірної регулювання майнових відносин подружжя. При цьому, підтверджено, що договір у сімейному праві є таким самим регулятором майнових відносин подружжя, як і норми закону і є локальною нормою права;

узагальнено, що майно, яке нажите подружжям під час шлюбу є їх сумісною власністю, якщо шлюбним контрактом не встановлений інший режим цього майна, за яким воно може бути віднесене до спільної часткової власності, або до роздільної власності кожного з подружжя;

визнано, що майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, може бути поділене між сторонами. Загальна ідея поділу майна полягає у припиненні режиму спільності й виникненні на його основі режиму роздільності майна;

уточнено, що поділ спільного майна подружжя може бути здійснений: під час існування шлюбу, у процесі його розірвання, а також після розірвання шлюбу, як в добровільному, так і в судовому порядку. Добровільний порядок застосовується, якщо подружжя домовилося щодо визначення часток кожного з них у праві власності на майно, а також дійшло згоди щодо його поділу відповідно до цих часток;

підкреслено, що умови поділу майна подружжя можуть бути передбачені, як у спеціальному договорі про поділ майна, так і визначатися у шлюбному контракті. Різниця між цими договорами міститься в тому, що предметом договору про поділ є майно, яке вже належить подружжю на праві спільної власності, а у шлюбному контракті визначаються умови можливого поділу майна, яке подружжя придбає у майбутньому і яке відсутнє у нього в натурі на момент укладення договору.

Література:

1. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України – 2002 - №21-22. – Ст.135.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.
3. Жилінкова І.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. [Текст] – К., 2008. – с. 855.
4. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – с. 297.

Ломачинська Л.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»

Невирішеність великої кількості проблем адміністративної відповідальності пов'язана з недостатньою науковою розробкою понятійного апарату. Як правове явище «адміністративна відповідальність» досліджувалася в різних аспектах у працях радянських вчених, сучасних вчених-адміністративістів Росії і України: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Е.О. Безсмертного, К.С. Бельського, Ю.П. Битяка, А.І. Берлача, І.О.Галагана, В.В. Галуцька, Е.В. Додіна, М.І. Єропкина, А.В. Ковалюка, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Д.М. Лук'янець, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, В.І. Олефіра, Н.Г. Саліщевої, О.Ф. Скакун, В.Д. Сорокіна, О.В. Сурилова, С.В. Тихомирова, В.П. Чабан та інших.

Разом з тим, праці вчених були присвячені в одних випадках розгляду адміністративної відповідальності у нерозривному зв'язку з адміністративними стягненнями, в других - процесуальним особливостям притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності, а в третіх – особливостям накладання групи адміністративних стягнень чи одного з них до певного суб'єкту адміністративної відповідальності або за певні адміністративні проступки.

Вивчення інституту адміністративної відповідальності стає одним із головних напрямів в адміністративно-правових дослідженнях. Сьогодні серед науковців немає єдиного трактування поняття адміністративної відповідальності, а також немає однозначної думки і щодо виділення основних ознак цього

виду відповідальності.

У чинному законодавстві відсутнє визначення поняття «адміністративна відповідальність», хоча його дуже часто вживають. Сьогодні майже єдиним нормативно-правовим актом, зміст якого дозволяє виділити класифікаційні ознаки адміністративної відповідальності з метою відмежування цього виду юридичної відповідальності від інших, є Кодекс України про адміністративні правопорушення [1].

Розробка визначення даного поняття є однією з основних проблем майбутнього адміністративного законодавства. Ця дефініція, не закріплена діючим правом, може лише відображати суб'єктивну думку науковців. Вчені, виходячи з ознак адміністративної відповідальності, дають свої визначення і характеристику особливостей даного виду юридичної відповідальності.

Поряд з цим, ряд авторів, в тому числі В.М. Манохін, зазначає, що адміністративна відповідальність – один із двох видів адміністративного примусу. Ця відповідальність має дві відмінні ознаки: фактична підстава адміністративної відповідальності – адміністративний проступок – і міру відповідальності, яка за своєю правовою природою належить до числа адміністративних мір [7, 174].

Ю.П. Битяк і В.В.Зуй вважають, що це вид юридичної відповідальності фізичних і юридичних осіб перед органами виконавчої влади чи судом за порушення адміністративно-правових норм на основі застосування адміністративних стягнень [2]. Крім того, Ю.П. Битяк зазначає, що адміністративній відповідальності притаманні всі ознаки юридичної відповідальності. Також він вважає, що адміністративна відповідальність є складовою адміністративного примусу та наділена всіма його ознаками [2, 162]. Приблизно такої ж думки стосовно поняття адміністративної відповідальності дотримуються А.Т.Комзюк, Є.О.Безсмертний, В.А. Гуменюк.

Водночас Т.О. Коломоєць переконаний, що дані поняття не можна ототожнювати, адже «адміністративна відповідальність та адміністративний примус – різні правові явища» [8, 121].

На думку Д.М. Лук'янца, адміністративна відповідальність – це відносини, що виникають між органами виконавчої влади і фізичними або юридичними особами (за умов відсутності між ними службового підпорядкування) щодо вчинення останніми передбачених законодавством протиправних діянь і полягають у застосуванні до них в адміністративному порядку передбачених законом стягнень [3].

Д.М. Бахрах вбачає в юридичній відповідальності застосування заходів державного примусу, передбачених санкціями правових норм, реакцію на правопорушення як реалізацію правової санкції, як застосування і здійснення санкції [4, 22].

Є.В. Додін дійшов висновку, що адміністративна відповідальність – це визначення повноважними державними органами через застосування адміністративно-примусових заходів обмежень майнових, а також особистих благ та інтересів, за вчинення адміністративних правопорушень [5, 71].

З урахуванням зазначених дефініцій, В.К. Колпаков, у свою чергу, запропонував своє трактування адміністративної відповідальності: це примусове застосування правомочною посадовою особою з дотриманням певної процедури передбачених законодавством заходів впливу за вчинення адміністративного проступку, що вчинено правопорушником [6, 77].

Виходячи з таких підходів, необхідно зазначити, що в основу наведеного поняття адміністративної відповідальності покладено принцип юрисдикційного характеру – відповідальності за правопорушення. Це означає, що примусовий вплив на правопорушника може бути тільки за умови вчинення ним правопорушення відповідно до санкції, передбаченої нормою закону та застосованої відповідним компетентним державним органом. За наявності юридичного факту – адміністративного правопорушення – включається механізм санкції правової норми, і санкція з потенційної можливості застосування покарання стає дійсним покаранням, тобто адміністративним стягненням. В адміністративному праві з багатьох заходів адміністративного примусу тільки адміністративні стягнення виконують функцію покарання і тільки їх застосування тягне настання адміністративної відповідальності (ст.24 КУпАП).

Поняття адміністративної відповідальності повинно синтезувати два основних визначення: перше – характеризувати адміністративну відповідальність як об'єктивну категорію, що виражає реакцію держави на адміністративне правопорушення; друге – як суб'єктивно-особистісну категорію, що показує її як сукупність прав особи, яка зазнає покарання.

Проте в одному визначенні неможливо охопити всі елементи, ознаки, що характеризують адміністративну відповідальність. Доцільно погодитися з думкою К.С. Бельського про те, що під час формулювання поняття адміністративної відповідальності можна сформулювати його лише на основі різноманітності визначень. Ці визначення утворюють цілісне поняття не шляхом їх механічного поєднання, а шляхом синтезу, при якому кожне визначення суттєво повинно доповнювати, розвивати і конкретизувати інше.

Література:

1. Кодекс про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1984. – Додаток до №51. – Ст. 1122.
2. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко, О. Т. Зима, В. В. Зуй. – К. :Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
3. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку:

монографія/Лук'янець Д. М. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. –220 с.

4. Бахрах Д. Н. Административная ответственность граждан в СССР : учеб. пособие /Бахрах Д. Н. – Свердловск : Изд-во Уральськ. ун-та, 1989. – 204 с.

5. Додин Е. В. Административная ответственность в свете Конституции Украины / Додин Е. В. // Юридический вестник. – 1997. – № 3.

6. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність: сутність поняття і підстав / Колпаков В. К. // Вісник прокуратури. – 2003. – № 6. – С. 75–79.

7. Манохин В.М., Адушкин Ю.С., Багишев З.А. Российское административное право. – М.: Юристь, 1996.

8. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України : дис. ...д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя, 2005. – 455 с.

Малишенко В.І.

ПОНЯТТЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ : ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ

Важливим чинником забезпечення прав фізичних і юридичних осіб є внутрішня торгівля, оскільки вона нерозривно пов'язана із задоволенням природних потреб людей на продукти харчування, захисту їх від несприятливих умов природного середовища, забезпечення духовних потреб та ін. У відповідності ст. 263 Господарського кодексу України однією з форм господарської діяльності є торговельна, яка здійснюється суб'єктами господарювання в оптовій та роздрібній формі [1].

В юридичній енциклопедії під торгівлею розуміють форму обміну товарів, за якої рух їх зі сфери виробництва до сфери споживання або зміна одного власника товарів іншим відбувається на основі купівлі-продажу. Це є однією з найважливіших галузей народного господарства, що забезпечує економічний зв'язок між виробництвом і споживанням, певними галузями та господарюючими суб'єктами, окремими районами (регіонами) країни та між державами. У широкому розумінні торгівля означає будь-яку опосередковану товарно-грошовими відносинами економічну діяльність, оскільки виробник одночасно постає і продавцем, і споживачем [2, с. 103-104].

С.В. Ващенко вважає, що торговельна діяльність як об'єкт адміністративно-правової охорони – це ініціативна та самостійна діяльність юридичних осіб усіх форм власності, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, необмежених у правоздатності та дієздатності згідно із законодавством України, які зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, щодо здійснення угод купівлі та продажу товарів у галузі оптової та роздрібно торгівлі з метою отримання прибутку [3, с. 12]

На думку А. Дондик і Н. Дондик, зміст торговельної діяльності полягає у поєднанні сфер оптової, роздрібно та торгово-виробничої (громадського харчування) [4, с. 3]. Відповідно до Закону України від 1 червня 2000 р. № 1775-III «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» торгівля – це будь-які операції, що здійснюються за договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на товари.

Під торговельною діяльністю у Законі України від 23 березня 1996 року № 98 «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» слід розуміти роздрібну та оптову торгівлю, діяльність у торговельно-виробничій (громадське харчування) сфері за готівкові кошти, інші готівкові платіжні засоби та з використанням кредитних карток.

Отже на наш погляд, торговельна діяльність – це підприємницька діяльність суб'єктів господарювання стосовно здійснення угод купівлі та продажу товарів.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV : за станом на 1 вересня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.

2. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / [укладачі Ю.С. Шемшученко, М.П. Зюблюк, В.П. Горбатенко та ін.]. – К. : вид.-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. – Т. 6 : Т - Я., 1998 – 768 с.

3. Ващенко С.В. Адміністративна відповідальність за порушення в галузі торговельної діяльності : автореф. ...канд. юридич. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / С.В. Ващенко. – Харків, 1999. – 18 с.

4. Дондик А. Торгівля роздрібно, оптова : [методичний посібник] / А. Дондик, Н. Дондик. – Запоріжжя : «Поліграф», 2005. – 72 с.

Мельник К.М.

КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливим етапом в українському державотворенні й законотворчості, у розвитку українського

суспільства і держави стало прийняття на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року Конституції України. Нова Конституція створила основу для розвитку якісно нової системи права України, всіх її галузей і, насамперед, такої провідної галузі як конституційне право України. Прийняті на основі Конституції України, в розвиток її положень, нові законодавчі акти сприяли становленню більшості основних інститутів конституційного права, зокрема – конституційного ладу.

Конституційний лад має надзвичайно важливе значення для створення в Україні правової, демократичної, соціальної держави, громадянського суспільства на демократичних засадах, а також формування сучасної правової системи України, яка зорієнтована на всебічне забезпечення прав людини і громадянина.

Конституційний лад є основою всього суспільного і державного життя. Тому, забезпечення його належного функціонування – одне з найважливіших завдань держави. Воно стає ще більш актуальним з урахуванням того, що існують зовнішні і внутрішні загрози його існуванню, адже він є одним із головних об'єктів забезпечення національної безпеки нашої держави [2]. Ось чому і обумовлюється виникнення необхідності його захисту від вказаних загроз, який неможливо ефективно здійснити без належної системи і механізму такого забезпечення та без відповідних досліджень цієї проблеми, оскільки одним з основних суб'єктів забезпечення конституційного ладу відповідно до чинного законодавства є Служба безпеки України.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб на основі вивчення наукових праць, чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, узагальнень практики, визначити серед інших суб'єктів роль і місце Служби безпеки України у захисті конституційного ладу нашої держави.

Для досягнення поставленої мети дослідження ми визначаємо вирішення наступних завдань:

1) здійснити аналіз наукової літератури, а також положень чинного законодавства при дослідженні поняття, змісту, форми конституційного ладу України та його загроз і показати стан наукової розробки актуалізованої проблеми;

2) з'ясувати сутність та зміст загроз конституційному ладу України і зробити їх наукову класифікацію;

3) визначити конституційно-правовий статус суб'єктів, які беруть участь у здійсненні захисту конституційного ладу нашої держави;

4) дослідити правову основу діяльності СБ України у сфері захисту конституційного ладу України, визначити її компетенцію у цій сфері.

Методологічною основою дослідження постає сукупність методів та прийомів наукового пізнання – як загальнонаукових, так і спеціальних: діалектичний, логічний, системного аналізу, системно-структурний, порівняльно-правовий, синтезу й узагальнення, документального аналізу та ін. Застосування методів і прийомів наукового пізнання спрямовується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Загальнонауковий діалектичний метод використано з метою пізнання поняття, форми і змісту конституційного ладу України та ролі СБ України у його захисті. Порівняльно-правовий метод використано для встановлення місця органів Служби безпеки України стосовно захисту конституційного ладу України серед інших його суб'єктів [3].

Інформаційною базою дослідження стали положення Конституції України, законів України та кодексів, інші нормативні документи, що забезпечують діяльність відповідних підрозділів СБ України щодо забезпечення ними захисту конституційного ладу України, практика їх діяльності.

Отже, з позицій свого генезису конституційний лад виступає насамперед системою заснованих на праві й регламентованих законом інститутів, які визначають фундаментальні основи взаємодії людини, суспільства і держави. Тому, величезне значення для становлення в Україні конституційного ладу має прийняття Конституції України 1996 року. Її прийняття поклало початок конституційного реформування суспільства на демократичних засадах та втілення в політико-правову практику України світових конституційно-правових цінностей, традицій та досвіду [3]. Ось чому надзвичайно актуальним є завдання становлення та розвитку конституціоналізму, захисту конституційного ладу та Конституції України всіма засобами, які існують в державі та суспільстві.

Такий складний характер предмета дослідження зумовив необхідність використання різноманітних методів та предметних правових знань, які збагачують одне одного, а у своїй сукупності забезпечують цілісне сприйняття конституційного ладу в контексті його визначення як основи життєдіяльності людини, суспільства і держави з одного боку, а з іншого – як головного об'єкту захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз його існування, для здійснення якого створена система забезпечення національної безпеки України. Ось тому, розроблення нових науково-теоретичних підходів до визначення поняття конституційного ладу сприятиме подальшому розвитку науки конституційного права та дасть змогу всебічно дослідити конституційно-правові категорії суспільства та держави.

Значимість конституційного ладу України як основи відносин між людиною, суспільством і державою, пояснює і те, що система таких відносин визначає устрій держави і суспільства. Саме тому, вона має бути чітко об'єктивована в нормах, передбачених і гарантованих Конституцією та законами України, прийнятими виключно на її основі і відповідно до неї [4]. Це пояснює значимість регулювання зазначених відносин в якості визначення статусу та повноважень їх суб'єктів з одного боку, а з іншого – такі основи відносин між людиною, суспільством і державою є базою для формування національних цінностей та інтересів, захист яких є головним

завданням системи забезпечення національної безпеки України.

Література:

1. Закон України про основи національної безпеки України. Прийнятий 19 червня 2003 року. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №39, ст. 351
2. Аналіз соціальних систем / М.І. Мельник (керівн. автор. колективу), П.М. Копка та ін. – К., 2007. – 160 с.
3. Прієшкіна О.В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення, інституціоналізації та розвитку. Монографія - О.: Фенікс, 2008. р., с., с.12
4. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: Монографія. / Г.В. Новицький. – К.: Інтертехнологія, 2008. – 496 с
5. <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/post/1213.html>
6. <http://www.president.gov.ua/documents/7621.html>

Мусієнко І.С.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ В ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Принципи визначають основні засади, права, спрямовані на забезпечення процесуальної діяльності суду, основ організації правосуддя, а також правового становища учасників судового процесу.

Принципи діють у межах єдиної цілісної взаємопов'язаної та взаємозалежної системи, тому порушення одного будь-якого принципу тягне за собою порушення й інших.

Розглянемо деякі загальні принципи:

Верховенство права.

Стаття 8 Конституції визнає важливість принципу верховенства права і встановлює, що цей принцип «визнається і діє» в Україні. Принцип верховенства права є основою для розвитку демократії у світі, а демократія, в свою чергу, забезпечує краще життя та розвиток економіки.

Принцип верховенства права має ще два найменш, дві важливі складові. По-перше, це верховенство закону. Всі фізичні особи, незалежно від того чи це пересічні громадяни або посадові особи, мають бути рівними перед законом. По-друге, має бути концепція справедливості, яка забезпечує можливість справедливого вирішення спорів.

Розподіл владних повноважень.

Політична система, що базується на розподілі владних повноважень з системою стримувань і противаг, є основою для розвитку демократичного суспільства. Головне завдання судочинства, а у більш широкому сенсі уряду, полягає у забезпеченні стабільності, шляхом однакового застосування законів та дотримання Конституції. Розподіл владних повноважень відіграє особливо важливу роль у забезпеченні стабільності, оскільки встановлює збалансовану систему влади, в якій кожна гілка влади наглядає за іншою і відіграє роль струмуючого фактору.

Судова система як незалежна та рівна гілка влади.

Сильна судова влада має бути рівною серед інших гілок державної влади. Це означає, що судова система та кожен суддя мають функціонувати незалежно від інших гілок влади та бути нарівні з ними. Судді можуть бути незалежними тільки у випадку, якщо вони не пов'язані з будь-якою іншою гілкою влади або політичною партією. Незалежність суддів.

Судова влада буде слабкою, якщо вона лише теоретично є рівною та незалежною серед інших гілок влади. Вона має бути фактично незалежною. Існує декілька фактичних моментів на які доцільно звернути увагу і які є важливими для забезпечення незалежності та рівності судової гілки влади. Більш того, з метою забезпечення незалежності судової гілки влади, судові рішення та ухвали мають визнаватися та виконуватися законодавчою та виконавчою гілками влади. Ця передумова рівності і є основою демократії

Нагорний І.І.

МІЖНАРОДНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ

Міжнародні інформаційні відносини визначаються інформаційними процесами і мають суб'єкти і об'єкти міжнародного співробітництва. Тому виділяють основні поняття міжнародної інформації, які визначають предмет міжнародних інформаційних відносин, об'єкти і суб'єкти таких відносин.

Інформаційні ресурси – це засоби, запаси, можливості і джерела інформації, які визначають роль і місце держави в світі і виступають стратегічним показником національного багатства країни. Так, наприклад, в Конституції України та у Законі про інформацію написано: «Інформація є національною цінністю».

Міжнародний інформаційний простір – визначається як система спільного використання міжнародних інформаційних ресурсів за узгодженими сферами і напрямками.

Характеристики міжнародного інформаційного простору:

Наявність території,

Інфраструктура,

Наявність урядової інформаційної політики,

Наявність міжнародних угод між суб'єктами які регулюють санкції щодо порушень,

Інформація є способом відображення реального середовища у вигляді фактів і їх первинних коментарів та інтерпретацій. З огляду на специфіку використання споживачами, виокремлюють такі різновиди інформації, як:

1. Секретна, яку використовує політичне керівництво у процесі прийняття найважливіших рішень і розголос якої може завдати серйозної шкоди інтересам держави.

2. Спеціалізована, яка має вузьке операційне застосування і може бути використана лише фахівцями у тій сфері суспільної діяльності, якої вона стосується. Режим застосування такої інформації не завжди відкритий, позаяк окремі відомості можуть становити державну службу або приватну комерційну таємницю.

3. Масова, яка є загальною та доступною для будь-яких споживачів. Вона поширюється за допомогою преси, радіо, телебачення та глобальних інформаційних мереж.

4. Вирішення глобальних проблем людства вимагає координованих зусиль всіх учасників міжнародного співтовариства, вимагає високого рівня взаємовідносин, що в сучасному розумінні називають обміном інформацією.

Міжнародна інформація послуговується двома термінами: міжнародна інформація і міжнародна комунікація.

Міжнародна комунікація – це процес безпосереднього обміну інформацією від джерела інформації до реципієнта, а також і зворотний процес – тобто реакція на наслідки цього процесу.

Розглядаючи інформацію та комунікацію, треба підкреслити два таких моменти:

По-перше, інформація перетворилась на глобальну проблему, вона має світовий, міжнародний характер.

По-друге, значно зросла роль інформації у вирішенні інших глобальних міжнародних проблем, тобто вона стала складовою інших глобальних проблем, таких як боротьба зі стихійними лихами, проблема біженців, проблема розподілу світових енергетичних ресурсів.

Інформація відтворює явища та закони зовнішнього світу і створює можливості передбачення і перетворення дійсності в інтересах міжнародного співтовариства. На відміну від інших ресурсів, які мають здатність вичерпуватись, інформаційні ресурси не тільки відтворюються, але й збільшуються протягом їх використання (тобто накопичення інформації у вигляді фундаментальних та спеціалізованих знань, у вигляді необхідної інформації зростає, і протягом останніх 10 років зросло майже в 30 разів). Інформаційний фактор здійснив у житті міжнародного співтовариства найбільш глибоку зміну за всю її історію. В реальному часі інформація об'єднала світ в єдину інформаційну систему і зараз обумовлює технічні, суспільні, політичні, соціальні та економічні системи. Існує вислів: «Хто володіє інформацією, той володіє світом».

Інформація є стратегічним ресурсом людства і у багатьох законах розвинених держав світу вона визначається як стратегічний ресурс держави, який охороняється системою національної безпеки.

За класифікацією дослідників глобальних проблем людства, віднесення до глобальних проблем відбувається за такими критеріями:

1) глобальні проблеми стосуються всього людства в цілому, кожної соціальної групи і кожної людини, тобто мають все цивілізаційний характер;

2) ці проблеми виступають як об'єктивний фактор, що певною мірою обумовлює розвиток усього світу;

3) глобальні проблеми вимагають для свого вирішення постійного міжнародного співробітництва усіх держав і максимальних об'єднаних зусиль усього людства. Невирішеність цих проблем створює загрозу для існування цивілізації майбутнього планети.

За цими критеріями інформація набула статусу глобальної проблеми, оскільки сучасні засоби зв'язку глобалізували можливості передачі великих масивів інформації за неймовірно короткий час, мультимедійні системи здійснюють миттєву передачу інформації на будь-яку відстань, що впливає на суспільні процеси в світі.

Падій І.В.

ЗМІСТ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Україна перебуває на шляху побудови демократичної правової держави, особливого значення набуває реалізація громадянами своїх конституційних прав обирати і бути обраними до органів державної влади й органів місцевого самоврядування [1, с. 3].

У відповідності до ст. 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Більш того цілий Розділ III «Вибори. Референдум» Основного Закону України присвячений народному волевиявленню, що здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії. У відповідності до нього, зокрема: право голосу на виборах і

референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років (ст. 70); вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування, виборцям гарантується вільне волевиявлення (ст. 71); всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області (ст. 72) [2].

Зазначені положення Конституції України деталізовані у Законах України від: 5 березня 1999 р. № 474-XIV «Про вибори Президента України» [3]; 17 листопада 2011 р. № 4061-VI «Про вибори народних депутатів України» [4]; 10 липня 2010 р. № 2487-VI «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» [5]; 3 липня 1991 р. № 1286-XII «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» [6].

В правовій літературі прийнято розрізняти: По-перше, виборче право – це інститут конституційного права, який складається з правових норм, що регулюють порядок надання громадянам права брати участь у виборах. Виборче право має своїми джерелами конституції, конституційні закони, акти парламентів, постанови урядів, укази глав держав. По-друге, виборче право – це суб'єктивне право громадянина бути учасником конституційно-правового відношення, яке виникає при виборах. В даному випадку виборче право означає право громадянина бути зареєстрованим як кандидат або виборець, право на подачу голосу і т.д. та відповідний обов'язок з боку органів держави. Як суб'єктивне право особи (громадянина) воно поділяється на активне в пасивне виборче право. Активне виборче право – це встановлене законом право громадянина брати участь у виборах в органи державної влади насамперед шляхом голосування. Пасивне виборче право означає право балотуватись на відповідні посади, тобто право бути обраним. Можливість надання активного і пасивного виборчого права зумовлюється певними вимогами до потенційних учасників виборів [7].

Отже, до виборчих прав громадян України відноситься активне і пасивне право приймати участь у формуванні публічної влади на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Література:

1. Луговий І.О. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.О. Луговий. – К., 2007. – 19 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. . – № 30. – Ст. 141.

3. Закон України від 5 березня 1999 р. № 474-XIV «Про вибори Президента України» : за станом на 1 січня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. № 14. – ст. 81.

4. Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI «Про вибори народних депутатів України»: за станом на 1 січня 2012 р. // Голос України від 10.12.2011. – № 234/

5. Закон України від 10 липня 2010 р. № 2487-VI «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» : за станом на 1 січня 2012 р. // Голос України від 31.07.2010.

6. Закон України від 3 липня 1991 р. № 1286-XII «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» : за станом на 1 січня 2012 р. // Голос України від 26.07.1991.

7. Виборче право та виборчі системи зарубіжних країн : [Електронний ресурс] // RUSNAUKA. – 2012. – Режим доступу : <http://referaty.com.ua/ukr/dll/4588/>

Петроченко (Борисюк) Т.В. ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА

Поширеною організаційно-правовою формою підприємницької діяльності в Україні є господарські товариства. Дослідження чинного законодавства, спеціальної літератури та судової практики дозволило визначити, що:

1. Господарським товариством визнається підприємство або інший суб'єкт господарювання, створений юридичними особами та (або) громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. Ознаки господарського товариства:

- створення на добровільних засадах;
- створення як юридичними, так і фізичними особами;
- створення товариства поєднано із об'єднанням майна осіб, які його створюють;
- господарське товариство створюється з метою отримання прибутку.

2. Господарські товариства можуть виступати в 2-х юридичних якостях:

- підприємства (ст. 55 ГКУ) - це має місце в тих випадках, коли учасники господарського товариства

своїми силами безпосередньо здійснюють виробничу, науково-дослідну, торгівельну та іншу діяльність у порядку, передбаченому діючим законодавством (ч. 1 ст. 62 ГКУ);

- як власники майна тих підприємств і господарських організацій, які створені ними на базі власного майна (дочірні підприємства). Створивши їх, господарське товариство як власник майна здійснює функцію управління і виступає як орган господарського керівництва. В таких випадках господарське товариство безпосередньо не здійснює господарську діяльність, а лише управляє майном своїх дочірніх підприємств.

3. Господарське законодавство виділяє п'ять видів господарських товариств:

- акціонерне товариство;
- товариство з обмеженою відповідальністю;
- товариство з додатковою відповідальністю;
- повне товариство;
- командитне товариство.

В доктрині господарського права господарські товариства поділяються на: персональні товариства, які передбачають обов'язкову особисту участь їх учасників та об'єднання капіталів, для яких достатньо лише майнової участі.

4. Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

5. Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників. Товариство з додатковою відповідальністю є схожим із ТОВ з єдиною відмінністю - наявності у учасників товариства додаткової відповідальності за зобов'язаннями товариства.

6. Повним товариством є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном. Повне товариство є класичним персональним товариством, усі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства, здійснюють управління його справами і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, яке належить їм на праві власності і на яке відповідно до законодавства може бути звернено стягнення.

7. Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники). Командитне товариство, на відміну від повного товариства, має у своєму складі дві категорії учасників з різним правовим статусом:

а) повні учасники, які від імені товариства здійснюють підприємницьку діяльність, управляють його справами і несуть додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном;

б) вкладники, участь яких у товаристві обмежується сплатою вкладу в грошовій та/або майновій формі без обов'язків персонального характеру та додаткової відповідальності; ризик збитків за результатами діяльності товариства для вкладника обмежується сплаченим вкладом.

8. Порядок створення господарського товариства залежить від його виду. Загальним є те, що у всіх випадках повинно бути рішення засновників про створення товариства, підписаний засновницький договір, в необхідних випадках розроблений і затверджений статут. Будь-яке господарське товариство має бути зареєстроване як суб'єкт підприємницької діяльності в органах державної реєстрації.

Відповідно до ч. 1 ст. 82 ГКУ та ч. 2 ст. 87 ЦКУ установчими документами господарського товариства є засновницький договір та статут. При цьому законодавець вказує, що установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю є Статут, а для повного та командитного товариства — засновницький договір. Інакше це питання вирішується ст. 4 Закону "Про господарські товариства", яка передбачає, що засновницький договір є установчим документом для всіх видів господарського товариства, а для АТ, ТОВ, ТДВ також статут.

9. Припинення діяльності господарського товариства може відбуватися як шляхом ліквідації, так і шляхом реорганізації. Реорганізація може мати місце: за рішенням самого товариства; за рішенням компетентного органу.

Підгорбунський Д.Е. **ОРЕНДА ЗЕМЕЛЬНИХ ЧАСТОК (ПАЇВ)**

На сьогоднішній день актуальною є проблема оренди земельних часток. Відповідно до Перехідних положень Закону України «Про оренду землі» громадяни-власники сертифікатів на право на земельну ділянку (пай) до виділення їм у натурі (на місцевості) земельних ділянок мають право укладати договори оренди земель сільськогосподарського призначення відповідно до цих сертифікатів.

Після виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) договір оренди землі переукладається відповідно до державного акта на право власності на земельну ділянку.

Дане питання також регулюється Земельним Кодексом України, а саме ст. 125, 126, згідно з якими право власності та право постійного користування на земельну ділянку виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації. Право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою посвідчується державними актами.

Передача в оренді лише нерозподілених (не витребуваних) земельних ділянок входить до повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Повноваження даних органів регулюється Законом України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)», зокрема ст. 13 вищезазначеного Закону встановлює, що нерозподілені (не витребувані) земельні ділянки за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради чи районної державної адміністрації можуть передаватися в оренду для використання за цільовим призначенням на строк до моменту отримання їх власниками державних актів на право власності на земельну ділянку, про що зазначається у договорі оренди земельної ділянки, а власники земельних часток (паїв) чи їх спадкоємці, які не взяли участь у розподілі земельних ділянок, повідомляються про результати проведеного розподілу земельних ділянок у письмовій формі, у разі якщо відоме їх місцезнаходження.

У випадку, якщо власник не реалізував свого права на земельну ділянку, то відповідний орган місцевого самоврядування чи виконавчої влади може передати в оренду таку земельну часту (пай). Важливим законодавчим актом є Земельний кодекс України, зокрема в п.12 Перехідних положень зазначається, що сільські, селищні, міські ради, а за межами населених пунктів – відповідні органи виконавчої влади мають повноваження щодо розмежування земель державної, комунальної власності, повноваження щодо розпорядження землями в межах населених пунктів крім земель, переданих у приватну власність, та земель, на яких розташовані державні, в тому числі казенні, підприємства, господарські товариства, у статутних фондах яких державі належать частки (акції, паї), об'єкти незавершеного будівництва та законсервовані об'єкти.

Якщо власник земельної частки (паю) реалізував своє право шляхом укладання договору землі, проте до закінчення строку дій договору оренди помирає, це не є підставою для припинення договору оренди землі. Адже, згідно з ст.31 Закону України «Про оренду землі» договір оренди землі припиняється в разі: закінчення строку, на який його було укладено; викупу земельної ділянки для суспільних потреб та примусового відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності в порядку, встановленому законом; поєднання в одній особі власника земельної ділянки та орендаря; смерті фізичної особи-орендаря, засудження його до позбавлення волі; ліквідації юридичної особи-орендаря. Тобто, смерть орендодавця не є підставою для автоматичного припинення договору оренди землі, після смерті власника земельної частки (паю) договір оренди землі зберігає свою силу як для орендаря, так і для майбутніх власників земельних ділянок, що перебувають в оренді. Гострою проблемою є те, що спадкоємці з певних причин не оформлюють відповідно до чинного цивільного законодавства право на спадщину, в тому числі і не переоформлюють правопосвідчуючі документи на земельні ділянки.

Одним із варіантів вирішення такої ситуації є ефективна реалізація органами місцевого самоврядування положень цивільного законодавства щодо визнання спадщини відумерлою.

Це буде стимулом для спадкоємців для здійснення вчасного оформлення спадщини та, крім того, надасть територіальним громадам сіл, селищ, міст додаткові фінансові ресурси.

Пожога К.Г. **РОБОТА ОРГАНІВ ВЛАДИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ**

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Деякі дослідники взагалі вважають, що корупція стала основною політичною проблемою кінця XX – початку XXI століття. Проте за будь-яких підходів та оцінок однозначно одне – корупція є проблемою, розв'язання якої для багатьох країн є вкрай необхідною справою. Це повною мірою стосується України, високий рівень корумпованості якої визнано її керівництвом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями.

У сучасних умовах корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці, демократичному розвитку держави та суспільству, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та

громадянина, особливо пересічних осіб, порушує принципи верховенства права, встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектору, руйнує моральні та суспільні цінності, дискредитує державу на міжнародному рівні.

Для ефективної протидії корупції у 2009 році Верховна Рада України прийняла три важливі антикорупційні закони, що мають докорінно змінити загальний підхід до розуміння явища корупції та антикорупційних ініціатив.

Основними нововведеннями цих законодавчих актів є: встановлення відповідальності за корупційні діяння не нормами профільного закону, як було раніше, а відповідно нормами Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення; розширення кола суб'єктів відповідальності, на яких розповсюджується відповідальність за корупційні правопорушення; введення відповідальності юридичних осіб за вчинення їх уповноваженими особами корупційних правопорушень, а також визначення порядку притягнення до відповідальності.

З метою розвитку нової антикорупційної стратегії держави Кабінетом Міністрів України введено посаду Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики. Крім того, Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 року №1422 „Питання запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади” передбачає створення при всіх органах виконавчої влади України (від міністерства і до районної державної адміністрації) спеціальних підрозділів або ж введення посади спеціаліста з питань запобігання та протидії корупції. Основним завданням підрозділів (спеціалістів) є, зокрема, здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, проведення превентивних антикорупційних заходів, створення умов нетерпимості та формування негативного ставлення до корупції серед державних службовців і в цілому в громадянському суспільстві. Координацію та методичне забезпечення діяльності підрозділів здійснює Урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики.

Президент України В.Янукович 26 лютого 2010 року видав Указ Президента України № 275 „Про утворення Національного антикорупційного комітету”, з метою кардинально поліпшити ситуацію у сфері боротьби з корупцією в Україні, забезпечити узгодженість дій правоохоронних органів у цій сфері, здійснити реальні кроки для повернення довіри громадян до влади, суттєво поліпшити інвестиційний клімат, зміцнити партнерські відносини з міжнародним співтовариством, неухильно дотримуватися конституційних прав і свобод людини в інтересах утвердження законності і правопорядку.

На виконання Закону України „Про боротьбу з корупцією”, доручень Президента України, Кабінету Міністрів України органами виконавчої влади Рівнен проводиться робота, спрямована на профілактику корупційних проявів серед державних службовців.

Такий комплексний підхід до вирішення питань протидії корупції в регіоні дасть можливість отримати реальні результати від заходів, спрямованих на запобігання порушенням антикорупційного законодавства.

Поляк Н.Д.

СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ

Акціонерні товариства в економіці нашої держави відіграють важливу роль, адже саме цей вид господарських товариств створює найбільшу частку ВВП країни. Тому удосконалення правового регулювання їхньої діяльності є важливим завданням розбудови ринкових відносин і значною мірою визначатиме успішність інтеграції України до системи світових господарських зв'язків, залучення іноземних інвестицій.

На сьогоднішній день основними нормативно-правовими актами у даній сфері правового регулювання є: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України «Про господарські товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок».

29 квітня 2009 р., набув чинності Закон України «Про акціонерні товариства». Це одна з найбільш важливих і очікуваних економічних реформ. Закон детально визначає порядок створення, діяльності, ліквідації, перетворення, злиття, приєднання, поділу акціонерних товариств; їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів, засновників, самого товариства; механізм реалізації цих прав та обов'язків.

Прийняття закону стало важливим кроком на шляху адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС. Також його наявність вважають однією з умов для успішної інтеграції у СОТ, що допомагає зміцнити позитивний імідж України як країни з ринковою економікою й підвищити її інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність вітчизняної економіки, сприятиме економічному розвитку.

Законом запроваджують такі важливі норми:

- визначення типів акціонерних товариств відповідно до міжнародної практики. Замість відкритих і закритих товариств визначаються публічними або приватними.

Закон також дає змогу ефективно запобігати рейдерським атакам і захопленням компаній, і, відповідно, захищає права інвесторів, права власності. На попередження рейдерства спрямовані такі норми:

- по-перше, згадані вже норми щодо прозорого придбання суттєвого та контрольного пакета акцій;

- по-друге, закон докладно визначає процедури скликання і проведення загальних зборів акціонерів, фіксації ухвалених рішень тощо. Щоб унеможливити фальсифікації, голосування на загальних зборах

проводитимуть винятково бюлетенями, які підписує кожний акціонер. Стане важче змінити керівництво АТ на підставі рішень альтернативних зборів акціонерів. Додатковим захистом від цього має стати вимога проводити збори обов'язково за місцезнаходженням товариства.

Таким чином, буде неможливо проводити альтернативні збори в інших містах, та ще в один і той же день.

Крім позитивних нововведень новий закон не позбавлений низки недоліків. Зокрема, чинною залишається одна з найбільш суперечливих норм стосовно діяльності АТ - кворум загальних зборів. Загальні збори товариства мають кворум за умови реєстрації акціонерів, які разом володіють не менш як 60 % голосуючих акцій. Тож зберігається можливість зриву зборів, коли власники 40 % + 1 акція не з'являться на засідання. Існують й інші сумнівні норми в новому законі. Так, зберігся механізм створення ревізійних комісій з акціонерів або їхніх представників. Така комісія не може бути об'єктивною. Тільки співпраця з незалежними аудиторськими компаніями дозволяє акціонерам одержати достовірну інформацію.

Крім перелічених позитивів і недоліків, слід також зважати на необхідність узгодження досить великої кількості норм нового закону з нормами Господарського та Цивільного кодексів. Адже названі законодавчі акти містять норми, що або суперечать, або дублюють одна одну.

Незважаючи на визначені недоліки прийняття Закону «Про акціонерні товариства» було прогресивним кроком, зумовленим нагальною економічною необхідністю, оскільки успішне функціонування і розвиток ринкової економіки в нашій державі, і зокрема такого важливого її елемента як акціонерні товариства, вимагає ретельного врегулювання великого комплексу питань, пов'язаних із їх створенням і діяльністю.

Раніше законодавство України не містило адекватних законодавчих актів, які б регулювали перелічені питання належним чином.

Порчинський О.І.

ФІЗИЧНІ ОСОБИ, ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Метою нашої роботи є аналіз законодавчого та нормативно-правового регулювання фізичних осіб, як учасників цивільних правовідносин, визначення поняття фізичної особи у цивільному праві, правовий статус фізичних осіб як суб'єктів цивільного права, з'ясування та вирішення проблем щодо застосування цивільних прав та цивільних обов'язків між суб'єктами цивільних правовідносин.

Регулювання норм у сфері майнових та особистих немайнових відносин між суб'єктами, а також розробка науково-теоретичних та практичних рекомендацій щодо визначення змісту права фізична особа, як суб'єкт цивільних правовідносин та шляхів удосконалення чинного законодавства.

Аналіз даного питання є у роботах таких знаних вчених як: Кукольник В.Г. є автором перших російськомовних підручників з римського та російського цивільного права «Начальныя основания римского гражданского права для руководства к преподаванию онаго на публичных курсах»; «Начальныя основания Российского частного гражданского права» і т.д.; Огоновський О. є зачинателем західної гілки української науки у галузі цивільного права, хоча основним предметом його дослідження було австрійське цивільне право, яке діяло на нинішніх західних областях України; Зобків М. відзначився своїми роботами з римського та австрійського цивільного права; Васьковський Є.В. є автором фундаментально підручника по теорії цивільного права «Учебник гражданского права»; Покровський Й.О. є автором «Основные проблемы гражданского права», дана праця має актуальність і на сьогоднішній день; Дністрянський С. відзначився працями не лише української, а й чеської та німецької цивільної правової культури; Підпригора О.А. праці присвячені Римському приватному праву, проблемам права інтелектуальної власності. Також даними працями займалися й інші видатні науковці.

Для цивільних правовідносин характерні специфічні ознаки, які відрізняють їх від інших видів правових відносин, що виникають у суспільстві. Зокрема, слід відзначити такі особливості: цивільні правовідносини – це майнові та особисті немайнові відносини; учасники цих відносин характеризуються майновою відокремленістю і юридичною рівністю; юридичні права та обов'язки суб'єктів цивільно-правових відносин виникають, змінюються або припиняються на підставі юридичних фактів [4].

Фізична особа – суб'єкт цивільного права, учасник регульованих ним майнових або особистих немайнових відносин, людина, що має права громадянина й відповідальність. Термін «фізична особа» ширший за термін «громадянин», оскільки включає не тільки громадян України, а й громадян інших держав, осіб без громадянства [3].

Суб'єктом цивільних правовідносин є особи щодо яких виникають цивільні права та цивільні обов'язки і як зазначалося вище фізичною особою є не тільки громадянин України, а й іноземці, тобто громадяни інших держав та особи без громадянства.

Вищезазначені особи можуть бути суб'єктами цивільних правовідносин якщо вони наділені деякими цивільними особливостями, такими як правоздатність та дієздатність.

Відповідно до статті 25 Цивільного кодексу цивільна правоздатність фізичної особи є здатність мати цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), котру мають всі фізичні особи [1].

Правоздатність громадян виникає у момент народження і припиняється у момент смерті. Правоздатність є властивістю, яка тісно пов'язана з особою, якої не можна її позбавити чи обмежити незалежно від фізичного

чи юридичного стану, в певній мірі також віку. Фізична особа, незалежно від віку може бути власником будинку, автомобіля, цінних паперів і т.д. [2].

Встановлено, для того, щоб мати можливість самостійно створювати для себе цивільні права і обов'язки, фізична особа має бути не лише правоздатною, але й дієздатною.

Цивільна дієздатність має такі елементи: особа усвідомлює, що чинить чи збирається вчинити; особа сама може керувати своїми діями; особа діє сама; особа створює правові наслідки, як правило, для себе [5].

За ступенем дієздатності фізичних осіб поділяють на: з повною дієздатністю (здатність власними діями набувати будь-які майнові та особисті немайнові права, реалізовувати належну правоздатність у повному обсязі); з частковою дієздатністю (такою дієздатністю відповідно до ЦК України наділені неповнолітні, які не досягли 14-ти років. Вони мають дуже невеликий обсяг дієздатності); з неповною дієздатністю (такою дієздатністю наділені фізичні особи віком від 14 до 18 років); з обмеженою дієздатністю (внаслідок зловживання спиртними напоями тощо); та визнання громадянина недієздатним (застосовується в тому випадку, коли особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій. Фізична особа може бути визнана недієздатною тільки за рішенням суду).

Узагальнено, що особисті немайнові права діляться на дві групи: особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на життя, охорону здоров'я, на медичну допомогу, на свободу, особисту недоторканість і т.д.); та особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, до них відносять (право на ім'я, гідність, індивідуальність, свободу творчості та вибору роду занять, право на особисте життя, інформацію тощо) [1].

Література:

1. Цивільний Кодекс України // Відомості Верховної Ради. - 2003 № 40-44, ст. 356.
2. Пилипенко П.Д. «Правознавство» - Львів: Новий Світ – 2000 2003р. 580с.
3. Гончаренко В.Г. «Юридичні терміни» - К.: Либідь 2003р. 305с.
4. Опришко В.Ф. «Правознавство» - К.:КНЕУ 2003р. 767 с.
5. Ромовська З.В. «Цивільне право» - К.:Атіка 2005р. 559 с.

Прокопенко П.В.

ПРИНЦИП ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДОЗРЮВАНОМУ, ОБВИНУВАЧЕНОМУ, ПІДСУДНОМУ ПРАВА НА ЗАХИСТ

До основних прав людини, що гарантуються загальновизнаними міжнародними документами - Загальною декларацією прав людини. Міжнародним пактом про громадські та політичні права, Конвенцією про захист прав людини та основних свобод - належить і право підозрюваного, обвинуваченого, підсудного на захист.

На відміну від інших воно має кримінально-процесуальний характер і реалізується винятково у сфері кримінального судочинства. Проте його значення важко переоцінити, оскільки рівень його забезпеченості правовими засобами визначає не тільки захищеності особи в суспільстві, а й є важливим показником демократизму судочинства в цілому.

Виходячи з конституційного положення щодо пріоритету прав і свобод людини та гарантованості їх захисту з боку держави, можна стверджувати, що процесуальні права підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, як і інших учасників кримінального процесу, є важливою складовою публічного інтересу, що захищається державою. Останнім часом у науковій літературі все більшого визнання отримує концепція розгляду кримінального судочинства ж одного із засобів обмеження державою своєї влади. Кримінальний процес як вид державної діяльності є засобом реалізації державної функції захисту прав і свобод людини і громадянина [2].

Україна твердо пішла шляхом побудови правової держави - держави, яка була б здатна забезпечити в суспільстві здійснення і захист прав своїх громадян у відповідності з загальнолюдськими цінностями та ідеалами. У зв'язку з тим, що Україна перебуває на відповідальному етапі розвитку державності, прагне стати рівноправним членом міжнародного співтовариства, інтегрується в європейські та світові структури, її правова система має відповідати вимогам суспільно-правового розвитку, принципам і основним засадам, визначеним у міжнародно-правових актах [3]. Цим і пояснюється актуальність теми забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, підсудному права на захист, яка вивчається в цій роботі. Треба зауважити, що ця тема була і буде актуальною завжди, тому що конституційний принцип забезпечення права особи на захист є одним з найважливіших інститутів, що забезпечує додержання прав і свобод людини, характеризує демократизм правової системи, стан формування в Україні правової держави.

Конституцією України було проголошено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (ст. 1 Конституції України). Саме тому стаття третя Конституції проголошує одну із найвищих засад конституційного ладу України, згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпеченість прав і свобод людини є головним обов'язком

держави. Стаття 55 Конституції України гарантує: "Права і свободи людини і громадянина захищаються судом." Наша держава проголошує, що підозрюваний, обвинувачений, підсудний мають право на захист (ст.63 Конституції). Найважливішими гарантіями забезпечення права обвинуваченого (підозрюваного, підсудного) на захист є процесуальні гарантії, їх обсяг і ефективність знаходяться в залежності від політичного режиму держави. Демократична, правова держава гарантує громадянам реальність здійснення їх прав. Серед процесуальних гарантій прав особи - гарантії права обвинуваченого (підозрюваного, підсудного) на захист посідають найбільш суттєве місце. Саме обвинувачений, саме його права і інтереси зачіпаються ходом і результатом процесу особливо глибоко. Саме тому необхідно забезпечити обвинуваченому (підозрюваному, підсудному) можливість реального захисту від необгрунтованого притягнення до відповідальності, арешту і засудження [4].

Права і свободи особи - велике досягнення людства. Ще у 18 столітті у Декларації незалежності США 1776 р. було проголошено: "Ми вважаємо більш очевидними такі істини: всі люди народжені рівними і всі вони обдаровані своїм Творцем деякими невід'ємними правами, до яких належать: життя, свобода і прагнення до щастя, для забезпечення цих прав створені серед людей уряди, які одержують свою справедливую владу за згодою тих, ким управляють.

У Декларації прав людини і громадянина Франції 1789р, сказано: "1.Люди народжуються і залишаються вільними і рівними в правах. 2. Метою кожного державного союзу є забезпечення природних і невід'ємних прав людини. Ними є свобода, власність, безпека та опір пригніченню." Саме в цій Декларації та в Конституції Франції 1791р. був вперше визначений і закріплений принцип презумпції невинності: "Так як кожний громадянин припускається невинуватим, доки не встановлене інше, то в разі затримання особи будь-яка зайва суворість, яка не є необхідною для забезпечення його затримання, повинна суворо каратися законом".

Поступове утвердження на міжнародному рівні ідеї про людину як вищу соціальну цінність, підвищення ролі міжнародних механізмів у забезпеченні прав людини дозволяють зробити висновок про формування у сучасний період ще одного з прав людини - права на міжнародний захист. Принципово новим для нашої правової системи є положення ч.4 ст.55 Конституції України, згідно з яким кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [4].

Але реальна можливість здійснення, а також захисту основних прав людини забезпечується, насамперед, юридичним механізмом відповідної держави. Тобто, основним гарантом прав людини має бути національне законодавство. Про це, зокрема, свідчать і встановлені процедури міжнародного правозахисту: особа може реалізувати своє право на міжнародний захист лише в тому випадку, якщо вона вичерпала всі внутрішньодержавні засоби правового захисту. Тому, як зазначалося вище, саме держава, відповідно до ч. 3 ст.2 Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права, зобов'язується: забезпечити кожній особі, права і свободи якої, порушено, ефективний засіб правового захисту.

Закріплення в Конституції принципу забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, підсудному права на захист та принципу презумпції невинності в сукупності являють собою гарантію правильного здійснення правосуддя і забезпечують обвинуваченому (підозрюваному, підсудному) повну можливість реалізувати свої права.

Конституція України визначає забезпечення обвинуваченому (підозрюваному, підсудному) права на захист як одну із основних засад судочинства (п.6 ч.9 ст. 129). Конституційний принцип забезпечення права обвинуваченого і підозрюваного на захист є основою всіх процесуальних прав, наданих законом обвинуваченому (підозрюваному), у відповідності з цим принципом Кримінально-процесуальний кодекс України встановлює розгорнуту систему процесуальних прав обвинуваченого (підозрюваного підсудного), використовуючи які він має можливість оспорювати пред'явлене йому обвинувачення, наводити доводи і докази на свій захист.

Саме актуальністю даної теми і прагненням глибше пізнати її теоретичні і практичні аспекти, що важливо для кожного юриста, і обумовлений вибір її для нашого дослідження.

Література:

1. Конституція України (із змінами і доп.). – К.: Атіка, 2006.-64с.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. Зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, №39, ст. 447
3. Трофименко В. Забезпечення права підсудного на захист проблемні питання // Прокуратура. Людина. Держава — 2004 — №2 — С. 73.
4. Бажанов М. І. Кримінальне право України. Підручник. – К: Юрінком Інтер, 2005.

Пушна О.С.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Підприємницька діяльність є основою економічного і соціального розвитку, вирішення соціальних

проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян. Тому в кожній країні питання створення належних умов для відповідального перед державою, соціально-орієнтованого, спрямованого на вирішення як поточних, так і довгострокових задач бізнесу завжди належали до першочергових. Така діяльність передбачає вирішення цілого комплексу складних, нерідко суперечливих проблем з урахуванням загальнодержавних та регіональних інтересів, а також мотивів діяльності різних соціальних груп населення.

В період економічної кризи такі проблеми значно загострилися. Пошуки чинників подолання кризових явищ в економіці, передусім, спрямовані на створення більш сприятливих умов для підприємництва як локомотиву поступального розвитку країни. З іншого боку, посилюються вимоги до діяльності підприємців. Вона має підпорядковуватися не тільки реалізації інтересів бізнесу, а і вирішення загальнодержавних, регіональних та соціальних проблем.

В Україні питанням підприємницької діяльності приділяється значна увага. Проте, у порівнянні з розвинутими країнами її рівень є недостатнім та потребує суттєвого покращення. До причин такого стану належить як наявність проблем регуляторного характеру (на загальнодержавному і регіональному рівнях), так і неадекватна вимогам цивілізованої соціально-ринкової економіки діяльність значного сегменту бізнесу. З одного боку, державне регулювання підприємництва є занадто обтяжливим, що потребує заходів дерегуляції, спрямованих на досягнення європейських стандартів. З іншого – діяльність значного прошарку суб'єктів господарювання характеризується низькою соціальною відповідальністю; нерідкими є факти ухилення від оподаткування, проведення тіншових операцій та виведення капіталу за межі країни.

Державне регулювання підприємництва в Україні потребує не тільки підтримки стабільного, поступального його розвитку, а і створення умов для суттєвого прискорення темпів його приросту, впровадження інновацій, активізації міжнародних операцій та формування конкурентоспроможних вітчизняних підприємств. В той же час, в Україні спостерігалася відсутність належної координації діяльності всіх гілок влади, громадськості та об'єднань підприємців, спрямованої на вирішення зазначених проблем. Наслідком стало накопичення багатьох гострих питань, які потребують розв'язання.

В умовах фінансово-економічної кризи в Україні відзначалося значне погіршення показників розвитку бізнесу. До факторів негативного впливу на їх динаміку належать скорочення споживчого попиту, загострення проблем у банківській сфері, погіршення умов кредитування реальної економіки, обмеження державних інвестицій та фінансової підтримки бізнесу, зменшення зарубіжного інвестування в розвиток приватного сектору та ін.

З метою їх подолання державними органами влади запроваджено заходи з покращення ведення підприємницької діяльності. Їх було спрямовано на підвищення рівня навчальної підготовки кадрів для підприємництва, впровадження його фінансово-кредитної та експортної підтримки, стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів, врахування європейського досвіду розвитку малого та середнього бізнесу, активізації державно-приватного партнерства та ін.

Господарський комплекс нашої країни характеризується низьким рівнем технічної та технологічної бази. Тому до пріоритетних завдань належить створення умов для прискорення технологічної перебудови вітчизняного виробництва з метою підвищення його потенціалу та досягнення рівня світових стандартів. Важливим напрямом зміцнення конкурентоспроможності національного бізнесу та оволодіння сучасними важелями конкурентної боротьби є забезпечення високого рівня інноваційної активності вітчизняних підприємств. Умовою прискорення стабілізації економічного та соціального розвитку України є реалізація заходів, спрямованих на активізацію модернізації господарського комплексу з урахуванням досвіду розвинутих країн.

Результативність державної підтримки та формування сприятливого підприємницького середовища передбачає її здійснення на всіх рівнях влади.

Основою вирішення задач з активізації розвитку бізнесу в Україні є формування адекватної нормативно-правової бази, з використанням якої здійснюється проведення регуляторної політики.

Раскевич М.

СПОСОБИ ВЗАЄМОДІЇ ВНУТРІШНЬОГО І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Взаємодія внутрішнього і міжнародного права полягає у поєднанні двох взаємопов'язаних процесів – впливу національних правових систем на утворення і розвиток норм і принципів міжнародного права та впливу міжнародного права на еволюцію правової системи кожної окремої країни чи їх груп.

Ми можемо констатувати, що проявом впливу міжнародного права на внутрішньодержавне право є узгодження змісту норм національного права з положеннями міжнародного права. Як правило, таке узгодження відбувається шляхом запозичення міжнародно-правових норм у національне право або шляхом прийняття національних норм, що за своїм змістом відповідають принципам та нормам міжнародного права. У вітчизняній літературі такі процеси називаються імплементацією або трансформацією міжнародно-правових норм [1, с. 89].

Ці два терміни, хоча і мають певні нюанси у змісті, але часто використовуються на позначення одних і тих же процесів. Використання терміну “трансформація” у такому аспекті не зовсім вдале, оскільки

етимологічно він означає зміну форми, а при реалізації міжнародно-правових норм на національному рівні утворюється нова національна норма права, яка змістовно хоча і повторює міжнародну, але має самостійну форму (нормативно-правовий акт, правовий прецедент тощо). Міжнародно-правова ж норма не припиняє своєї чинності і не змінює форми. Тому більш коректним є використання терміну “імплементация” (англ. implementation), який буквально означає “виконання, здійснення”. Крім того, використання цього терміну є більш доцільним, оскільки і у західній правовій доктрині, і в актах міжнародних організацій, передусім ООН, використовується переважно термін “імплементация” а не “трансформація”.

З вищевказаного можемо зрибити висновок, що імплементация міжнародно-правових норм – це сукупність цілеспрямованих організаційно-правових та інституційних заходів, що здійснюються державами індивідуально, колективно чи в рамках міжнародних організацій і спрямовані на реалізацію ними прийнятих на себе міжнародно-правових зобов'язань.

Необхідно зауважити, що імплементация як процес виконання державою міжнародно-правових норм, відбувається на лише на стадії нормотворчості, а й на стадії реалізації, в тому числі і застосування права. На стадії нормотворчості основними способами взаємодії міжнародного та внутрішньодержавного права (способами імплементации міжнародно-правових норм) є відсилка та інкорпорація.

Відсилка означає створення у внутрішньодержавному праві норми, що відсилає до норм міжнародної угоди, через що останні можуть діяти всередині країни в незміненому вигляді, тобто так, як вони існують в самій угоді. Відсилка являє собою приклад колізійної норми, що складається з обсягу та прив'язки і безпосередньо не містить правила поведінки (диспозиції). Розрізняються два основні види відсилок – загальна та спеціальна.

Загальна відсилка, як правило, вказує, що усі чинні договори держави, ратифіковані нею у встановленому порядку є частиною її законодавства. Прикладом загальної відсилки може бути ст. 9 Конституції України, відповідно до якої чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Спеціальна відсилка містить посилання на конкретну норму або норми певного міжнародного договору. Так, відповідно до ст. 15 Закону України “Про дорожній рух” на території України діють національні і міжнародні посвідчення на право керування транспортними засобами, що відповідають Конвенції про дорожній рух.

В законодавстві України найчастіше використовуються саме загальні відсилки, коли не тільки не вказується назва міжнародного договору, а навіть не окреслюється їх коло. Відсилка може також бути звернута як до чинного міжнародного договору, так і до міжнародного договору, які будуть укладені чи набудуть чинності для України в майбутньому.

Інкорпорація – це видання компетентним органом держави внутрішньодержавного нормативно-правового акту, який містить норми, аналогічні міжнародно-правовим [2, с.185].

Інкорпорація, як правило, шляхом прийняття нової норми національного права, однак можливі випадки, коли до вже існуючої норми вносяться зміни, що приводять її у відповідність з міжнародним правом. Розрізняються два основні види інкорпорації – рецепція та трансформація.

При рецепції міжнародно-правова норма дослівно відтворюється в акті національного законодавства. Наприклад, більшість положень розділу II Конституції України (“Права, свободи та обов'язки людини і громадянина”) є результатом рецепції відповідних положень Загальної декларації прав людини 1948 р., Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., а також Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

При трансформації міжнародно-правова норма відтворюється в акті національного законодавства з урахуванням потреб та специфіки держави. Так, Кримінальний кодекс України містить низку складів злочинів, сформульованих на підставі міжнародних конвенцій. Зокрема, ст. 442 КК України, що передбачає відповідальність за геноцид, є результатом трансформації положень Конвенції 1948 р. про попередження злочинів геноциду та покарання за нього, а ст. 149 КК України, яка встановлює відповідальність за торгівлю людьми є прикладом трансформації окремих положень Конвенції 1929 р. проти рабства, Конвенції 1950 р. проти торгівлі людьми, а також Конвенції 1956 р. про скасування рабства та работоргівлі.

Інкорпорація (як рецепція, так і трансформація), як правило, не пов'язана з подальшим використанням правозастосовчим органом у своїй діяльності тексту міжнародного договору, оскільки для реалізації відповідних міжнародних зобов'язань держави на її території достатньо здійснення положень національного нормативно-правового акту. При відсилці ж, навпаки, текст міжнародного договору завжди має використовуватися безпосередньо.

Вплив внутрішньодержавного права на міжнародне полягає у запозиченні міжнародним правом окремих норм чи інститутів, вироблених у праві тієї чи іншої держави. Такий вплив може бути як процесуальним, коли запозичуються, наприклад, правила ведення переговорів, укладання договорів тощо, так і матеріальним, коли запозичуються безпосередньо правила поведінки. Процес запозичення міжнародним правом окремих національно-правових норм отримав назву “зворотна трансформація”. Істотний вплив на розвиток сучасного

міжнародного права здійснює передусім право європейських та північноамериканських країн. Зокрема, у сфері прав людини на міжнародне право значною мірою вплинули Декларація незалежності США 1776 р. та французька Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Нині на регіональні підсистеми міжнародного права деякою мірою впливають також ісламське право, звичаєве право африканських країн тощо.

Перший підхід склався в Англії і є характерним для країн англосаксонської системи права. Він пов'язаний із загальною засадою, встановленою В. Блекстоном у XVIII столітті як узагальнення тогочасної судової практики: «Право народів є частиною права держави». У Великій Британії це узагальнення кваліфікують як доктрину, що не є вирішальною в регулюванні внутрішньодержавних відносин, бо не має загальнообов'язкової юридичної сили [3, с. 24].

У країнах англосаксонської правової сім'ї питання імплементації норм міжнародного права практично зводиться до їх застосування національними судами. Слідом за Англією імплементація норм міжнародного права була сприйнята правовою системою США.

У процесі імплементації правового акта держави можуть застосовувати різні способи імплементації міжнародно-правових норм. Відповідно сам характер правових актів, а також намір держав має визначати процес імплементації.

Серед основних способів імплементації міжнародно-правових норм у національну систему права в науці виокремлюють, зокрема, рецепцію, трансформацію, відсилання.

Рецепція – це текстуальне повторення нормотворчим органом держави змісту міжнародно-правової норми в статті нормативно-правового акта. Звернення до рецепції може мати різні мотиви: від бажання повторити вдаль формулювання статті міжнародно-правового акта до прагнення продемонструвати щонайповніше дотримання прийнятого міжнародного зобов'язання.

Трансформація пов'язана зазвичай з цілковитою переробкою тексту міжнародно-правового акта чи окремих його статей із прийняттям на цій основі норм внутрішнього права. При цьому норми внутрішнього права нерідко формулюють інакше, ніж у першоджерелі – статті міжнародних договорів. Хоча за суттю зміст міжнародного зобов'язання в разі трансформації має зберігатися.

Прихильниками концепції трансформації є Р. Бледсо та Б. Бочек. Вони розглядають доктрину трансформації як принцип, згідно з яким «для того, щоб міжнародне право стало «правом країни», воно повинно стати частиною внутрішнього права, тобто повинен бути законодавчий акт, щоб трансформувати міжнародну норму в національну (внутрішню) норму».

На думку цих авторів, доктрина трансформації частково базується на вірі в суверенний характер держави, оскільки держава згідно з власним суверенітетом має виразити свою згоду на обов'язковість для неї норми міжнародного права у достатньо чіткій та ясній формі, наприклад, за допомогою прийняття національного закону [4, с. 144].

Отже, зазначмо, що незалежно від особливостей основних способів імплементації міжнародно-правових норм, а саме рецепції, трансформації, відсилання, на державі завжди лежить обов'язок виконання її міжнародно-правових зобов'язань відповідно до загально визнаних принципів міжнародного права, зокрема, принципу *parata sunt servanda* та принципу добросовісності, позаяк тільки так можна забезпечити ефективну реалізацію та дієвість міжнародного права.

Крім того, важливо наголосити, що на практиці норми національного права необхідно тлумачити й застосовувати в такий спосіб, щоб це відповідало нормам і принципам міжнародного права.

Література:

1. Ильин Ю.Д. Лекции по международному публичному праву / Ю.Д. Ильин - Харьков, Юрист, 1996 – 432 с.
2. Перетерский И.С. Толкование международных договоров / И.С. Перетерский - М., Юриспруденция, 1959 – 832 с.
3. Буроменський М. Деякі судження про поняття міжнародного кримінального права // Вісник Академії правових наук України: 36. наук, праць. - 2003. - № 2(33)-3 (34). - С. 359-370
4. Декларація про державний суверенітет України // ВВР України. - 1990. - № 31. - Ст. 429.
5. Мюллерсон Р.А. Соотношение международного и национального права / Р.А. Мюллерсон - М., Слово 1982 – 787 с.

Рейнгардт О.І.

ІСТОРІЯ, АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До революції аналіз господарської діяльності приватнокапіталістичних підприємств і їх монопольних об'єднань полягав переважно в аналізі балансу, в оцінюванні статей активу і пасиву. Але баланси не завжди правильно відображали стан справ. Значний розвиток кооперативної форми діяльності зумовлював необхідність аналізу роботи підприємств, заснованих на кооперативній власності. Основна увага в процесі аналізу зверталась на фінансові результати господарської діяльності.

Після 1917 року сталися різкі зміни в політиці, економіці, управлінських структурах, в організації обліку і

контролю. Послідовно, відповідно до різних етапів розвитку соціалістичної економіки, розвивався економічний аналіз, що відповідав потребам командно-адміністративної системи.

Важливе місце в 20-ті роки належало кооперативним організаціям — споживчим і кредитним товариствам. Досвід роботи цих організацій узагальнювався й аналізувався. У період непу досить активно здійснювались аналітичні розробки діяльності підприємств і організацій споживчої кооперації.

У передвоєнні роки економічний аналіз набув досить широкого розвитку. Він справив суттєвий позитивний вплив на економіку країни.

Особливий історичний період — роки Великої Вітчизняної війни. Перебазування промислових підприємств у східні регіони країни, спрямування виробництва на забезпечення потреб фронту було справою складною і важкою.

Посильний внесок у загальну справу зробили і працівники економічної служби, а передовсім ті з них, хто був безпосередньо пов'язаний з обліком, контролем і аналізом роботи підприємств.

У роки війни було видано цілу низку праць з обліку й аналізу діяльності підприємств.

Перехід до мирного будівництва після закінчення війни став новим етапом у розвитку економічного аналізу.

Необхідно було оцінити колосальні матеріальні збитки, спричинені народному господарству війною. Належало списати величезну кількість основних засобів й товарно-матеріальних цінностей, зруйнованих та розкрадених окупантами під час війни. На перше місце встають питання аналізу виробництва і розробляється відповідна послідовність вивчення всієї діяльності підприємства. Як джерела аналізу залучаються дані не тільки балансу, а й бухгалтерської та статистичної звітності, а також дані обліку і планування.

Розвиток методології та методики економічного аналізу в Україні за цей період відбувався під впливом загальних настанов централізованого уряду Радянського Союзу. Слід відзначити ту обставину, що радянськими вченими було створено теорію економічного аналізу та методику аналізу за галузями економіки на відміну від інших країн, де самостійного курсу економічного аналізу ще не створили. Досягненнями у розвиток економічного аналізу відзначилася українська школа. Фактично було підготовлено ґрунт для наступного етапу — економічного аналізу в період переходу до ринкових відносин.

Ринкова економіка має свої закони та категорії. Потрібні нові дослідження, а в багатьох випадках і нова методологія, нові прийоми економічного аналізу.

Усе, що було розроблене раніше, — це надійний фундамент для практичного використання економічного аналізу за нових умов.

Важливим завданням економічного аналізу за сучасних умов є дослідження комерційного ризику. В економічних структурах розвинутих капіталістичних держав існують спеціальні науково-дослідні підрозділи, що розробляють методику такого аналізу.

Створення комплексних автоматизованих систем комерційної інформації — завдання досить складне, але, як показала міжнародна практика, цілком здійсненне.

Перед економічним аналізом як наукою за сучасних умов розвитку економіки постало багато проблем. Насамперед належить створити єдину систему економічного аналізу, яка б інтегрувала аналіз діяльності на всіх рівнях. З цим має бути пов'язана і система різнострокових прогнозів, що базувалася б на закономірностях, тенденціях і резервах, виявлених аналізом.

Треба створити єдину обґрунтовану систему оцінних показників ефективності господарювання підприємств і їхніх підрозділів. Існує також необхідність у підвищенні оперативності економічного аналізу, удосконаленні організаційних форм аналітичної роботи і перебудові інформаційних потоків.

Дуже важливим є розроблення багатоваріантних розв'язань аналітичних задач та методика вибору з них того варіанта, який буде оптимальним для заданих параметрів.

Реч 1.0.

ДОСУДОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Чинне законодавство України передбачає врегулювання господарських спорів у досудовому порядку. Досудове врегулювання господарських спорів передбачає можливість вирішення спірних питань у претензійному порядку шляхом пред'явлення претензії.

У досудовому врегулюванні господарського спору необхідно дотримуватися таких етапів:

Підготовчий етап

Етап підготовки претензії та її направлення адресату

Етап розгляду претензії та надання відповіді

Підготовка процесуальних документів до господарського суду має свої особливості, пов'язані зі специфікою господарських спорів. Претензія є важливим процесуальним документом, а тому її складають із дотриманням всіх формальностей, передбачених ст.6 ГПК. Особливу увагу потребує сума претензії та її розрахунок. Претензія підписується повноваженою особою підприємства, організації або їх представником і надсилається адресатові рекомендованим листом чи вручається під розписку.

Про результати розгляду претензії заявник повідомляється письмово. Відповідь надсилається рекомендованим або цінним листом. Якщо у відповіді не повідомляється про перерахування визнаної суми, то через 20 днів після її отримання така відповідь є підставою для примусового стягнення заборгованості державною виконавчою службою.

Конституційний Суд України визнав, що можливість судового захисту не може бути поставлена законом або іншими нормативно-правовими актами. Обов'язкове досудове врегулювання спорів, яке включає можливість прийняття позовної заяви до розгляду і здійснення за нею правосуддя, порушує право особи на судовий захист. Можливість використання суб'єктами правовідносин досудового врегулювання спорів може бути додатковим засобом правового захисту, який держава надає учасникам певних правовідносин. Однак, треба підкреслити, їх використання є правом, а не обов'язком особи, що потребує захисту. Отже можна дійти до висновку, що встановлення законом або договором досудового врегулювання спору не є обмеженням права на судовий захист(ч. 3 Рішення Конституційного Суду України(справа про досудове врегулювання спорів) від (липня 9 липня 2002 р. № 15-рп/2002).

Пленум Верховного Суду України наголосив, що суд не вправі відмовити особі в прийнятті позовної заяви чи скарги лише з тієї підстави, що її вимоги можуть бути розглянуті в передбаченому законом досудовому порядку(п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 « Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя»).

Отже, господарським судам треба керуватися тим, що правові норми, якими встановлено порядок досудового врегулювання спору, а також наслідки недотримання цих норм не можуть застосовуватись у вирішенні господарських спорів.

Частина друга статті 222 ГК України встановлює не обов'язок, а право суб'єкта господарювання звернутися з претензією до порушника його прав. Виходячи з цього положення можна сказати, що держава надає суб'єктам господарювання ще один засіб захисту своїх прав та інтересів, що охороняються законом.

Сергеев А. А.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НАРУШЕНИЯ АВТОРСКОГО ПРАВА В ИНТЕРНЕТЕ: ПРАВОВОЙ И ТЕХНИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Данная тема актуальна, учитывая большое количество нелегального контента в Интернет-пространстве, а также отсутствие правовых и технических мер в Украине по предупреждению появления незаконного контента на крупных интернет-ресурсах.

Предупреждение нарушения авторского права в законодательстве Украины фактически не рассматривается. Предупреждением такого нарушения занимаются сами авторы, уведомляя при этом администрацию Интернет-ресурса на котором размещен незаконный контент, или же такой контент, который был присвоен стороной-правонарушителем, как объект авторского права.

Ответственность за нарушение авторского права наступает в том случае, если автор смог привести достаточные доказательства свидетельствующие о его праве на такой объект, и о таком нарушении. Однако ответственность не является фактической мерой предупреждения правонарушения. Ответственность — это сдерживающий фактор для потенциальных правонарушителей.

Пленум Верховного Суда в постановлении №5 «О применении судами норм законодательства по делам о защите авторского права» в пункте 4 установил, что регистрация права на объекты интеллектуальной собственности реализуется Государственным департаментом интеллектуальной собственности Министерства образования и науки Украины.[1] При этом регистрация такого права необязательна. Однако нужно учесть тот факт, что такая регистрация может являться мерой предупреждения нарушения авторского права. И доказательством права собственности.

Однако фактических мер предупреждения такого вида правонарушения и преступления в Украине не разработано. По мнению представителей Государственного Департамента интеллектуальной собственности, такая ситуация сложилась вследствие быстрого развития интернет технологий в Украине на базе отстающего в развитии законодательства, что создало все необходимые и благоприятные условия развития интернет-пиратства.[2]

Ответственность за правонарушения и преступления в сфере интеллектуальной собственности наступает при наличии доказанности вины, доказать которую при нарушениях в интернете невозможно.[3]

Существует важная практическая проблема доказывания факта нарушенного права, необходимость в разработке законодателями совместно с ведущими специалистами в сфере интернет технологий таких типов, видов, а также характеристик доказательств, которые могли бы свидетельствовать об авторстве конкретного лица и нарушениях его права. Характеристика таких доказательств в законодательстве отсутствует. Процесс доказывания длительный и дорогой, что может вызвать определённые финансовые трудности у отдельных авторов.

Более простым и дешевым методом противодействия любым правонарушениям и преступлениям является их предупреждение. Меры предупреждения правонарушений и преступлений в интернет пространстве можно классифицировать таким образом:

- Правовые меры предупреждения;
- Экономико-социальные меры;
- Воспитательные меры;
- Технические меры предупреждения.

При этом все вышеуказанные меры взаимосвязаны друг с другом, и не могут применяться отдельно друг от друга. Развитие их тоже взаимосвязано. Так, к примеру, к экономико-социальным мерам предупреждения можно отнести благоприятную цену на объект авторского права, который приобретает потребитель. Потребители в Украине, в своём большинстве, не могут по финансовым причинам приобрести те или иные продукты интеллектуального труда, и ищут пути получения желаемого продукта более простым, бесплатным и незаконным путём. В этом простому потребителю способствуют интернет-пираты, которые имеют хорошие навыки в программировании и способности взламывать, и узаконивать незаконно полученные программы, аудиовизуальные произведения, литературные произведения и другие объекты авторского права.

К правовым мерам предупреждения следует относить создание эффективного законодательства, которое накладывает обязанности, ответственность и права на поставщиков интернет-услуг, администраторов интернет ресурсов, собственников серверов, на которых может быть размещен незаконный контент, а также простых пользователей и программистов. Не следует путать свободных программистов, которые улучшают объекты авторских прав с открытым исходным кодом, и тех программистов, которые незаконно взламывают программы и улучшают их по своему усмотрению, приписывая себе авторские права (Windows XP 2003 SP3 – разработчик Microsoft и Windows XP SP3 2010 Paradise Edition — незаконный разработчик LonerD).

К воспитательным мерам можно отнести всевозможную агитацию за правомерное использование объектов авторского права. Проведение рекламных акций в интернете и проведение семинаров, а также образовательные меры в учебных заведениях.

К техническим мерам предупреждения следует отнести прежде всего взаимодействие крупных разработчиков компьютерных технологий, способных разрабатывать программы и целые комплексы способные отслеживать нарушения авторских прав в контенте размещенном на их ресурсе. Что это предусматривает — это прежде всего создание условий для таких крупных интернет-сервисов, социальных сетей, а также законодательных основ создания отслеживающих программ предупреждения, а также применения таких программ на существующих крупных ресурсах. Важно, чтобы такие программы не нарушали конституционные права и свободы граждан.

Реально действующим примером сочетания всех вышеуказанных мер является сервис аудиовизуальных произведений YouTube, в котором технологически и на законодательных основах внедрена комплексная программа проверки поступающего контента от пользователей на сервер данного сервиса.[4] При обнаружении нарушений (такие нарушения классифицируются от несущественных до серьёзных), пользователю предъявляется претензия с которой он соглашается либо не соглашается. При согласии пользователь дает возможность на аудиовизуальном произведении проставить логотип, ссылку или рекламу того автора чьи права были нарушены, либо не было указано присутствие той или иной части (аудио или видео, фото), защищенное авторским правом, в титрах или субтитрах, либо водяными знаками.[5]

В случае, если видео существенно нарушает авторское право (от плагиата до незаконного опубликования), то администрация сервиса блокирует аккаунт и удаляет незаконный контент, а такие действия могут инициировать судебную защиту от нарушений в адрес нарушителя. Однако обычно все решается в рамках досудебной претензии. Такой порядок установлен в законодательстве США. Видеосервис и пользователь заключают при регистрации аккаунта пользовательское соглашение данного видеосервиса, одним из условий которого является не совершение правонарушений в области авторского права.[6]

Таким образом, необходимо усовершенствовать законодательство о защите авторском праве в интернет-пространстве, закрепив законодательно инструменты и порядок предупреждения таких правонарушений.

Литература:

1. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5. На сайті: <http://www.scourt.gov.ua/>
2. Міжнародний семінар «Протидія порушенням авторського права і суміжних прав у цифровому середовищі». Піратство – проблема XXI століття.
3. Об ответственности файлообменников и их пользователей. Е. Серов, В. Якубовский. ЮРИСТ & ЗАКОН №9, 28 февраля 2012 год.
4. http://www.youtube.com/t/copyright_program — Программа проверки контента.
5. http://www.youtube.com/t/dmca_policy — Предъявление заявки о нарушении авторского права http://www.youtube.com/t/copyright_my_video и её последствия.
6. <http://www.youtube.com/t/terms> — Пользовательское соглашение.

Серенко А.А.

УЧАСТЬ ПРЕДСТАВНИКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Представництво – це правовідношення, в силу якого одна особа (представник) виступає у суді від імені та в інтересах іншої особи (представляваній).

Частина 1 статті 38 ЦПК говорить про те, що сторона, третя особа, особа, яка відповідно до закону захищає права, свободи чи інтереси інших осіб, а також заявники та інші заінтересовані особи в справах окремого провадження (крім справ про усиновлення) можуть брати участь у цивільній справі особисто або через представника.

Представництво у суді є самостійним процесуальним інститутом, а не різновидом загальноцивільного, як іноді вважають у судовій практиці та літературі.

Від загальноцивільного воно відрізняється тим, що:

а) представництво в силу цивільного права може бути в будь-яких угодах, а в силу процесуального – тільки у суді; б) метою загальноцивільного представництва є надання допомоги довірителю, а процесуального – і суду; в) при загальноцивільному представництві не може бути подвійного представництва, у процесі законний представник може доручити ведення справи договірному; г) при загальноцивільному представництві в юридичній дії бере участь тільки представник, а в процесі поряд із представником може брати участь, а іноді й повинен, представляваній; д) при загальноцивільному представництві повноваження представника визначаються дорученням, а у процесі – в основному законом.

Тому за ЦПК України представник віднесений до числа осіб, що беруть участь у справі, а, отже, він наділений юридичною заінтересованістю і є самостійною процесуальною фігурою.

Стаття 38 ЦПК закріплює право сторін, третіх осіб, осіб, які відповідно до закону захищають права, свободи чи інтереси інших осіб, а також заявники та інші заінтересовані особи у справах окремого провадження (крім справ про усиновлення) можуть скористатися допомогою представника.

Якщо більш детально розглядати ст. ст. 38 – 44 ЦПК та ст. 60 ЦК України, то це нам дозволяє відзначити наявність чотирьох видів представництва:

а) добровільного; б) законного; в) за призначенням суду; г) громадського.

За ступенем обов'язковості представництво може бути обов'язковим, коли на представництво не потрібно волевиявлення представляваного (у справах за участю недієздатних, наприклад), і факультативним, коли волевиявлення представляваного на представництво є необхідним.

Регулюючи питання про добровільне (договірне) представництво, стаття 38 регулюючи питання про добровільне (договірне) представництво, стаття 38 ЦПК необґрунтовано відносить до представництва участь у цивільному судочинстві органів юридичних осіб та органів державної влади. Безумовно, участь зазначених органів не є представництвом, оскільки є участю юридичних осіб та держави через уповноважені органи.

В основі добровільного (договірного) представництва лежить договір.

Перший підвид – представництво інтересів сторін і третіх осіб адвокатами. Підставою такого представництва є договір доручення на ведення справи у суді.

Другий підвид – юрисконсульт представляє у суді інтереси підприємства, організації, установи в силу трудового договору.

Третій підвид – окремі громадяни представляють у суді інтереси сторін і третіх осіб за договором доручення. Наявність доручення у юрисконсульта є не підставою і не свідченням договору доручення, а документом, що визначає обсяг повноважень. Тому дуже спірною є думка деяких авторів про те, що і юрисконсульти виступають у суді за договором доручення.

Громадське представництво полягає у тому, що в силу статуту, положення про громадську організацію вона може представляти у суді інтереси членів цієї організації (наприклад, профспілки).

Наприклад представництво в цивільному процесі Франції здійснюється: на підставі договору – адвокатами і повіреними; на підставі закону – батьками, опікунами і піклувальниками стосовно неповнолітніх дітей і осіб, які перебувають під їх опікою чи піклуванням. Батьки, які здійснюють сумісно батьківську владу, визнаються законними представниками, а якщо батьківську владу здійснює один з них, то він і визнається законним представником. Неповнолітній, який одружився або якому виповнилося 16 років, може бути звільнений за заявою батьків, одного з них чи сімейної ради від батьківської влади суддею по опіці (статті 389, 476 Цивільного кодексу Франції). Звільнений від батьківської влади неповнолітній стає здатний, подібно повнолітньому, до всіх дій громадянського життя (статті 481, 488 ЦК), а, отже, і особисто вести справу в суді. А в цивільному процесі Польщі представництво сторін і третіх осіб можуть здійснювати: адвокат, співучасник у справі, особа, яка управляє майном або інтересами сторони, а також особа, пов'язана зі стороною правовідносинами доручення, якщо предмет спору входить в обсяг цього доручення; батьки, подружжя, брати, сестри та інші особи.

Сиротов К.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ГРУЗІЇ У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією свідчить про те, що за сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя. Тому актуальність цієї теми з плином часу не тільки не знижується, а тільки збільшується. Найбільш помітні розробки з цього питання, в своїх наукових працях зробили такі вчені: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, М.І. Бажанов, В.В. Галунько, В.О. Глушков, В. Ю. Дмитренко, П.О. Добродумов, А. І. Долгова, І.А. Дьомін, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, В.П. Корж, М.Й. Коржанський, А.Н. Ларьков, В. В. Лунесв, М. А. Магда, М. І. Мельник та інші.

Корупція у більшості держав Центральної та Східної Європи, а також у країнах, які виникли на пострадянському просторі, тісно пов'язана з тим, що вони знаходяться в стані економічної та суспільної трансформації [2, с. 38].

Тому, на нашу думку, дуже важливим для України є досвід саме тих країн, які на початку своєї боротьби з корупцією знаходилися у дуже важкому економічному становищі, мали перехідний тип економіки та високий рівень корупції. В такому випадку, просто безцінним можна вважати досвід Грузії.

Вона у міжнародному рейтингу «простоти і зручності ведення бізнесу», що розробляється Світовим банком, піднялася з 150-го місця, яке вона займала у 2004 р на 11-е місце, випередивши такі поважні країни, як Швеція та Фінляндія. У міжнародному рейтингу сприйняття корупції, який складається «Transparency International», за період 2004 - 2008 рр. Грузія піднялася з 124-го на 67-е місце і знаходиться на одному рівні з деякими членами ЄС. Це стало можливим, завдяки низці антикорупційних заходів, які постійно втілюються в країні з 2005 року [1]. Проаналізувавши таку стрімку трансформацію, ми дійшли висновку, що керівництво країни, в процесі запобігання і протидії корупції, взяло за основу, п'ять принципів сінгапурського досвіду. А саме:

- мінімізування державного втручання в економіку, і швидкий перехід до повністю ринкового типу відносин;

- простий, не громіздкий і ефективний державний апарат боротьби з корупцією;

- гідна оплата праці державних службовців, згідно формулі, напряду прив'язаній до середньої заробітної платні успішно працюючих в приватному секторі осіб;

- контрольована щорічна звітність державних посадовців про їх майно, активи і борги;

- рівність всіх перед законом, в тому числі, і держслужбовців найвищого рангу [6].

Принцип вільної економіки був втілений в Грузії шляхом відмови від прийняття традиційного антимонопольного законодавства. Крім цього, грузинська влада прийняла Закон „Про вільну і конкурентну торгівлю“, який був направлений в першу чергу не стільки на унеможливлення монополізації різних сфер бізнесу, скільки на відмову від обмеження конкурентного середовища [3, с. 42].

Повноваження державних органів були істотно скорочені, кількість контрольованих ними процесів зменшена, а самі вони поставлені в жорсткі рамки щодо планування своєї діяльності і за часом реагування на запити бізнесу і населення. Все це скоротило регулювання як ринку, так і інших сфер діяльності до мінімуму. Так, кількість ліцензій, які видаються держслужбовцями та дозвільних процедур, контрольованих ними, скоротилася з тисячі до 140 штук, а держстандарты були відмінені практично всі.

Другий і третій принципи, що включають в себе ефективний державний апарат боротьби з корупцією та високе фінансування держслужбовцям, нова влада Грузії також запозичила з досвіду Сінгапуру. Зі скороченням бюрократичного апарату одночасно було значно підвищено заробітні плати держслужбовцям і поліцейським. В країні з 2003 року середня заробітна плата збільшилася у 8 разів. У той же час, зарплата в армії або поліції набагато перевищує цей рівень. Так, дільничний заробляє від \$ 400 до \$ 500 на місяць, патрульний - до \$ 1000, а керівники відділів та фахівці-професіонали ще більше.

Крім цього, війна з корупцією велася і в вищих ешелонах влади. Нова влада не шкодувала нікого, і ранг підозрюваного не був перешкодою. З моменту приходу до влади Саакашвілі за корупцію були заарештовані декілька міністрів і шість членів пропрезидентської більшості у парламенті. Був заарештований колишній керівник залізниць за нецільове використання коштів. Головний футбольний керівник країни був заарештований після того, як у пресі з'явилася інформація про те, що на особистих рахунках Жорданія у швейцарських банках осідали суми, одержувані при переході грузинських футболістів у закордонні клуби.

Ці всі кроки дозволили Грузії ефективно протидіяти корупційним проявам, і результати не заставили себе чекати. За шкалою Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР), коефіцієнт привабливості приватизаційних процесів в країні виріс з 3,3 балів у 2003 році до 4,0 у 2007-му. Для порівняння: показник Росії за той самий період знизився з 3,3 до 3,0 одиниць [4].

За приватизацією пішли інвестиції. Сукупні прямі іноземні інвестиції в економіку Грузії у 2004-2009 роках склали \$ 6,5 млрд. За привабливістю для іноземних інвесторів і за обсягами отриманих зовнішніх інвестицій Грузія зрівнялася з новими членами ЄС. У розмірах грузинського бюджету кошти, отримані від приватизації та інвестицій, були дуже суттєвими і сягали від 10% до 30% від ВВП (за кожним показником), що перевищує подібні індекси у всіх країнах колишнього СРСР. [5, с. 182] А цей показник, краще будь яких

опитувань і аналізів, показує стан економіки і рівень добробуту населення.

Тому, в такий непростий для нашої країни час, дуже важливо взяти на озброєння грузинський досвід у запобіганні і протидії корупції, і розробити ефективний механізм втілення в життя п'яти основних його принципів. Ці кроки дозволять Україні ефективно протистояти корупції, і як наслідок значно посилити національну економіку і добробут в країні.

Література:

1. Офіційний сайт міжнародної організації «Transparency International»: [Електронний ресурс] / Transparency International – 10 квітня 2012. – Режим доступу : <http://www.transparency.org/tools/measurement>– Назва з екрану.

2. Белов Д.М. Корупція як негативне соціальне явище : шляхи її подолання в Україні та міжнародний досвід / [Белов Д.М., Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Різак І.М., Чечерський В.І.]. – Ужгород : Ліра, 2004. – 64 с.

3. Волошина А.В. Корупція – виклики для України: за матеріалами шостого «Київського Діалогу» 28 - 30 жовтня 2010 року «Корупція в політиці, економіці та управлінні – стратегії громадського суспільства та світової спільноти щодо її подолання». – Кіровоград, 2011, - 79 с.

4. Європейський банк реконструкції та розвитку : [Електронний ресурс] / Вікіпедії – вільної енциклопедії. – 14 квітня 2012. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>– Назва з екрану.

5. Прохоренко, О. Я. Протидія корупційним проявам в системі державної служби України (організаційно-правовий аспект) : дис. ... кандидата наук з держ. упр. : 25.00.03 / Прохоренко Олександр Якимович. – К., 2004. – 206 с.

6. Стельмах О.М. Боротьба з корупцією: досвід Сінгапуру і Грузії: [Електронний ресурс] / інтернет-видання «Народний оглядач» – 10 квітня 2012. – Режим доступу : <http://sd.org.ua/news.php?id=20829> – Назва з екрану.

Старкова А.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

Закріплення в Конституції України соціального і правового принципів держави передбачає всю повноту політичних, соціально-економічних, культурних та інших прав і свобод людини і громадянина. Відтак метою сучасного розвитку українського суспільства є утвердження прав людини і громадянина, забезпечення умов для їх повної реалізації.

Для того щоб детально проаналізувати окреслену нами тематику слід прослідкувати теоретико-правовий аналіз розвитку європейських стандартів прав людини.

Український вчений Ю.С. Разметаєва досить влучно у своїх наукових працях зазначає, що сучасний етап розвитку українського суспільства і держави може бути охарактеризований як трансформаційний, у якому наявні дві тенденції розвитку: прагнення створення громадянського суспільства та забезпечення максимальної реалізації прав і свобод людини й громадянина. У зв'язку з цим загострюється актуальність дослідження прав людини як фундаментальної цінності громадянського суспільства, особливостей реалізації останніх, правової активності носіїв прав. При цьому постає потреба у виділенні окремих аксіологічних властивостей, притаманних правам людини, які відбивали б пов'язаність останніх із духовними складовими суспільства, включення у систему цінностей, як на загальносоціальному, так і на індивідуальному рівні. Це зумовлює необхідність розширення наукових уявлень про права людини, заснованих на подвійності їх морально-правової природи, співвідношенні загальносоціальних та юридичних аспектів у правах [1, с. 3].

Запроваджуваний підхід дасть змогу по-новому звернутися до розв'язання існуючих проблем правової реальності. Йдеться, зокрема, про проблеми механізму реалізації та захисту прав і свобод людини й громадянина; правового регулювання взаємодії названих прав з інституціями громадянського суспільства; співвідношення універсального та культурно-особливого у правах; правової культури та правосвідомості, через які переломлюються об'єктивні ціннісні властивості правової дійсності в цілому і прав людини зокрема [1, с. 13].

Слід зазначити, що незважаючи на сплеск інтересу до тематики прав людини та громадянського суспільства, у наукових працях існують поодинокі спроби теоретичної розробки ціннісного виміру прав людини у такому суспільстві. Існуючі дослідження у цій сфері часто характеризуються фрагментарністю, спрямованістю на окремі аспекти, що породжує необхідність звернення на монографічному рівні до проблем громадянського суспільства у цілому та до розгляду в його контексті питань тлумачення і захисту прав людини. Майже поза увагою правознавців залишаються аксіологічні властивості прав людини, недостатньо повно досліджено правову активність носіїв прав у громадянському та трансформаційному суспільствах, реалізація прав людини часто висвітлюється лише на рівні законодавчих механізмів [1, с. 4].

Ії погляди деякою мірою підтримує у своїх працях Т.І. Пашук, що проголошення в Конституції України курсу на формування правової держави, визначення нею головного обов'язку держави як утвердження прав та свобод людини неминує виводять на перший план проблему ефективності юридичного забезпечення прав людини, зокрема ефективності захисту цих прав. Отже, сама концепція правової держави закладає об'єктивні

передумови для конструювання й аналізу специфічного права людини на ефективний державний захист її прав та свобод [2, с. 5]. Крім того, дане право людини гарантується низкою міжнародно-правових документів, які формулюють його, зазвичай, як право людини на ефективний національний юридичний засіб захисту. Це, зокрема, ст.8 Загальної декларації прав людини [3], п.3 ст.2 Пакту про громадянські і політичні права [4], ст.13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [5].

Та чи не найбільш розширену інтерпретацію змісту зазначеного права можна зустріти у рішеннях Європейського суду з прав людини в процесі численного застосування ним згаданої ст.13 Конвенції, яка, як відомо, нині є складовою частиною законодавства України. Для правильного розуміння поняття ефективності національного юридичного засобу захисту права людини важливими також є правоположення Суду, сформульовані ним при застосуванні й ст.35 Конвенції, яка встановлює обов'язок особи вичерпувати усі лише ефективні національні юридичні засоби захисту перед тим, як звертатись зі скаргами до нього [2, с. 7].

Отже, акцентуємо увагу, що для того щоб Україна зайняла гідне місце на міжнародній арені та стала повноправним членом такої престижної та впливової міжнародної організації, як Європейський Союз, досить важливе значення має, на наш погляд, не тільки теоретико-правовий аналіз розвитку європейських стандартів прав людини а й реальне втілення «їх в життя», тобто в сучасне правове поле нашої держави.

Література:

1. Разметаєва Ю.С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: автор. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Юлія Сергіївна Разметаєва - Х., 2006. – 18 с.

2. Пашук Т.І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук : спеціальність 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень/ Тарас Ігорович Пашук– Львів, 2006. – 19 с.

3. Загальна декларація прав людини : [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. - 31 січня 2012.- Режим доступу до Законодавство України : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 – Назва з екрану.

4. Пакт про громадянські і політичні права: [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. - 31 січня 2012.- Режим доступу до Законодавство України : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 – Назва з екрану.

5. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод : [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. - 31 січня 2012.- Режим доступу до Законодавство України : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 – Назва з екрану.

Старченко В.Ф.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ

Відповідно до законодавства України, адміністративна процедура — це установлений в акті порядок дій фізичних та юридичних осіб, спрямованих на реалізацію їх прав і виконання обов'язків, або визначення повноважень державного органу, його посадової та службової особи .

У творах В.А. Бачиніна, В.С. Журавського, М.І. Панова слушно зазначається, що юридична процедура – складова юридичного процесу, яка визначає порядок здійснення якоїсь процесуальної дії (наприклад, процедура допиту, очної ставки тощо) [1, с. 287].

На думку В.В. Галуцька адміністративні процедури — це встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [2, с. 276].

На слушну думку Р.Д. Сауні на до процедур у сфері охорони права на комп'ютерну програму відносяться провадження стосовно: державної реєстрації авторського права на комп'ютерні програми; маркування примірників комп'ютерних програм контрольними марками; та ліцензування комп'ютерних програм [3] .

Отже, на нашу думку, адміністративна процедура у сфері охорони права на комп'ютерні програми — це встановлений законодавством порядок розгляду органами публічної адміністрації проваджень пов'язаних із державною реєстрацією авторського права на комп'ютерні програми, маркування примірників комп'ютерних програм контрольними марками та ліцензування комп'ютерних програм, справ з метою забезпечення прав та законних інтересів суб'єктів права на комп'ютерну програму.

Література:

1. Бачинін В. А. Філософія права : Словник. / Бачинін В.А., Журавський В. С., Панов М. І. – К. : Концерн «Видавничий Дім Ін Юре», 2003. – 408 с.

2. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галуцько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін] ; за заг. ред. В.В. Галуцька. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. — Т. 1 :

Загальне адміністративне право. — 320 с.

3. Саунін Р.Д. Адміністративно-правова охорона права на комп'ютерні програми в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. – 12.00.07 / Р.Д. Саунін. – К., 2012. – 18 с.

Степаненко К.В.

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ СУДДЕЮ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

В умовах прямування України до демократичної, європейської, правової держави досить нагальними та такими, що турбують наукову спільноту є проблеми, пов'язані з адміністративно-деліктними провадженнями. Перегляд основних постулатів вітчизняного адміністративно-деліктного права в умовах сучасних державотворчих та правотворчих процесів, перехід до якісно нової моделі адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, об'єктивно передбачають певну модифікацію всіх складових цієї галузі вітчизняної системи права, однією з яких є адміністративно-деліктне право з притаманною процесуальною частиною. При цьому фактором забезпечення їх розвитку як інструмента демократичних перетворень постає адміністративний процес в цілому, який виражає динаміку, пов'язує право з конкретним буттям.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності адміністративно-деліктних проваджень, які здійснюються суддею.

Адміністративно-деліктна юрисдикція – це сукупність нормативно встановлених повноважень відповідних суб'єктів, які направлені на здійснення діяльності, пов'язаної з вирішенням питання притягнення до адміністративної відповідальності за наявності факту вчинення адміністративного проступку.

Адміністративно-деліктний процес – це підгалузь адміністративно-деліктного права, яка регулює процесуальний порядок реалізації адміністративної відповідальності за порушення норм права.

Залежно від виду органів, які здійснюють адміністративне провадження, розрізняють два види провадження - судове та квазісудове (адміністративне). У судовому порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється суддями одноособово.

Адміністративно-процесуальний статус судді в адміністративно-деліктному процесі - це сукупність процесуальних прав, гарантій, обов'язків судді, спрямованих на реалізацію завдань адміністративно-деліктного провадження, а також настання юридичної відповідальності у передбачених законом випадках.

Суддя в адміністративно-деліктному провадженні, будучи наділеним особливим статусом, здійснює одну із трьох галузей державної влади – судову.

Судова влада це самостійна та незалежна частина державної влади, яка реалізується уповноваженими на те органами (судами) шляхом вирішення спорів про право (правосуддя), контролю за іншими галузями влади, здійснювана у встановлених законом межах, процесуальних формах та порядку, з метою забезпечення законності та правового режиму їх діяльності.

При розгляді справ про адміністративні проступки суддя реалізує свій правовий статус в адміністративному процесі, а саме — адміністративно-деліктному провадженні.

Діяльність судді в адміністративно-деліктному провадженні - це врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність судді, як посадової особи з особливим статусом та винятковою компетенцією, по розгляду справ про адміністративні проступки, що мають високий рівень суспільної небезпеки та посягають на найбільш важливе та широке коло охоронюваних суспільних відносин, яка полягає у можливості застосування до винних осіб найбільш суворих адміністративних покарань у встановлених законом формах та порядку, вихованні правопорушників, виявленні причин і умов, що сприяли вчиненню ними адміністративних проступків.

Суддю від інших суб'єктів адміністративної юрисдикції в адміністративно-деліктному провадженні відрізняють: здійснення в такому провадженні правосуддя; місце та призначення в системі публічної влади; вимоги до кандидатів на посаду судді; виключне право застосовувати окремі види адміністративних санкцій та інші заходи адміністративної відповідальності; предметна компетенція (підвідомчість справ про адміністративні правопорушення); територіальна підвідомчість справ; строки накладення адміністративного стягнення; ширше право розсуду при призначенні покарання; можливість поєднання розгляду справи про адміністративний проступок з вимогами про відшкодування заподіяної майнової шкоди; порядок оскарження його рішення по справі; відповідальність за невиконання прийнятого рішення.

Завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її у точній відповідності із законодавством; забезпечення виконання винесеної постанови; а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Невизначеність стадій судового адміністративного процесу у теоретичних дослідженнях означає, насамперед, недостатній ступінь формування теорії адміністративного процесу, оскільки категорія «стадія» є ключовою при вивченні проблем розвитку процесуальних відносин.

У великій за обсягом, складній за змістом діяльності щодо здійснення адміністративного судочинства можна виділити три її частини або стадії: розгляд і вирішення справи по суті; перевірка законності і обґрунтованості прийнятого рішення; звернення рішення до виконання.

На першій стадії здійснюється правосуддя, реалізується завдання адміністративного судочинства шляхом прийняття у адміністративній справі законного і обґрунтованого рішення. Процесуальним способом реалізації стадії розгляду і вирішення справи по суті є провадження в суді першої інстанції.

Друга стадія - перевірка законності і обґрунтованості рішення - є процесуальним засобом забезпечення законності прийняття рішення адміністративним судом першої інстанції. Мета і завдання цієї стадії реалізується чотирма процесуальними способами: апеляційним провадженням, касаційним провадженням, провадженням за винятковими обставинами, провадженням за нововиявленими обставинами.

Третя стадія відправлення адміністративного судочинства пов'язана зі зверненням судового рішення до виконання. Її здійснення є гарантією реалізації рішення, прийнятого у процесі здійснення адміністративного судочинства, захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Адміністративно-деліктний процес – це підгалузь адміністративно-деліктного права, яка регулює процесуальний порядок реалізації адміністративної відповідальності за порушення норм права. Діяльність судді при цьому є врегульована адміністративно-правовими нормами діяльність посадової особи з особливим статусом та винятковою компетенцією щодо розгляду справ про адміністративні проступки, що мають високий рівень суспільної небезпеки та посягають на найбільш важливе та широке коло охоронюваних суспільних відносин, яка полягає у можливості застосування до винних осіб найбільш суворих адміністративних покарань у встановлених законом формах та порядку, вихованні правопорушників, виявленні причин і умов, що сприяли вчиненню ними адміністративних проступків.

Література:

1. Адміністративне право України : навчальний посібник: у 4-х томах / за заг. ред. В.В. Галуцька. - Херсон : ХМТ, 2011. - Т. 1 : Загальне адміністративне право. - 324 с.
2. Коваль Л.В. Адміністративне право: Курс лекцій . - К.: Вентурі, 1998. -208 с.
3. Гончарук С.Т. Адміністративне право України: Навчальний посібник. -Київ, 2000. -240 с.
4. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України. - К.: Юрінком Інтер, 2003. – 379 с.
5. Лория В. А. Административно-процессуальная деятельность и виды административных производств // Советское го-сударство и право. -1978. -№ 1. -С.119-122.
6. Якимов А.Ю. Административно-юрисдикционный процесс и административно-юрисдикционное производство // Государство и право. -1999. -№ 3. -С.5-10.
7. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навч. закл. - Рос. мовою. - К.: Література ЛТД, 2001. – 541 с.
8. Большой юридический словарь /Авт.- сост.: Додонов В.Н. и др.; Под ред. А.Я. Сухарева и др. -М.: ИНФРА-М, 1998. -790 с.
9. Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях / Под ред. В.В. Черникова и Ю.П. Соловья. - М.: Юрайт-Издат, 2002. - 877 с.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 - № 8073- X : за станом на 1 травня 2011 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1984. - № 51. -Ст. 122

Стефенів О.М.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СЛІДЧИХ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ПРИ РОЗВ'ЯЗАННІ ПИТАНЬ ПРО ВИДАЧУ ЗЛОЧИНЦІВ (ЕКСТРАДИЦІЮ)

Розглядаючи питання, пов'язані з процедурою видачі осіб, які вчинили злочини (екстрадиції), що актуальні на сьогоднішній день у зв'язку з розростанням міжнародної і національної кримінальної злочинності, відзначимо, що вони урегульовані багатосторонніми конвенціями, зокрема, Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993р.; Європейською конвенцією про видачу правопорушників від 1957 року; Типовим договором про видачу, прийнятим резолюцією 45/116 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990р.; а також двосторонніми умовами про правову допомогу Україні. Аналогічні питання, що стосуються видачі злочинців, є у конвенціях по боротьбі з окремими видами злочинів. Наприклад, Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року, Міжнародної конвенції про боротьбу з захопленням заручників 1979 року, Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарання від 10.12.1984 року, Конвенції про охорону персоналу ООН та зв'язаного з нею персоналу від 1994 року та ін. У тих випадках, коли між Україною й іноземною державою немає договору про правову допомогу або про видачу, питання співробітництва розв'язуються на основі принципів міжнародного права в порядку міжнародної ввічливості і взаємності. Питанням видачі злочинців (екстрадиції) у літературі приділена велика увага

Оскільки це питання не є темою нашого дослідження, то зупинимося на ньому коротко.

У міжнародно-правових актах, судовій практиці і законодавстві конкретних держав існує багато визначень інституту видачі злочинців (екстрадиції). Навчальні і наукові російськомовні видання вживають термін “екстрадиція” (англ. “extradition” – передача – видача іноземній державі осіб, які вчинили злочин). В офіційних документах нашої держави таке слово не застосовується. Термінологічна плутанина виникає з поняттями “видача”, насамперед у ситуаціях, пов'язаних із зверненням вироку до виконання, і “передача” (передача засудженого для відбування покарання у державі його громадянства), що у юридичній літературі нерідко розглядаються як синоніми. Насправді за юридичним змістом це різні, самостійні правові інститути, що підтверджується характером нормативної регламентації як на міжнародному рівні, так і в національному законодавстві.

У міжнародному праві під екстрадицією розуміють процес передачі злочинця відповідно до норм міжнародного права іншій державі для застосування кримінального покарання. У літературі з цього питання про видачу злочинців не склалося єдиної думки вчених щодо того, вважати видачу процесом чи розуміти її як одноактну дію – єдиний акт передачі, а все інше розглядати як підготовку до видачі або її наслідки. Л.Н. Галенська з цього приводу зазначає: “Доктрина одностайна у твердженні, що екстрадиція являє собою процес”. Такі вчені, як В.К. Звірбуль і В.П. Шупилов вважають, що видача злочинців з однієї держави іншій – це акт правової допомоги, а Е. Сімсон розглядав передачу злочинців, як наслідок самої видачі. Наведені точки зору свідчать про те, що твердження Л.Н. Галенської про одностайність поглядів учених на цю проблему є хибні. На наш погляд, видачу злочинця неможливо розглядати як одноактну дію, оскільки вона складається з багатьох юридичних дій. З цього приводу Д.П. Нікольський підкреслював, що видача є сукупністю юридичних дій, за допомогою яких одна держава видає іншій особу, обвинувачувану у скоєнні злочину. Сприймаючи видачу як акт правової допомоги, як форму міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, не можна забувати про те, що все-таки це визначений урегульований нормами міжнародного або внутрішньодержавного права процес. На нашу думку, неправильно визначає видачу як передачу осіб Р.М. Валеев. У такому визначенні ототожнюються два поняття, і коли одне з них визначається через інше, виникає плутанина і неточність. Насамперед, видача – це не просто акт, що полягає у передачі особи іншій державі. Це ціла сукупність дій, здійснюваних конкретними органами держави і спрямованих на забезпечення примусової доставки особи органам іншої держави. До них відноситься вирішення питання у відповідь на надіслане прохання, здійснюване у певній процесуальній формі. Необхідно враховувати, що процедура видачі полягає й у таких діях як: арешт осіб, домовленість про час і місце передачі, перевезення його з метою передачі. Сама ж передача – це виконання рішення органів держави про видачу особи. Передача, як правило, здійснюється на контрольно-пропускних пунктах кордонів. Варто погодитися з точкою зору О.І. Виноградової про те, що видача – це процес, що ґрунтується на міжнародних договорах, загальновизначених принципах міжнародного права, нормах внутрішнього законодавства, який полягає у передачі підозрюваного, обвинуваченого або засудженого державою, на території якої він перебуває, державі, на території якої він вчинив злочин.

Особливість видачі полягає в тому, що держава, яка звернулася з проханням про правову допомогу, залишає за собою лише право розгляду кримінальної справи, призначення і виконання покарання. Видаючи злочинця, держава, на території якої він перебуває, надає державі, яка вимагає видачі, правову допомогу в реалізації її законів. У зв'язку з цим необхідно ще раз звернути увагу на те, що видача – це надання державами правової взаємодопомоги.

Література:

1. Правові основи міжнародної діяльності МВС України: Збірник міжнародно-правових договірних документів в 2-х томах. – Т. 2. – К., 2010. – 184с.
2. Про міжнародні договори України: Закон України від 22 грудня 1993 р. // Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 45.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
4. Слідчі органи Росії та України домовились про співпрацю // Іменем закону. – 2011. – № 33(5317). – 16 серпня.

Тарасов Г.В.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ В США ТА ЄВРОПІ

Розвиток України як правової, демократичної, соціальної держави з ринковою економікою вимагає суттєвого покращення охорони права на комп'ютерні програми – вагомого чинника забезпечення високих соціальних стандартів для життя людей, динамічного розвитку сфери господарювання. Згідно зі звітами BSA (Business Software Alliance), східна Європа вважається регіоном з найвищим рівнем незаконного використання програмного забезпечення з 1994 року, а Україна та Росія підтримують статус самих «піратських» країн у цьому регіоні. Для України пріоритетними є питання інтеграції до Європейського Союзу і вступу до Світової організації торгівлі, тому забезпечення правової охорони права на комп'ютерні програми повинне відбуватися

на рівні, який існує в економічно розвинених країнах.

Теоретичну базу роботи склали наукові праці В.М. Антонова, А.А. Вайшнурса, В.Л. Костюка, В.М. Машукова, С.А. Петренко, О.О. Підпригори, Р.Д. Сауїна, Л.П. Тимофієнко та багатьох інших.

Для формування національної стратегії охорони корисно звернутися до історії охорони комп'ютерних програм у США. Ця технологічно розвинута країна першою започаткувала правову охорону комп'ютерних програм [1].

Законодавство про авторське право виявилось на той час найбільш зручним для застосування щодо комп'ютерних програм [2]. У США існує патентний захист комп'ютерних програм, хоча він є відносно новим у законодавстві цієї держави. Розробники комп'ютерних програм раніше поклалися на законодавство у сфері охорони конфіденційної інформації й нормативно-правову базу, що регулює суспільні відносини договірною права для захисту своїх інтересів [3]. У США патентне законодавство не містить будь-яких обмежень для певної тематики [4].

Розробники комп'ютерних програм у Сполучених Штатах охороняють продукти програмного забезпечення шляхом застосування різноманітних правових механізмів таких, як норми авторського, патентного права, права про комерційну таємницю. Ліцензійні договори часто доповнюють зазначені форми охорони [5, с. 62].

Доречно розглянути прогресивний досвід Європейського Союзу щодо правової охорони права на комп'ютерні програми. Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи від 23.04.2009 р. «Про правову охорону програм для ЕОМ» містить важливі положення. Серед них можна виділити наступні: розробка комп'ютерних програм вимагає значних інвестицій людських, технічних і фінансових ресурсів, у той час як комп'ютерні програми можуть бути скопійовані за вартість, яка становить дуже малу частку цих витрат; комп'ютерні програми відіграють усе більш важливу роль у широкому спектрі галузей і технологій, тому можуть розглядатися як такі, що мають фундаментальне значення для промислового розвитку Співтовариства; певні відмінності у правовій охороні комп'ютерних програм, що запропоновані у законах держав-членів, мають негативний вплив на функціонування внутрішнього ринку комп'ютерних програм; існуючі відмінності, що спричиняють такі ефекти, повинні бути вилучені, необхідно вживати заходи для запобігання виникнення нових [6].

Таким чином, на сьогоднішній день практично в усьому світі комп'ютерні програми охороняються авторським правом, що продиктовано процесом глобалізації та уніфікації законодавства.

В США комп'ютерні програми можуть виступати об'єктом патентного права, на відміну від ЄС; отримати патент на комп'ютерну програму в США набагато простіше, ніж в ЄС; в США існує нормативна база, яка створена з урахуванням динамізму глобальних перетворень у світі в зазначеній сфері; суспільні громадські організації в США відіграють важливу роль в адміністративно-правовій охороні права на комп'ютерну програму.

Література:

1. Святоцький О. Удосконалення національного законодавства в сфері захисту прав інтелектуальної власності // О. Святоцький, В. Жаров / Правознавець. : [Електронний ресурс] // Правознавець. – 10 лютого 2012. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/242/%D1>. – Електронна бібліотечка юридичного інституту.

2. Потехіна В. Використання міжнародного досвіду для становлення національного законодавства України у сфері охорони комп'ютерних програм в умовах глобалізації // В. Потехіна / Міжнародний досвід. : [Електронний ресурс] // Міжнародний досвід. – 15 лютого 2012. – Режим доступу : <http://www.viravallee.com/articles/1.pdf>. – Використання міжнародного досвіду.

3. USA Software Copyright // Innovaccess [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.innovaccess.eu/documents/softwareCopyright_0000001105_00.xml.html.

4. The European Patent Convention // European Patent Office [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/epc.html>.

5. Остапчук В. Останні зміни в режимі захисту прав інтелектуальної власності // В. Остапчук // Юридичний журнал – 2004. – №1(19). – С. 60 – 65.

6. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs (Codified version) Text with EEA relevance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:111:0016:01:EN:HTML>.

(Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи «Про правову охорону комп'ютерних програм» : від 23.04.2009 р.).

Терещенко О.А.

ІСТОРІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Зародження первинних функцій прокуратури відноситься до часів Стародавнього Риму. За правління імператора Августа важливого значення набула діяльність прокураторів (від лат. procurator управитель,

представник), яким доручався збір податків, управління невеликими провінціями; вони виконували різноманітні господарські функції. Прокуратори призначалися із вершників, а також вільновідпущеників. Із імператорських вільновідпущеників та рабів комплектувалися нижчі чини імператорської бюрократії, яка набула згодом виняткового значення в державі. Імператор Клавдій розширив права прокураторів, вони одержали право виносити судові рішення.

За глибокої давнини почалося формування правової системи, а з нею і певних функцій прокуратури, і на території сучасної України.

У VIII століттях до н. е. скіфи зустрілися з грецькими поселенцями. У Північному Причорномор'ї елліни заснували свої міста-держави: Ольвію, Пантікапей, Феодосію, Херсонес та ін. Основними джерелами права в них були закони та рішення народних зборів і рад міст, постанови колегій, а також місцеві звичаї. Законодавча ініціатива належала народним зборам, радам міст, їх головам, колегіям, а також своєрідним попередникам сучасних прокураторів - номофілакам (стражам законів), які повинні були стежити за оформленням законів, поведінкою людей та посадових осіб і вимагали від них виконання законів. Крім номофілаків, існувала колегія продиктів (юридичних радників), які також виконували наглядові функції.

У X ст. почало формуватися князівське законодавство давньоруської держави Київської Русі. Ще княгиня Ольга, встановивши норми і пункти збору данини, посилила функції нагляду. Вона також прийняла закон, який оберігав життя княжих дружинників. Статути князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого внесли важливі нововведення у фінансове, сімейне та кримінальне право. Боротьба з прибічниками старих традицій, що не бажали підкорятися новим звичаям, суворе покарання їх стали суттю наглядових повноважень великого князя. Велике значення у формуванні правової системи мало прийняття зводу великокняжих законів, що отримав назву «Руська правда». Суттєва роль у «Руській правді» відводилась нормам кримінального процесу та права, хоча такого поділу ще не існувало. А оскільки цей процес належало контролювати то, ймовірно, це було черговим кроком у розвитку наглядової функції. У судовій практиці Київської Русі панував змагальний процес за активної участі сторін, які називалися позивачами. Суд виконував функцію посередника, хоча іноді застосовувалися форми розшукового процесу. Головну роль при цьому відігравав позивач, з ініціативи якого розпочиналося судочинство. Формально саме він був обвинувачем. Доказове значення мали зовнішні ознаки злочину, речові докази, власне зізнання, показання «видоків» та «послухів». Рішення суду оголошувалося усно, а вирок виконувався негайно.

У 1722 році Петро I заснував державний орган для здійснення нагляду за дотриманням законної діяльності центральних і місцевих органів державної влади. Царська імператорська прокуратура, куди і входили органи прокуратури України, проіснувала до жовтня 1917 року. Після жовтневих подій 1917 року розпочався новий етап державотворення і національного самовизначення народу України, етап здобуття суверенності. В УНР велася активна робота із створення нової системи правоохоронних органів, у тому числі – судів і органів прокурорського нагляду. Так, у грудні 1917 року заснована Прокураторія, а вже наступного місяця Центральна Рада ухвалила Закон “Про урядження прокурорського нагляду в Україні”. За часів правління гетьмана Скоропадського П. П. (квітень-грудень 1918 року) ухвалюється Закон “Про утворення державного Сенату”.

За радянських часів Державна прокуратура в Україні була заснована в системі Наркоміст у 28 червня 1922 року затвердженням ВУЦВК Положенням про прокурорський нагляд. Законодавство про прокуратуру постійно розвивалося. У 1923 році передбачалося введення Прокуратури до складу Верховного Суду СРСР. А пізніше, в 1933 році, утворюється Прокуратура Союзу РСР як централізована система з правом загального керівництва діяльністю прокуратур союзних республік, а разом із тим затверджується Положення про Прокуратуру Союзу РСР. Слід зазначити, що на Нюрнберзькому процесі головним обвинувачем від Радянського Союзу був прокурор Української РСР Р. Руденко.

З моменту проголошення України суверенною і незалежною державою розпочався новий етап розвитку прокуратури. Після прийняття та введення в дію з 1 грудня 1991 року Закону України “Про прокуратуру” та ряду інших нормативних актів створено правову базу організації та діяльності органів прокуратури незалежної України. Враховуючи роль органів прокуратури України у зміцненні законності, захисту прав людини і громадянина, а також внесок працівників прокуратури у справу розбудови України як правової держави, Указом Президента України від 02.11.2000 року встановлено професійне свято – День працівника прокуратури – 1 грудня.

Тертишник Ю.А.

ЗАСВІДЧЕННЯ СПРАВЖНОСТІ ПІДПISУ ПРО НАДАННЯ ЗГОДИ НА ТИМЧАСОВИЙ ВИЌЗД ДІТЕЙ ЗА КОРДОН

Нібито проста нотаріальна дія - засвідчення справжності підпису, але на практиці виникає багато питань практичного застосування ст. 78 Закону України «Про нотаріат», згідно з якою нотаріус, посадова особа органу місцевого самоврядування, начальник установи виконання покарань засвідчують справжність підпису на документах, зміст яких не суперечить законові : які не мають характеру угод та не містять у собі відомостей, що порочать честь і гідність людини. Саме практичне застосування вимоги щодо суперечності тексту закону й

викликає багато спірних питань. Порядок виїзду дітей за кордон регламентовано ст. 313 Цивільного кодексу України, Законом України «Про порядок виїзду з України і в'їзду з Україну громадян України» та постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57 «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України». Виїзд з України громадян, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків або інших осіб, уповноважених одним з батьків за нотаріально посвідченою згодою, здійснюється за нотаріально посвідченою згодою другого з батьків із зазначенням у ній держави прямування та відповідного часового проміжку перебування у цій державі, якщо другий з батьків відсутній у пункті пропуску. Тобто для того, щоб текст заяви відповідав чинному законодавству, в ньому обов'язково повинна бути зазначена держава прямування і часовий проміжок, а якщо дитина їде взагалі без батьків, то обов'язково зазначається уповноважена особа. Стосовно держави прямування, то має бути зазначено одну чи, можливо, декілька країн - текст постанови чіткої відповіді не дає, але якщо проаналізувати основи законодавства щодо захисту прав неповнолітніх та малолітніх дітей, то можна зробити висновок про те, що у згоді повинно бути якомога більше конкретики, для того щоб дитина не могла опинитись десь у іншій країні без згоди на те батьків і відповідно потрапити до рук торговців дітьми. Бувають випадки, коли дійсно дитина їде у кілька країн, тоді доцільно вказати перелік країн та конкретні дати перебування в кожній країні, а в разі коли не відомі дати поїздки або заява потрібна для відкриття візи, слід конкретно зазначити, кому адресована заява, а в тексті зазначити, що ця заява про надання згоди видана з метою отримання візи. В будь-якому випадку доцільно впевнитись, що при засвідченні справжності підпису на згоді не будуть порушені права дітей, та роз'яснити це батькам.

З приводу терміну перебування в іншій країні слід зазначити, що, як правило, строк такого тимчасового перебування становить 90 днів, але є виключення, наприклад, для Ямайки - 30 днів, для Домініканської Республіки - 60 днів.

Щодо строку перебування більше року, то така заява буде прямо суперечити закону, оскільки відповідно до чинного законодавства постійне місце проживання — місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року (Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України»). Тому, в разі зазначення терміну перебування більше року, це вже буде згода на постійне місце проживання на території іншої держави.

Відносно зазначення особи, відповідальної за дитину, бувають ситуації, що дитина перетинає кордон в супроводі працівників певної авіакомпанії, тоді дійсно немає можливості вказати ПІБ відповідальної особи, але ж дитина в будь-якому випадку за кордоном буде під наглядом дорослої особи там, де буде проживати певний час, тоді доцільно зазначити в тексті, що батьки дають дозвіл на перетин кордону в супроводі працівників авіакомпанії «МАУ», а в країні перебування нагляд за дитиною буде здійснювати ПІБ, який зустрине дитину в аеропорту та доправить дитину назад до аеропорту при поверненні додому.

Окремим питанням все ж таки постає скасування дозволу батьків на виїзд дитини за кордон, оскільки іноді дійсно трапляються такі випадки, коли один з батьків дав згоду на виїзд дитини з іншим з батьків, а потім через певний проміжок часу за певних обставин вирішив скасувати такий дозвіл. По-перше, якщо дотримуватись рекомендацій, зазначених вище, і конкретно вказувати термін, країну та уповноважених осіб, то такі випадки можна звести до мінімуму, але ж якщо склалася подібна ситуація, то чинне законодавство не передбачає прямого скасування згоди. В цьому разі можна порадити батькам засвідчити справжність підпису на заяві про скасування згоди на тимчасовий виїзд дитини та надіслати на адресу Державної прикордонної служби України та митниці, через яку буде здійснюватись перетин державного кордону.

Хотілось також розглянути випадки, коли батьки змінюють громадянство. Згідно зі ст. 7 " Закону України «Про громадянство України» особа, батьки або один із батьків якої на момент її народження були громадянами України, є громадянином України. Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України», якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Враховуючи це, на виїзд за межі України такої особи до досягнення нею 16-літнього віку потрібна згода того з батьків, який є громадянином України.

Також пов'язане питання, яке заслуговує увагу, це засвідчення справжності підпису на заяві про видачу проїзного документа дитині. Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» оформлення проїзного документа дитини провадиться на підставі нотаріально засвідченої заяви батьків або законних представників батьків чи дітей у разі потреби самостійного виїзду неповнолітнього за кордон. У заяві мають бути зазначені відомості про дитину, а також про відсутність обставин, що обмежують відповідно до цього Закону право на виїзд за кордон (лише для дітей віком від 14 до 18 років). Нібито проста нотаріальна дія - засвідчення справжності підпису, але на практиці виникає багато питань практичного застосування ст. 78 Закону України «Про нотаріат», згідно з якою нотаріус, посадова особа органу місцевого самоврядування, начальник установи виконання покарань засвідчують справжність підпису на документах, зміст яких не суперечить законам: які не мають характеру угод та не містять у собі відомостей, що порочать честь і гідність людини. Саме практичне застосування вимоги щодо суперечності тексту закону й викликає багато спірних питань. Порядок виїзду дітей за кордон регламентовано ст. 313 Цивільного кодексу України, Законом України «Про порядок виїзду з України і в'їзду з Україну громадян України» та постановою

Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57 «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України». Виїзд з України громадян, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків або інших осіб, уповноважених одним з батьків за нотаріально посвідченою згодою, здійснюється за нотаріально посвідченою згодою другого з батьків із зазначенням у ній держави прямування та відповідного часового проміжку перебування у цій державі, якщо другий з батьків відсутній у пункті пропуску. Тобто для того, щоб текст заяви відповідав чинному законодавству, в ньому обов'язково повинна бути зазначена держава прямування і часовий проміжок, а якщо дитина їде взагалі без батьків, то обов'язково зазначається уповноважена особа. Стосовно держави прямування, то має бути зазначено одну чи, можливо, декілька країн - текст постанови чіткої відповіді не дає, але якщо проаналізувати основи законодавства щодо захисту прав неповнолітніх та малолітніх дітей, то можна зробити висновок про те, що у згоді повинно бути якомога більше конкретики, для того щоб дитина не могла опинитись десь у іншій країні без згоди на те батьків і відповідно потрапити до рук торговців дітьми. Бувають випадки, коли дійсно дитина їде у кілька країн, тоді доцільно вказати перелік країн та конкретні дати перебування в кожній країні, а в разі коли не відомі дати поїздки або заява потрібна для відкриття візи, слід конкретно зазначити, кому адресована заява, а в тексті зазначити, що ця заява про надання згоди видана з метою отримання візи. В будь-якому випадку доцільно впевнитись, що при засвідченні справжності підпису на згоді не будуть порушені права дітей, та роз'яснити це батькам. З приводу терміну перебування в іншій країні слід зазначити, що, як правило, строк такого тимчасового перебування становить 90 днів, але є виключення, наприклад, для Ямайки - 30 днів, для Домініканської Республіки - 60 днів. Щодо строку перебування більше року, то така заява буде прямо суперечити закону, оскільки відповідно до чинного законодавства постійне місце проживання — місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року (Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України»), Тому в разі зазначення терміну перебування більше року це вже буде згода на постійне місце проживання на території іншої держави.

Відносно зазначення особи, відповідальної за дитину, бувають ситуації, що дитина перетинає кордон в супроводі працівників певної авіакомпанії, тоді дійсно немає можливості вказати ПІБ відповідальної особи, але ж дитина в будь-якому випадку за кордоном буде під наглядом дорослої особи там, де буде проживати певний час, тоді доцільно зазначити в тексті, що батьки дають дозвіл на перетин кордону в супроводі працівників авіакомпанії «МАУ», а в країні перебування нагляд за дитиною буде здійснювати ПІБ, який зустрине дитину в аеропорту та доправить дитину назад до аеропорту при поверненні додому.

Окремим питанням все ж таки постає скасування дозволу батьків на виїзд дитини за кордон, оскільки іноді дійсно трапляються такі випадки, коли один з батьків дав згоду на виїзд дитини з іншим з батьків, а потім через певний проміжок часу за певних обставин вирішив скасувати такий дозвіл. По-перше, якщо дотримуватись рекомендацій, зазначених вище, і конкретно вказувати термін, країну та уповноважених осіб, то такі випадки можна звести до мінімуму, але ж якщо склалася подібна ситуація, то чинне законодавство не передбачає прямого скасування згоди. В цьому разі можна порадити батькам засвідчити справжність підпису на заяві про скасування згоди на тимчасовий виїзд дитини та надіслати на адресу Державної прикордонної служби України та митниці, через яку буде здійснюватись перетин державного кордону.

Хотілось також розглянути випадки, коли батьки змінюють громадянство. Згідно зі ст. 7 " Закону України «Про громадянство України» особа, батьки або один із батьків якої на момент її народження були громадянами України, є громадянином України. Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України» якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лип. громадянином України. Враховуючи це, на виїзд за межі України такої особи до досягнення нею 16-літнього віку потрібна згода того з батьків який є громадянином України.

Також пов'язане питання, яке заслуговує увагу, — це засвідчення справжності підпису к: заяві про видачу проїзного документа дитині. Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» оформлення проїзного документа дитини провадиться на підставі нотаріально засвідченої заяви батьків або законних представників батьків чи дітей у разі потреби самостійного виїзду неповнолітнього за кордон. У заяві мають бути зазначені відомості про дитину, а також про відсутність обставин, що обмежують відповідно до цього Закону право на виїзд за кордон (лише для дітей віком від 14 до 18 років).

Необхідно наголосити на важливості приписів другого речення процитованої статті, оскільки виникають випадки, коли нотаріус не зазначає фразу про відсутність обставин, що обмежують право на виїзд за кордон, або існують обставини які обмежують право на виїзд за кордон, а нотаріус не звертає на такий факт увагу батьків, і це обумовлює повернення такого документа без розгляду та відмову у видачі проїзного документа.

Також слід зазначити, що 20.09.2011 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про протидію торгівлі людьми», в якому особлива увага приділяється попередженню торгівлі дітьми та збільшенню відповідальності всіх суб'єктів, від яких залежить вжиття заходів щодо попередження такого злочину, тому нотаріус повинен скрупульозно підійти до підготовки документа в разі надання дозволів на виїзд дітей неблагополучними батьками.

Фокіна Є.В.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Перехід до ринкової економіки потребує посилення правового регулювання господарських відносин. У свою чергу це потребує і удосконалення правового регулювання діяльності нотаріальних органів, яка стає все більш об'єктивною і складною.

Створення історіографії будь-якої галузі знань є показником зрілості певної науки, необхідним елементом її самосвідомості: відслідковуючи історичний розвиток нотаріату, вчені отримують можливість глибше зрозуміти його сучасний стан, проблеми і протиріччя, більш чітко побачити перспективу. Тому закономірним є те, що по мірі розвитку науки нотаріату і нотаріального процесу зростає й інтерес до її історії, а поява історіографічних праць є свідченням цього.

Окремі аспекти цього інституту досліджували у науковій і навчальній літературі Н. Боголепов, В. Комаров, В. Баранкова, Н. Ляпідевський, А. Плохотенко, Л. Радзівська, С. Пасічник, С. Фурса, В. Черниш. Водночас статті у наукових журналах, невеликі історіографічні параграфи, розділи і частини в дисертаціях і монографічних дослідженнях мають в основному, на мою думку, загальний характер, розглядаються лише мимохідь, у сукупному контексті історіографічного огляду.

Метою є пошук і дослідження нових першоджерел вітчизняного нотаріату, необхідність показати, як відбувалося нагромадження історико-правових знань, як вводилися до наукового обігу нові джерела і масиви матеріалу.

Глибоко вивчаючи і всебічно аналізуючи шлях розвитку і становлення вітчизняного нотаріату в складних історичних умовах, ми таким чином пізнаємо його сутність і етапи розвитку. Заглиблюючись в історію зародження і становлення нотаріату, доходимо висновку про необхідність такого аналізу. 8----

В Україні основним нормативно-правовим актом, що регламентують нотаріальну діяльність, є Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р., що набув чинності 1 січня 1994 р. [1].

Важливими джерелами права в даному напрямку є також постанови Верховної ради, Укази президента України, постанови, декрети та розпорядження Кабінету Міністрів України. Велике значення для регулювання діяльності нотаріальних органів мають накази Міністерства юстиції України, якими затверджені інструкції „Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України” від 03.03.2004 р. № 20/5 із змінами від 24.05.2004 р. № 40/5., „ Про ведення Державного реєстру правочинів» від 18.08.2004 р. № 86/5., „Про порядок заповнення заяв та ведення Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна від 18.08.2004 р. № 85/5., „Про порядок передачі нотаріальних документів та тимчасове зберігання до державного нотаріального архіву” від 09.07.2002 р. № 63/5 зі змінами від 25.11.2002 р. № 101/5, Положення про порядок заміщення приватного нотаріуса від 22.08.2003 р. № 98/5., Положення про єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна від 09.06.1999 р. № 31/5 із змінами від 13.10.2004 р. № 117/5 [7, с.4-8].

Джерелами нотаріального процесуального права є також постанови Пленуму Верховного Суду.

Слід зазначити що під час вчинення нотаріальних дій, нотаріуси користуються нормами цивільного, цивільно-процесуального, сімейного, земельного, господарського права, в результаті чого нотаріуси безпосередньо в своїй діяльності користуються Цивільним кодексом України 2003 р., Цивільно-процесуальним кодексом 2004 р., Земельним кодексом 2001 р., Сімейним кодексом 2002 р., Господарським кодексом 2003 р.

Таким чином ми розглянули основні джерела котрі регламентують діяльність нотаріальних органів нашої державі.

З часів набуття Україною незалежності питання про реформування нотаріату залишається актуальним. Перший вагомий внесок у цю справу Верховна Рада України зробила в 1993 р., коли прийняла Закон “Про нотаріат”. Тоді він був кроком уперед, адже запроваджував інститут приватних нотаріусів. Але розвиток суспільно-правових відносин у державі показав, що в деяких ключових питаннях цей нормативний акт себе вже вичерпав. Крім того, нотаріальна спільнота та науковці, які опікуються питаннями нотаріату, вже не раз ставили та обговорювали на науково-практичних конференціях питання про долучення українського нотаріату до світового досвіду країн, у яких існує класичний нотаріат латинського типу [2, с.20-24].

Подальше реформування нотаріату полягала у внесенні 2008 р. змін до Закону “Про нотаріат”. Відбулася так звана мала реформа, яка ще на крок наблизила український нотаріат до членства в міжнародній організації нотаріату латинського типу, зрівнявши з погляду повноважень у вчиненні нотаріальних дій державних та приватних нотаріусів. Цей крок був позитивно сприйнятий суспільством, створив для громадян сприятливіші умови доступу до нотаріальних послуг. Але в результаті реформування була послаблена контрольна функція держави, що стосувалася перевірки законності вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Сьогодні ми бачимо, що відсутність дієвого та ефективного контролю з боку держави має певні негативні наслідки, і їх треба виправляти. [3].

Новий поштовх реформі нотаріату дав наказ міністра юстиції України від 24.12.2010 р. № 3290/5, яким була затверджена Концепція реформування органів нотаріату в Україні. Головною метою реформування нотаріату було визначено сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату, надання

населенню послуг правового та нотаріального характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступове і системне реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб [5, с. 59-65].

З моменту затвердження Концепції вже можемо констатувати про результати її реалізації. Так, сьогодні вже затверджено:

новий Порядок підвищення кваліфікації нотаріусів, консультантів державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, помічників приватних нотаріусів;

-Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса;

-Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності;

-Нову Програму стажування громадян України в державних нотаріальних конторах або у приватних нотаріусів;

-Положення про Спадковий реєстр;

-Порядок внесення Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляд Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату;

-Порядок допуску до складання кваліфікаційного іспиту осіб, які пройшли стажування в державній нотаріальній конторі або в приватного нотаріуса, та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату;

-Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату.

Ще одним кроком з реформування нотаріату України було внесення змін до ст. 10 Закону "Про нотаріат", які з 1 січня 2012 р. вступають в силу. Ідеться про вдосконалення механізму допуску громадян до нотаріальної діяльності, зокрема, шляхом чіткого визначення процедур, пов'язаних із допуском, на законодавчому рівні, посилення вимог до рівня кваліфікації осіб, що мають намір займатися нотаріальною діяльністю (помічника та стажиста нотаріуса). Департамент ініціює та опрацьовує законопроект "Про внесення змін до Закону України "Про нотаріат", яким уперше в новітній історії України дається визначення нотаріуса як уповноваженої державою фізичної особи, що здійснює незалежну професійну нотаріальну діяльність з посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

Що стосується перспектив розвитку нотаріату, то вони, на думку науковців, повинні бути нерозривно пов'язані з посиленням ролі державного регулювання нотаріальної діяльності, яке визначається як один з основних принципів діяльності нотаріату [6, с.49-52].

Отже, на сьогоднішній день є всі підстави для прийняття нової редакції Закону "Про нотаріат", і саме законопроект, внесений народними депутатами України В.Онопенком, Ю.Кармазіним, В.Мусіякою та В.Мойсиком, стане епіцентром єдності всіх нотаріусів, зусилля яких будуть направлені на підтримку нотаріусів.

Реформування системи нотаріату в Україні займає далеко не останнє місце серед реформ різних державних інститутів. Нотаріат України все ще має багато проблем і не можна сказати, що внесення змін в Закон України «Про нотаріат» повністю їх вирішило, адже українській системі нотаріату для ефективного реформування потрібні комплексні законодавчі заходи.

Постійне вдосконалення законодавства, внесення змін до Закону України «Про нотаріат» - важливі кроки на шляху реформування системи нотаріату в Україні. Наразі назріла необхідність переходу на наступний етап реформування, для запровадження якого вже розроблений окремий законопроект про порядок вчинення нотаріальних дій.

Проект Нотаріально-процесуального кодексу розроблений з метою правового забезпечення інституту попереджувального правосуддя та розвитку нотаріальної діяльності за стандартами європейського нотаріату. Нотаріально-процесуальний кодекс повинен стати головним регулятором порядку вчинення нотаріальних дій.

Проект зазначеного документу був зареєстрований в 2008 році і покликаний замінити особливу частину чинного закону, а також навести порядок у системі підзаконних нормативних актів, різного роду інструкцій, якими сьогодні користуються нотаріуси у своїй діяльності. Такий підхід повною мірою відповідає вимогам пункту 14 частини 1 статті 92 Конституції України, в якому встановлено, що організація і діяльність нотаріату визначається виключно законами, а не підзаконними, як сьогодні – Інструкцією Мініюсту, нормативними актами.

Література:

1. Закон України „Про нотаріат” від 02.09.1993 № 3425-ХІІ № 3538-ІV (3538-15) від 15.03.2006// ВВР, 2006, № 35, ст.295.

2. Дуалізм правового статусу приватного нотаріуса в умовах реформування засад державного управління нотаріатом в Україні // Підприємництво, господарство та право.-2004.-№1.- С.20-24.

3. Баранкова В. Нотаріальні процесуальні правовідносини // Вісник Академії правових наук. – 2000. – № 3 (22).

4. Комаров В., Баранкова В. Законодавство про нотаріат: очікувані зміни // Право України.- 2003.- № 11.- С.60-65.
5. Фурса С.Я. Проблема формування принципів організації та діяльності нотаріату в Україні // Часопис Київського університету права. – 2002. – № 1. – С. 59-65.
6. Фурса С.Я. Функції нотаріату і суду щодо захисту прав та охоронюваних законом інтересів громадян, юридичних осіб та держави // Вісник Верховного Суду. – 2001. – № 2. – С. 49-52.
7. Черниш В.М. Незалежний нотаріат – необхідна умова становлення громадянського суспільства в Україні // Право України. – 2000. – № 9. – С.4-8.
8. Черниш В. Нотаріат: завдання часу // Нотаріат для Вас. – 1997. – № 1 (2). – С.2-4.

Шевчук Н.О.

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Питання підстав господарсько-правової відповідальності недостатньо висвітлено вітчизняною наукою. Це пов'язано, передусім, із довгими роками невизнання господарської відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності. Ситуація змінилася лише з набранням у 2004 р. чинності Господарським кодексом України, де і було вперше на законодавчому рівні закріплено господарську відповідальність та, зокрема, підстави її настання.

Недосконалість цієї норми зумовила численні наукові пошуки у цій проблематиці. Зокрема, постали такі проблемні питання: відсутність законодавчо закріпленого терміна господарського правопорушення та його складу; відсутність вичерпного переліку підстав господарської відповідальності тощо.

Підстави господарсько-правової відповідальності можна розглядати у двох аспектах - у широкому та вузькому розумінні. Почнемо розгляд із останнього.

Під підставами господарської відповідальності розуміють ті основні умови, за наявності яких вона настає. Законодавством передбачено (ст. 218 Господарського кодексу України), що господарська відповідальність - це вчинене учасником господарських відносин правопорушення у сфері господарювання. Цією нормою закріплено і ключові умови відповідальності, а саме: - незворотність господарської відповідальності, за винятком обставин, коли правопорушник ужив усіх залежних від нього заходів для недопущення порушення. Тут варто підкреслити, що немає жодних коментарів, які б кваліфікували, які саме «заходи» маються на увазі. Можна передбачити, що право тлумачення таких заходів покладено на суд. Очевидно, що така законодавча прогалина суперечить сучасним тенденціям «розвантаження» господарських судів і спонукання суб'єктів господарських відносин до досудового розв'язання спорів; - правопорушник звільняється від господарської відповідальності, якщо доведе, що на перешкоді належному виконанню його зобов'язань стояли надзвичайні й незворотні обставини. Щодо останнього пункту законодавчо передбачено важливе уточнення, що не можуть вважатись такими обставинами, зокрема: порушення своїх зобов'язань контрагентами правопорушника, відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів, брак у боржника необхідних коштів.

Розглядаючи підстави господарсько-правової відповідальності у широкому сенсі, варто відзначити два сформовані у теорії господарського права погляди. Під юридичною підставою розуміють правовий документ, що характеризує певну поведінку суб'єкта господарювання як протиправну і передбачає за неї форму і розмір відповідальності, а саме: закон і договір. Фактичною підставою вважається життєві ситуації, що характеризуються законом або договором як неправомірні, тобто - господарське правопорушення. З іншого боку пропонується віднести до підстав господарсько-правової відповідальності такі категорії. Перша - нормативна, тобто сукупність норм права про відповідальність суб'єктів господарських відносин. Другою - правовою підставою є господарська правосуб'єктність правопорушника (боржника) і потерпілого (кредитора). Сторонами правовідносин щодо застосування відповідальності цього виду можуть бути підприємства, установи, організації, інші юридичні особи незалежно від форми власності майна, організаційно-правових форм, тобто особи, які мають право звертатися до господарського суду за захистом своїх порушених або оспорюваних прав та охоронюваних законом інтересів. Третя підстава - юридико-фактична, це протиправні дії або бездіяльність особи - господарського правопорушника, що порушують права і законні інтереси потерпілої особи (кредитора) чи заважають їх реалізації.

Порівнюючи ці концепції, неважко помітити, що основною різницею між ними є наявність у останній такої підстави, як господарська правосуб'єктність учасників господарських відносин.

Господарська правосуб'єктність - визнана державою за певним суб'єктом господарювання можливість бути суб'єктом прав (мати і здійснювати господарські права та обов'язки, відповідати за їх належне виконання і мати юридичну можливість захищати свої права та законні інтереси від можливих порушень). Очевидно, що ця характеристика в обов'язковому порядку має передувати настанню господарської відповідальності.

Проте виникає запитання: хіба може йти мова про будь-які господарські правовідносини, якщо хоча б одна зі сторін не наділена правосуб'єктністю? Окрім того, абсолютним фактом є те, що більшість науковців відносить цю характеристику до обов'язкових ознак, якими має бути наділений суб'єкт господарювання. Відтак,

доходимо висновку, що господарська правосуб'єктність не може бути включена до переліку обов'язкових підстав господарської відповідальності, оскільки вона є необхідною передумовою ще на початковій стадії господарських правовідносин.

Шестопад С.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Створення гармонійної та ефективної системи господарського законодавства України є одним з найважливіших напрямків розвитку української правової системи в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки. При цьому, одним з головних завдань удосконалення господарського законодавства є розвиток правового регулювання захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної економічної конкуренції.

В умовах ринкової економіки захист суб'єктів господарювання від недобросовісної економічної конкуренції стає основним фактором щодо організації відносин між суб'єктами господарювання та важливим інструментом правової організації господарського життя суспільства в цілому.

В останні роки в науковій вітчизняній юридичній літературі теоретичні питання щодо обґрунтування поняття захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної економічної конкуренції як локальної норми права, не стали предметом комплексного дослідження. Разом із тим, наукова розробка теоретичних положень та доктринального визначення поняття захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної економічної конкуренції, його змісту та істотних умов, правового регулювання та процесуально-процедурних питань реалізації, особливостей правового регулювання додержання дисципліни та настання юридичної відповідальності за невиконання та або неналежне виконання законодавства щодо захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної економічної конкуренції, виконання якого є надзвичайно важливим, оскільки від того, наскільки чітко окреслені ці правові положення, залежить якість та адекватність правового регулювання даної сфери господарської діяльності, ефективність застосування норм права юрисдикційними органами у сфері господарювання. Крім того, передумовою пошуку оптимального урегулювання законодавства України про захист суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції є те, що в умовах ринку автономія суб'єктів господарювання та державне регулювання господарської діяльності, приватні та публічні інтереси повинні знаходитися в тісній взаємодії.

Захист від недобросовісної конкуренції в Україні здійснюється за положеннями таких законів як “Про захист від недобросовісної конкуренції” [1], “Про Антимонопольний комітет України” [2], “Про зовнішньоекономічну діяльність” [3] та деяких інших. Згідно зі ст. 37 ГК України [4] вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, зумовлює адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність винних осіб суб'єктів господарювання у випадках, передбачених законом. В результаті вжитих протягом останніх років правових та організаційних заходів в нашій державі створено умови для практичної реалізації конституційного принципу забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, запобігання зловживанню монопольним становищем, неправомірним обмеженням конкуренції та недобросовісній конкуренції, на загальнодержавних та регіональних ринках з'явилися десятки тисяч самостійних суб'єктів господарювання. Посилення конкурентної боротьби потребує приділення більш пильної уваги захисту власного комерційного досвіду та ділової репутації. Адже добросовісна конкуренція в економіці є визначаючим фактором впорядкування цін, стимулом інноваційних процесів, сприянню витісненню з виробництва неефективних підприємств.

Література:

1. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №36. – Ст.164
2. Закон України « Про антимонопольний комітет України» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №50. – Ст. 472
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №29. – Ст. 377
4. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №18-22. – Ст. 144

Юрківський Ю.М.

МЕТОДИ І ЗАСОБИ СПЕЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ

Спеціальні інформаційні операції– це сплановані дії, спрямовані на ворожу, дружню або нейтральну аудиторію шляхом впливу на її свідомість і поведінку за допомогою використання певним чином організованої інформації та інформаційних технологій для досягнення певної мети.

Спеціальні інформаційні операції вміщують у себе психологічні дії зі стратегічними цілями, психологічні консолідуючі дії та психологічні дії з безпосередньої підтримки бойових дій. Вони поділяються на такі види:

1. Операції, спрямовані проти суб'єктів, які ухвалюють рішення.
2. Операції, спрямовані на компрометацію, завдання шкоди опонентам.
3. Операції, спрямовані на політичну (економічну) дестабілізацію.

Варто мати на увазі, що спеціальні інформаційні операції відбуваються на макро- й мікрорівнях. На макрорівні це будь-яка агітаційно-пропагандистська і розвідувально-організаційна діяльність, орієнтована на конкретні соціальні групи людей і здійснювана здебільшого через засоби масової інформації та каналами зв'язку. спеціальні інформаційні операції мікрорівня, зі свого боку, уособлюють будь-яку агітаційно-пропагандистську й розвідувально-організаційну діяльність ідеологічного характеру, прицільно персоналізовану і здійснювану переважно через міжособистісне спілкування. Для цього практикується поширення чуток чи інші методи негативного інформаційного впливу.

Можна виділити такі основні методи спеціальних інформаційних операцій, які використовуються відповідними структурами для здійснення прихованого вигідного впливу на іноземні держави з метою створення сприятливої політичної, ідеологічної, соціальної, економічної обстановки під час реалізації правлячою елітою зовнішньополітичного курсу:

1. Дезінформування.
2. Пропаганда.
3. Диверсифікація громадської думки.
4. Психологічний тиск.
5. Поширення чуток.

Аналіз історичного досвіду інформаційної боротьби показує, що в різні часи до здійснення спеціальні інформаційні операції залучалися сили, різні за ступенем організації, відношенням до державно-урядових структур. Слід зазначити, що спеціальні підрозділи інформаційної (психологічної) боротьби входили до складу державних органів сторін протистояння лише під час Першої світової війни. Подальший досвід організації інформаційної боротьби показав, що сили, які залучаються до створення сприятливих умов реалізації політичних і військових заходів у межах державної зовнішньої політики, можуть належати як до спеціально створених підрозділів спеціальних установ та організацій, так і до таких, що не мають у своїх основних функціональних обов'язках виконання завдань підривного характеру.

Прикладом першої категорії можуть слугувати спеціальні підрозділи психологічної війни армії США (групи та окремі батальйони психологічної боротьби). На озброєнні зазначених підрозділів сил спеціальних операцій знаходяться пересувні теле- та радіоцентри, друкарні, устаткування для проведення усних агітаційних програм для особового складу і населення іноземної держави, відповідні технічні засоби: так звані "агітаційні" снаряди, бомби, повітряні кулі тощо, за допомогою яких на територію противника закидаються та розсіваються спеціальні пропагандистські друківані матеріали (листівки, газети, брошури тощо).

Наявність таких засобів дає змогу зазначеним підрозділам за короткий проміжок часу налагодити цілеспрямовану роботу щодо здійснення вигідного ідеологічного і психологічного впливу на противника на визначених театрах воєнних дій під час проведення різних спеціальних чи безпосередньо військових операцій збройними силами США. Прикладами оперативної діяльності підрозділів спеціального призначення США можуть слугувати події періоду холодної війни навколо СРСР (1945-1991 рр.), НДР (1953-1954 рр.) Угорщини (1956 р), Чехословаччини (1968 р.), Польщі (1968, 1980-1982 рр.), Румунії (1985-1990 рр.), що розгорнулися за сценаріями керівництва Сполучених Штатів Америки з метою повалення комуністичних режимів.

Доцільно зазначити, що останнім часом спостерігається щораз більша активність неурядових структур, також залучених до здійснення вигідного психологічного впливу з метою створення сприятливих політико-ідеологічних умов у державі - об'єкті впливу.

До зазначених організацій та установ належать різного роду місіонерські релігійні структури, які нав'язують чужі для нашого народу культу, вірування і віровчення, нерідко навіть протиправним шляхом з використанням методик та технологій нейропсихічного програмування, гіпнозу, із застосуванням наркотичних і психотропних речовин, які пригнічують волю людини.

Активно діють також організації та особи, які беруть участь у гуманітарних програмах співпраці між державами: культурні та освітянські центри, асоціації, фонди тощо. Під виглядом просвітницьких акцій вони займаються ідеологічною обробкою, агітацією та пропагандою свого способу життя як єдино правильного, поширюють чулки щодо неможливості позитивних зрушень у державі без докорінних змін соціально-політичного ладу тощо. Як правило, координацією подібної діяльності зазначених організацій та установ займаються культурно-гуманітарні, науково-технічні відділи при посольствах і консульствах іноземних держав та інших дипломатичних представництв міжнародних організацій.

Яцемирський С.С.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДИТИНИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сімейний кодекс (далі СК) України містить спеціальну гл. 13 «Особисті немайнові права і обов'язки батьків і дітей», яка збила норми, що регулюють особисті відносини батьків і дітей і сприяють формуванню

дитини як особистості. Закріплені в СК особисті немайнові права мають свою специфіку.

По-перше, ці права позбавлені економічного змісту і не мають грошової оцінки. По-друге, вони належать усім без винятку батькам та дітям у рівному обсязі. По-третє, основна частина цих прав виникає з моменту народження людини, тобто вони є її природними правами. По-четверте, вони нерозривно пов'язані з особою їх носія. Права малолітніх і неповнолітніх дітей закріплюються Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, Законом України «Про охорону дитинства», Сімейним кодексом та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють суспільні відносини в цій сфері. Конвенція ООН «Про права дитини» розглядає дитину як самостійну особистість, наділену правом і здатну тією чи іншою мірою до самостійного його здійснення та захисту. Визначення поняття дитини дається в ст. 1 Конвенції та в п. 1 ст. 6 СК, згідно з якими дитиною є особа, яка не досягла 18 років. Згідно з п. 2 ст. 6 СК малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, а неповнолітньою — вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Слід також нагадати, що визнання дитини повністю дієздатною (наприклад, надання повної цивільної дієздатності згідно зі ст. 35 ЦК) не впливає на можливість розглядати її як дитину.

Стаття 141 СК встановлює рівність прав та обов'язків батьків стосовно дитини. Мати і батько не мають ніяких переваг щодо здійснення виховання. Вони виступають при вирішенні розбіжностей з приводу виховання дітей як рівні суб'єкти права.

Відповідно до ч. 1 ст. 141 СК батько і мати мають рівні права й обов'язки щодо своїх дітей, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

Сімейне законодавство визначає цілу низку особистих немайнових прав, які належать дитині: право жити та виховуватись у сім'ї, право на ім'я, по батькові та прізвище, право висловлювати свою думку, право на спілкування з батьками та іншими родичами, право на свободу переміщення та вибору місця проживання, право на свій захист.

Одним із найважливіших природних прав людини є право на сім'ю. Сім'я є первинним та основним осередком суспільства (ч. 1 ст. 3 СК). Право на сім'ю включає право особи створити сім'ю та жити у ній (ч. 3 ст. 4 СК). Особливе значення сім'я має для розвитку дитини, у зв'язку з чим держава забезпечує пріоритет сімейного виховання.

Згідно зі ст. 8 Конвенції про права дитини, кожна дитина має право на збереження своєї індивідуальності. Індивідуальними ознаками особи, в першу чергу, є ім'я та прізвище¹. Законодавство встановлює порядок визначення та закріплення імені, прізвища та по батькові дитини (статті 145—148 СК). Право на ім'я — це непорушне і невідчужуване особисте немайнове право, а також природне право. Право на власне ім'я надає особі юридично забезпечену можливість мати певне ім'я, вимагати від оточуючих, щоб його називали власним іменем. Порядок визначення імені дитини передбачено у ст. 146 СК. Ім'я дитини визначається за згодою батьків. Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає зі звичаю національної меншини, до якої належать мати та (або) батько. Спір між батьками щодо імені дитини може вирішуватись органом опіки та піклування або судом.

Прізвище дитини визначається за прізвищем її батьків. На відміну від власного імені прізвище, по батькові не визначається довільно. Прізвище дитини визначається прізвищем її батьків.

Діти отримують прізвище батьків, які перебувають у шлюбі. Якщо прізвище батьків спільне, таким воно буде і у дитини. Якщо батьки мають різні прізвища, дитині присвоюється прізвище батька або матері за згодою батьків. За відсутності згоди — за рішенням органів опіки та піклування. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ, або коли воно включає прізвище одного із батьків. Припинення шлюбу або визнання його недійсним не має наслідком зміну прізвища дитини.

По батькові дитини визначається у порядку, встановленому ст. 147 СК. За загальним правилом, по батькові дитини визначається за іменем її батька. Якщо дитина народжена жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнане, по батькові визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком. Закон України «Про національні меншини в Україні» дозволяє громадянам, які слідуєть національним традиціям і не мають звичаю фіксувати «по батькові», у свідоцтві про народження дитини вказувати лише її прізвище та ім'я.

Одним зі складових елементів права на ім'я є право на зміну імені, прізвища, по батькові. Цивільне та сімейне законодавство України передбачають різні підстави і порядок зміни та переміни прізвища, імені, по батькові. Право на зміну імені, прізвища реалізується громадянами під час настання певних юридичних фактів сімейно-правового характеру. Наприклад, дозволяється зміна прізвища неповнолітніх дітей у зв'язку з розірванням шлюбу між батьками, внаслідок усиновлення або зміни прізвища батьків (ст. 148 СК).

Отже, зважаючи на те, що діти – теж фізичні особи, слід звернути особливу увагу на особисті немайнові права дитини. Доречно зауважити, що вітчизняна цивілістика не містить жодного фундаментального дослідження із цієї проблеми. Особливу увагу заслуговує понятійний апарат і зокрема визначення поняття “дитина”. На мою думку, найбільш правильним є його визначення за Конвенцією про права дитини. Перенесення конвенційної норми до Сімейного кодексу України та її розвиток у ньому спрямоване на

забезпечення чіткості, однозначності правових категорій, гармонізації сімейного законодавства. Дитина – особа віком до 18-ти років, якщо ж вона набуває повної дієздатності до досягнення нею повноліття, відповідно до Цивільного кодексу України, це не є підставою для виключення даної особи з категорії “дитина”.

Література:

1. Декларация прав ребенка принята Генеральной Ассамблеей ООН 20 ноября 1959 г. / Права детей и молодежи. Сб. международных документов. - Харьков: Ксилон, 2001. - С.11-13.
2. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року / Современные образовательные программы для дошкольных учреждений. - М.: Academia, 2000. - С. 300-310.
3. Коваль А. Права дитини в концепції Станіслава Дністрянського / Охорона дитинства. Дитяче право: теорія, досвід, перспективи. Матеріали конференції присвяченої 80-й річниці від дня заснування державного показового Дитячого містечка імені ІІІ Комінтерну в Одесі. - Одеса: Юрид. літ., 2001. - С. 219-223.
4. Кодекс о браке и семье Украины. Научно-практический комментарий / Под ред. Червоного Ю.С. - Харьков: Одиссей, 2000. – 480 с.
5. Колесниченко З. Узгодження законодавства України з вимогами Конвенції ООН про права дитини – вимога часу / З. Колесниченко// Право України. - 1997. - №6. - С. 38-39.
6. Конвенция о защите прав человека и основных свобод. Рим 4 ноября 1950 года. / Международная защита прав человека: Документы и комментарии. - Х.: Синтекс, ЛТД, 1998 - С. 69-76.

НАШІ АВТОРИ

Галуцько Валентин Васильович - доктор юридичних наук., доцент, Голова ради Асоціації працівників професійних охоронних структур в Тернопільській області

Мурашин Олександр Генадійович - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, член-кореспондент НАПрН України

Гриценко Володимир Григорович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка

Дадерко Леонід Федорович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Іваненко Анатолій Мусійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави та права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Короєд Сергій Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Пасічніченко Світлана Вікторівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Мірошниченко Марія Іванівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави та права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Севрюков Денис Георгійович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави та права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Єщук Ольга Михайлівна - к.ю.н., доцент кафедри адміністративного і господарського права юридичного факультету Херсонського державного університету

Сердюк Василь Павлович - доцент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Аніскова Надія Анатоліївна - старший викладач кафедри цивільного господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Буц І.М., Мізіна Т.О. - Бердянський університет менеджменту і бізнесу

Гедь Андрій Степанович - старший викладач кафедри цивільного господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Довгань Вікторія Станіславівна - старший викладач кафедри цивільного господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Марченко Микола Григорович - старший викладач кафедри цивільного господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Сердюк Євгеній Васильович - старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Сорока Олександра Олександрівна - старший викладач кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Рудич Марина Володимирівна - асистент кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Дудко Віктор Кіндратович - перший заступник командира військової частини 3056 ВВ МВС – начальник штабу

Кузьменко Віктор Йосипович - завідувач Житомирського РЦДН

Пупкова Людмила Миколаївна – фахівець кафедри цивільного, господарського та кримінального права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Бігун Олег Миколайович – студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Бойчук Сергій Васильович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Бровченко Тетяна Анатоліївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Вітковська Єлизавета Михайлівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Галкун Максим - студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Грабійчук Марина Вікторівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Губанова Світлана Анатоліївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Демків Олександр Сергійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Доманчук Вадим - студент юридичного факультету Херсонського державного університету
Загрійчук Василина Володимирівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Зброжик Олег Борисович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Зіновик Марина - студентка юридичного факультету Херсонського державного університету
Зуб Олександр Георгійович - студент юридичного факультету Херсонського державного університету
Камолих Дар'я Андріївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Кізлик Роман Отарійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Ковтун В.В - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Конорева Анна Анатоліївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Копішера Наталія Йосипівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Косянчук Дмитро Сергійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Кріхан В'ячеслав Борисович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Кутина Володимир Павлович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Лакуста Володимир Мирославович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Лесечко Роман Георгійович - студент юридичного факультету Херсонського державного університету
Ліпчинська Анастасія Генадіївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Логвинова Юлія Олегівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Ломачинська Л.В. - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Малишенко В'ячеслав Ігорович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Мельник Ксенія Михайлівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Мусієнко Інна Сергіївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Нагорний Ілля Ігорович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Падій Ігор Валерійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Петроченко (Борисюк) Тетяна Владиславівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Підгорбунський Дмитро Едуардович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Пожога Крістіна Георгіївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Поляк Ніна Дмитрівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Порчинський Олександр Іванович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Прокопенко Павло Володимирович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Пушна Ольга Сергіївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Раскевич Максим - студент юридичного факультету Херсонського державного університету
Рейнгардт Олексій Ігорович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Реус Ілана Олександрівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного

університету розвитку людини «Україна»

Сергеев Олексій Олексійович – студент Одеського Національного Морського Університету

Серенко Анастасія Андріївна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Сиротов Костянтин - студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Старкова Альона – студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Старченко Віктор Федорович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Степаненко Костянтин Вадимович - студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Стефенів Оксана Миронівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Тарасов Геннадій Валерійович - студент юридичного факультету Херсонського державного університету

Терещенко Олексій Андрійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Тертишник Юрій Анатолійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Фокіна Євгенія Валеріївна - студентка юридичного факультету Херсонського державного університету

Шевчук Наталя Олександрівна - студентка Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Шестопад Сергій Вікторович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Юрківський Юрій Миколайович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Яцемирський Сергій Сергійович - студент Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»